

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ (Final Report) ระยะ 12 เดือน
(วันที่ 1 เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2567 ถึง วันที่ 31 เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2568)
สัญญาเลขที่ A11F670131

การสร้างกลไกความร่วมมือแบบบูรณาการเพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์
ขจัดความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคมของจังหวัดลำปาง

Creation of Integrated Collaborative Mechanisms for Mobilizing
the Strategy of Poverty Alleviation and Social Mobility
in Lampang Province.

โดย รองศาสตราจารย์ ดร.กิตติศักดิ์ สมุทธารักษ์ หัวหน้าโครงการวิจัย
สังกัดสำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

สนับสนุนโดยกองทุนส่งเสริม ววน. และหน่วย บพท.
วันที่ 1 เดือน กันยายน พ.ศ. 2568

นักวิจัย

นางดวงใจ พุทธวงศ์		ที่ปรึกษาโครงการวิจัย
		หัวหน้าโครงการวิจัย
1. นายกิตติศักดิ์ สมุทรารักษ์		นักวิจัย
2. นางสาววิไลลักษณ์ พรหมเสน		นักวิจัย
3. นางสาวปิยรัตน์ วงศ์จุ่มมะลิ		นักวิจัย
4. นางสาวบัญญัติกาญจน ตั้งภากรณ์		นักวิจัย
5. นางสาววิไลรัตน์ วันกมลสวัสดิ์		นักวิจัย
6. นางสาวนุสรรา แสงอร่าม		นักวิจัย
7. นางสาวสุภาวดี ยาคี		นักวิจัย
8. นางสาวไพบุลย์ หมุ่มมาศ		นักวิจัย
9. นายวิศห์ เศรษฐกร		นักวิจัย
10. นายณรงค์ คชภักดี		นักวิจัย
11. นางสาวรญา จตุพัฒน์รังสี		นักวิจัย
12. นางจิระประภา คำราช		นักวิจัย
13. นางจารุวรรณ ลิ้มปไพบูลย์		นักวิจัย
14. นายนราธิป วงษ์ปิ่น		นักวิจัย
15. นายวีรชัย สว่างทุกข์		นักวิจัย
16. นางเนตรดาว หลวงใหญ่		นักวิจัย
17. นางสาวกาญจนา รัตนธีรวิเชียร		นักวิจัย
18. นางสาวณัฐมา เหล่ากุลติลก		นักวิจัย
19. นายวีระ พันอินทร์		นักวิจัย
20. นายขจรศักดิ์ วงศ์วิราช		นักวิจัย
21. นายสุรพงษ์ เพ็ชรหาญ		นักวิจัย
22. นางสาววิภาณุช ไบศล		นักวิจัย
23. นายเอกสิทธิ์ ไชยปิ่น		นักวิจัย
24. นางสาวศิริญา จนาศักดิ์		นักวิจัย
25. นางเยาวเรศ ชูศิริ		นักวิจัย
26. นางสิริรัตน์ วาวแวว		นักวิจัย
27. นางสาวเบญจวรรณ ดิษฐชานา		นักวิจัย
28. นายอนันต์ อุปสอด		นักวิจัย

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่อง การสร้างกลไกความร่วมมือแบบบูรณาการเพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์จัดความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคมของจังหวัดลำปาง โดยมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางได้รับทุนอุดหนุนจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (กองทุนส่งเสริม ววน.) และหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาพื้นที่ (บพท.) ประจำปี พ.ศ. 2567 ภายใต้กรอบพื้นที่วิจัยเชิงยุทธศาสตร์เพื่อจัดความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคมตามแผนงานจัดความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำโดยการเพิ่มโอกาสและลดช่องว่างของการเข้าถึงการพัฒนาอาชีพ การศึกษาเรียนรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรม

ขอพระขอบคุณ ผู้บริหารกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (กองทุนส่งเสริม ววน.) และหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาพื้นที่ (บพท.) ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ปรึกษา (บพท.) วิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญในด้านต่างๆ ที่ร่วมถ่ายทอดให้ทีมนักวิจัยและกลุ่มเป้าหมายของโครงการ อีกทั้งยังช่วยกรุณาให้คำแนะนำปรึกษาตลอดจนปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างดี

ขอขอบคุณหน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ (1) กลไกภายในมหาวิทยาลัย ช่วยสนับสนุนและเอื้ออำนวยความสะดวกในการทำงาน ทำให้กระบวนการทำงานบรรลุเป้าหมาย (2) กลไกขับเคลื่อนเชิงนโยบายทั้งในระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล ผู้นำชุมชนท้องถิ่น ท้องที่ ได้ช่วยเชื่อมประสานความร่วมมือ ส่งต่อคนจน ตลอดจนการสนับสนุนกิจกรรมของโครงการวิจัย (3) กลไกหนุนเสริมจากภาคธุรกิจ และภาคประชาสังคม ที่ให้การหนุนเสริมกิจกรรมเพื่อการพัฒนาส่งเสริมต่อยอดยอดอาชีพ รายได้ การตลาด กลุ่มคนรุ่นใหม่ลำปาง สถาบันศาสนา สื่อมวลชนท้องถิ่น และ (4) กลไกวิชาการ ได้บูรณาการความร่วมมือ โดยการนำองค์ความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรม มาใช้เพื่อพัฒนาอาชีพ ยกระดับรายได้ และการเข้าถึงโอกาสในการยกระดับฐานะทางสังคมของ “คนจนเป้าหมาย” ขอขอบคุณผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่มีอาจเอ่ยนามได้หมด ที่ได้หนุนเสริมและเอื้อต่อการทำงานวิจัย โดยเฉพาะ “ครัวเรือนยากจน” ในพื้นที่ 6 อำเภอนำร่อง ได้แก่ อำเภอเถิน อำเภอห้างฉัตร อำเภอแม่เมาะ อำเภอเกาะ อำเภอแจ้ห่ม และอำเภอเมืองลำปาง ตลอดจนขอขอบคุณคณะผู้วิจัยในโครงการทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการดำเนินงาน จนทำให้งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง
ทีมนักวิจัย

บทคัดย่อ

วิจัยการสร้างกลไกความร่วมมือแบบบูรณาการเพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์จัดความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคมของจังหวัดลำปาง มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) พัฒนาและยกระดับแพลตฟอร์มจัดความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำของจังหวัดลำปาง (PPAP) (2) พัฒนาและขับเคลื่อนให้เกิดพื้นที่อำเภอแก้งต้นแบบ โดยยกระดับโมเดลแก้งเพื่อแก้ไขปัญหาด้านอาชีพและรายได้คนจนเป้าหมาย และ (3) พัฒนาและยกระดับบทบาทของมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาพื้นที่ (Area Based University) ให้สามารถขับเคลื่อนยุทธศาสตร์และปฏิบัติการแก้ไขปัญหาความยากจน **กลุ่มเป้าหมาย** คือครัวเรือนยากจนจำนวน 1,039 ครัวเรือน รวม 5,150 คน **พื้นที่ดำเนินการวิจัย** คือ (1) พื้นที่ปฏิบัติการสำรวจ ค้นหา สอบทานข้อมูลครัวเรือนยากจนในจังหวัดลำปาง 13 อำเภอ (2) พื้นที่ต้นแบบอำเภอแก้งต้นแบบ 1 แห่ง คืออำเภอแม่เมะ และ (3) พื้นที่นำร่องพัฒนาโมเดลแก้ง 6 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเถิน อำเภอห้างฉัตร อำเภอแม่เมะ อำเภอกา่ว อำเภอแจ้ห่ม และอำเภอเมืองลำปาง **การดำเนินงานผ่าน 4 กลไก** คือ (1) กลไกภายในมหาวิทยาลัย (2) กลไกขับเคลื่อนเชิงนโยบาย (3) กลไกหนุนเสริมจากภาครัฐกิจและภาคประชาสังคม (4) กลไกวิชาการ กลไกทั้งหมดเป็นการทำงานในรูปแบบบูรณาการตามบทบาท องค์ความรู้ และศักยภาพขององค์กรเพื่อช่วยเหลือคนจนเป้าหมาย **เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล** (1) เชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถาม (2) เชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกตการณ์ และการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เช่น เวทีประชาคม ประชุมกลุ่มย่อย ฝึกปฏิบัติการ **การวิเคราะห์ข้อมูล** (1) เชิงปริมาณ ข้อมูลกลุ่มคนจนจากการค้นหา สอบทาน นำข้อมูลที่อยู่ในระบบ ตรวจสอบความสมบูรณ์ เพื่อพัฒนาระบบการทำงานของสารสนเทศและนำเข้าข้อมูลใหม่ เพื่อติดตามและประเมินผลการดำเนินงานโมเดลแก้ง (Operating Model) (2) เชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสารเนื้อหา การตีความหมาย การวิเคราะห์แบบอุปนัย การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล สร้างบทสรุปและการพิสูจน์บทสรุปและนำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา **ผลการศึกษา** คนจนจังหวัดลำปาง ปีพ.ศ. 2567 มีคนจนจริงรวมทั้งสิ้น 5,805 ครัวเรือน มีสมาชิกในครัวเรือนรวม 16,593 คน มีการส่งต่อความช่วยเหลือครัวเรือนยากจน 16,020 ราย มูลค่า 7.88 ล้านบาท ครอบคลุมทั้งทุนมนุษย์ ความเป็นอยู่ สุขภาพ และการศึกษา โดยมีโครงการบ้านพอเพียง 72 ครัวเรือน งบ 2.16 ล้านบาท OM “จักรวาลไฟ” และ “สมุนไพร่แก้ง” และการช่วยเหลือเร่งด่วนผู้ป่วยติดเตียง 581 ราย เด็กหลุดการศึกษา 12 ราย และแรงงานไม่รู้หนังสือ 40 ราย การพัฒนาระบบ DSS เป็นระบบข้อมูลกลางของจังหวัดกำลังพัฒนา “ระบบ Application พร้อมใช้เพื่อส่งต่อความช่วยเหลือคนจนให้เข้าสู่สวัสดิการของรัฐ” ร่วมกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำปาง (อบจ.) และเตรียมขยายผลไปสู่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) จำนวน 67 แห่ง **ฐานทุนการดำรงชีพ 5 ด้าน** ของครัวเรือนคนจนพบว่า (1) ทุนมนุษย์ มีทักษะแรงงานภาคการเกษตร แต่ยังขาดความรู้ด้านการลดต้นทุน-เพิ่มผลผลิตและมีทักษะการตลาดและบัญชีครัวเรือนในระดับต่ำ (2) ทุนทางกายภาพมีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง และมีเครื่องมือทำการเกษตรพื้นฐาน ไม่มีมอเตอร์ไฟฟ้าของตนเอง (3) ทุนทางการเงิน คนจนระดับอยู่ยาก อยู่ลำบาก ไม่มีการออมเงิน และมีหนี้สินมากกว่า 1 แห่ง ส่วนมากไม่มีทรัพย์สินที่จะใช้เป็นทุนในการประกอบอาชีพ (4) ทุนทางธรรมชาติ พบว่ามีบ้านเรือนอยู่ในเส้นทางน้ำจะประสบภัยตามฤดูกาล และบางพื้นที่ขาดน้ำในฤดูแล้ง (5) ทุนทางสังคม พบว่ามีโครงสร้างการบริหาร การทำงานของผู้นำหมู่บ้านที่เข้มแข็ง มีกลุ่มอาชีพที่หลากหลายกระจายอยู่ในเกือบทุกพื้นที่ มีการจัดสรรพื้นที่แปลงกลาง เพื่อช่วยเหลือกลุ่มคนที่มีข้อจำกัดเรื่องที่ดินทำกิน **ผลการดำเนินงานโมเดลแก้ง** **โครงการที่ 1:** จักรวาลไฟแก้ง สามารถยกระดับรายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 17.31 มีนวัตกรรม 26 นวัตกรรม คนจนเข้าร่วมโครงการ 571 ครัวเรือน เกิดองค์ความรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ถูกนำไปใช้จำนวน 19 ชิ้น **โครงการที่ 2**

สมุนไพรแก่จน สามารถยกระดับรายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 20.95 มีนวัตกรรม 18 นวัตกรรม คนจนเป้าหมายเข้าร่วมโครงการ 377 ครอบครัว เกิดองค์ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรมที่ถูกนำไปใช้ 12 ชิ้น **การสร้างพื้นที่อำเภอต้นแบบอำเภอแม่เมะ** พบว่า (1) มีโอกาสที่จะดำเนินการให้สำเร็จเนื่องจากมีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของจังหวัดลำปาง (2) มีต้นทุนของภาคีเครือข่ายความร่วมมือ กฟผ.แม่เมะ กลุ่มคนรุ่นใหม่ (3) มีผู้นำท้องถิ่นให้การสนับสนุนช่วยเหลือ คือนายอำเภอแม่เมะ และ (4) เป็นพื้นที่ปฏิบัติการโมเดลแก่จนที่มีต้นทุนเดิม **การพัฒนาและยกระดับบทบาทของมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาพื้นที่** พบว่าได้กำหนดบทบาทองค์กรให้เป็น“แหล่งความรู้” เป็น“ตัวกลางในการประสานเชื่อมโยง” และ“แสวงหาความร่วมมือ” ขับเคลื่อนการทำงานร่วมกันในพื้นที่ผลการดำเนินงาน (1)พัฒนา ADM 53 คน/ARM 29 คน (2) เป็นศูนย์บ่มเพาะผู้ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคม (3)การพัฒนาและส่งเสริมผู้ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคม และ (4)การจัดตั้งกองทุนระดับจังหวัดเพื่อช่วยเหลือคนยากจน **ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย** ทุกกระทรวงต้องทำแผนร่วมกันในการแก้ไขปัญหาความยากจน โดยใช้ฐานข้อมูลจริงชุดเดียวกัน และการทำงานแบบบูรณาการอย่างแท้จริง โดย (1)นโยบายระดับประเทศควรมี “โครงสร้างและระบบ” ที่ชัดเจน (2) มีนโยบายด้านการกระตุ้นเศรษฐกิจและการสร้างรายได้สำหรับครัวเรือนยากจน ควรจัดทำโครงการ “จ้างงานเชิงสังคม (Social Employment) โดยมีเป้าหมายคือครัวเรือนยากจน (3) นโยบายด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยหนุนเสริมพลังชุมชนให้พึ่งตนเอง/ การจัดการที่ดินและที่อยู่อาศัยอย่างเป็นธรรมให้กับกลุ่มครัวเรือนยากจนในแต่ละพื้นที่ และ (4) นโยบายด้านธรรมาภิบาลและการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน โดยใช้กลไกภาคีแบบพหุภาคี (multi-stakeholders) ในการกำกับติดตามผลการดำเนินงาน

Abstract

This research project, aimed at establishing an integrated collaborative mechanism to drive the poverty eradication and social opportunity creation strategy for Lampang Province, pursued three main objectives: (1) to develop and enhance a comprehensive and precise poverty alleviation platform for Lampang (PPAP); (2) to develop and implement a prototype poverty-free district (Prototype Area) by upgrading practical poverty alleviation models (PPAM) to address occupational and income-related issues among target poor populations; and (3) to strengthen the role of the university as an Area-Based University capable of advancing strategic and operational solutions to poverty.

The target population included 1,039 poor households (5,150 individuals). The study was conducted across three types of areas: (1) 13 districts for poverty data verification and household analysis, (2) one prototype Area (Mae Moh), and (3) six pilot districts for developing poverty alleviation models (Thoen, Hang Chat, Mae Moh, Ngao, Chae Hom, and Mueang Lampang).

The implementation utilized four integrated mechanisms: (1) internal university operations; (2) policy-driving mechanisms; (3) support from business and civil society sectors; and (4) academic collaboration. Data were collected using both quantitative (survey) and qualitative (interviews, participatory observation, and workshops) tools. Data were analyzed quantitatively through system verification (PPPConnex), followed by qualitative analysis through content analysis, triangulation, and inductive reasoning.

Results indicate that in 2024, Lampang had 5,805 verified poor households (16,593 individuals), a total of 16,020 poor households received support worth 7.88 million THB across human capital, living conditions, health, and education. Assistance included the “Sufficiency House” project (72 households, 2.16 million THB), OM initiatives (“Bamboo Universe” and “Herbal Poverty Alleviation”), and urgent aid for 581 bedridden patients, 12 out-of-school children, and 40 illiterate workers. The development of a DSS system and application is underway in collaboration with the Provincial Administrative Organization (PAO), with expansion planned to 67 subdistrict health-promoting hospitals (SHPHs).

Analysis of the five livelihood capitals among the poor revealed that: (1) human capital was predominantly agricultural, but lacked knowledge in cost reduction and marketing; (2) physical capital included small plots and limited access to utilities; (3) financial capital was fragile, with most lacking savings and credit access; (4) natural capital was vulnerable to

seasonal water crises; and (5) social capital was strong due to active local leaders and diverse occupational groups.

Three sub-projects were implemented: The "Bamboo Universe" project involved 571 poor households and led to a 17.31% income increase, generating 26 innovations, of which 19 were adopted; the "Herbal Solutions" project involved 377 households and increased income by 20.95%, generating 18 innovations with 12 adopted; and additional activities from 2023 further supported the operating model.

The selection of Mae Moh as a prototype area was based on: alignment with provincial strategies (e.g., clean energy, smart city), existing partnerships (EGAT Mae Moh, youth groups), local leadership (District Chief Officer), and prior groundwork from previous projects. The university was positioned as a knowledge hub, connector, and facilitator, leading to the development of 53 Area Development Managers (ADMs) and 29 Area Researchers (ARMs), establishment of social enterprises, and a provincial poverty alleviation fund.

Policy recommendations included: using unified national data systems; implementing social employment schemes; supporting equitable land and housing access; and fostering multi-stakeholder governance.

บทสรุปผู้บริหาร

โครงการวิจัย การสร้างกลไกความร่วมมือแบบบูรณาการเพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์จัดความยากจน และสร้างโอกาสทางสังคมของจังหวัดลำปาง มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) พัฒนาและยกระดับแพลตฟอร์มจัดความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำของจังหวัดลำปาง (PPAP) ให้สามารถนำไปใช้และส่งต่อความช่วยเหลือคนจนเป้าหมายได้อย่างเป็นรูปธรรม (2) พัฒนาและขับเคลื่อนให้เกิดพื้นที่อำเภอกำหนดต้นแบบ (Prototype Area) โดยยกระดับโมเดลแก้จน (Practical Poverty Alleviation Model : PPAM) ในการแก้ไขปัญหาด้านอาชีพและรายได้คนจนเป้าหมายของจังหวัดลำปาง และ (3) พัฒนาและยกระดับบทบาทของมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาพื้นที่ (Area Based University) ให้สามารถขับเคลื่อนยุทธศาสตร์และปฏิบัติการแก้ไขปัญหาความยากจน **กลุ่มเป้าหมาย** คือครัวเรือนยากจนที่เข้าร่วมตาม KPI จำนวน 1,039 ครัวเรือน รวม 5,150 คนทำได้มากกว่า KPI ที่กำหนด **พื้นที่ดำเนินการวิจัย** ประกอบด้วย 3 ประเภท คือ (1) พื้นที่ปฏิบัติการสำรวจ ค้นหา สอบทานข้อมูลครัวเรือนยากจนในจังหวัดลำปางทั้ง 13 อำเภอ (2) พื้นที่ต้นแบบอำเภอกำหนดต้นแบบ (Prototype Area) จำนวน 1 แห่ง คืออำเภอแม่เมะ จังหวัดลำปาง และ (3) พื้นที่นำร่องพัฒนาโมเดลแก้จน (Practical Poverty Alleviation Model :PPAM) จำนวน 6 อำเภอ ได้แก่ อำเภอลี้ อำเภอสันทราย อำเภอแม่เมะ อำเภอวังเหนือ อำเภอแจ้ห่ม และอำเภอเมืองลำปาง **การดำเนินโครงการได้ร่วมมือผ่าน 4 กลไก คือ (1) กลไกภายในมหาวิทยาลัย** ทีมวิจัยให้ความสำคัญกับบุคลากรทุกส่วนซึ่งเป็นทีมหลังบ้านที่จะคอยดูแล ช่วยเหลือให้กระบวนการทำงานบรรลุเป้าหมาย **(2) กลไกขับเคลื่อนเชิงนโยบาย** เป็นเครือข่ายภาครัฐร่วมค้นหา สอบทานข้อมูลคนจน ชี้นำ การส่งต่อความช่วยเหลือ สนับสนุนกิจกรรมรวมถึงแนวทางการขับเคลื่อนเชิงยุทธศาสตร์การจัดความยากจนระดับจังหวัด **(3) กลไกหนุนเสริมจากภาครัฐกิจ และภาคประชาสังคม** โดยร่วมพัฒนาส่งเสริม ต่อยอดขยายอาชีพ รายได้ การตลาดช่วยเหลือในบางประเด็นที่สอดคล้องกับภารกิจของหน่วยงานและ **(4) กลไกวิชาการ** เป็นการบูรณาการความร่วมมือของสถาบันการศึกษา โดยการนำองค์ความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรม มาใช้เพื่อพัฒนาอาชีพ ยกระดับรายได้ และการเข้าถึงโอกาสในการยกระดับฐานะทางสังคมของ “คนจนเป้าหมาย”

ผลการสอบทานข้อมูลคนจนจังหวัดลำปาง ปีพ.ศ. 2567 มีคนจนจริงรวมทั้งสิ้น 5,805 ครัวเรือน มีสมาชิกในครัวเรือนรวม 16,593 คน โดยจำนวนดังกล่าวมาจากการทวนสอบ ปี 2566 จำนวน 3,396 คน ทำการ Addon จำนวน 856 คน และในปี 2567 Addon เพิ่มเติม 1,553 คน อย่างไรก็ตามยังพบว่า คนจนรั่วไหล (Inclusion Error) จำนวน 3,156 คน คิดเป็นร้อยละ 42.60 และคนจนที่ตกหล่น (Exclusion Error) จำนวน 1,553 คน คิดเป็นร้อยละ 20.96 โดยลดลงจากปี 2566 จำนวน 1,603 คน คิดเป็นร้อยละ 21.64 **ข้อมูลการช่วยเหลือส่งต่อ** มีการส่งต่อความช่วยเหลือครัวเรือนยากจน 16,020 ราย มูลค่า 7.88 ล้านบาท ครอบคลุมทั้งทุนมนุษย์ ความเป็นอยู่ สุขภาพ และการศึกษา โดยมีโครงการบ้านพอเพียง 72 ครัวเรือน งบ 2.16 ล้านบาท OM “จักรวาลไผ่” และ “สมุนไพร่แก้จน” และการช่วยเหลือเร่งด่วนผู้ป่วยติดเตียง 581 ราย เด็กหลุดจาการศึกษา 12 ราย และแรงงานไม่รู้หนังสือ 40 ราย **ผลการพัฒนาระบบ DSS เป็นระบบข้อมูลกลางของจังหวัด** กำลังพัฒนา “ระบบ Application พร้อมใช้เพื่อส่งต่อความช่วยเหลือคนจนให้เข้าสู่สวัสดิการของรัฐ” ร่วมกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำปาง (อบจ.) และเตรียมขยายผลไปสู่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) จำนวน 67 แห่ง

ผลการวิเคราะห์จากฐานทุน 5 ด้าน พบว่า (1) ทุนมนุษย์ ของกลุ่มคนจนส่วนใหญ่มีทักษะแรงงานภาคการเกษตร แต่ยังขาดความรู้ด้านการลดต้นทุน-เพิ่มผลผลิตและมีทักษะการตลาดและบัญชีครัวเรือนในระดับต่ำ แต่

จุดแข็งในการสนับสนุนและช่วยผลักดันในการดำเนินกิจกรรมประสบความสำเร็จ คือ แกนนากลุ่มคนจนเป้าหมายในระดับอยู่ได้/อยู่ดี ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงในการทำกิจกรรม รวมถึงเป็นผู้เชื่อมประสานความร่วมมือร่วมกับภาคที่เกี่ยวข้อง (2) **ทุนทางกายภาพ** พบสัดส่วนที่น่าสนใจสูงสุดในประเด็นของการมีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง และมีเครื่องมือทำการเกษตรพื้นฐาน แต่ก็ยังพบว่าการเข้าถึงไฟฟ้าส่วนมากต้องต่อพ่วงไฟฟ้าจากคนอื่น (ไม่มีมิเตอร์ไฟฟ้าของตนเอง) (3) **ทุนทางการเงิน** พบสัดส่วนที่น่าสนใจสูงสุดในประเด็นของคนจนระดับอยู่ยาก/ อยู่ลำบาก ไม่มีการออมเงิน และมีหนี้สินมากกว่า 1 แห่งสินเชื่อ และส่วนมากไม่มีทรัพย์สิน ที่จะใช้เป็นทุนในการประกอบอาชีพ (4) **ทุนทางธรรมชาติ** พบสัดส่วนที่น่าสนใจสูงสุดในประเด็นของการ ที่ครัวเรือนส่วนมากไม่มีบ้านพักอาศัยอยู่ในพื้นที่ภัยพิบัติ แต่ก็พบว่ามียู้ง่ายในการประสบกับกับปัญหาอุทกภัย บ้านเรือนอยู่ในเส้นทางน้ำ ซึ่งก็จะประสบภัยตามฤดูกาล และบางพื้นที่ขาดน้ำในฤดูแล้ง (5) **ทุนทางสังคม** พบสัดส่วนที่น่าสนใจสูงสุดในประเด็นของการมีโครงสร้างการบริหาร การทำงานของผู้นำหมู่บ้านที่เข้มแข็ง มีกลุ่มอาชีพที่หลากหลายกระจายอยู่ในเกือบทุกพื้นที่ มีการจัดสรรพื้นที่แปลงกลาง เพื่อช่วยเหลือกลุ่มคนที่มิชอบจำกัดเรื่องที่ดินทำกิน

ผลการดำเนินงานโมเดลแก๊จน โครงการที่ 1: จักรวาลไม่แก๊จน (1) มีการวางแผนปฏิบัติงาน โดยออกแบบให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาอำเภอ และแผนยุทธศาสตร์จังหวัด (2) การยกระดับโมเดลแก๊จน(PPAM) ในพื้นที่ ประเด็น ไฟ และผลผลิตทางการเกษตร สามารถยกระดับรายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 17.31 และมีจำนวนนวัตกรรมที่ใช้ในการพัฒนาอาชีพ จำนวน 26 นวัตกรรม (3) คนจนเป้าหมาย ยกระดับรายได้ขึ้นร้อยละ 17.31 โดยมีคนจนเป้าหมายเข้าร่วมโครงการจำนวน 571 ครัวเรือน (4) เกิดองค์ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรม ที่ถูกนำไปใช้จำนวน 19 ชิ้น **โครงการที่ 2 สมุนไพรแก๊จน** (1) การยกระดับโมเดลแก๊จน(PPAM) ในพื้นที่ ประเด็น สมุนไพร, การแพทย์แผนไทย และการท่องเที่ยว สามารถยกระดับรายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 20.95 (2) นวัตกรรมที่ใช้ในการพัฒนาอาชีพ จำนวน 18 นวัตกรรม (3) คนจนเป้าหมายเข้าร่วมโครงการจำนวน 377 ครัวเรือน (4) เกิดองค์ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรม ที่ถูกนำไปใช้จำนวน 12 ชิ้น

ผลการดำเนินงานสร้างพื้นที่อำเภอต้นแบบพื้นที่อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง จากการวิเคราะห์ศักยภาพเชิงพื้นที่ พบว่ามีประเด็นที่น่าสนใจ คือ (1) มีโอกาสที่จะดำเนินการให้สำเร็จเนื่องจากมีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของจังหวัดลำปาง โดยประเด็น Roadmap ที่น่าสนใจและสอดคล้องกับแนวคิดโครงการวิจัยแก๊จน คือ การพัฒนาต่อยอดการสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้าอัตลักษณ์พื้นถิ่น (ไหม) /การพัฒนาลำปางศูนย์กลางพลังงานสะอาด Clean energy โครงการแม่เมาะเมืองน่าอยู่ [Maemoh Smart City] / โครงการพลังงานสะอาด Net Zero Low Carbon/SCG :Net Zero Cement & Concrete 2050 โครงการลำปางศูนย์กลางอุตสาหกรรมไฟฟ้าของภาคเหนือ โดยยุทธศาสตร์ดังกล่าวถือว่าเป็นโอกาสที่จะผลักดันให้เกิดความร่วมมือในการขับเคลื่อนงานได้สำเร็จ (2) มีต้นทุนของภาคีเครือข่ายความร่วมมือเดิมและภาคีความร่วมมือใหม่ เช่น กฟผ.แม่เมาะ กลุ่มคนรุ่นใหม่ (3) มีผู้นำท้องถิ่นให้การช่วยเหลือในการขับเคลื่อนงาน คือนายอำเภอซึ่งเป็นบุคคลสำคัญในการช่วยเหลือสนับสนุน เชื่อมประสานงานทั้งท้องถิ่นท้องที่ และ (4) เป็นพื้นที่ที่ปฏิบัติการโมเดลแก๊จนด้วยจักรวาลไม่แก๊จนที่มีต้นทุนเดิมในการทำงานในพื้นที่ที่ต่อยอดมาจากปี พ.ศ. 2566

การพัฒนาและยกระดับบทบาทของมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาพื้นที่ (Area Based University)
ได้กำหนดบทบาทของตนเองในฐานะที่เป็น “แหล่งความรู้” เป็น “ตัวกลางในการประสานเชื่อมโยง” หน่วยงานองค์กร ภาคี ในจังหวัด และ “แสวงหาความร่วมมือ” ในการขับเคลื่อนการทำงาน เพื่อสร้างโอกาสให้กับประชาชน และสร้างระบบนิเวศการทำงานแก๊จนในมหาวิทยาลัยตามพันธกิจหลักของมหาวิทยาลัย ที่

ผลการดำเนินงานที่ผ่านได้ทำหน้าที่ดังนี้ (1) การพัฒนานักบริหารจัดการเชิงพื้นที่ (Area Manager) ได้พัฒนา ADM จำนวน 53 คน และ ARM จำนวน 29 คน (2) เป็นศูนย์บ่มเพาะผู้ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคม (3) การพัฒนาและส่งเสริมผู้ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคม (4) การจัดตั้งกองทุนระดับจังหวัดเพื่อช่วยเหลือคนยากจน (5) การจัดทำโครงการและกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้ง “โครงการธนาคารน้ำใต้ดิน” และอุกทภัยน้ำท่วม และ (6) การพัฒนาและยกระดับแนวทางการบูรณาการบริหารจัดการในพื้นที่ (Provincial Platform) เชื่อมโยงเชิงระบบและความสัมพันธ์การขับเคลื่อนเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่จังหวัดลำปางสู่ยุทธศาสตร์ของจังหวัด ได้ดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานที่ผ่านมา ข้อมูลครัวเรือนยากจนในระบบของรัฐไม่ตรงตามจริง หรือมีความลำเอียง ทำให้การช่วยเหลือคนจนที่แท้จริงไม่สามารถช่วยเหลือได้ ตรงเป้า ระบบราชการทำงานแยกส่วน ขาดการบูรณาการความร่วมมือ ไม่สามารถบูรณาการความร่วมมือกันได้ ด้วยรูปแบบของหน่วยงานมักทำงานแบบไซโล จึงขอเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนได้อย่างแท้จริงและบรรลุเป้าหมาย โดยใช้แนวคิด “การทำงานแบบบูรณาการ ทุกกระทรวงมีเป้าหมายชัดเจนร่วมกัน ใช้ฐานข้อมูลจริงชุดเดียวกัน และร่วมมือกันในการสร้างโอกาสทางสังคมและลดความเหลื่อมล้ำ” ให้คนจน (1) นโยบายระดับประเทศควรมี “โครงสร้างและระบบ” โดยการกระจายทรัพยากรโดยเฉพาะทรัพยากรส่วนบุคคล งบประมาณ และอำนาจการตัดสินใจสู่ท้องถิ่นอย่างแท้จริง / ควรมีการพัฒนาและยกระดับฐานข้อมูลคนจนเพียง 1 ชุดและใช้ทำร่วมร่วมกันทั้งประเทศ (2) นโยบายด้านการกระตุ้นเศรษฐกิจและการสร้างรายได้สำหรับครัวเรือนยากจน การส่งเสริมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนโดยการดูแลตั้งแต่ต้นทาง กลางทาง และปลายทาง/ ควรจัดทำโครงการ “จ้างงานเชิงสังคม (Social Employment) โดยมีเป้าหมายหลักไปที่ครัวเรือนยากจน ที่ผ่านการยกระดับฝีมือ แรงงานจากหน่วยงานตามภารกิจ (4) นโยบายด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยหนุนเสริมพลังชุมชนให้พึ่งตนเอง/ การจัดการที่ดินและที่อยู่อาศัยอย่างเป็นธรรมให้กับกลุ่มครัวเรือนยากจนในแต่ละพื้นที่ (5) นโยบายด้านธรรมาภิบาลและการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน โดยใช้กลไกภาคีแบบพหุภาคี (multi-stakeholders) ในการกำกับติดตามผลการดำเนินงานของภาครัฐทุกภาคส่วนที่มีภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนแก้ไขปัญหาความยากจน / ให้มีการประชาพิจารณ์ระดับพื้นที่ เพื่อรับฟังปัญหาสถานการณ์ความยากจน

Executive Summary

This research project, titled *“Establishing an Integrated Collaborative Mechanism to Drive the Strategy for Poverty Eradication and Social Opportunity Creation in Lampang Province,”* aimed to achieve three main objectives. First, it sought to develop and enhance a comprehensive and accurate platform for poverty alleviation (PPAP) that could be practically implemented and used to deliver targeted support to the poor. Second, it aimed to create and operationalize a prototype district model for poverty alleviation (Prototype Area) through the advancement of the Practical Poverty Alleviation Model (PPAM), with a focus on addressing occupational and income challenges among the poor in Lampang. Third, it sought to elevate the role of the university as an Area-Based University capable of driving both strategic and practical poverty reduction initiatives.

The project involved a total of 1,039 poor households, or 5,150 individuals, surpassing the project’s defined performance indicators. Research was conducted across three types of areas: all 13 districts in Lampang for data collection and verification; Mae Moh District as the designated prototype area; and six pilot districts—Thoen, Hang Chat, Mae Moh, Ngao, Chae Hom, and Mueang Lampang—for developing and testing the poverty alleviation models.

The implementation of the project was carried out through four key mechanisms. Internally, the university coordinated efforts by leveraging all staff members, who played crucial behind-the-scenes roles in ensuring the success of project operations. The second mechanism involved collaboration with public sector networks to verify poverty data, identify key issues, and support both direct aid delivery and the province’s strategic efforts toward poverty eradication. The third mechanism engaged business and civil society sectors to assist with professional development, income generation, and market expansion, contributing resources aligned with their organizational missions. Lastly, the academic mechanism focused on integrating knowledge, technology, and innovation from educational institutions to support vocational development, income generation, and opportunities for improving the social status of poor households.

In 2024, a total of 5,805 poor households (16,593 individuals) were identified in Lampang Province through data verification processes. This included 3,396 individuals verified in 2023, 856 added subsequently, and an additional 1,553 verified in 2024. However, the analysis also revealed significant discrepancies: 42.60 percent of those identified were found to be inclusion errors, while 20.96 percent were exclusion errors—an improvement from the previous year, which recorded 21.64 percent exclusion errors. A total of 16,020 poor households received

support worth 7.88 million THB across human capital, living conditions, health, and education. Assistance included the “Sufficiency House” project (72 households, 2.16 million THB), OM initiatives (“Bamboo Universe” and “Herbal Poverty Alleviation”), and urgent aid for 581 bedridden patients, 12 out-of-school children, and 40 illiterate workers.

The project also initiated the development of a provincial poverty data system using a Decision Support System (DSS), in partnership with the Provincial Administrative Organization (PAO), with plans to expand its application to 67 subdistrict health promoting hospitals across the province.

Analysis of the five forms of capital among the poor population revealed several insights. Human capital was concentrated in the agricultural labor sector, but most individuals lacked knowledge in cost reduction, productivity enhancement, and marketing. However, the presence of strong peer leaders among the poor helped facilitate successful project implementation. These individuals acted as mentors and key connectors with external stakeholders. In terms of physical capital, many households owned land and basic agricultural tools, but electricity access was often shared with neighbors, as most households lacked personal electric meters. Financial capital was weak, with many households lacking savings, bearing multiple debts, and having few assets for income generation. Natural capital showed that most households were not located in disaster-prone areas, though seasonal flooding and drought did affect some communities. Social capital was relatively strong, marked by robust village leadership, diverse occupational groups, and shared land arrangements to support those without farmland.

Two major poverty alleviation models were implemented. The first, the “Bamboo Universe” project, was aligned with the district development plan and provincial strategy. It focused on bamboo and agricultural production, and resulted in a 17.31 percent increase in household income among 571 participating households. A total of 26 innovations were developed, 19 of which were successfully adopted. The second model, “Herbal Solutions,” focused on medicinal herbs, Thai traditional medicine, and tourism. It involved 377 poor households and led to a 20.95 percent increase in income. Eighteen innovations were created under this model, and twelve were adopted for practical use.

Mae Moh District was selected as the prototype area based on its strategic alignment with provincial development agendas, such as adding value to local products like bamboo, promoting clean energy, and supporting low-carbon urban development under projects such as “Mae Moh Smart City” and “Net Zero Cement & Concrete 2050.” Furthermore, Mae Mo had existing collaboration networks, including EGAT Mae Moh and local youth groups. The district

also benefited from strong leadership by the District Chief Officer and previous groundwork laid by similar initiatives in 2023.

In its role as an Area-Based University, the university positioned itself as a knowledge hub, a coordinating intermediary between government agencies and civil society, and a collaborator in driving long-term change. Through this role, the university developed 53 Area Development Managers (ADMs) and 29 Area Researchers (ARMs); served as an incubator for social enterprise development; established a provincial poverty alleviation fund; and implemented environmental mitigation projects, such as underground water banks. It also contributed to the creation of an integrated “Provincial Platform” for coordinated poverty solutions aligned with the province’s strategic goals.

Despite these successes, several challenges remain. National poverty databases are often outdated or inaccurate, limiting the effectiveness of targeted interventions. Government agencies also tend to operate in silos, lacking integration and cross-sector collaboration. In response, the project recommends a policy shift toward integrated governance based on a unified poverty database. Clear, shared goals across ministries and centralized access to accurate data are essential. National policy should prioritize the decentralization of resources—including personnel, budgets, and decision-making authority—to local levels. Furthermore, a single nationwide poverty database should be developed for use across all agencies. Economic policy should support community enterprises across the value chain and introduce social employment schemes aimed at skilled individuals in poor households. Social and environmental policy should empower communities toward self-reliance and promote fair access to land and housing for the poor. Finally, good governance and participatory approaches must be strengthened through multi-stakeholder mechanisms and localized public hearings to ensure poverty interventions are responsive to real needs on the ground.

สารบัญ

	หน้า
บทสรุปผู้บริหาร	ก
บทคัดย่อ	ข
Abstract	ค
บทสรุปผู้บริหาร	ง
Executive Summary	ฉ
สารบัญ	ณ
สารบัญภาพ	ฏ
สารบัญตาราง	ฐ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของโครงการ	1
1.2 คำถามการวิจัย	4
1.3 วัตถุประสงค์	5
1.4 กรอบการวิจัย	5
1.5 ผลผลิต ผลลัพธ์	7
บทที่ 2 ทบทวนบริบทข้อมูลและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง	11
2.1 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ.2566 - 2570	11
2.2 แผนพัฒนาจังหวัดลำปาง พ.ศ.2566 - 2570	12
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับความยากจน	13
2.4 แนวคิดการดำรงชีพอย่างยั่งยืน (Sustainable Livelihoods Framework: SLF)	14
2.5 แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง	14
2.6 แนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก (BCG Economy)	15
2.7 แนวคิดการประกอบการทางสังคม (Social Enterprise)	16
2.8 แนวคิดการประเมินผลกระทบทางสังคม (SROI)	17
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	19
3.1 การออกแบบการวิจัย	19
3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	33
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา	34
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล	35
3.5 ขั้นตอนการดำเนินโครงการวิจัย	36

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย (ต่อ)	
3.6 พื้นที่ดำเนินงานโครงการวิจัย	48
บทที่ 4 ผลการดำเนินงานวิจัย	51
ส่วนที่ 1 ผลการดำเนินงาน	52
ส่วนที่ 2 สรุปผลการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการโครงการ	86
ส่วนที่ 3 การพัฒนาและยกระดับแพลตฟอร์มจัดความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและ แม่นยำของจังหวัดลำปาง (PPAP)	88
ส่วนที่ 4 การพัฒนาและขับเคลื่อนให้เกิดพื้นที่อำเภอแก่งตันแบบ (Prototype Area)	134
ส่วนที่ 5 การพัฒนาและยกระดับบทบาทของมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนา (Area Based University)	141
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ	180
ส่วนที่ 5.1 สรุปผลการศึกษาภาพรวม	181
ส่วนที่ 5.2 สรุปผลตามวัตถุประสงค์	190
ส่วนที่ 5.3 ผลการวิเคราะห์โมเดลแก่งตัน	196
ส่วนที่ 5.4 ผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น	200
ส่วนที่ 5.5 ผลการวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิด Matching: DSM-SSM จังหวัดลำปาง	204
ส่วนที่ 5.6 อภิปรายผลและวิเคราะห์ฐานทุน 5 ด้าน	
ส่วนที่ 5.7 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	
บรรณานุกรม	214

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบการวิจัยที่ 1	5
ภาพที่ 1.2 กรอบการวิจัยที่ 2	6
ภาพที่ 3.1 กรอบแนวคิดการวิจัย	22
ภาพที่ 3.2 Impact Pathway	24
ภาพที่ 3.3 แผนผังใยแมงมุม Strategic Area ข้อ 1.1 - 1.5	26
ภาพที่ 3.4 แผนผังใยแมงมุม Strategic Issue ข้อ 2.1.2.1 - 2.1.2.4	27
ภาพที่ 3.5 แผนผังใยแมงมุม Strategic Issue ข้อ 2.2.1 - 2.2.5	28
ภาพที่ 3.6 แผนผังใยแมงมุม Strategic Partners ข้อ 3.1.1 - 3.1.4	29
ภาพที่ 3.7 แผนผังใยแมงมุม Strategic Partners ข้อ 3.2.1.1 - 3.2.1.4	29
ภาพที่ 3.8 แผนผังใยแมงมุม Strategic Moves ข้อ 4.1.1 - 4.1.3	30
ภาพที่ 3.9 แผนผังใยแมงมุม Strategic Moves ข้อ 4.2.1 - 4.2.5	31
ภาพที่ 3.10 แผนผังใยแมงมุม Strategic Moves ข้อ 4.3.1 - 4.3.4	32
ภาพที่ 3.11 แผนผังใยแมงมุม Strategic Moves ข้อ 4.4.1 - 4.4.4	32
ภาพที่ 3.12 แผนผังใยแมงมุม Strategic Communication ข้อ 5.1 - 5.5	33
ภาพที่ 4.1 จำนวนครัวเรือนแยกประเภทตามฐานทุนฯ ทั้ง 5 มิติ ของปี พ.ศ. 2567	84
ภาพที่ 4.2 ค่าเฉลี่ยศักยภาพฐานทุนฯ ทั้ง 5 มิติ ของครัวเรือนยากจน ปี พ.ศ.2567	84
ภาพที่ 4.3 โครงสร้างการบริหารจัดการงานวิจัย ปี พ.ศ.2567	87
ภาพที่ 4.4 การพัฒนาระบบ Application พร้อมใช้เพื่อส่งต่อความช่วยเหลือคนจนให้เข้าสู่ สวัสดิการของรัฐ	93
ภาพที่ 4.5 การพัฒนาระบบ Application แสดงแผนที่จำแนกครัวเรือนยากจนรายอำเภอ	93
ภาพที่ 4.6 การพัฒนาระบบ Application แสดงค่าเฉลี่ยศักยภาพทุน 5 มิติของครัวเรือนยากจน	93
ภาพที่ 4.7 การพัฒนาระบบ Application แสดงจำนวนครัวเรือนแยกประเภทตามฐานทุน เชิงประมาณ 5 มิติ	94
ภาพที่ 4.8 กระบวนการค้นหาและสอบทานข้อมูลครัวเรือนยากจน	95
ภาพที่ 4.9 การค้นหาและสอบทานข้อมูลครัวเรือนยากจนในปี พ.ศ.2567	96
ภาพที่ 4.10 การออกแบบระบบส่งต่อความช่วยเหลือ	97
ภาพที่ 4.11 กลไกการส่งต่อความช่วยเหลือ	98
ภาพที่ 4.12 กลไกการขับเคลื่อนการทำงานเชิงบูรณาการด้านสารสนเทศ	99
ภาพที่ 4.13 การพัฒนาระบบสารสนเทศของโครงการเพื่อเป็นฐานข้อมูลกลางระดับจังหวัดลำปาง	100
ภาพที่ 4.14 Impact pathway เส้นทางการดำเนินงานการจัดทำฐานข้อมูลกลางจังหวัดลำปาง	101
ภาพที่ 4.15 ผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการพัฒนาใหม่จากโมเดลจักรวาลไฟ	120

สารบัญภาพ (ต่อ)

	หน้า
ภาพที่ 4.16 ผลผลิตถ่านขวด และเครื่องสำอางค์จากสมุนไพร และผลิตภัณฑ์ยาต้มส้มเกลี้ยง และยาต้มตะไคร้หอม	122
ภาพที่ 4.17 ระบบกลไกการขับเคลื่อนการดำเนินงาน	124
ภาพที่ 4.18 ห่วงโซ่การผลิตปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพใบกระถิน	124
ภาพที่ 4.19 ผลผลิตจากการใช้ฐานปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพจากใบกระถินและฮิวมิค	125
ภาพที่ 4.20 จำนวนผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม	128
ภาพที่ 4.21 รายได้ของแต่ละกิจกรรม ปี พ.ศ. 2567	128
ภาพที่ 4.22 กราฟแสดงรายได้ และจำนวนครัวเรือนคนจนที่มีรายได้ ปี พ.ศ. 2567	129
ภาพที่ 4.23 จำนวนครัวเรือนและสมาชิกที่ได้จากการสำรวจและตรวจสอบซ้ำจำแนกตามอำเภอ ของปี พ.ศ.2567	135
ภาพที่ 4.24 กลไกการทำงาน	142
ภาพที่ 4.25 การอบรมหลักสูตรทักษะการเป็นนักจัดกระบวนการพัฒนาในพื้นที่ (ADM)	154
ภาพที่ 4.26 ADM ลงพื้นที่ปฏิบัติการเพื่อฝึกการใช้เครื่องมือ	154
ภาพที่ 4.27 การอบรมหลักสูตรการใช้ความรู้และข้อมูลเป็นฐานการพัฒนาและส่งเสริมความคณ เข้าสู่ระบบสวัสดิการของรัฐ	155
ภาพที่ 4.28 การอบรมเพื่อสร้างทักษะด้านการวิจัยตามแนวทางของ บพท.	156
ภาพที่ 4.29 เจ้าคณะจังหวัดลำปาง 2 นิายหลัก (มหานิกายและธรรมยุติกนิกาย)	167
ภาพที่ 4.30 นักวิจัยนำเสนอข้อมูลกลุ่มครัวเรือนยากจนภายใต้โครงการวิจัยแก้จน	167
ภาพที่ 4.31 การประชุมเพื่อหาแนวทางการระดมทุนจัดตั้งกองทุนช่วยเหลือคนยากจน จ.ลำปาง	168
ภาพที่ 4.32 ทีมวิจัยนำเสนอข้อมูลกลุ่มครัวเรือนยากจนภายใต้โครงการวิจัยแก้จนลำปาง	168
ภาพที่ 4.33 กิจกรรมระดมทุน “ผ้าป่าสามัคคี” เพื่อจัดตั้งกองทุนช่วยเหลือคนจนจังหวัดลำปาง	169
ภาพที่ 4.34 การศึกษาดูงานการจัดการน้ำด้วยนวัตกรรมธนาคารน้ำใต้ดิน	171
ภาพที่ 4.35 การสำรวจพื้นที่และการจัดทำธนาคารน้ำใต้ดิน	172
ภาพที่ 4.36 การช่วยเหลือจากสถานการณ์ภัยพิบัติน้ำท่วมในเดือนสิงหาคม - เดือนตุลาคม 2566	173
ภาพที่ 4.37 การจัดทำแผนแก้จนแบบมีส่วนร่วมโดยกลุ่ม ADM	179

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1.1 ประเภท รายละเอียด และจำนวนของผลผลิต	7
ตารางที่ 1.2 รายละเอียดของผลลัพธ์ และผู้ได้รับผลกระทบ	8
ตารางที่ 3.1 ค่าคะแนนประเมินผลโครงการ	25
ตารางที่ 3.2 จำนวนครัวเรือนเป้าหมายที่เข้าร่วมโครงการ	34
ตารางที่ 3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา	35
ตารางที่ 3.4 พื้นที่ดำเนินการวิจัย	49
ตารางที่ 4.1 สรุปภาพรวมผลการดำเนินงานโมเดลแก้จน	52
ตารางที่ 4.2 สรุปรายละเอียดการใช้นวัตกรรม องค์ความรู้ และเทคโนโลยี	55
ตารางที่ 4.3 สรุปภาพรวมความแตกต่างในการดำเนินงานระหว่างปี พ.ศ.2566 และ ปี พ.ศ. 2567 และหมุดหมาย (Mile Stone) ถึงปี พ.ศ.2570	64
ตารางที่ 4.4 สรุปผลงาน Impact Pathway และ กิจกรรม Output/ Outcome และ Impact	68
ตารางที่ 4.5 จำนวนกลุ่มเป้าหมาย ปี พ.ศ.2567	104
ตารางที่ 4.6 ครัวเรือนยากจนในระบบ ปี พ.ศ.2567	104
ตารางที่ 4.7 ข้อมูลครัวเรือนคนจนจังหวัดลำปาง ปี พ.ศ.2567	104
ตารางที่ 4.8 ข้อมูลครัวเรือนพื้นที่ OM ปี พ.ศ.2567	105
ตารางที่ 4.9 จำนวนคนที่มีอาชีพเกษตรที่อยู่ใน OM ปี พ.ศ.2567	105
ตารางที่ 4.10 ลักษณะทุนมนุษย์ของคนจน ปี พ.ศ.2567	106
ตารางที่ 4.11 ระดับการศึกษาของสมาชิกในครัวเรือนยากจน	106
ตารางที่ 4.12 สวัสดิการสังคมที่สมาชิกในครัวเรือนได้รับในปัจจุบัน	107
ตารางที่ 4.13 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนจำแนกตามสถานภาพการทำงาน	107
ตารางที่ 4.14 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนจำแนกสาเหตุที่ไม่ทำงาน	107
ตารางที่ 4.15 ลักษณะทุนกายภาพของคนจน ปี พ.ศ.2567	108
ตารางที่ 4.16 ลักษณะทุนการเงินของคนจน ปี พ.ศ. 2567	109
ตารางที่ 4.17 ลักษณะทุนธรรมชาติของคนจน ปี พ.ศ. 2567	109
ตารางที่ 4.18 ลักษณะทุนทางสังคมของคนจน ปี พ.ศ.2567	109
ตารางที่ 4.19 ข้อมูลการส่งต่อความช่วยเหลือ และติดตาม Feedback Loop ของครัวเรือนกลุ่มเป้าหมาย ปี พ.ศ.2567 (ทุนมนุษย์)	110
ตารางที่ 4.20 ข้อมูลการส่งต่อความช่วยเหลือ และติดตาม Feedback Loop ของครัวเรือนกลุ่มเป้าหมาย ปี พ.ศ.2567	111
ตารางที่ 4.21 ข้อมูลการส่งต่อความช่วยเหลือ และอยู่ระหว่างติดตาม Feedback Loop ของครัวเรือนกลุ่มเป้าหมาย ปี พ.ศ.2567	112
ตารางที่ 4.22 ภาพรวมรายได้และต้นทุนต่อครัวเรือนจากการดำเนินโครงการวิจัยจักรวาลไผ่	114

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 4.23 องค์ความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรม และการนำไปใช้ประโยชน์	115
ตารางที่ 4.24 ภาพรวมรายได้และต้นทุนต่อครัวเรือนจากการดำเนินโครงการวิจัยสมุนไพรแก้จน	121
ตารางที่ 4.25 ภาพรวมรายได้และต้นทุนต่อครัวเรือนจากการดำเนินโครงการหนุนเสริมต่อยอด 2566	125
ตารางที่ 4.26 สินค้า กลุ่มผลิตภัณฑ์ และ Value Chain ของโครงการการจัดความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิตด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมตามแนวทางจักรวาลไข่ ปี พ.ศ. 2567	126
ตารางที่ 4.27 สินค้า กลุ่มผลิตภัณฑ์ และ Value Chain ของโครงการการพัฒนาและยกระดับห่วงโซ่คุณค่าสมุนไพรพื้นถิ่นสู่การบริการแพทย์แผนไทยและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ปี พ.ศ.2567	126
ตารางที่ 4.28 สินค้า กลุ่มผลิตภัณฑ์ และ Value Chain ของกิจกรรมการหนุนเสริมเพื่อการขับเคลื่อนโมเดลแก้จน (โครงการต่อเนื่องปีพ.ศ.2566) ปี พ.ศ. 2567	127
ตารางที่ 4.29 รายได้จากการพัฒนาโมเดลแก้จนจังหวัดลำปาง ปี พ.ศ. 2567	128
ตารางที่ 4.30 รายได้ของโครงการ/กิจกรรม ปี พ.ศ. 2567	128
ตารางที่ 4.31 รายได้จากการพัฒนาโมเดลแก้จนในพื้นที่เป้าหมาย ปี พ.ศ. 2567	129
ตารางที่ 4.32 รายได้ของ Value Chain ของโครงการการจัดความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิตด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมตามแนวทางจักรวาลไข่ ปี พ.ศ.2567	129
ตารางที่ 4.33 รายได้ของ Value Chain ของโครงการการพัฒนาและยกระดับห่วงโซ่คุณค่าสมุนไพรพื้นถิ่นสู่การบริการแพทย์แผนไทยและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ปี พ.ศ.2567	130
ตารางที่ 4.34 รายได้ของ Value Chain ของกิจกรรมการหนุนเสริมเพื่อการขับเคลื่อนโมเดลแก้จน (โครงการหนุนเสริมต่อยอด ปี พ.ศ.2566) ปี พ.ศ.2567	130
ตารางที่ 4.35 เปรียบเทียบ Baseline ปี พ.ศ.2566 กับ Endline ปี พ.ศ.2567 และการเปลี่ยนกลุ่มด้านทุนมนุษย์	130
ตารางที่ 4.36 เปรียบเทียบ Baseline ปี พ.ศ.2566 กับ Endline ปี พ.ศ.2567 และการเปลี่ยนกลุ่มด้านทุนกายภาพ	131
ตารางที่ 4.37 เปรียบเทียบ Baseline ปี พ.ศ.2566 กับ Endline ปี พ.ศ.2567 และการเปลี่ยนกลุ่มด้านทุนเศรษฐกิจ	131
ตารางที่ 4.38 เปรียบเทียบ Baseline ปี พ.ศ.2566 กับ Endline ปี พ.ศ.2567 และการเปลี่ยนกลุ่มด้านทุนธรรมชาติ	132
ตารางที่ 4.39 เปรียบเทียบ Baseline ปี พ.ศ.2566 กับ Endline ปี พ.ศ.2567 และการเปลี่ยนกลุ่มด้านทุนทางสังคม	133
ตารางที่ 4.40 ภาพเครือข่ายความร่วมมืออำเภอแม่เม้า	136
ตารางที่ 4.41 ตารางวิเคราะห์กลุ่ม Stakeholder Engagement	143

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 4.42 ผลการดำเนินงานเชิงประจักษ์	161
ตารางที่ 4.43 การเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์จังหวัดตา: ฒ กรวาลไฟ	174
ตารางที่ 4.44 การเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์จังหวัดตา: ฒ นไพรแกจัน	174
ตารางที่ 4.45 การเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์จังหวัดตามกรวมหนุเสริมต่อยอดปี 2566	175
ตารางที่ 4.46 แผนงาน/ โครงการของคนยากจนในพื้นที่เป้าหมาย	175
ตารางที่ 4.47 รายละเอียดการดำเนินงานของแผนงาน/ โครงการพื้นที่ อำเภอลิน	176
ตารางที่ 4.48 รายละเอียดการดำเนินงานของแผนงาน/ โครงการพื้นที่ อำเภองาว	176
ตารางที่ 4.49 รายละเอียดการดำเนินงานของแผนงาน/ โครงการพื้นที่ อำเภอเมืองลำปาง	177
ตารางที่ 4.50 รายละเอียดการดำเนินงานของแผนงาน/ โครงการพื้นที่ อำเภอห้างฉัตร	177
ตารางที่ 4.51 รายละเอียดการดำเนินงานของแผนงาน/ โครงการพื้นที่ อำเภอแจ้ห่ม	178
ตารางที่ 4.52 รายละเอียดการดำเนินงานของแผนงาน/ โครงการพื้นที่ อำเภอแม่เมาะ	178
ตารางที่ 5.1 สรุปผลการดำเนินงานภาพรวม	181
ตารางที่ 5.2 ผลการเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์จังหวัดตามแนวทางจักรวาลไฟ	193
ตารางที่ 5.3 ผลการเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์จังหวัดตามแนวทางสมุไพรแกจัน	193
ตารางที่ 5.4 ผลการเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์จังหวัดตามแนวทางกิจกรรมหนุเสริมต่อยอด	194
ตารางที่ 5.5 การขับเคลื่อนการจัดทำแผนแกจันแบบมีส่วนร่วม	194
ตารางที่ 5.6 ภาพรวมรายได้และต้นทุนต่อครัวเรือนจากการดำเนินโครงการวิจัยจักรวาลไฟ	196
ตารางที่ 5.7 ภาพรวมรายได้และต้นทุนต่อครัวเรือนจากการดำเนินโครงการวิจัยสมุไพรแกจัน	197
ตารางที่ 5.8 ภาพรวมรายได้และต้นทุนต่อครัวเรือนจากการดำเนินโครงการหนุเสริมต่อยอด	197

บทที่ 1 บทนำ

สัญญาเลขที่	A11F670131
ชื่อโครงการ	การสร้างกลไกความร่วมมือแบบบูรณาการเพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ จัดความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคมของจังหวัดลำปาง
หัวหน้าโครงการ	รองศาสตราจารย์ ดร.กิตติศักดิ์ สมุทธารักษ์ หัวหน้าโครงการวิจัย
หน่วยงานสังกัด	สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
ระยะเวลาดำเนินการ	1 มิถุนายน 2567 ถึง 31 พฤษภาคม 2568
งบประมาณดำเนินการ	19,000,000 บาท

1.1 ที่มาและความสำคัญของโครงการ

จากรายงานผลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ ที่ประมวลผล โดยกองพัฒนาข้อมูลและตัวชี้วัดสังคม (สศช.) ในช่วงปี พ.ศ. 2561-2565 พบว่า มีประชากรในพื้นที่ 17 จังหวัด ภาพเหนือจำนวนมากถึง 4,298,300 คน หรือคิดเป็นสัดส่วน 37.93% ที่ถูกจัดอยู่ในกลุ่มคนจน เมื่อเทียบกับ จำนวนและสัดส่วนประชากรที่มีรายจ่ายเพื่อการอุปโภค บริโภคเฉลี่ยต่อคนต่อเดือน ต่ำกว่าเส้นความยากจน (poverty line) สถานการณ์ความยากจนในพื้นที่ 17 จังหวัดภาคเหนือมีแนวโน้มปรับตัวลดลงในช่วงปี พ.ศ. 2561-2563 และปรับตัวเพิ่มสูงขึ้นอีกครั้งในช่วงปี พ.ศ. 2564-2565 โดยสัดส่วนคนจนของภาคเหนือในปีพ.ศ. 2565 เพิ่มขึ้นเป็น 763,500 คน (6.80%) เมื่อเทียบกับปี พ.ศ.2564 ที่มีสัดส่วนคนจนอยู่ที่ 763,000 คน (6.77%) โดยปีพ.ศ. 2565 จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีสัดส่วนคนจนมากเป็นอันดับแรกถึง 24.64 % และจังหวัดลำปางมี สัดส่วนคนจน 7.49% เป็นลำดับที่ 10 ของภาคเหนือ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566) และจากรายงานข้อมูลหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนจำแนกตามวัตถุประสงค์ของการกู้ยืม เป็นรายจังหวัด ประจำปี พ.ศ. 2562 และ ปีพ.ศ. 2564 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พบว่า จังหวัดลำปาง ปีพ.ศ. 2562 มีหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนทั้งสิ้น 153,687.98 บาท โดยมีหนี้สินประเภทเพื่อใช้จ่ายใน ครัวเรือน เป็นอันดับสูงที่สุดถึง 64,142.84 บาท ปีพ.ศ. 2564 มีหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนทั้งสิ้น 144,054.22 บาท ลดลงจากปี พ.ศ.2562 9,633.76 บาท คิดเป็น -6.27% โดยมีหนี้สินประเภทเพื่อใช้จ่ายในครัวเรือน เป็นอันดับสูง ที่สุดถึง 60,045.80 บาท (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2565) ทั้งนี้แนวโน้มการปรับตัวเพิ่มขึ้นของสัดส่วนคนจนของ ภาคเหนือส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการเพิ่มขึ้นของดัชนีราคาผู้บริโภคทั่วไป (CPI) หรือระดับอัตราเงินเฟ้อ ซึ่งเพิ่ม สูงขึ้นจากปี พ.ศ. 2564 เป็น 6.08% โดยเฉพาะในกลุ่มสินค้าอาหารและเครื่องดื่มไม่มีแอลกอฮอล์ (6.92%) อาหารสด (6.81%) และพลังงาน (24.49%) สะท้อนให้เห็นถึงค่าครองชีพประชาชนที่เพิ่มขึ้นทั้งในภาพรวม ประเทศและภูมิภาคต่าง ๆ ทำให้ระดับเส้นความยากจนปรับตัวสูงขึ้น ส่งผลให้ค่าครองชีพโดยรวมมีแนวโน้มสูงขึ้น เช่นกัน โดยสะท้อนได้จากเส้นความยากจนของภาคเหนือในทุกจังหวัดที่มีแนวโน้มการปรับตัวเพิ่มสูงขึ้นต่อเนื่อง อย่างชัดเจนเมื่อเปรียบเทียบกับภูมิภาคอื่น ในช่วงปี พ.ศ. 2561-2565 มีค่าเฉลี่ยที่ปรับตัวเพิ่มขึ้นจาก 2,414 บาท/ คน/เดือน ในปีพ.ศ.2561 มาอยู่ที่ 2,678 บาท/คน/เดือน หรือเพิ่มขึ้น 264 บาท/คน/เดือน สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566) ซึ่งส่งผลให้ครัวเรือนมีโอกาสที่จะกลายเป็นครัวเรือนยากจนได้มาก

ขึ้น รวมทั้งการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจภายหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ในหลายสาขายังไม่สามารถกลับสู่สภาวะปกติอย่างเต็มที่และไม่สามารถกระจายผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจได้ชัดเจน อาทิ ภาคเกษตรกรรมมีการจ้างงานลดลงจากปีพ.ศ. 2564 ภาคการท่องเที่ยวซึ่งจำเป็นจะต้องใช้ระยะเวลาในการฟื้นฟู

ในขณะที่รายงานการวิเคราะห์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย ปี.พ.ศ. 2565 ได้สะท้อนปัญหาความยากจนเรื้อรังมาจากปัญหาหลายด้าน ประกอบด้วย (1) ช่องว่างด้านการดำเนินนโยบาย (policy gaps) ด้านการจัดสรรงบประมาณยังไม่สะท้อนผลลัพธ์ด้านการกระจายทรัพยากรและ การพัฒนาไปยังพื้นที่อย่างเหมาะสม (2) การใช้จ่ายงบประมาณภาครัฐในการแก้ไขปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำยังทำได้ไม่เต็มประสิทธิภาพ (3) หน่วยงานภาครัฐยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับการประเมินผลกระทบของมาตรการหรือโครงการสวัสดิการสังคมเท่าที่ควร (4) สถาบันการเมืองไม่เชื่อมโยงกับความรับผิดชอบ (Accountability) ส่งผลให้ประชาชนในประเทศมีอำนาจทางการเมืองที่ไม่เท่าเทียมกันและนำไปสู่ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ ซึ่งอาจเป็นปัจจัยฉุดรั้งการเติบโตในระยะยาว (5) ปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อความยากจน เช่น ปัญหาการขาดที่ดินทำกินของเกษตรกรในภาคเหนือประสบปัญหาเรื่องสิทธิในการเข้าถึงที่ดินเนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าหรือให้เช่า (6) โครงสร้างประชากรของภาคเหนือที่ได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ เมื่อปีพ.ศ. 2562 โดยมีสัดส่วนผู้สูงอายุสูงกว่า 21.79% สิ่งนี้ส่งผลให้วัยแรงงานต้องแบกรับภาระในการดูแลผู้สูงอายุมากขึ้น ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตของคนในวัยทำงาน ทำให้เกิดภาระในการดูแลผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น (7) การศึกษาที่ไม่เท่าเทียม ไม่เท่าทัน และไม่ตอบสนองท้องถิ่น (8) ระบบสาธารณสุขเหลื่อมล้ำกระจุกตัวเมืองหลัก โดยจำนวนแพทย์ยังคงกระจุกตัวอยู่ในจังหวัดที่เป็นเมืองศูนย์กลางและเมืองหลัก ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงบริการสาธารณสุข และ (9) ปัญหาฝุ่นควันและมลพิษทางอากาศ โจทย์ปัญหาเรื้อรังในภาคเหนือ ซึ่งมีผลกระทบที่สำคัญจากการสูญเสียพื้นที่ป่า ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและการขาดมาตรการจัดการที่ตอบโจทย์ (www.lannernews.com/ เปิดจักรวาลคนจนภาคเหนือ แม่ฮ่องสอนยังคงเผชิญกับความยากจนอย่างต่อเนื่อง 5 ปีซ้อน (2561-2565) แล้วนโยบายแบบใดจะช่วยแก้วิกฤตความยากจน - Lanner)

รายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในประเทศไทยปีพ.ศ. 2566 ของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) พบว่าภาพรวมสถานการณ์ความยากจนในระดับจังหวัดปรับตัวดีขึ้นเมื่อเทียบกับปีก่อนหน้าส่วนใหญ่มีสัดส่วนคนจนลดลง โดยเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ โดยจังหวัดลำปางมีสัดส่วนคนจน (ร้อยละ) 4.21-7.11 มีรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อเดือน 9,172-9,436 บาท ในขณะที่เดียวกันหากจะพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อเดือนกับสัดส่วนคนจนรายจังหวัดพบว่า ส่วนใหญ่จังหวัดที่มีรายได้เฉลี่ยต่อคนสูงมักจะมีสัดส่วนคนจนต่ำ ขณะที่จังหวัดที่มีรายได้เฉลี่ยต่อคนต่ำจะมีสัดส่วนคนจนสูง ซึ่งรูปแบบความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นผลมาจากการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ช่วยให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มมากขึ้นและหลุดพ้นจากความยากจน แต่ในระยะหลังกลับมีผลต่อการลดของความยากจนเพียงส่วนน้อย เพราะปัจจัยทางด้านการกระจายรายได้ไม่ได้เป็นไปในทิศทางที่ดี ทำให้ผลประโยชน์จากการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจมักกระจุกตัวในกลุ่มผู้มีรายได้สูงแทน กรณีดังกล่าวเกิดขึ้นกับจังหวัดลำปาง กล่าวคือ ภาพรวมของจังหวัดมีรายได้เฉลี่ยต่อคนค่อนข้างสูงแต่กลับมีสัดส่วนคนจนสูงเช่นกัน ทำให้ในอีกมุมหนึ่งจึงอาจไม่สามารถนำไปสู่ข้อมูลสรุปที่ชัดเจนได้ว่า “การมีรายได้สูงจะช่วยแก้ไขปัญหายากจนได้เสมอไป” เนื่องจากมีปัจจัยอื่น เช่น ปัจจัยความเหลื่อมล้ำแฝงอยู่ โดยปัจจัยความเหลื่อมล้ำดังกล่าวอาจมาจากหลายด้านประกอบด้วย ด้านรายได้ รายจ่าย ความมั่งคั่ง การศึกษา การบริการสาธารณสุข การเข้าถึงที่ดินและแหล่งทุน การเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐาน และการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566)

จากสถานการณ์ความยากจนของจังหวัดลำปาง มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางจึงได้รับการสนับสนุนงบประมาณการวิจัยจากสำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ (สอวช.) โดยหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) ในการดำเนินโครงการแก้ไขปัญหาความยากจนในจังหวัดลำปาง มีการดำเนินการต่อเนื่องมาตั้งแต่ปีพ.ศ.2564 โดยปีพ.ศ.2566 ได้ยกระดับการทำงานวิจัยเป็นพื้นที่วิจัยเชิงยุทธศาสตร์เพื่อขจัดความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคม (SRA) การดำเนินงานวิจัยในปี4 (2567-2568) มีเป้าหมายหลักคือ พัฒนาและยกระดับแพลตฟอร์มขจัดความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำระดับจังหวัด(Provincial Poverty Alleviation Platform : PPAP) ประกอบด้วย พัฒนาและยกระดับระบบข้อมูล ที่บูรณาการข้อมูลกับฐานข้อมูลของหน่วยงานตามภารกิจ (Function) ที่เกี่ยวข้องให้เป็นระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนกลางของจังหวัด เกิดระบบกลไกภาคี หน่วยงานฟังก์ชัน มีผู้ใช้ประโยชน์ (User) ระบบข้อมูลสร้างเป้าหมายร่วม แผนยุทธศาสตร์ปฏิบัติการร่วมด้วยการวางระบบ กลไก ขั้นตอนการทำงาน กระบวนการส่งต่อช่วยเหลือคนจนเป้าหมาย สร้างกลไกประสานความร่วมมือกับหน่วยงานเดิมและหน่วยงานใหม่ (Key Players) และกลุ่มการทำงานที่มีส่วนร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder Engagement) เพื่อช่วยแก้ไขปัญหาความยากจนในระยะยาว สร้างความรู้ ความเข้าใจ และการส่งต่อช่วยเหลือคนจนเป้าหมายผ่านการสื่อสาร ที่หลากหลายช่องทางมากขึ้น นำเสนอผลการทำงานที่เป็นรูปธรรมต่อหน่วยงาน เวทีสาธารณะต่าง ๆ เพื่อขยายผลในวงกว้าง และสร้างพื้นที่สาธารณะเปิดโอกาสให้คนลำปางได้เข้าร่วมขับเคลื่อนการแก้ไขขจัดปัญหาความยากจนเพิ่มมากขึ้นตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ โดยมีเป้าหมายสุดท้ายคือสามารถพัฒนายุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาความยากจนระดับจังหวัด (One Plan) ที่มีการบูรณาการความร่วมมือกลไกภาคีจังหวัดให้เสร็จสมบูรณ์ภายในปี 2570 ตามที่แหล่งทุนกำหนด

โดยลักษณะกลุ่มคนจนเป้าหมายจากผลการสำรวจและวิเคราะห์ข้อมูลครัวเรือนยากจนขั้นปारระดับจังหวัดลำปาง ปีพ.ศ. 2567 พบว่า ปัจจุบันมีคนจนในพื้นที่รวม 5,805 ครัวเรือน หรือ 16,593 คน คิดเป็นร้อยละ 2.33 ของประชากรทั้งหมดของจังหวัดลำปาง จำนวน 711,478 คน เมื่อพิจารณาฐานทุนการดำรงชีพ (SLF) 5 ด้านของครัวเรือนยากจนในพื้นที่ที่ประสบปัญหามากที่สุดแต่ละด้านพบว่า (1) ทุนมนุษย์ กลุ่มคนจนขาดทักษะที่สามารถสร้างรายได้ 13,113 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 79.03 และเข้าไม่ถึงระบบการศึกษา 1,818 คน คิดเป็นร้อยละ 10.96 (2) ทุนเศรษฐกิจ ไม่มีเงินออม 3,839 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 66.13 และ มีหนี้สิน 9 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 0.16 (3) ทุนสังคม ขาดการช่วยเหลือกันในกลุ่มชน 1,789 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 30.82 (4) ทุนกายภาพ ไม่มีที่ดินทำกินทางการเกษตร 3,849ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 66.30 และ (5) ทุนธรรมชาติ พักอาศัยอยู่ในพื้นที่เสี่ยงภัยพิบัติ 1,815 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 31.27 ของครัวเรือนยากจนในพื้นที่ โดยแบ่งเป็นมีบ้านพักอาศัยอยู่ในพื้นที่เสี่ยงภัยพิบัติ 1,307 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 22.52 และมีพื้นที่ทำกินอยู่ในพื้นที่เสี่ยงภัยพิบัติ 508 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 8.75

การดำเนินงานในปี พ.ศ. 2567 ได้นำผลการค้นหาสอบทานและการวิเคราะห์ทุนการดำรงชีพทั้ง 5 ด้าน แผนยุทธศาสตร์จังหวัดลำปาง และนโยบายขององค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) เป็นสารตั้งต้นการออกแบบงานภายใต้แผนงานโครงการการสร้างกลไกความร่วมมือแบบบูรณาการเพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ขจัดความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคมของจังหวัดลำปาง ประกอบด้วยโครงการย่อยภายใต้แผนวิจัย จำนวน 2 โครงการคือ 1) โครงการการจัดความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิตด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมด้วยแนวทางจักรวาลไผ่ พื้นที่จังหวัดลำปาง ดำเนินการในพื้นที่นาร่อง คือ อำเภอแม่เมาะ อำเภองาว และอำเภอแจ้ห่ม ซึ่งเป็นพื้นที่ในการปลูกไผ่เป็นลำดับต้นของจังหวัดลำปาง และ 2) โครงการการพัฒนาและยกระดับห่วงโซ่คุณค่าสมุนไพรพื้นถิ่น การบริ

การแพทย์แผนไทย และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เพื่อจัดความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำพื้นที่ อำเภอลำปาง และอำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง รวมถึงแผนงานได้ต่อยอดโครงการในพื้นที่โมเดลแก๊จันในปี 2566 คือ พื้นที่อำเภอลำปางอีกหนึ่งแห่ง โดยมีกิจกรรมขับเคลื่อนหลักดังนี้ 1) การพัฒนายุทธศาสตร์เชิงพื้นที่ (Strategic Area) โดยได้มีแนวทางการทำงานเพื่อวางแผนนโยบายสาธารณะ (Policy System) ด้วยวิธีการสร้างกลไกความร่วมมือเพื่อจัดปัญหาความยากจนระดับจังหวัด การยกระดับข้อมูล PPPConext ให้เป็นระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนกลางของจังหวัด การส่งต่อความช่วยเหลือเพื่อสร้างโอกาสทางสังคมให้คนจนเป้าหมายได้รับความช่วยเหลือผ่านองค์ความรู้ การพัฒนาอาชีพและยกระดับรายได้ การพัฒนาอำเภอกำหนดต้นแบบทั้งพื้นที่เพื่อสร้างพื้นที่ต้นแบบ (Prototype Area) ระดับอำเภอ เป็นต้นแบบในการบูรณาการกลไกภาคีทั้งท้องถิ่น ท้องที่หน่วยงานตามภารกิจ ภาคธุรกิจเอกชน ภาคศาสนา ภาคประชาสังคม และชุมชนขับเคลื่อนงานแก้จนที่ทุกฝ่ายมีเป้าหมายร่วมกัน เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้และขยายผล สู่อำเภอหรือพื้นที่อื่นๆ ในจังหวัดต่อไป การพัฒนายุทธศาสตร์การจัดการความยากจนระดับจังหวัด การจัดตั้งกองทุนในระดับจังหวัดเพื่อช่วยเหลือคนยากจน (Social Safety Net) โดยวิธีการเปิดโอกาสให้ประชาชนจังหวัดลำปางได้มีส่วนร่วมในการดูแล ช่วยเหลือกลุ่มคนจนเป้าหมายตามกำลังและศักยภาพของตนเอง 2) การขับเคลื่อนประเด็นเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Issues) ที่จะใช้เป็นแนวทางการกำหนดจุดเน้นของการบริหารโครงการวิจัยเชิงยุทธศาสตร์ในระยะยาว และเพื่อนำมาขับเคลื่อนงานในโครงการวิจัยให้บรรลุเป้าหมาย โดยการจัดเก็บข้อมูล (Data) ครัวเรือนยากจน จากกระบวนการค้นหา สอบทาน พัฒนาและยกระดับแพลตฟอร์มจัดความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำของจังหวัดลำปาง (Provincial Poverty Alleviation Platform : PPAP) และยกระดับระบบสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ (Decision Support System : DSS) การพัฒนาและยกระดับโมเดลแก๊จัน (Practical Poverty Alleviation Model :PPAM) ในการพัฒนาอาชีพและยกระดับรายได้ด้วยองค์ความรู้เทคโนโลยี (Technology) และนวัตกรรม (Innovation) ให้แก่คนจนเป้าหมายที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่และแผนพัฒนาจังหวัดลำปาง สำหรับประเด็นระบบการจัดการความเสี่ยงภัยพิบัติ ได้กำหนดประเด็นขับเคลื่อนคือ การแก้ไขปัญหาภัยแล้งด้วยโครงการจัดทำธนาคารน้ำใต้ดินในพื้นที่อำเภอลำปางซึ่งเป็นพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากภัยแล้งในลำดับต้นของจังหวัดลำปาง และ 3) การยกระดับมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาพื้นที่ (Area Based University) ให้เป็นศูนย์บ่มเพาะผู้ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Entrepreneur) สร้างระบบนิเวศการทำงานแก้จน (Ecosystem) ในมหาวิทยาลัย การพัฒนาตลาดมหาวิทยาลัยแก้จนที่เชื่อมโยงกับโมเดลแก๊จัน สร้างพื้นที่จำหน่ายสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ พัฒนาระบบการบริหารตลาดที่เอื้อให้คนจนสามารถจำหน่ายผลิตภัณฑ์ สินค้าเพื่อสร้างโอกาสยกระดับฐานะทางสังคม Social Mobility และ Economic Mobility การพัฒนานักบริหารจัดการเชิงพื้นที่ (Area Manager) ที่มีแนวคิดและทักษะการขับเคลื่อนงานจัดความยากจนระดับจังหวัดเพื่อช่วยประสานความร่วมมือในการขับเคลื่อนงานในพื้นที่ให้เกิดเป็นรูปธรรมมากขึ้น

1.2 คำถามการวิจัย

- 1) การพัฒนาและยกระดับแพลตฟอร์มจัดความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำของจังหวัดลำปาง (Provincial Poverty Alleviation Platform: PPAP) ให้สามารถนำไปใช้และส่งต่อความช่วยเหลือคนจนเป้าหมายได้อย่างเป็นรูปธรรม ควรมีลักษณะการดำเนินการอย่างไร

- 2) การพัฒนาและขับเคลื่อนให้เกิดพื้นที่อำเภอกำหนดต้นแบบ (Prototype Area) โดยยกระดับโมเดลแก้จน (Practical Poverty Alleviation Model: PPAM) ในการแก้ไขปัญหาด้านอาชีพและรายได้คนจน เป้าหมายของจังหวัดลำปาง ควรมีรูปแบบการดำเนินงานอย่างไร
- 3) การพัฒนาและยกระดับบทบาทของมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาพื้นที่ (Area Based University) ให้สามารถขับเคลื่อนยุทธศาสตร์และปฏิบัติการแก้ไขปัญหาความยากจนสู่แผนพัฒนาจังหวัดลำปาง ควรมีรูปแบบการดำเนินงานอย่างไร

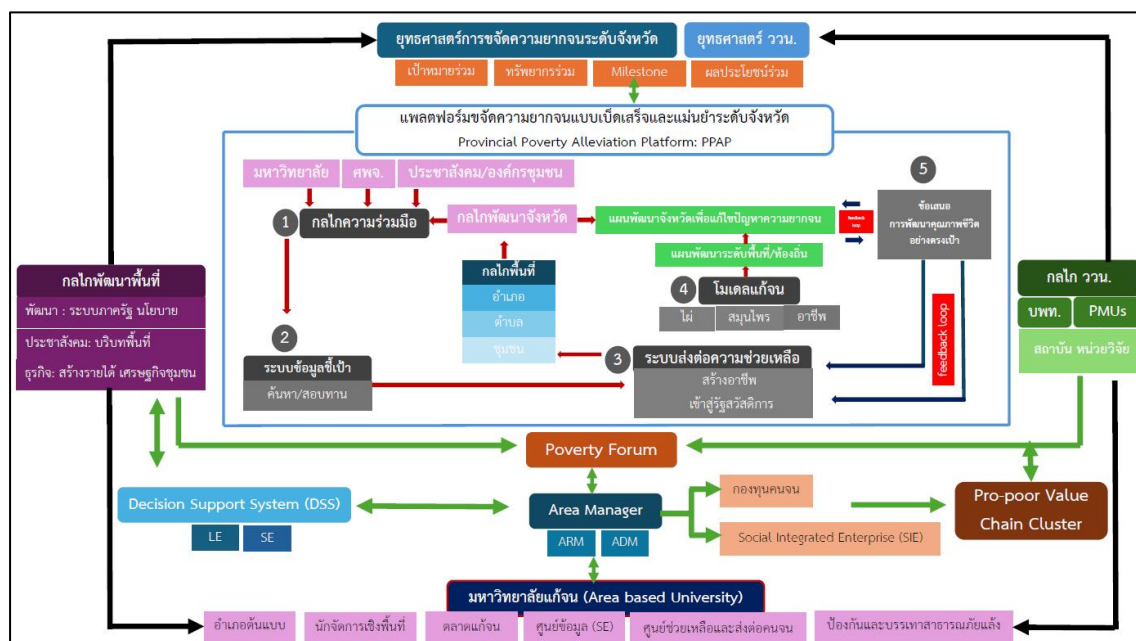
1.3 วัตถุประสงค์วิจัย

- 1) เพื่อพัฒนาและยกระดับแพลตฟอร์มจัดความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำของจังหวัดลำปาง (PPAP) ให้สามารถนำไปใช้และส่งต่อความช่วยเหลือคนจนเป้าหมายได้อย่างเป็นรูปธรรม
- 2) เพื่อพัฒนาและขับเคลื่อนให้เกิดพื้นที่อำเภอกำหนดต้นแบบ (Prototype Area) โดยยกระดับโมเดลแก้จน (Practical Poverty Alleviation Model: PPAM) ในการแก้ไขปัญหาด้านอาชีพและรายได้คนจน เป้าหมายของจังหวัดลำปาง
- 3) เพื่อพัฒนาและยกระดับบทบาทของมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาพื้นที่ (Area Based University) ให้สามารถขับเคลื่อนยุทธศาสตร์และปฏิบัติการแก้ไขปัญหาความยากจน

1.4 กรอบการวิจัย

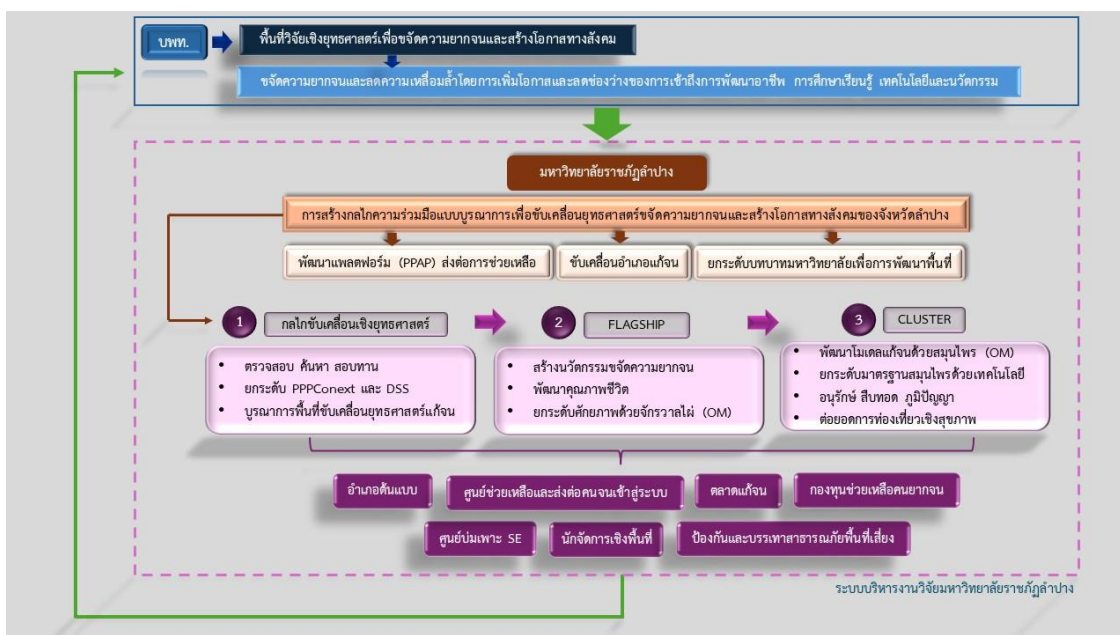
ภาพที่ 1.1 กรอบวิจัยที่ 1

การขับเคลื่อนพื้นที่วิจัยเชิงยุทธศาสตร์เพื่อจัดความยากจน และสร้างโอกาสทางสังคมจังหวัดลำปาง

ภาพที่ 1.2 กรอบวิจัยที่ 2

กรอบแนวคิดการออกแบบการดำเนินงานวิจัย

โครงการสร้างกลไกความร่วมมือแบบบูรณาการเพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์จัดความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคมจังหวัดลำปาง ภายใต้กรอบพื้นที่วิจัยเชิงยุทธศาสตร์เพื่อจัดความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคม ตามแผนงานจัดความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำโดยการเพิ่มโอกาสและลดช่องว่างของการเข้าถึงการพัฒนาอาชีพ การศึกษาเรียนรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรม ได้นำวัตถุประสงค์มาออกแบบการวิจัย ดังนี้

1) พัฒนาและยกระดับแพลตฟอร์มจัดความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำของจังหวัดลำปาง (PPAP) ให้สามารถนำไปใช้และส่งต่อความช่วยเหลือคนจนเป้าหมายได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยใช้กลไกบูรณาการขับเคลื่อนแพลตฟอร์มจัดความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำระดับจังหวัด (Provincial Poverty Alleviation Platform: PPAP) ระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ร่วมกับ ศพจ. ประชาสังคม/องค์กรชุมชน เพื่อตรวจสอบ ค้นหา สอบทาน ยกระดับ PPPConext และ DSS อย่างบูรณาการให้สามารถขับเคลื่อนพื้นที่ด้วยยุทธศาสตร์แก่น และส่งต่อความช่วยเหลือทั้งด้านการสร้างอาชีพ และการเข้าสู่สวัสดิการของรัฐได้ตามเป้าหมายที่กำหนด

2) พัฒนาและขับเคลื่อนให้เกิดพื้นที่อำเภอแกนต้นแบบ (Prototype Area) โดยยกระดับโมเดลแก่น (Practical Poverty Alleviation Model : PPAM) ในการแก้ไขปัญหาด้านอาชีพและรายได้ให้แก่คนจนเป้าหมาย และขับเคลื่อนให้เกิดแผนพัฒนาในระดับพื้นที่ภายใต้โครงการย่อย 1 การจัดความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิตด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมด้วยแนวทางจักรวาลไผ่ พื้นที่จังหวัดลำปาง มีแนวความคิดขับเคลื่อนและยกระดับความร่วมมือ และกลไกการทำงาน 4 กลไก คือ (1) กลไกเครือข่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ซึ่งเป็นกลไกเชิงนโยบายที่จะร่วมดำเนินการในการปฏิบัติการแก้ไขปัญหาความยากจน การผลักดันเชิงนโยบายและงบประมาณทั้งในระหว่างดำเนินการวิจัยและภายหลังการดำเนินงานวิจัยเพื่อความต่อเนื่องและยั่งยืน (2) กลไกผู้นำชุมชน/ท้องถิ่น (3) กลไกผู้ประกอบการ/เอกชน เป็นกลุ่มทั้งในระดับต้นน้ำและปลายน้ำในการขยายผลทางด้านการตลาด และการพัฒนาองค์ความรู้ในการตอบสนองต่อความต้องการของตลาดและผู้บริโภคเพื่อการพัฒนาศักยภาพคนจน

เป้าหมายในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ที่มีความสามารถทางการตลาดและสร้างมูลค่าเพิ่มจากผลิตภัณฑ์ และ (4) กลไกวิชาการ/มหาวิทยาลัย/สถาบันการศึกษาในการยกระดับความรู้ ถ่ายทอด และพัฒนาศักยภาพคนจน เป้าหมาย มุ่งสู่การพัฒนาโมเดลแก้จนด้วยจักรวาลไฟในการขับเคลื่อนที่ยากจนสู่ Smart Farming เพาะปลูก ขยายพันธุ์ไม้ ส่งเสริมพัฒนาผลิตภัณฑ์พัฒนาอาชีพสู่ตลาดใหม่ สร้างมูลค่าเพิ่มจากวัสดุเหลือทิ้งในกระบวนการ ผลิตไม้และวัสดุเหลือทิ้งทางการเกษตร พัฒนาผู้ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคมในอุตสาหกรรมไม้ และส่งเสริมการ ท่องเที่ยวชุมชน “BAMBOO JOURNEY” โดยผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจะนำไปสู่การเป็นอำเภอแก้จน ซึ่งเป็นพื้นที่ต้นแบบ (Prototype Area) ระดับอำเภอด้านการบูรณาการกลไกภาครัฐของท้องถิ่น หน่วยงานตามภารกิจ ภาคธุรกิจเอกชน ภาคประชาสังคม สถาบันศาสนา ตลอดจนชุมชนในการขับเคลื่อนงานแก้ไขปัญหาความยากจน

ขณะที่ โครงการย่อย 2 การพัฒนาและยกระดับห่วงโซ่คุณค่าสมุนไพรพื้นถิ่น การบริการแพทย์แผนไทย และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เพื่อจัดความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำพื้นที่ อำเภอเถิน และอำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง มีแนวคิดขยายผลจากการนำโมเดลสมุนไพรแม่ฮ่องสอน มาขับเคลื่อนขยายผลอำเภอห้างฉัตรซึ่งเป็นพื้นที่ใหม่ ให้เกิดการส่งเสริมและยกระดับการปลูกแปรรูปผลิตภัณฑ์สมุนไพร การรักษาสืบทอดภูมิ ปัญญาหมอมือเมืองพื้นบ้าน การอนุรักษ์สมุนไพรพื้นถิ่น การบริการแพทย์แผนไทย และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และ พร้อมขยายผลไปยัง โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) ภายในจังหวัดลำปาง ร่วมกับองค์การบริหารส่วน จังหวัดลำปาง (อบ.จ.ลำปาง) สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำปาง และโรงพยาบาลแพทย์แผนไทยภาคเหนือ จังหวัดลำปาง ในการผลักดันให้กลุ่มคนจนเป้าหมายได้มีโอกาสได้เข้าสู่ห่วงโซ่คุณค่าเกิดการสร้างอาชีพ สร้างรายได้ และยกระดับคุณภาพชีวิตเพื่อมุ่งไปสู่การหลุดพ้นจากความยากจนข้ามรุ่น

3) พัฒนาและยกระดับบทบาทของมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาพื้นที่ (Area Based University) ให้ สามารถขับเคลื่อนยุทธศาสตร์และปฏิบัติการแก้ไขปัญหาความยากจนร่วมกับโครงการย่อย 1 และ 2 มุ่งพัฒนานัก จัดการงานวิจัยพื้นที่ (ARM) การพัฒนานักจัดการงานพัฒนาเชิงพื้นที่ (ADM) การพัฒนาให้เกิดศูนย์บ่มเพาะ SE ทั้งยังพัฒนาให้เกิดตลาดมหาวิทยาลัยแก้จนที่เชื่อมโยงกับโมเดลแก้จน ร่วมกับโครงการย่อยที่ 1 และ 2 ให้เกิดการ สร้างพื้นที่จำหน่ายสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ ระบบการบริหารตลาดที่เอื้อให้คนจนสามารถเข้ามาจำหน่ายได้เพื่อสร้าง โอกาสยกระดับฐานะทางสังคม Social Mobility และ Economic Mobility สู่การพัฒนาความร่วมมือกับภาคี เครือข่ายให้เกิดการจัดตั้งกองทุนเพื่อช่วยเหลือคนยากจนจังหวัดลำปางให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม

1.5 ผลผลิต ผลลัพธ์

ตารางที่ 1.1 ประเภท รายละเอียด และจำนวนของผลผลิต

ประเภทผลผลิต	ผลผลิต	รายละเอียดของผลผลิต	จำนวนนำส่ง	หน่วยนับ
1. กำลังคน หรือหน่วยงาน ที่ ได้รับการพัฒนาทักษะ	จำนวนคนจน เป้าหมายหรือผู้ที่ เกี่ยวข้องได้รับการ เพิ่มพูนทักษะอาชีพ ไม่น้อยกว่า 1,000ครัวเรือน หรือ 5,000 คน	รายชื่อของผู้เข้าร่วมกิจกรรมการฝึกอบรม เพื่อเพิ่มทักษะในโครงการและร่วม แลกเปลี่ยนเรียนรู้	1,000 ครัวเรือน หรือ 5,000 คน	คน/ ครัวเรือน
2. ต้นฉบับบทความวิจัย	บทความวิจัย	บทความวิจัยที่เกิดจากผลการดำเนินการ	4	ฉบับ

ประเภทผลผลิต	ผลผลิต	รายละเอียดของผลผลิต	จำนวนนำส่ง	หน่วยนับ
(Manuscript)		วิจัย		
3. หนังสือ	-	-	-	-
4. ต้นแบบผลิตภัณฑ์ หรือ เทคโนโลยี/กระบวนการ ใหม่ หรือนวัตกรรมทาง สังคม	4.1 ต้นแบบ ผลิตภัณฑ์ต้นแบบ นวัตกรรมพร้อมใช้ 4.2 ตัวแบบ การ ดำเนินการอำเภอแก้ง จันในพื้นที่เป้าหมาย 4.3 เกิดต้นแบบ ผลิตภัณฑ์ หรือ เทคโนโลยี/ กระบวนการใหม่ หรือนวัตกรรมทางสังคม ที่ สามารถยกระดับ รายได้ครัวเรือนให้ เพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 20	4.1 ผลิตภัณฑ์จากไม้ และสมุนไพร 4.2 เกิด “อำเภอแก้งจัน” ทั้งพื้นที่ โดย สร้างพื้นที่ต้นแบบ (Prototype Area) ระดับอำเภอ 4.3. ต้นแบบผลิตภัณฑ์สำหรับขยายผล และต่อยอดสู่การสร้างอาชีพ และ รายได้ 4.3.1. หลักสูตรอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อพัฒนาอาชีพ หรือ หลักสูตรพื้นฐานเพื่อพัฒนา อาชีพใหม่ในรูปแบบ Reskill หรือ Upskill	3 1 5 10	ชิ้น ตัวแบบ ผลิตภัณฑ์ หลักสูตร
5. ฐานข้อมูล ระบบและ กลไก หรือมาตรฐาน	-	-	-	-
6. เครือข่าย	-	-	-	-
7. ทรัพย์สินทางปัญญา	-	-	-	-
8. เครื่องมือ และโครงสร้าง พื้นฐาน (Facilities and Infrastructure)	-	-	-	-

ตารางที่ 1.2 รายละเอียดของผลลัพธ์ และผู้ได้รับผลกระทบ

ผลที่คาดว่าจะได้รับ	จำนวน	รายละเอียดของผลลัพธ์	ผู้ได้รับผลกระทบ	ปีที่น่าส่ง ผลลัพธ์
1. ผลงานตีพิมพ์ (Publications)	4	บทความตีพิมพ์ในระดับชาติ	นักวิจัย นักวิชาการ ผู้สนใจ และหน่วยงานที่มีบทบาทใน การขับเคลื่อนการแก้ปัญหา ความยากจน	2568 -2570
2. การอ้างอิง (Citations)	-	-	-	-
3. เครื่องมือและ ระเบียบวิธีการวิจัย (Research tools and methods)	-	-	-	-

ผลที่คาดว่าจะได้รับ	จำนวน	รายละเอียดของผลลัพธ์	ผู้ได้รับผลกระทบ	ปีที่น่าส่ง ผลลัพธ์
4. ฐานข้อมูลและ แบบจำลองวิจัย (Research databases and models)	1	ระบบฐานข้อมูล 1 ระบบ	กลุ่มเป้าหมาย นักวิจัย ภาคีเครือข่ายความร่วมมือ ทุกภาคส่วน	2568 - 2570
5. ความก้าวหน้าใน วิชาชีพของบุคลากร ด้านวิทยาศาสตร์วิจัย และนวัตกรรม (Next destination)	-	-	-	-
6. รางวัลและการ ยอมรับ (Awards and recognition)	-	-	-	-
7. การใช้ประโยชน์จาก เครื่องมือ อุปกรณ์ ห้องวิจัยและ โครงสร้างพื้นฐาน (Use of facilities and resources)	-	-	-	-
8. ทรัพย์สินทางปัญญา การขึ้นทะเบียนพันธุ์ พืชและพันธุ์สัตว์ และการอนุญาตให้ใช้ สิทธิ (Intellectual property, Registered Plants Varieties and Animals Breeding and licensing)	-	-	-	-
9. การถ่ายทอด เทคโนโลยี (Technology Transfer)	1	ถ่ายทอดองค์ความรู้ที่เกิดจากการวิจัยและ นวัตกรรมให้แก่ผู้ประกอบการไปสู่การ ขยายผลในเชิงพาณิชย์	1. หจก.ไผ่เกือกกุล 2. วิสาหกิจชุมชนแปรรูปไผ่ และถ่านอัดแท่ง	2568-2570
10. ผลิตภัณฑ์และการ บริการ และการรับรอง มาตรฐานใหม่ (New Products/Processes,	8	ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรและอาหารใหม่ หรือพัฒนาให้ดีขึ้นกว่าเดิมสามารถนำไปใช้ ประโยชน์ได้และสามารถก่อให้เกิดคุณค่า ทางเศรษฐกิจและสังคม	1. ชุมชน 2. นักวิจัย 3. วิสาหกิจชุมชนไพรพทกษา สมุนไพร	2568-2570

ผลที่คาดว่าจะได้รับ	จำนวน	รายละเอียดของผลลัพธ์	ผู้ได้รับผลกระทบ	ปีที่น่าส่ง ผลลัพธ์
New Services and New Standard Assurances)			4. หจก.ไผ่เกือกกุล	
11. ทุนวิจัยต่อยอด (Further funding)	-	-	-	-
12. ความร่วมมือหรือ หุ้นส่วนความร่วมมือ (Collaborations and partnerships)	5	ภาคีเครือข่ายที่ดำเนินงาน ขับเคลื่อน ร่วมกับนักวิจัย	นักวิจัย ชุมชน หน่วยงาน ต่างๆ	2568
13. การผลักดันนโยบาย แนวปฏิบัติ แผน และกฎระเบียบ (Influence on policy, practice, plan and regulations)	1	ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องระดับพื้นที่	นักวิจัย ชุมชน หน่วยงาน ต่างๆ	2568-2569
14. กิจกรรมสร้างการมี ส่วนร่วม (Engagement activities)	5	ภาคีเครือข่ายที่ดำเนินงานร่วมกับนักวิจัย	นักวิจัย ชุมชน หน่วยงาน ต่างๆ	2568

บทที่ 2

ทบทวนบริบทข้อมูล และแนวคิดที่เกี่ยวข้อง

เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์การวิจัย จึงได้มีการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

- 2.1 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ.2566 - 2570
- 2.2 แผนพัฒนาจังหวัดลำปาง พ.ศ.2566 - 2570
- 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับความยากจน
- 2.4 แนวคิดการดำรงชีพอย่างยั่งยืน (Sustainable Livelihoods Framework: SLF)
- 2.5 แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
- 2.6 แนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก (BCG Economy)
- 2.7 แนวคิดการประกอบการทางสังคม (Social Enterprise)
- 2.8 แนวคิดการประเมินผลกระทบทางสังคม (SROI)

2.1 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ.2566 - 2570

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ.2566-2570) มีสถานะเป็นแผนระดับที่ 2 ซึ่งเป็นกลไกที่สำคัญในการแปลงยุทธศาสตร์ชาติไปสู่การปฏิบัติ และใช้เป็นกรอบสำหรับการจัดทำแผนระดับที่ 3 เพื่อให้การดำเนินงานของภาคีการพัฒนาที่เกี่ยวข้องสามารถสนับสนุนการบรรลุเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ชาติ ตามกรอบระยะเวลาที่คาดหวังไว้ โดยพระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ.2561 บัญญัติให้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเริ่มต้น ณ วันที่ 1 ตุลาคม 2565 ครอบคลุมปีงบประมาณ พ.ศ.2566 - 2570 ในการกำหนดทิศทางของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 ให้ประเทศสามารถก้าวข้ามความท้าทายต่าง ๆ เพื่อให้ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ตามเจตนารมณ์ของยุทธศาสตร์ชาติได้อาศัยหลักการและแนวคิด 4 ประการ ดังนี้ 1) หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) การสร้างความสามารถในการ “ล้มแล้ว ลุกไว” โดยมุ่งเน้นการพัฒนาใน 3 ระดับ คือ “การพร้อมรับ” หรือ ระดับ “อยู่รอด” ในการแก้ไขข้อจำกัดหรือจุดอ่อนที่มีอยู่ “การปรับตัว” หรือ ระดับ “พอเพียง” ในการปรับเปลี่ยนปัจจัยที่จำเป็นและ “การเปลี่ยนแปลงเพื่อพร้อมเติบโตอย่างยั่งยืน” หรือ ระดับ “ยั่งยืน” ในการผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างในมิติต่าง ๆ 3) เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนของสหประชาชาติ บนพื้นฐานของแนวคิด “ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง” มุ่งเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับประชาชนทุกกลุ่ม และ 4) การพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ ให้มีความสำคัญกับการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีสมัยใหม่ และความคิดสร้างสรรค์ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ ควบคู่กับการรักษาความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์

หากพิจารณาแผนกลยุทธ์รายหมุดหมายที่เกี่ยวข้องกับความยากจนจะพบว่า หมุดหมายที่ 9 ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 คือ “ไทยมีความยากจนข้ามรุ่นลดลง และมีความคุ้มครองทางสังคมที่เพียงพอ เหมาะสม” ซึ่งจากการวิเคราะห์ลักษณะของครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นพบว่า ครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นส่วนใหญ่ไม่มีเงินออม การศึกษาต่ำและอัตราการพึ่งพิงสูง โดยปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่ทำให้ครัวเรือนเข้าข่ายเป็นครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นคือการขาดความมั่นคงทางการเงินเนื่องจากไม่มีเงินออม รองลงมาคือความขัดสนทางการศึกษา จึงมีความสำคัญยิ่งต่อ

การพัฒนาประเทศในระยะของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 ที่มีเป้าหมายของการพัฒนา ความเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ชาติ หมายความว่า 9 จำนวน 2 เป้าหมาย ได้แก่ 1) การพัฒนาคนสำหรับโลกยุคใหม่ ในด้านการสร้างหลักประกันและความคุ้มครองทางสังคม เพื่อให้คนไทยมีความมั่นคงในชีวิต และ 2) การมุ่งสู่สังคมแห่งโอกาสและความเป็นธรรม โดยการสนับสนุนให้กลุ่มเปราะบางและผู้ด้อยโอกาสมีโอกาสในการเลื่อนขั้นทางเศรษฐกิจและสังคมสูงขึ้น นอกจากนี้ หมายความว่า 9 ยังมีความสอดคล้องกับเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ชาติใน 2 ด้าน ได้แก่ ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ในประเด็นเป้าหมายสังคมไทยมีสภาพแวดล้อมที่เอื้อและสนับสนุนต่อการพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิต และยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม คือสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในทุกมิติ และกระจายศูนย์กลางความเจริญทางเศรษฐกิจและสังคม เพื่อเพิ่มโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามาเป็นกำลังของการพัฒนาประเทศในทุกระดับ

2.2 แผนพัฒนาจังหวัดลำปาง พ.ศ.2566 - 2570

แผนพัฒนาจังหวัดลำปาง พ.ศ.2566-2570 จัดทำโดยกลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด สำนักงานจังหวัดลำปาง โดยให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วมกับทุกภาคส่วน เน้นการบูรณาการการทำงานในรูปแบบ One plan โดยกำหนดวิสัยทัศน์ “ลำปางเมืองแห่งการเรียนรู้ เชื่อมโยง สร้างสรรค์ น่ายั่งยืน” เพื่อให้การขับเคลื่อนการพัฒนาของทุกภาคส่วนที่จะไปสู่เป้าหมาย และบรรลุวิสัยทัศน์ร่วมกันภายใต้แผนพัฒนาจังหวัดลำปาง ปี 2566-2570 ได้กำหนดประเด็นการพัฒนาของจังหวัดออกเป็น 5 ซึ่งประเด็นที่มีความเชื่อมโยงกับโครงการฯ ในประเด็นที่ 4) ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้ โดยข้อมูลจากโครงการบูรณาการเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มเปราะบางรายครัวเรือนจังหวัดลำปาง สืบเนื่องมาจากนโยบายของรัฐบาลที่ให้ความสำคัญกับการขจัดความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำของประชาชน ได้มีคำสั่งนายกรัฐมนตรี ที่ 347/2563 จัดตั้งศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และที่สำคัญประการหนึ่งคือการมอบหมายให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง แปรนโยบายไปสู่การปฏิบัติ โดยกำหนดให้ทุกส่วนราชการที่เกี่ยวข้องดำเนินการจัดทำแนวทางแก้ไขปัญหาคความยากจนและความเหลื่อมล้ำ ซึ่งได้กำหนดให้ใช้ข้อมูลจากระบบการพัฒนาคนแบบชี้เป้า (Thai People Map and Analysis Platform : TPMAP) เป็นข้อมูลหลักในการดำเนินการขจัดความยากจนและความเหลื่อมล้ำ และการพัฒนาคนทุกช่วงวัย พร้อมทั้งพัฒนาข้อมูลให้มีความถูกต้อง

ในส่วนของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้กำหนดแนวทางดำเนินการตามนโยบายดังกล่าวได้จัดทำ “โครงการบูรณาการเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มเปราะบางรายครัวเรือน” เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตครัวเรือนกลุ่มเปราะบางในทุกมิติ มีการจัดทำข้อตกลงความร่วมมือ ระหว่าง 12 กระทรวง 1 หน่วยงาน ในการบูรณาการการแก้ปัญหาและความร่วมมือทุกภาคส่วน นอกจากนี้ในระดับจังหวัด กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้ประสานความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ ผ่านกลไกของศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ศจพ.จ.) ซึ่งในส่วน of จังหวัดลำปาง สำนักพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดลำปาง ร่วมกับสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดลำปาง ได้เตรียมการเพื่อดำเนินการในเรื่องข้างต้นไปแล้ว โดยให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำข้อมูลจากระบบ TPMAP ไปดำเนินการร่วมกับภาคีเครือข่ายการพัฒนาทุกภาคส่วน ในการจัดทำแผนการดำเนินการและแนวทางการพัฒนาใน 5 มิติของระบบ TPMAP คือ มิติด้านสุขภาพ มิติด้านการศึกษา มิติด้านรายได้ มิติด้านความเป็นอยู่/

ที่อยู่อาศัย และมิติด้านการเข้าถึงบริการภาครัฐ ดังนั้น การจัดทำโครงการเพื่อการแก้ไขปัญหาดังกล่าวเพื่อให้มีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561-2568) ที่กำหนดแนวทางและทิศทางการพัฒนาในประเทศ และมีการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ซึ่งยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนฯ ฉบับที่ 13 ได้ให้ความสำคัญกับงานด้านสังคมใน 2 เรื่อง คือ การพัฒนาศักยภาพคนหรือทุนมนุษย์ และการสร้างโอกาสความเสมอภาค ความเท่าเทียมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับความยากจน

ความยากจนเป็นความขาดแคลนและขาดโอกาสของบุคคลในการเข้าถึงปัจจัยต่าง ๆ ทางเศรษฐกิจ โอกาสในการเข้าถึงการศึกษา การบริการสาธารณสุข การเข้าถึงการบริการสาธารณะหรือการได้รับความช่วยเหลือจากภาครัฐ ซึ่งความยากจนสามารถจำแนกได้เป็น 8 มิติ ดังนี้ มิติรายได้ มิติการทำงาน มิติการศึกษา มิติสุขภาพ มิติที่อยู่อาศัย มิติการเข้าถึงบริการ มิติการมีส่วนร่วม และมิติการมีเอกลักษณ์ ทั้งนี้มิติความยากจนมีความสัมพันธ์เกี่ยวโยงซึ่งกันและกัน ความยากจนที่เกิดขึ้นอาจมีสาเหตุจากมิติต่าง ๆ ร่วมกัน 2-3 มิติหรือมากกว่านั้น โดยมิติที่ 1-7 เป็นมิติเชิงรูปธรรม ส่วนมิติสุดท้าย คือ การมีเอกลักษณ์เป็นมิติเชิงนามธรรม ทั้งนี้เกณฑ์ที่ใช้วัดความยากจนมี 2 แนวคิด คือ 1) การวัดความยากจนแบบสัมบูรณ์ คือ การแบ่งกลุ่มคนโดยใช้เกณฑ์ค่าครองชีพขั้นต่ำสุด และ 2) การวัดความยากจนแบบสัมพัทธ์ คือ การนิยามความจนโดยเปรียบเทียบกับคนกลุ่มอื่น ๆ ในสังคม เป็นการวัดระดับความยากจนโดยใช้เส้นความยากจน (Poverty line) ซึ่งคิดจากการคำนวณค่าครองชีพของประเทศรายได้ต่ำที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีพ แล้วแปลงระดับค่าครองชีพนั้นให้เป็นสากลด้วยทฤษฎี Purchasing Power Parity (PPP) ธนาคารโลกได้สร้างเส้นแบ่งความยากจนขึ้น ซึ่งประเทศไทยอยู่ในกลุ่มหลังนี้ด้วย (Amarin Spotlight, 2566)

บริบทความยากจนของประเทศไทย พบว่าการแก้ไขปัญหความยากจนที่ผ่านมามีปัญหาหลายประการ โดยเฉพาะความขัดแย้งทางการเมืองที่ทำให้การแก้ไขปัญหาคความต่อเนื่องจากนโยบาย จากข้อมูลของระบบบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาคนแบบชี้เป้าของไทย (Thai People Map and Analytics Platform: TPMAP) มีคนจนเป้าหมายที่ต้องได้รับความช่วยเหลือในปี 2566 จำนวน 1,025,782 คน จากการสำรวจทั้งหมด 36,103,806 คน โดยจำแนกตามมิติปัญหาความยากจน 5 ด้าน คือ 1) ด้านสุขภาพ 2) ด้านความเป็นอยู่ 3) ด้านการศึกษา 4) ด้านรายได้ และ 5) ด้านการเข้าถึงบริการภาครัฐ ซึ่งสาเหตุปัญหาความยากจนมาจากพฤติกรรม และขาดโอกาสในการเข้าถึงบริการภาครัฐ รวมไปถึงนโยบายและแนวทางการพัฒนาของรัฐ ฉะนั้น การแก้ไขปัญหความยากจนต้องเริ่มต้นจากระดับบุคคลและขยายผลไปสู่ระดับชุมชน หน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่ให้ความช่วยเหลือคนจนจะต้องประเมินปัญหาและแสวงหาแนวทางให้ความช่วยเหลือ โดยต้องอาศัยผู้นำชุมชนหรือปราชญ์ท้องถิ่นเข้ามาช่วยดำเนินการจะทำให้การแก้ไขนำไปสู่ความยั่งยืนได้

กล่าวได้ว่า ความยากจนเป็นปัญหาและอุปสรรคของการพัฒนาในทุกะดับที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน เพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติภายในปี 2573 ความยากจนตามแนวคิดสมัยใหม่ไม่ได้จำกัดเฉพาะรายได้ที่เป็นตัวเงินเท่านั้นแต่รวมถึงสิทธิขั้นพื้นฐาน การแก้ไขปัญหความยากจนเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีจะต้องเริ่มแก้ไขปัญหาด้านพฤติกรรมรายบุคคล และปัญหามาจากโครงสร้างทางสังคม ดังนั้น การนำข้อมูลความยากจนจากระบบบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาคนแบบชี้เป้ามาใช้เป็นข้อมูลตั้งต้นเพื่อกำหนดแนวทางเป็นนโยบายนำไปสู่การวางแผนเชิงปฏิบัติการให้สามารถนำไปปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหความยากจนให้เป็นรูปธรรมได้จริง

2.4 แนวคิดการดำรงชีพอย่างยั่งยืน (Sustainable Livelihoods Framework: SLF)

แนวคิดการดำรงชีพอย่างยั่งยืน (Sustainable Livelihoods Framework: SLF) เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์วิถีความเป็นอยู่และแนวทางการดำรงชีวิตของคนในระดับครัวเรือน โดยกรอบแนวคิดนี้มีคุณสมบัติ คือ ให้ความสำคัญต่อคนจนนิยามความยากจนด้วยตนเอง และเน้นการวิเคราะห์จุดแข็ง (Strength) (แมน บุโรทกานนท์, ม.ป.ป.) ทั้งนี้กรอบแนวคิดการดำรงชีพอย่างยั่งยืน (SLF) มีองค์ประกอบ 4 ส่วน (Scoones, 1998) คือ 1) ทุนดำรงชีพ (Livelihood Resources / Assets) 2) กลยุทธ์การดำรงชีพ (Livelihood Strategies) 3) กระบวนการทางสถาบันและโครงสร้างองค์กร (Institutional Process and Organization Structures) และ 4) ผลลัพธ์การดำรงชีพ (Livelihood Outcomes) (DFID, 1999) คือ ทุนดำรงชีพ (Livelihood Resource / Assets) หมายถึง ทรัพย์สินและการเงิน ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรกายภาพ มนุษย์ สังคม วัฒนธรรมและความสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่ง DFID ได้พัฒนาตัวแบบห้าเหลี่ยมทรัพยากร (The Asset Pentagon) ประกอบด้วย “ทุนมนุษย์” (Human Capital) หมายถึง ทักษะ ความรู้ ความสามารถในการด้านแรงงานและสุขภาพที่ดี ซึ่งจะช่วยให้คนสามารถดำเนินยุทธศาสตร์การดำรงชีพ (Livelihood strategies) และบรรลุเป้าประสงค์ในการดำรงชีพได้ “ทุนทางสังคม” (Social Capital) หมายถึง ทรัพยากรที่มีอยู่ในสังคมที่คนนำมาใช้ในการดำรงชีพ “ทุนทางธรรมชาติ” (Natural Capital) หมายถึง แหล่งทรัพยากรธรรมชาติ การดำรงชีพขึ้นอยู่กับทรัพยากรและบริการต่าง ๆ อาทิ ที่ดินทำกิน น้ำ ป่า อากาศ เป็นต้น “ทุนทางกายภาพ” (Physical Capital) หมายถึง โครงสร้างพื้นฐานและสินค้าที่จำเป็นต่อการดำรงชีพ อาทิ การคมนาคมขนส่ง ที่อยู่อาศัยที่มั่นคง น้ำสะอาด เป็นต้น “ทุนทางการเงิน” (Financial Capital) หมายถึง ทรัพยากรการเงินที่คนใช้ในการบรรลุเป้าประสงค์ของการดำรงชีพ ประกอบด้วยเงินตรา หรือทรัพยากรอื่น ๆ ที่ช่วยให้สามารถประยุกต์ใช้ยุทธศาสตร์การดำรงชีพในรูปแบบต่าง ๆ ได้ กล่าวคือกลยุทธ์การดำรงชีพ (Livelihood Strategies) เป็นทางเลือกและโอกาสที่คนจนใช้เป็นกลยุทธ์ในการดำเนินชีวิตเพื่อจัดการและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอยู่ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีเสถียรภาพและยั่งยืน ทั้งในแง่รายได้ ความมั่นคงทางอาหาร และความปลอดภัยในชีวิตความเป็นอยู่ตามลักษณะของความหลากหลาย (Diversity) ตามลักษณะพื้นที่ภูมิประเทศที่ถือครอง และช่วงเวลา เป็นลักษณะที่เคลื่อนไหว (Dynamic) กระจ่ายหลายสถานที่ (Straddling) และเชื่อมโยง (Linkage) ภายใต้กระบวนการทางสถาบันและโครงสร้างองค์กร (Institutional Process and Organization Structures)

กระบวนการทางสถาบันและโครงสร้างองค์กร (Institutional Process and Organization Structures) กลไกเชิงสถาบัน นโยบายและโครงสร้างองค์กรจึงมีความสำคัญในการเชื่อมโยงและกำกับการเปลี่ยนแปลงในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับชุมชน ท้องถิ่น ภูมิภาค จนถึงระดับประเทศ เกี่ยวพันกับการควบคุม กำกับการใช้ประโยชน์ และการเข้าถึงทรัพยากรของกลุ่มคน ทั้งนี้ผลลัพธ์การดำรงชีพ (Livelihood Outcomes) เป็นผลความสำเร็จหรือผลของการลงมือปฏิบัติ ดังนั้น จึงได้นำแนวคิดการดำรงชีพอย่างยั่งยืน (Sustainable Livelihoods Framework: SLF) มาใช้วิเคราะห์วิถีความเป็นอยู่และแนวทางการดำรงชีวิตของคนในระดับครัวเรือน และเพื่อจำแนกกลุ่มครัวเรือนคนชนเป้าหมายในลำดับต่อไป

2.5 แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชได้พัฒนาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อที่จะให้พสกนิกรชาวไทยได้เข้าถึงทางสายกลางของชีวิตและเพื่อคงไว้ซึ่งทฤษฎีของการพัฒนาที่ยั่งยืน เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ชี้แนวทางการดำรงอยู่และการปฏิบัติตน เน้นย้ำถึงแนวทางการพัฒนาหลักแนวคิดพึ่งตนเองเพื่อให้เกิด

ความพอมี พอกิน พอใช้ โดยใช้หลักความพอประมาณ และการคำนึงถึงผู้มีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ไม่ประมาท มีการตระหนักถึงการพัฒนาอย่างเป็นขั้นเป็นตอนที่ต้องทำตามหลักวิชา และการมีคุณธรรมเป็นกรอบ ในการปฏิบัติและการดำรงชีวิต (ค่านาย อภิปรัชญาสกุล, 2558)

หลักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง คือ การพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ตลอดจนใช้ความรู้ ความรอบคอบ และคุณธรรมประกอบการวางแผน การตัดสินใจและการกระทำ โดยมีหลักพิจารณา 5 ส่วน ดังนี้ ข้อที่ 1. กรอบแนวความคิด เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น บนพื้นฐานดั้งเดิมของสังคมไทย มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤต เพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา โดยข้อที่ 2. คุณลักษณะของเศรษฐกิจพอเพียงจะต้องสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ในทุกระดับ บนทางสายกลาง และการพัฒนาอย่างเป็นขั้นเป็นตอน 3. คำนียามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อให้ชีวิตดำเนินไปในทางสายกลางที่เหมาะสม สอดคล้องกับวิถีความเป็นอยู่อันเรียบง่ายของคนไทย โดยมีคุณลักษณะที่สำคัญ 3 ประการ ดังนี้ “ความพอประมาณ” หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น “ความมีเหตุผล” หมายถึง การตัดสินใจ ดำเนินการเรื่องต่าง ๆ อย่างมีเหตุผลตามหลักวิชาการ หลักกฎหมาย หลักศีลธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมที่ดีงาม และ “การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี” หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ข้อที่ 4. เงื่อนไข คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้อธิบายเงื่อนไข การตัดสินใจ และการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียง ต้องอาศัย 3 เงื่อนไข ได้แก่ “เงื่อนไขคุณธรรม” หมายถึง การดำเนินงานเพื่อให้เป็นไปอย่างดีงาม ประกอบด้วยความซื่อสัตย์สุจริต “เงื่อนไขหลักวิชา” หมายถึง เครื่องอาศัยของการดำเนินงานเพื่อให้เป็นไปอย่างถูกต้อง ประกอบด้วยความรู้ ต้องอาศัยความรู้ รอบคอบ และระมัดระวัง “เงื่อนไขชีวิต” ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน มีความเพียร มีสติและปัญญา ใช้หลักวิชาและคุณธรรมเป็นแนวทางพื้นฐาน และข้อที่ 5.แนวทางการปฏิบัติ และผลที่คาดว่าจะได้รับ ผลจากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี

การสร้างกลไกความร่วมมือแบบบูรณาการเพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ จัดความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคมของจังหวัดลำปาง ได้นำแนวคิดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการวางแผนการดำเนินงาน และการจัดกิจกรรมต่างๆ ในโครงการ เพื่อให้เกิดสมดุลมั่นคงและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้านอันจะนำไปสู่ ความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย

2.6 แนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก (BCG Economy)

แนวคิด BCG กับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน BCG Model เป็นการพัฒนาเศรษฐกิจรูปแบบใหม่ ที่เน้นการพัฒนาเศรษฐกิจให้เติบโตแบบก้าวกระโดดไปพร้อมกับการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อมและเกิดการพัฒนาในทุกภาคส่วนของสังคมบนฐานการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยโมเดลดังกล่าวมีความสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ส่งเสริมการเติบโตโดยไม่ละทิ้งคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งของสังคม ซึ่ง BCG กับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากประเทศไทยให้ความสำคัญกับการพัฒนาประเทศเพื่อมุ่งสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ของสหประชาชาติ ถือเป็นแนวทางที่เหมาะสมกับประเทศไทย เนื่องจากในอดีตที่ผ่านมาประเทศไทยเร่งพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าทัดเทียมกับนานาประเทศ โดยเน้นภาคการผลิตเพื่อส่งออกและส่งเสริมภาคอุตสาหกรรม

ให้ขยายตัวเพิ่มขึ้น แต่กลับละเลยการพัฒนาฐานรากของสังคม โดยเฉพาะสังคมเกษตรกรรมซึ่งเป็นกลุ่มคนส่วนใหญ่ของประเทศ ดังนั้น ประเทศไทยจึงเริ่มเปลี่ยนทิศทางการพัฒนาประเทศนับตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 โดยเน้นคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา และเปลี่ยนกระบวนการพัฒนาแบบ “แยกส่วน” เป็น “การพัฒนาแบบองค์รวม” และนับตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 เรื่อยมา ประเทศไทยจึงเริ่มให้ความสำคัญกับ “หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาประเทศสู่ความสมดุล (สรเสรีญ วงษ์ชะอุ่ม, 2554)

ด้วยเหตุนี้ ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากมากขึ้น ความสำคัญดังกล่าวได้ปรากฏเด่นชัดในแผนและยุทธศาสตร์สำคัญระดับชาติ อาทิ ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ที่มุ่งเน้นการสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม รวมถึงแผนยุทธศาสตร์ชาติก็มีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก ดังจะเห็นว่าประเทศไทยมีทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากโดยเชื่อมโยงการพัฒนาในทุกมิติ ในช่วงต้นปี 2564 มีการจัดทำ (ร่าง) แผนยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนประเทศไทยด้วยโมเดลเศรษฐกิจ BCG พ.ศ. 2564-2569 เพื่อให้การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเป็นรูปธรรมและมีแนวทางที่ชัดเจนมากขึ้น ซึ่งโมเดลเศรษฐกิจ BCG มีศักยภาพเพิ่มผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก คือ ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาชุมชนและเศรษฐกิจฐานรากให้เข้มแข็งด้วยทุนทรัพยากร อัตลักษณ์ ความคิดสร้างสรรค์ และเทคโนโลยีสมัยใหม่ โดยการใช้ศักยภาพของพื้นที่ ใช้ประโยชน์จากความเข้มแข็งของ “ความหลากหลายทางชีวภาพ” และ “ความหลากหลายทางวัฒนธรรม” มาต่อยอดและยกระดับมูลค่าในห่วงโซ่การผลิตสินค้าและบริการให้มีมูลค่าสูงขึ้น

ดังนั้น การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากจึงเป็นพื้นฐานการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชน และได้รับการสนับสนุนจากหลายหน่วยงานภาครัฐในการขับเคลื่อนนโยบาย BCG ให้เห็นผลเป็นรูปธรรม สร้างความเข้มแข็งและต่อยอดจากทุนในพื้นที่ สอดคล้องกับแนวทางของเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) ที่มีการวางแผนให้ทรัพยากรในระบบการผลิตทั้งหมดสามารถกลับคืนสู่สภาพเดิมและนำกลับมาใช้ใหม่ได้ และมุ่งเน้นการคงคุณค่าผลิตภัณฑ์ให้นานที่สุด ซึ่งต่างจากระบบเศรษฐกิจแบบดั้งเดิมที่เน้นการใช้ทรัพยากร การผลิตและการสร้างของเสียในรูปแบบเศรษฐกิจที่เป็น เส้นตรง (Linear Economy)

2.7 แนวคิดการประกอบการทางสังคม (Social Enterprise)

แนวคิดของ Social Enterprise หรือ SE (ชวลิต โรจนานนท์, 2558) คือ การประกอบการเพื่อสังคม เป็นคำเดียวกับ “กิจการเพื่อสังคม” คือวิสาหกิจเพื่อสังคมหรือกิจการเพื่อสังคม มีจุดมุ่งหมายในการแก้ไขปัญหาทางสังคม โดยคำนึงถึงสภาพแวดล้อม มีการดำเนินการทางการเงิน การทำธุรกิจด้านสินค้าและบริการ หรือการระดมทุน ซึ่งการลงทุนเหล่านี้มีวัตถุประสงค์และเป้าหมายเพื่อสังคมเป็นหลักมากกว่าที่จะเน้นเรื่องผลประโยชน์และกำไร สามารถแบ่งจากการพัฒนารูปแบบกิจการที่มาจากองค์กรประเภทต่าง ๆ ได้ 3 ประเภท ดังนี้ 1. กิจการเพื่อสังคมที่ไม่แสวงหากำไรแต่มีการหารายได้ (Nonprofit with income generating activities) เป็นองค์กรมีส่วนหนึ่งในการดำเนินงานที่แสวงหากำไรที่ให้ความสำคัญกับพันธกิจทางสังคมมากกว่าผลกำไร 2. กิจการเพื่อสังคมประเภทลูกผสม (Hybrid) กิจการเพื่อสังคมประเภทนี้เป็นการผสมผสานระหว่างองค์กรแสวงหาผลกำไรและองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร และ 3. กิจการเพื่อสังคมที่พัฒนาจากธุรกิจที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม (Socially Responsible Business) กิจการเพื่อสังคมประเภทนี้เป็นองค์กรธุรกิจที่มีวัตถุประสงค์ในการแสวงหากำไร และมีการนำเอากำไรกลับคืนสู่ผู้ถือหุ้นหรือเจ้าของ ทั้งนี้คุณลักษณะของวิสาหกิจเพื่อสังคม/ กิจการ

เพื่อสังคม คือ การดำเนินการเพื่อหาทางแก้ปัญหาอย่างยั่งยืนเกี่ยวกับสังคมและชุมชนโดยคำนึงถึงผลประโยชน์สู่สังคมเป็นหลัก ซึ่งการดำเนินงานดังกล่าวมีลักษณะ คือ มีพันธกิจขององค์กรเพื่อแก้ไขปัญหาของสังคมที่ มีการใช้กลไกการตลาดและการคิดค้นนวัตกรรม อีกทั้งรายได้ส่วนใหญ่ขององค์กรต้องมาจากการดำเนินธุรกิจ และผลกำไรจากการดำเนินงานขององค์กรส่วนใหญ่ต้องนำกลับมาลงทุนเพื่อสังคมหรือองค์กร (Reinvest) รวมไปถึงวิชาชีพเพื่อสังคม/ กิจกรรมเพื่อสังคมจะมีการติดต่อความร่วมมือกับทุกภาคส่วนในสังคม

ประเทศไทยเป็นอีกหนึ่งประเทศที่รับแนวคิดวิชาชีพเพื่อสังคมมาใช้สร้างประโยชน์

ตามเป้าประสงค์ขององค์กรสาธารณะกุศลผสมผสานกับการทำธุรกิจของภาคเอกชนที่สามารถสร้างกำไร ทั้งยังผลักดันและส่งเสริมให้เป็นอีกหนึ่งกลไกสำคัญที่จะช่วยพัฒนาสังคมเกี่ยวกับปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม โดยลดการพึ่งพิงและเรียกร้องความช่วยเหลือจากรัฐบาล ซึ่งปัจจัยที่มีส่วนสำคัญทำให้กิจการเพื่อสังคมประสบความสำเร็จ คือ “ความเป็นผู้ประกอบการทางสังคม” (Social Entrepreneurship) จะต้องผลักดันให้ SE ประสบความสำเร็จ และ “เป้าหมายทางสังคม” (Social Mission) “ภารกิจทางสังคม” เป็นหนึ่งในภารกิจที่สำคัญที่สุดนอกเหนือจากการดำเนินธุรกิจ “นวัตกรรมกรรมทางสังคม” (Social Innovation) ในฐานะที่ SE มุ่งสร้างความเปลี่ยนแปลงเชิงบวกให้กับสังคม ตลอดจน “ขีดความสามารถทางการแข่งขัน” (Competitive Advantage) ช่วยให้ SE มีประสิทธิภาพ (Efficiency) และประสิทธิผล (Productivity) ในธุรกิจและสามารถแข่งขันได้ “การเชื่อมสัมพันธ์กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย” (Stakeholder Engagement) เพื่อให้ทราบว่าบุคคลดังกล่าวมีความสำคัญกับการดำเนินธุรกิจขององค์กร และ “ความเป็นเจ้าของและมีส่วนร่วมของสังคม” (Social Ownership) SE ควรสร้างความเป็นเจ้าของให้แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Inclusive Ownership) เพื่อให้ทุกฝ่ายได้มีส่วนในการขับเคลื่อนกิจการอย่างแท้จริง “ความสามารถในการขยายกิจการ” (Scalability) ให้เติบโตต่อไป และ “ผลสัมฤทธิ์ทางสังคม” (Social Impact) ที่เกิดจากการประกอบกิจการเพื่อสังคมมีผลกระทบ (Impact) ที่มีความยั่งยืนอีกด้วย

2.8 แนวคิดการประเมินผลกระทบทางสังคม (SROI)

แนวคิดทฤษฎีด้านการวัดผลตอบแทนทางด้านสังคมจากการลงทุน (Social Return On Investment : SROI) Brooks (2008) กล่าวว่า ผู้ประกอบการทางสังคมจะต้องแสดงให้เห็นถึงความรับผิดชอบต่อพันธกิจที่เสนอสู่สังคม และทำการประเมินค่าให้ทราบถึงผลลัพธ์ และผลกระทบจากกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กร เพื่อแจ้งให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วนในสังคมรับรู้ถึงควมมีประสิทธิภาพขององค์กร ด้วยเครื่องมือชี้วัดซึ่งคล้ายคลึงกับภาคธุรกิจที่เรียกว่า “ผลตอบแทนทางด้านสังคมจากการลงทุน (Social Return On Investment : SROI)” เพื่อที่จะสามารถคำนวณผลตอบแทนทางธุรกิจและผลกระทบทางสังคมในแง่ปริมาณ (Quantitative) อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งมูลค่ากิจการออกเป็น 2 องค์ประกอบ คือ 1) มูลค่าทางธุรกิจ (Enterprise Value) เน้นในเรื่องผลตอบแทนจากการลงทุนในรูปที่เป็นตัวเงิน และ 2) มูลค่าเป้าหมายทางสังคม/ มูลค่า สังคม (Social Purpose Value/ Social Value) เน้นในเรื่องมูลค่าของสิ่งที้องค์กรได้สร้างให้กับสังคม โดยหลักของ SROI ประกอบไปด้วย 1) การเข้ามามีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยต้องมีการแสดงความคิดเห็นร่วมกัน และสร้างดัชนีชี้วัดความสำเร็จขององค์กรให้เป็นที่ยอมรับโดยทั่ว SROI จะเป็นผลลัพธ์ที่ได้ออกมาและทำการสื่อสารให้มีแนวทางไปในทางเดียวกัน 2) หลักในการเปลี่ยนแปลงหรือกลยุทธ์สร้างผลกระทบ เพื่อก่อกำเนิดองค์กรในการสร้างกิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์สร้างความเปลี่ยนแปลงหรือผลกระทบทางสังคม 3) ขอบเขตและผลการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรม เพื่อประเมินผลกระทบอย่างชัดเจน และ 4) การสร้างภาพจำลองเพื่อเป็นฐานในการตัดสินใจประกอบการใด ๆ กรอบดังกล่าว ทำให้กิจการ

สามารถประยุกต์ใช้เพื่อสร้างมูลค่าทางสังคม มูลค่าทางเศรษฐกิจหรือมูลค่าทางสิ่งแวดล้อมในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการ ติดตาม ปรับปรุง และประเมินผลให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รวมถึงผู้ลงทุน อย่างไรก็ตาม เนื่องจากมูลค่าทางสังคมค่อนข้างจะเป็นมูลค่าที่สูงเกินความเป็นจริง จึงมีเทคนิคในการลดทอนมูลค่าลง คือ “Deadweight” เพื่อคำนึงถึงเฉพาะความต่างของผลกระทบที่เกิดขึ้นในกรณีที่มีและไม่มีกิจการเพื่อสังคม และผลที่ได้จาก Deadweight จะต้องใช้เทคนิค “Attribution” เพื่อคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นกิจกรรมนี้จะเป็นสัดส่วนเท่าไรนั้นหากมีกิจกรรมอื่นเสริมและเกิดผลกระทบใกล้เคียงกัน จึงจะได้ผลที่ใกล้เคียงความเป็นจริง

พื้นฐานคือการลงทุน (Investment) จึงต้องมีการติดตามและประเมินผลทั้งการลงทุนและการสร้างมูลค่าตลอดเวลา (Investment and Value Creation Overtime) โดยประยุกต์ใช้แผนธุรกิจที่คำนึงถึงภารกิจเพื่อสังคม (Mission-Led) ตามวัตถุประสงค์ของกิจการที่ได้ตั้งและผลที่ขับเคลื่อนโดยตลาด (Market-Driven) ซึ่งมีผลต่อความอยู่รอดของกิจการด้วยตนเอง โดยผลการดำเนินงานจะแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ผลการดำเนินการทางด้านสังคม (Social Performance) และผลการดำเนินการด้านเศรษฐกิจ (Economic Performance) ซึ่งเป็นเหตุให้การประเมินมูลค่าที่เกิดขึ้นจากกิจการแบ่งออกเป็น 2 ประเภทเช่นเดียวกัน คือ มูลค่าทางสังคม (Social Value) และมูลค่าทางเศรษฐกิจ (Economic Value) โดยทั้งสองมูลค่ากลายเป็นองค์ประกอบสำคัญให้เกิดมูลค่าผสม (Blended Socio-Economic Value) เพื่อประเมินมูลค่าที่สามารถแสดงผลลัพธ์เชิงปริมาณในรูปตัวเลขเชิงเศรษฐศาสตร์ เช่น การลดต้นทุน หรือการเพิ่มรายได้ เป็นต้น

อย่างไรก็ดี SROI คือการเข้าใจถึงมูลค่าทางสังคมที่ไม่สามารถตีค่าได้ (Unquantifiable Social Value) ด้วยมุมมองด้านคุณภาพบางอย่างไม่สามารถแสดงผลลัพธ์ในรูปตัวเลขเชิงเศรษฐศาสตร์ โดยการวัดประเมินผลมูลค่าทางสังคม (Measuring Social Value) นั้นมีความน่าสนใจที่จะทำให้เกิดผลกระทบทางสังคมควบคู่ไปกับการสร้างผลตอบแทนทางการเงินในระดับหนึ่ง สิ่งสำคัญ คือ การแสดงให้เห็นถึงผลตอบแทนที่จะได้รับการลงทุนในกิจการเพื่อสังคมทั้งในรูปผลตอบแทนที่เป็นตัวเลขจริง ๆ จากการสร้าง “ตัวแทน” เพื่อโน้มน้าวให้เกิดความสนใจในการลงทุนและพัฒนากิจการต่อไป ดังนั้น การวัดประเมินดังกล่าวจะได้รับการยอมรับว่าใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขึ้นอยู่กับความมีเหตุมีผลและสามารถยอมรับได้ของ “ตัวแทน” ที่ได้ตั้งมาให้ออกมาอยู่ในรูปของตัวเลข และจากการทบทวนแนวคิดนี้จะเห็นได้ว่า การพัฒนาเครื่องมือและองค์ประกอบของเครื่องมือ SROI มีความซับซ้อน และกระบวนการใช้เครื่องมือดังกล่าวยังขาดมาตรฐานกลางในการวัดอย่างในมาตรฐานบัญชี ซึ่งเป็นมาตรฐานที่มีลักษณะสากลหรือกึ่งสากล หรืออย่างน้อยก็ได้รับการยอมรับในสังคมหรือประเทศหนึ่งๆ ทั้งด้านการปฏิบัติและกฎหมาย จึงมาสู่การศึกษาในงานวิจัย

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

โครงการวิจัย การสร้างกลไกความร่วมมือแบบบูรณาการเพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์จัดความยากจน และสร้างโอกาสทางสังคมของจังหวัดลำปาง เป็นรูปแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) โดยมีกระบวนการศึกษาทดลอง และพัฒนาความรู้ เทคโนโลยีใหม่ เพื่อสร้างนวัตกรรมในการเพิ่มขีดความสามารถเพื่อจัดความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคมให้กับกลุ่มคนจนจังหวัดลำปาง มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) พัฒนาและยกระดับแพลตฟอร์มจัดความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำของจังหวัดลำปาง (PPAP) ให้สามารถนำไปใช้และส่งต่อความช่วยเหลือคนจนเป้าหมายได้อย่างเป็นรูปธรรม (2) พัฒนาและขับเคลื่อนให้เกิดพื้นที่อำเภอแก่งจันทน์แบบ (Prototype Area) โดยยกระดับโมเดลแก่งจันทน์ (Practical Poverty Alleviation Model : PPAM) ในการแก้ไขปัญหาด้านอาชีพและรายได้ คนจนเป้าหมายของจังหวัดลำปาง และ (3) พัฒนาและยกระดับบทบาทของมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาพื้นที่ (Area Based University) ให้สามารถขับเคลื่อนยุทธศาสตร์และปฏิบัติการแก้ไขปัญหาความยากจน โดยกระบวนการวิจัยจะนำเสนอระเบียบวิธีวิจัย ดังนี้

- 3.1 การออกแบบการวิจัย
- 3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- 3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา
- 3.4 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.5 ขั้นตอนการดำเนินโครงการวิจัย
- 3.6 พื้นที่การดำเนินงานโครงการวิจัย

3.1 การออกแบบการวิจัย

โครงการสร้างกลไกความร่วมมือแบบบูรณาการเพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์จัดความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคมจังหวัดลำปาง ภายใต้กรอบพื้นที่วิจัยเชิงยุทธศาสตร์เพื่อจัดความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคม ตามแผนงานจัดความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำโดยการเพิ่มโอกาสและลดช่องว่างของการเข้าถึงการพัฒนาอาชีพ การศึกษาเรียนรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรม ได้นำวัตถุประสงค์มาออกแบบการวิจัยดังนี้

1. การพัฒนาและยกระดับแพลตฟอร์มจัดความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำของจังหวัดลำปาง (PPAP) ให้สามารถนำไปใช้และส่งต่อความช่วยเหลือคนจนเป้าหมายได้อย่างเป็นรูปธรรม ดำเนินการโดยใช้กลไกบูรณาการขับเคลื่อนแพลตฟอร์มจัดความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำระดับจังหวัด (Provincial Poverty Alleviation Platform: PPAP) ระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ร่วมกับ ศพจ. ประชาสังคม/องค์กรชุมชน เพื่อตรวจสอบ ค้นหา สอบทาน ยกระดับ PPPConext และ DSS อย่างบูรณาการให้สามารถขับเคลื่อนพื้นที่ด้วยยุทธศาสตร์แก่งจันทน์และส่งต่อความช่วยเหลือทั้งด้านการสร้างอาชีพ และการเข้าสู่สวัสดิการของรัฐได้ตามเป้าหมายที่กำหนด

2. การพัฒนาและขับเคลื่อนให้เกิดพื้นที่อำเภอแก่งจันทน์แบบ (Prototype Area) โดยยกระดับโมเดลแก่งจันทน์ (Practical Poverty Alleviation Model : PPAM) เพื่อแก้ไขปัญหาด้านอาชีพและรายได้ให้แก่คนจน

เป้าหมายและขับเคลื่อนให้เกิดแผนพัฒนาในระดับพื้นที่ภายใต้โครงการวิจัยย่อย 2 โครงการ และกิจกรรมหนุนเสริมต่อเนื่องจากปี 2566 จำนวน 1 กิจกรรม รายละเอียดดังนี้

2.1 โครงการย่อยที่ 1 การขจัดความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิตด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมด้วยแนวทางจักรวาลไผ่ พื้นที่จังหวัดลำปาง นำแนวคิดการขับเคลื่อนและยกระดับความร่วมมือ และกลไกการทำงาน 4 กลไก ได้แก่

(1) กลไกเครือข่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) เป็นกลไกเชิงนโยบายที่จะร่วมดำเนินการในการปฏิบัติการแก้ไขปัญหายากจน การผลักดันเชิงนโยบายและงบประมาณทั้งในระหว่างดำเนินการวิจัยและภายหลังการดำเนินงานวิจัยเพื่อความต่อเนื่องและยั่งยืน

(2) กลไกผู้นำชุมชน/ท้องถิ่น

(3) กลไกผู้ประกอบการ/เอกชน เป็นกลุ่มทั้งในระดับต้นน้ำและปลายน้ำในการขยายผลทางด้านการตลาด และการพัฒนาองค์ความรู้ในการตอบสนองต่อความต้องการของตลาดและผู้บริโภคเพื่อการพัฒนาศักยภาพคนจนเป้าหมายในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ที่มีความสามารถทางการตลาดและสร้างมูลค่าเพิ่มจากผลิตภัณฑ์

(4) กลไกวิชาการ/มหาวิทยาลัย/สถาบันการศึกษาในการยกระดับความรู้ ถ่ายทอด และพัฒนาศักยภาพคนจนเป้าหมาย มุ่งสู่การพัฒนาโมเดลแก้จนด้วยจักรวาลไผ่ในการขับเคลื่อนที่ยากจนสู่ Smart Farming เพาะปลูกขยายพันธุ์ไผ่ ส่งเสริมพัฒนาผลิตภัณฑ์พัฒนาอาชีพสู่ตลาดใหม่ สร้างมูลค่าเพิ่มจากวัสดุเหลือทิ้งในกระบวนการผลิตไผ่และวัสดุเหลือทิ้งทางการเกษตร พัฒนาผู้ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคมในอุตสาหกรรมไผ่ และส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน “BAMBOO JOURNEY” โดยผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจะนำไปสู่การเป็นอำเภอแก้จน ซึ่งเป็นพื้นที่ต้นแบบ (Prototype Area) ระดับอำเภอด้านการบูรณาการกลไกภาคีของท้องถิ่น หน่วยงานตามภารกิจภาคธุรกิจเอกชน ภาคประชาสังคม สถาบันศาสนา ตลอดจนชุมชนในการขับเคลื่อนงานแก้ไขปัญหายากจน

2.2 โครงการย่อยที่ 2 การพัฒนาและยกระดับห่วงโซ่คุณค่าสมุนไพรพื้นถิ่น การบริการแพทย์แผนไทย และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเพื่อขจัดความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำพื้นที่ อำเภอเถิน และอำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง นำแนวคิดขยายผลจากการนำโมเดลสมุนไพรแม่ฮ่องสอน อำเภอเถิน มาขับเคลื่อนขยายผลอำเภอห้างฉัตรซึ่งเป็นพื้นที่ใหม่ ให้เกิดการส่งเสริมและยกระดับการปลูกแปรรูปผลิตภัณฑ์สมุนไพร การรักษาสืบทอดภูมิปัญญาหมอเมืองพื้นบ้าน การอนุรักษ์สมุนไพรพื้นถิ่น การบริการแพทย์แผนไทย และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และพร้อมขยายผลไปยังโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) ภายในจังหวัดลำปาง ร่วมกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำปาง (อบ.จ.ลำปาง) สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำปาง และโรงพยาบาลแพทย์แผนไทยภาคเหนือ จังหวัดลำปาง ในการผลักดันให้กลุ่มคนจนเป้าหมายได้มีโอกาสได้เข้าสู่ห่วงโซ่คุณค่าเกิดการสร้างอาชีพ สร้างรายได้ และยกระดับคุณภาพชีวิตเพื่อมุ่งไปสู่การหลุดพ้นจากความยากจนข้ามรุ่น

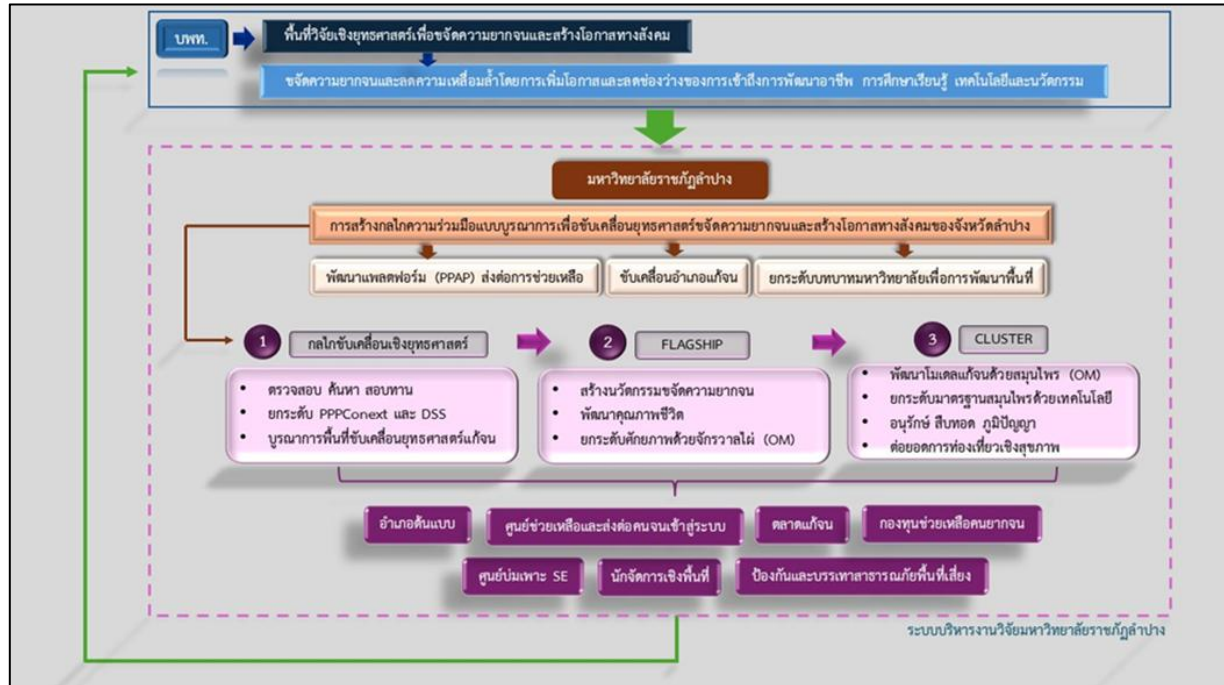
2.3 โครงการสารปรับปรุงดินจากปุ๋ยหมักใบกระถิน (ต่อยอดกิจกรรมปีพ.ศ. 2566) เป็นโมเดลที่มีการพัฒนาต่อยอดจากโครงการวิจัย ปีพ.ศ. 2566 ในพื้นที่อำเภอเมืองลำปาง รับผิดชอบกลุ่มครัวเรือนยากจน จำนวน 60 ครัวเรือน ระบบกลไกการขับเคลื่อน OM เริ่มต้นจากนักวิจัย ARM ออกแบบการดำเนินงาน โดยผ่านผู้ประสานงานในพื้นที่ซึ่งมีตัวแทนจากผู้ใหญ่บ้านกำนันหรือตัวแทน อปท. รวมทั้งผู้นำกลุ่มอาชีพทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานกลุ่มเป้าหมายมีหน้าที่ร่วมการประชุมและ ร่วมขับเคลื่อนกิจกรรม โดยการจัดหาตัวแทนชุมชน มาเป็น Key Actors ในแต่ละประเด็นซึ่งจะประกอบด้วยประเด็นการลดต้นทุนการเพิ่มผลผลิตเพิ่มมูลค่าการเพิ่มรายได้ รวมทั้งการสร้างอาชีพเสริม ซึ่งในที่นี่อาจรวมถึง ADM ในแต่ละพื้นที่ มีเป้าหมายเพื่อการลดต้นทุน การเพิ่ม

ผลผลิต เพิ่มมูลค่า การเพิ่มรายได้ รวมทั้งการสร้างอาชีพเสริมของกลุ่มเกษตรกรครัวเรือนยากจน สำหรับคนจนระดับอยู่ได้และอยู่ดี ดำเนินการอยู่ในรูปแบบส่วนตัว ซึ่งกลุ่มคนจนระดับอยู่ได้และอยู่ดีจะมีต้นทุนทั้งกำลังกาย กำลังแรง และที่ดินทำกินจึงเน้นเป็นกิจกรรมที่ลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตเพิ่มมูลค่าซึ่งส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร ในส่วนของการคงอยู่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน จะดำเนินการสร้างแปลงต้นแบบ สร้างกลุ่มวิสาหกิจกลุ่มอาชีพและดำเนินการสร้างระบบตลาดใหม่รวมทั้งสหกรณ์ชุมชนและดำเนินการหารือร่วมกับภาครัฐและภาคเอกชน ในการส่งต่อในเชิงนโยบายร่วมพัฒนาต่อไป

3. การพัฒนาและยกระดับบทบาทของมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาพื้นที่ (Area Based University) ให้สามารถขับเคลื่อนยุทธศาสตร์และปฏิบัติการแก้ไขปัญหาความยากจนร่วมกับโครงการย่อย 1 และ 2 มุ่งพัฒนานักจัดการงานวิจัยพื้นที่ (ARM) การพัฒนานักจัดการงานพัฒนาเชิงพื้นที่ (ADM) การพัฒนาให้เกิดศูนย์บ่มเพาะ SE ทั้งยังพัฒนาให้เกิดตลาดมหาวิทยาลัยแก่คนที่เชื่อมโยงกับโมเดลแก่จน ร่วมกับโครงการย่อยที่ 1 และ 2 ให้เกิดการสร้างพื้นที่จำหน่ายสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ ระบบการบริหารตลาดที่เอื้อให้คนจนสามารถเข้ามาจำหน่ายได้เพื่อสร้างโอกาสยกระดับฐานะทางสังคม Social Mobility และ Economic Mobility สู่การพัฒนาความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายให้เกิดการจัดตั้งกองทุนเพื่อช่วยเหลือคนยากจนจังหวัดลำปางให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม

การดำเนินงานเพื่อให้ต่อบัณฑิตผู้ประสงค์ของการวิจัย และเป็นไปตามกรอบ KPI ที่บพท.กำหนด จึงออกแบบกรอบแนวคิดการวิจัยโดยมุ่งให้ความสำคัญกับการพัฒนาแพลตฟอร์ม (PPAP) ส่งต่อการช่วยเหลือ การขับเคลื่อนอำเภอแก่จน และการยกระดับมหาวิทยาลัยในพื้นที่ ในการสร้างกลไกความร่วมมือแบบบูรณาการเพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์จัดความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคมจังหวัดลำปาง ให้เกิดการขับเคลื่อนงานเชิงยุทธศาสตร์โดยบูรณาการร่วมกับพื้นที่ในการขับเคลื่อนการแก้จนด้วยระบบค้นหาสอบถามข้อมูล การยกระดับ PPPConext และ DSS อีกทั้งการดำเนินงานในรูปแบบ Flagship ด้วยจักรวาลไผ่เพื่อยกระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตและจัดความยากจน รวมถึง การดำเนินงานในรูปแบบ Cluster เพื่อพัฒนาโมเดลแก่จนด้วยสมุนไพรโดยการยกระดับมาตรฐานของสมุนไพรด้วยเทคโนโลยี การอนุรักษ์สืบทอดภูมิปัญญา และการพัฒนาสู่การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ อย่างไรก็ตาม ภาพรวมระบบการบริหารงานวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ซึ่งไม่เพียงแต่ใช้กลไกการดำเนินงานที่กล่าวถึงข้างต้น ยังคงคำนึงถึงบทบาทของมหาวิทยาลัยเพื่อการเปลี่ยนแปลงเชิงพื้นที่ด้วยการหนุนเสริมและเชื่อมประสานการทำงานร่วมกับภาครัฐ ธุรกิจ ท้องถิ่น และประชาสังคม เพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์ตามกรอบที่ บพท. กำหนด อันประกอบด้วย อำเภอแก่จนต้นแบบ การช่วยเหลือส่งต่อคนจนเข้าสู่ระบบ ตลาดแก่จน กองทุนช่วยเหลือคนยากจน ศูนย์บ่มเพาะ SE นักจัดการเชิงพื้นที่ และการป้องกันบรรเทาสาธารณภัยในพื้นที่เสี่ยงภัย รายละเอียดดังภาพประกอบที่ 3.1

ภาพที่ 3.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการออกแบบการวิจัยข้างต้น ได้นำมาวิเคราะห์เส้นทางสู่ผลกระทบจากงานวิจัยโครงการสร้างกลไกความร่วมมือแบบบูรณาการเพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์จัดความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคมของจังหวัดลำปาง โดยวิเคราะห์ปัจจัยนำเข้า (Input) ผลผลิต (Output) ผลลัพธ์ (Outcome) และผลกระทบ (Impact) ในห้วงระยะเวลาการดำเนินงานของการบริหารจัดการโครงการที่จะแสดงถึงประโยชน์ ความคุ้มค่าที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินงานและสิ้นสุดโครงการ ดังนี้

ปัจจัยนำเข้า (Input) ประกอบด้วย นักวิจัย งบประมาณ องค์ความรู้/นวัตกรรม/เทคโนโลยี และเครือข่ายความร่วมมือ โดยนักวิจัยในโครงการมีความหลากหลายศาสตร์ครอบคลุมทั้งวิทยาศาสตร์ มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศาสตร์ด้านวิทยาการจัดการ ซึ่งคุณลักษณะที่หลากหลายของนักวิจัยดังกล่าวได้นำไปสู่การออกแบบกิจกรรมการวิจัยที่สร้างมูลค่าสูง อีกทั้งงบประมาณของโครงการได้รับการสนับสนุนจากแหล่งทุน บพท. ในแผนงาน ววน. เพื่อการยกระดับสังคมและสิ่งแวดล้อมให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนในระยะยาว นำไปสู่ความท้าทายต่อการแก้ไขปัญหาและการปรับตัวได้ทันต่อพลวัตการเปลี่ยนแปลงของโลกด้วยวิจัยและนวัตกรรม การได้รับงบประมาณที่สอดคล้องกับบทบาทหลักของมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางในฐานะที่เป็นมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น การได้รับงบประมาณที่เพียงพอส่งผลให้การบริหารจัดการโครงการครอบคลุมกับกิจกรรมการพัฒนา ร่วมกับกลุ่มเป้าหมายให้เกิดผลได้อย่างคุ้มค่าคุ้มทุน สามารถปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมายให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีทั้งมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม รวมถึงปัจจัยองค์ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรมที่เหมาะสมในการนำมาใช้เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานจะเอื้อต่อการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ ไม่ว่าจะเป็นนวัตกรรมทางวิทยาศาสตร์ นวัตกรรมทางสังคม เช่น เทคโนโลยีพื้นบ้าน ภูมิปัญญา อีกทั้งเทคโนโลยีและนวัตกรรมสมัยใหม่ที่ได้นำมาใช้ในกระบวนการผลิต การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การแปรรูปวัตถุดิบ การจัดการของเสียจากวัสดุ การตลาด การขนส่ง รวมถึงเมนูอาชีพอื่น ๆ นอกจากนี้การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ

จากทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาสังคม ด้านการบูรณาการงาน งบประมาณ ข้อมูล จะส่งผลให้เกิด การขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาความยากจนในแต่ละระดับให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างแท้จริง

ผลผลิต (Output) คือการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ ครอบคลุมทั้งด้านการพัฒนาและยกระดับ แพลตฟอร์มจัดความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ (PPAP) สามารถนำแพลตฟอร์มไปใช้และส่งต่อความ ช่วยเหลือคนจนเป้าหมายให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม รวมถึงการพัฒนาและขับเคลื่อนให้เกิดพื้นที่อำเภอแก่งจัน ต้นแบบ (Prototype Area) โดยยกระดับโมเดลแก่งจัน (Practical Poverty Alleviation Model : PPAM) ในการ แก้ไขปัญหาด้านอาชีพและรายได้แก่คนจนเป้าหมายของจังหวัดลำปาง ตลอดจนการพัฒนาและยกระดับบทบาท ของมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาพื้นที่ (Area Based University) ให้สามารถขับเคลื่อนยุทธศาสตร์และปฏิบัติการ แก้ไขปัญหาความยากจนภายในจังหวัด โดยผลงานที่ได้ ประกอบด้วย ระบบคลังข้อมูลส่งต่อความช่วยเหลือคน ยากจน อำเภอต้นแบบแก้ไขปัญหาความยากจน แผนยุทธศาสตร์แก้ไขปัญหาความยากจนระดับจังหวัด ศูนย์บ่ม เพาะวิสาหกิจเพื่อสังคม นักบริหารจัดการเชิงพื้นที่ทั้งด้านการวิจัยและพัฒนา ตลาดแก่งจันกองทุนเพื่อช่วยเหลือคน ยากจน และโมเดลแก่งจันหรือเมนูอาชีพที่สามารถสร้างงานและรายได้ให้แก่คนจนเป้าหมาย

ผลลัพธ์ (Outcome) คือการใช้ประโยชน์จากผลผลิต ส่งผลให้ผู้ใช้ประโยชน์เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งด้าน ทักษะความรู้ ทักษะคิด และพฤติกรรม ได้แก่ คนจนเป้าหมายมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการใช้ความรู้ เทคโนโลยี และ นวัตกรรม ตลาดแก่งจันสามารถยกระดับให้คนจนเป้าหมายได้พัฒนาตนเองขึ้นเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคม คนจนเป้าหมายได้รับการช่วยเหลือให้เข้าสู่ระบบสวัสดิการของรัฐ และส่วนต่าง ๆ ทั้งรัฐ เอกชน ประชาสังคม สามารถแก้ไขปัญหาความยากจนด้วยข้อมูลและนวัตกรรม

ผลกระทบ (Impact) คือผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากผลลัพธ์ในด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม หรือ ข้อเสนอเชิงนโยบายที่ส่งผลสำเร็จต่อผู้ใช้ประโยชน์ในระยะยาว ได้แก่ โมเดลแก่งจันเป็นฐานการพัฒนาเศรษฐกิจ ฐานรากของจังหวัด คนจนเป้าหมายมีคุณภาพชีวิตที่ดีจากเศรษฐกิจครัวเรือนที่ดีและการเข้าถึงสวัสดิการของรัฐ จังหวัดลำปางมีกองทุนระดับจังหวัดเพื่อช่วยเหลือคนยากจน จังหวัดลำปางสามารถลดความเหลื่อมล้ำทางด้าน เศรษฐกิจและสังคมด้วยความร่วมมือของภาครัฐ เอกชน และประชาสังคม มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางเป็น มหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาพื้นที่และแก้ไขปัญหาความยากจน

ภาพที่ 3.2 Impact Pathway

ผลการประเมินโครงการ 5 ด้าน

การประเมินผลโครงการ ฯ ประกอบด้วยรายการประเมิน 5 ด้าน ได้แก่ Strategic Area, Strategic Issue, Strategic Partners, Strategic Moves และ Strategic Communication โดยมีคะแนนรวมทั้งสิ้น 100 คะแนน การประเมินผลโครงการดำเนินการ 2 รอบคือ ระยะ 3 เดือน และ 8 เดือนโดยผลการประเมินโครงการในห้วงระยะเวลาดังกล่าว พบว่า ค่าคะแนนการดำเนินงานที่เพิ่มขึ้นในด้านของ Strategic Issue เกี่ยวกับการบริหารจัดการที่ปรับรูปแบบการดำเนินงานของข้อมูลให้ถูกต้องด้วยการวางแผนเก็บข้อมูล การนำเข้าข้อมูล รวมถึงวางระบบติดตามรายตำบลและทำการตรวจสอบข้อมูล 2 ชั้น อย่างมีส่วนร่วมเพื่อความแม่นยำของข้อมูล อีกทั้งด้านประสิทธิภาพ ประสิทธิผลโมเดลแก้งคั่น ได้นำเทคโนโลยีพร้อมใช้มาดำเนินงานเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 70 ส่งผลให้กลุ่มเป้าหมายมีรายได้ที่เพิ่มขึ้น นอกจากนี้ ยังพบการเปลี่ยนแปลงด้าน Strategic Moves เกี่ยวกับการบริหารโครงการ ที่มีการปรับโครงสร้างการบริหารเพื่อลดความซ้ำซ้อนในการทำงาน การอำนวยความสะดวกในการทำงานเชิงธุรการแก่โครงการย่อย รวมถึงการกำกับติดตามและถอดบทเรียนเป็นระยะ รายละเอียดดังตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 ค่าคะแนนการประเมินผลโครงการ

รายการประเมิน	คะแนนเต็ม	รอบ 3 เดือน	รอบ 8 เดือน
Strategic Area	20	10.10	14.10
Strategic Issue	30	13.80	19.45
Strategic Partners	15	9.00	11.40
Strategic Moves	25	11.66	17.02
Strategic Communication	10	2.4	5.20
รวมคะแนน	100	46.96	67.17

จากตารางที่ 3.1 แสดงค่าคะแนนการประเมินผลโครงการ 5 ด้าน รวมทั้งสิ้น 100 คะแนน เรียงลำดับค่าคะแนนจากมากไปน้อย คือ Strategic Issue (30 คะแนน), Strategic Moves (25 คะแนน), Strategic Area (20 คะแนน), Strategic Partners (15 คะแนน) และ Strategic Communication (10 คะแนน)

ในรอบ 8 เดือน โครงการได้คะแนนประเมินในภาพรวม 67.17 คะแนน จาก 100 คะแนน ดังนี้ Strategic Area (14.10 คะแนน), Strategic Issue (19.47 คะแนน), Strategic Partners (11.40 คะแนน), Strategic Moves (17.02 คะแนน) และ Strategic Communication (5.20 คะแนน) โดยผลคะแนนที่ปรากฏ โครงการควรเร่งพัฒนา Strategic Communication เนื่องจากระดับค่าคะแนนยังคงต่ำ โดยผลประเมินแต่ละด้านมีรายละเอียดดังนี้

1. Strategic Area เป็นการประเมินรายละเอียดเกี่ยวกับ (1) การวิเคราะห์และพัฒนาโครงการที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์จังหวัด/กลุ่มจังหวัด/คลัสเตอร์ (2) การพัฒนาแผนแก่งจันระดับจังหวัด (3) การพัฒนาโครงการที่ตอบโจทย์การแก้ปัญหาและการพัฒนาที่สำคัญในระดับพื้นที่ (4) การพัฒนากองทุนระดับจังหวัด และ (5) อำเภอกำกันท้องถิ่นแก่งจัน ปรากฏผลดังนี้

1.1 การวิเคราะห์และพัฒนาโครงการที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์จังหวัด/กลุ่มจังหวัด/คลัสเตอร์ โดยมีการวิเคราะห์ ทบทวนก่อนขึ้นโครงการและมีประเด็นสอดคล้องกับยุทธศาสตร์จังหวัดในเรื่องสมุนไพรและไผ่ นอกจากนี้ประเด็นสมุนไพรมีความสอดคล้องกับนโยบาย อบจ.

1.2 การพัฒนาแผนแก่งจันระดับจังหวัดโดยการดำเนินงานตั้งแต่ปี 64-66 มีการประสานงานในการดำเนินงานในประเด็นแผนแก่งจัน แต่กระบวนการดำเนินงานยังไม่ปรากฏผลที่เป็นรูปธรรม มีเพียง MOU ซึ่งอยู่ในระหว่างการค้าดำเนินการ และยังไม่สามารถประเมินผลได้การพัฒนาโครงการที่ตอบโจทย์การแก้ปัญหาและการพัฒนาที่สำคัญในระดับพื้นที่ OM สามารถแก้ไขปัญหาได้ในระดับหนึ่ง ระบบตัวข้อมูลสามารถนำเอาไปใช้ได้ และเป็นแนวทางของจังหวัด

1.3 การพัฒนาโครงการที่ตอบโจทย์การแก้ปัญหาและการพัฒนาที่สำคัญในระดับพื้นที่ โดย OM สามารถแก้ไขปัญหาได้ในระดับหนึ่ง สามารถยกระดับรายได้ และอาชีพ ตอบโจทย์เชิงนโยบายของ อบจ.และจังหวัด อำเภอกำกัน ท้องถิ่นแก่งจัน ประกอบด้วย

1.4 การพัฒนากองทุนระดับจังหวัด โดยการพัฒนากองทุนได้เชื่อมโยงกับความเชื่อและความศรัทธาในพระพุทธศาสนา แนวคิด "บุญนำทาง" คือเป้าหมายที่จะนำไปเชื่อม

1.5 อำเภอกำกัน ท้องถิ่นกำกัน

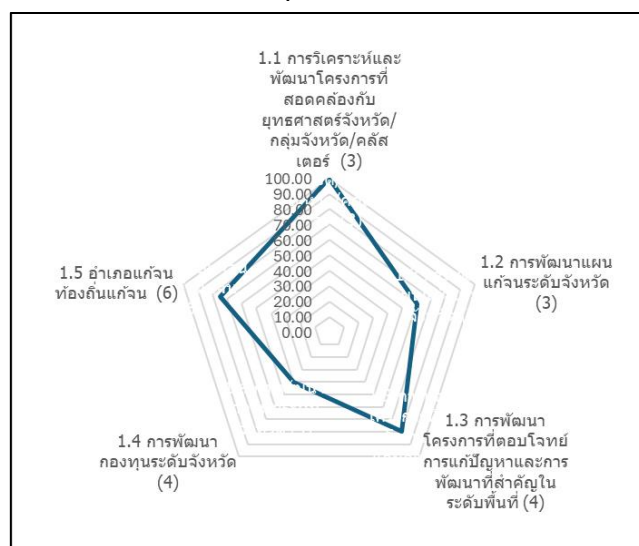
1.5.1 จำนวนคนจนอยู่ลำบากได้เข้าสู่ระบบสวัสดิการรัฐ 100 โดยมีกลไก แต่ยังไม่เกิดการเชื่อมโครงการกับแบ่งปันการใช้ทรัพยากรร่วมกัน/ ขาดการ Action ร่วมกัน

1.5.2 จำนวนคนจนที่ได้รับประโยชน์จากโครงการ SRA โดยมีกระบวนการวางแผนกับ OM ร่วมกันในการ Up Skill และ Re Skill โดยจัดทำหลักสูตรเมนูอาชีพ การถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่ชุมชน

1.5.3 จำนวนคนจนที่ได้รับประโยชน์จากโครงการหน่วยงานอื่น (ท้องถิ่น, พช., พม., สปก. ฯลฯ) โดยมีการประสานงานกับท้องถิ่นเพื่อการส่งต่อความช่วยเหลือ เช่น กองสวัสดิการสังคม โดยมีการบูรณาการรายชื่อร่วมกัน ของตัวโครงการวิจัย และฐานจาก TPMAP จากท้องถิ่น, มีการบูรณาการกับหน่วยงานต่างๆ เช่น ศจพ.อ.

1.5.4 พัฒนา Platform Forum เพื่อบูรณาการผลงานกำกัน หน่วยงานที่เข้าร่วมได้แก่ เกษตรอำเภอกำกัน, การไฟฟ้า, อบต., บริษัท COCO GREEN และกลุ่ม Young Smart, อบจ., สาธารณสุข และหน่วยงาน function ระดับจังหวัด

ภาพที่ 3.3 แผนผังใยแมงมุม Strategic Area ข้อ 1.1 - 1.5

2. Strategic Issue เป็นการประเมินรายละเอียดเกี่ยวกับ ระบบข้อมูล และประสิทธิภาพประสิทธิภาพโมเดลกำกัน ปรากฏผลดังนี้

2.1 ระบบข้อมูล ประกอบด้วย

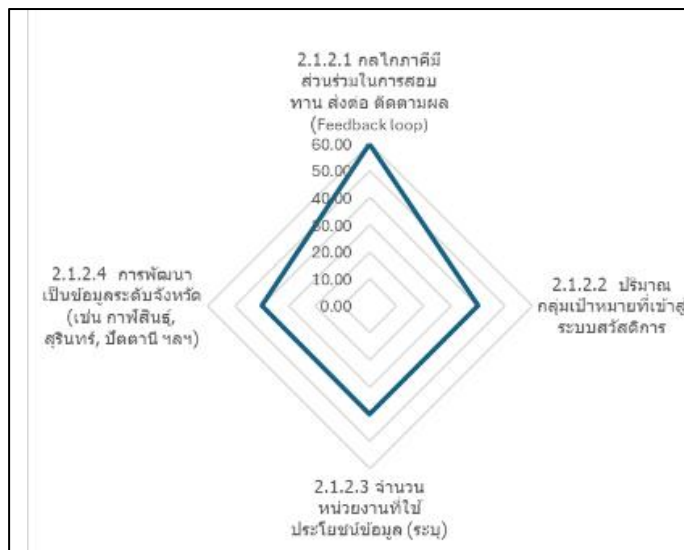
2.1.1 การบริหารจัดการ มีกระบวนการปรับรูปแบบของทีม และปรับเครื่องมือการบริหารจัดการวางแผน เก็บข้อมูล จัดสรรทีมวิจัย และผู้ช่วยนักวิจัย ระบบการติดตามรายตำบล การสอบถามข้อมูล 2 ชั้น การลงตารางทำงานเพื่อคาดการณ์ระยะเวลาการนำเข้าข้อมูล

2.1.2 การใช้ประโยชน์ของข้อมูล การเก็บข้อมูลอยู่ในช่วงระยะที่สอง ซึ่งเป็นการจัดเก็บคู่ขนานกับพื้นที่ OM ส่งให้การมีส่วนร่วมในระดับตำบลมีบทบาทในการทำแบบฟอร์มส่งต่อความช่วยเหลือ และสอบถาม

จากภาคีเครือข่ายมากขึ้น รวมถึงการเชื่อมโยง กับ อปท ที่ขอทราบข้อมูลครัวเรือนยากจนในเบื้องต้น เพื่อนำไปใช้ ประโยชน์ และเรียนรู้ร่วมกัน

2.1.3 จำนวนข้อมูลกลุ่มเป้าหมายครอบคลุมทั้งจังหวัดมีจำนวน 6 อำเภอ ได้แก่ อ.เมือง, งาว, เลิน, ห้างฉัตร, แจ้ห่ม และ แม่เมาะ ดำเนินการเพิ่มเติมแบบคู่ขนานในพื้นที่อำเภออื่นๆ และวางแผนการลงพื้นที่ ครอบคลุมทุกอำเภอ จัดระบบการป้อนข้อมูลเข้าระบบ

ภาพที่ 3.4 แผนผังใยแมงมุม Strategic Issue ข้อ 2.1.2.1 - 2.1.2.4

2.2 ประสิทธิภาพ ประสิทธิผลโมเดลแก้จน ประกอบด้วย

2.2.1 การพัฒนาผลิตภัณฑ์โครงการที่มีฐานทุนเดิมในพื้นที่และมีโอกาสทางการตลาด โดยมี ทุนเดิมด้านองค์ความรู้การผลิตและพัฒนาผลิตภัณฑ์ รวมถึงการจำหน่ายในระดับพื้นที่ ชุมชน อำเภอ และจังหวัด ประมาณร้อยละ 60

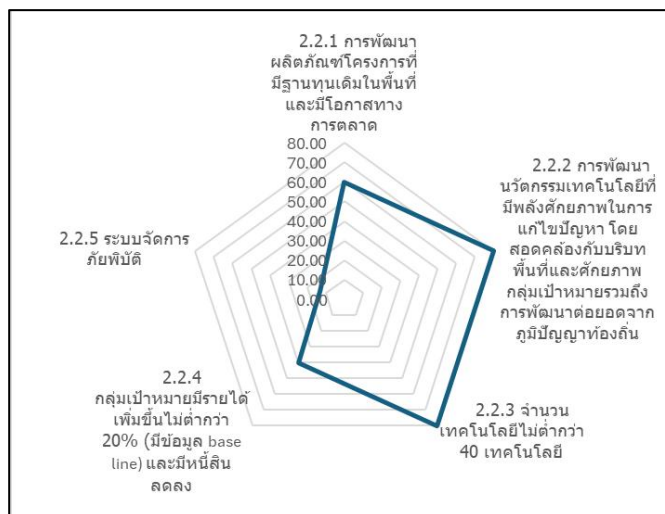
2.2.2 การพัฒนานวัตกรรมเทคโนโลยีที่มีพลังศักยภาพในการแก้ไขปัญหา โดยนวัตกรรม เทคโนโลยีที่นำมาใช้เป็นผลมาจากโครงการวิจัยที่มีในมหาวิทยาลัยอยู่แล้ว ถือว่าเป็นการยกระดับจากฐานทุนเดิม เป็นลักษณะนวัตกรรมพร้อมใช้

2.2.3 จำนวนเทคโนโลยีไม่ต่ำกว่า 40 เทคโนโลยี โดยมีเทคโนโลยีพร้อมใช้ในการดำเนินงานร้อยละ 70 และอยู่ในช่วงการพัฒนาให้ครบตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ และขับเคลื่อนให้เกิดการนำไปใช้งานให้ได้ร้อยละ 100

2.2.4 กลุ่มเป้าหมายมีรายได้เพิ่มขึ้นไม่ต่ำกว่า 20% (มีข้อมูล base line) และมีหนี้สินลดลงโดยมี รายได้เพิ่มขึ้นแต่ยังไม่ถึงร้อยละ 20 และอยู่ในขั้นตอนการดำเนินงาน และการกรอกในระบบ

2.2.5 พัฒนา platform การจัดการภัยพิบัติ มีการพัฒนาโดยการนำนวัตกรรมมาใช้ในการแก้ไขปัญหาภัยแล้ง ภายใต้แนวคิด "การจัดทำธนาคารน้ำใต้ดิน" พื้นที่ ต.หนองหล่ม อ.ห้างฉัตร จ.ลำปาง

ภาพที่ 3.5 แผนผังใยแมงมุม Strategic Issue ข้อ 2.2.1 - 2.2.5

3. Strategic Partners เป็นการประเมินรายละเอียดเกี่ยวกับ การบริหารภาคี และการบริหารกลุ่มเป้าหมาย ปรากฏผลดังนี้

3.1 การบริหารภาคี

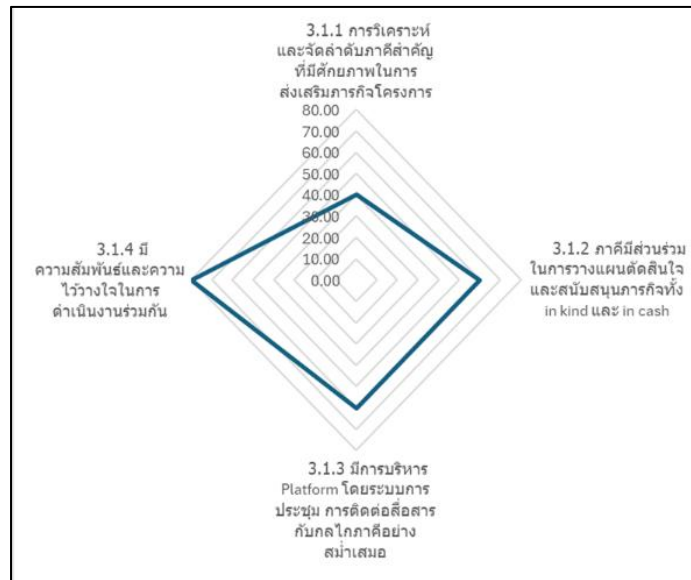
3.1.1 การวิเคราะห์และจัดลำดับภาคีสำคัญที่มีศักยภาพในการส่งเสริมภารกิจโครงการมีการวิเคราะห์การจัดลำดับภาคีสำคัญ โดยเน้นไปที่ภาคีหลัก ที่เป็นหน่วยงาน function เช่น ท้องถิ่น ท้องที่ ในการร่วมวิเคราะห์ ชี้เป้า กลุ่มคนจนในพื้นที่

3.1.2 การวิเคราะห์และจัดลำดับภาคีสำคัญที่มีศักยภาพในการส่งเสริมภารกิจโครงการ โดย (1) มีภาคีหนุนเสริมในการร่วม in cash ข้อมูลไผ่ของจังหวัดลำปาง ทั้ง 13 อำเภอ เพื่อนำไปวิเคราะห์ทิศทางการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ไผ่ ของจังหวัดในเชิงธุรกิจ มีงบประมาณสนับสนุนการดำเนินงาน 250,000 บาท (2) in kind การเข้ามามีส่วนร่วมในการชี้เป้า และร่วมกระบวนการค้นหา สอบทาน ตามบทบาทของท้องถิ่น, บจก.โคลโคกรีน อุตสาหกรรม, สมาคมลิโอนาโดต์และพลังงานทดแทน และหจก.ไผ่เกื้อกูล มอบเตาอบถ่านไร่คว้น ขนาด 200 ลิตร จำนวน 6 เตา ให้แก่กลุ่มครัวเรือนเป้าหมาย

3.1.3 มีการบริหาร Platform โดยระบบการประชุม การติดต่อสื่อสาร กับกลไกภาคีอย่างสม่ำเสมอ โดยทีมวิจัย ได้มีการปรับแผนในการจัดการติดต่อประสานงาน รวมถึงการจัดเก็บข้อมูล การสื่อสารประเด็นอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับโครงการวิจัย ให้มีความชัดเจนทั้งแบบเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ ทำให้เกิดความไว้วางใจในการดำเนินงานร่วมกัน

3.1.4 มีความสัมพันธ์และความไว้วางใจในการดำเนินงานร่วมกัน โดยทีมวิจัย ได้มีการปรับแผนในการจัดการติดต่อประสานงาน รวมถึงการจัดเก็บข้อมูล การสื่อสารประเด็นอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับโครงการวิจัย ให้มีความชัดเจนทั้งแบบเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ ทำให้เกิดความไว้วางใจในการดำเนินงานร่วมกัน

ภาพที่ 3.6 แผนผังใยแมงมุม Strategic Partners ข้อ 3.1.1 - 3.1.4

3.2 การบริหารกลุ่มเป้าหมาย

3.2.1 ระบบการจูงใจกลุ่มเป้าหมายในการพัฒนาอาชีพ

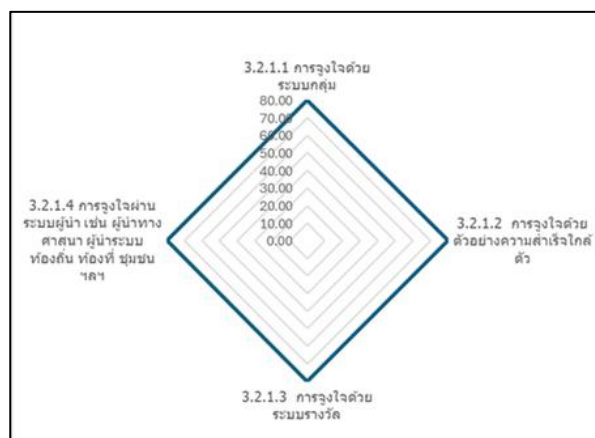
3.2.1.1 การจูงใจด้วยระบบกลุ่ม

3.2.1.2 การจูงใจด้วยตัวอย่างความสำเร็จใกล้เคียง

3.2.1.3 การจูงใจด้วยระบบรางวัล

3.2.1.4 การจูงใจผ่านระบบผู้นำ เช่น ผู้นำทางศาสนา ผู้นำระบบ ท้องถิ่น ชุมชน ฯลฯ โดย 1) สร้างความเข้าใจผ่านเวทีชี้แจงกับพื้นที่และผู้ที่เกี่ยวข้อง มีการแลกเปลี่ยนพูดคุย และให้ข้อเสนอแนะ ต่อการดำเนินงานร่วมกัน, (2) มีการยกตัวอย่างผลการดำเนินงานที่ผ่านมา (3) มีการพิจารณาคำตอบแทนการเก็บ ข้อมูลที่เหมาะสม (4) การประสานงานโดยให้ความสำคัญกับผู้นำชุมชนท้องถิ่น ท้องถิ่น ตามลำดับขั้นตอนก่อนเข้า พื้นที่เสมอ

ภาพที่ 3.7 แผนผังใยแมงมุม Strategic Partners ข้อ 3.2.1.1 - 3.2.1.4

3.2.2 การพัฒนาทักษะ/คุณภาพ/ปริมาณ/ความต่อเนื่อง โดยมีการอบรมชี้แจงรายละเอียดของเครื่องมือในการจัดเก็บข้อมูล และการสร้างคู่มือที่สะดวก และเข้าใจง่าย ประกอบกับ info graphic และรวมถึงการสื่อสารผ่านช่องทางไลน์ และหมายเลขโทรศัพท์ เพื่อปรึกษา และตอบข้อซักถาม

4. Strategic Moves เป็นการประเมินรายละเอียดเกี่ยวกับ การบริหารโครงการ การยกระดับบทบาทสถาบันวิชาการ การยกระดับสถานะทางสังคมของกลุ่มเป้าหมาย (Social Mobility) และ Exit Strategy ปรากฏผลดังนี้

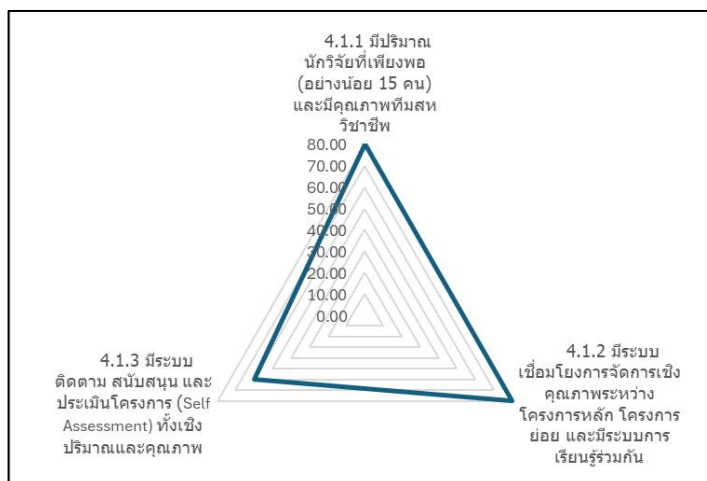
4.1 การบริหารโครงการ

4.1.1 มีปริมาณนักวิจัยที่เพียงพอ (อย่างน้อย 15 คน) และมีคุณภาพทีมสหวิชาชีพ โดยมีนักวิจัยที่เป็นทีมสหวิชาชีพ จำนวน 29 คน

4.1.2 มีระบบเชื่อมโยงการจัดการเชิงคุณภาพ ระหว่างโครงการหลัก โครงการย่อย และมีระบบการเรียนรู้ร่วมกัน มีการออกแบบโครงสร้างการบริหารจัดการทีมทำงานใหม่ เพื่อลดความซ้ำซ้อนในการทำงาน และอำนวยความสะดวก โดยมีระบบเชื่อมโยงการบริหารจัดการโครงการและสร้างการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างโครงการหลักและโครงการย่อย ตลอดจนมีระบบติดตามสนับสนุนการประเมินโครงการ

4.1.3 มีระบบติดตาม สนับสนุน และประเมินโครงการ (Self Assessment) ทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ ทีมแผนกลางลงพื้นที่เพื่อกำกับติดตามการดำเนินงาน และมีการถอดบทเรียนเป็นระยะ

ภาพที่ 3.8 แผนผังใยแมงมุม Strategic Moves ข้อ 4.1.1 - 4.1.3

4.2 การยกระดับบทบาทสถาบันวิชาการ

4.2.1 มีการสนับสนุนโครงการทั้ง Inkind Incash โดย(1) มีภาคีหนุนเสริมในการร่วม in cash ข้อมูลไผ่ของจังหวัดลำปาง ทั้ง 13 อำเภอ เพื่อนำไปวิเคราะห์ทิศทาง การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ไผ่ ของจังหวัดในเชิงธุรกิจ มีงบประมาณสนับสนุนการดำเนินงาน 250,000 บาท (2) in kind การเข้ามามีส่วนร่วมในการชี้เป้า และร่วมกระบวนการค้นหา สอบทาน ตามบทบาทของท้องถิ่น, บจก.โคโลโคกรีนอุตสาหกรรม, สมาคมลิโอเนาไดต์และพลังงานทดแทน และหจก.ไผ่เกื้อกูล มอบเตาอบถ่านไร้ควัน ขนาด 200 ลิตร จำนวน 6 เตา ให้แก่กลุ่มครัวเรือนเป้าหมาย และ มีการอำนวยความสะดวกในการจัดตารางสอนให้ทีมนักวิจัย

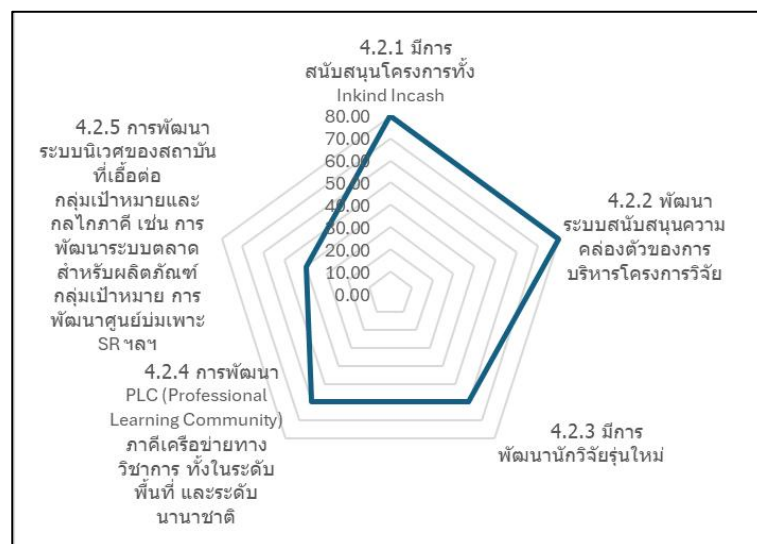
4.2.2 พัฒนาระบบสนับสนุนความคล่องตัวของการบริหารโครงการวิจัย

4.2.3 มีการพัฒนานักวิจัยรุ่นใหม่ โดยมีการฝึกอบรม coaching นักวิจัยรุ่นใหม่ โดยทีม บพท. ในการจัดฝึกอบรม ARM รวมถึงกิจกรรมต่างๆ ที่ทีม บพท. ได้ดำเนินการ

4.2.4 การพัฒนา PLC (Professional Learning Community) ภาควิชาครีษายทางวิชาการ ทั้งในระดับพื้นที่ และระดับนานาชาติ โดยได้ประเด็นในการพัฒนา ร่วมกับทีมนักวิจัยพิษณุโลก ในการพัฒนาโจทย์เรื่อง การท่องเที่ยวแ่งจัน ในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน

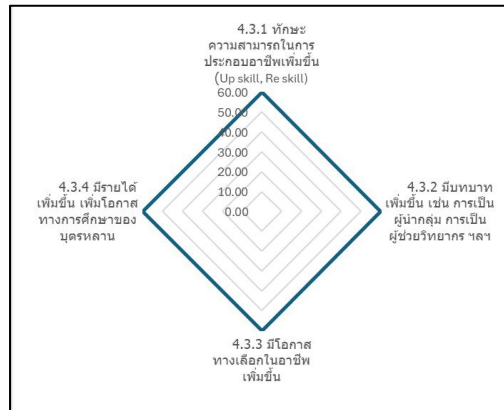
4.2.5 การพัฒนาระบบนิเวศของสถาบันที่เื้อต่อกลุ่มเป้าหมายและกลไกภาคี เช่น การพัฒนาระบบตลาดสำหรับผลิตภัณฑ์กลุ่มเป้าหมาย การพัฒนาศูนย์บ่มเพาะ SR ฯลฯ โดย (1) การพัฒนาระบบตลาดมหาวิทยาลัยแ่งจัน อยู่ในช่วงขั้นตอนการศึกษาและวางแผน ซึ่งจะดำเนินการในช่วงระยะที่ 2 ของงบประมาณ (2) การพัฒนาระบบตลาดของกลุ่มคนจนเป้าหมาย ภายใต้การดำเนินงานของ ADM ได้มีการเชื่อมความร่วมมือกับหอการค้า และการจัดตั้ง SE เพื่อจำหน่ายตัวผลิตภัณฑ์

ภาพที่ 3.9 แผนผังใยแมงมุม Strategic Moves ข้อ 4.2.1 - 4.2.5

4.3 การยกระดับสถานะทางสังคมของกลุ่มเป้าหมาย (Social Mobility) โดยกลุ่มเป้าหมายของโครงการได้รับการพัฒนาศัทยภาพ ทักษะการประกอบอาชีพและมีทางเลือกในการประกอบอาชีพเพื่อสร้างรายได้จากหลักสูตรการพัฒนาเมนูอาชีพตามความเหมาะสม รวมถึงมีบทบาทการพัฒนาศัทยภาพด้านการเป็นผู้นำกลุ่มและวิทยากร

ภาพที่ 3.10 แผนผังใยแมงมุม Strategic Moves ข้อ 4.3.1 - 4.3.4

4.4 Exit Strategy

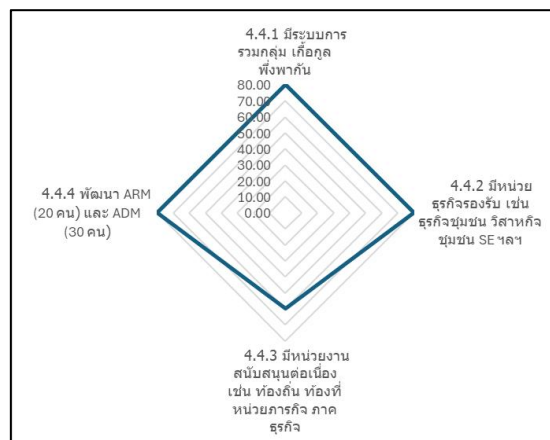
4.4.1 มีระบบการรวมกลุ่ม เกื้อกูล พึ่งพา กัน โดยครัวเรือนเป้าหมายเกิดการรวมกลุ่มในการประกอบอาชีพตามความรู้ที่ได้รับบนฐานทรัพยากรท้องถิ่นและได้มีการจดทะเบียน ณ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น โดยสมาชิกกลุ่มสามารถพึ่งพา กันได้ ในรูปแบบของทุนหมุนเวียนในการประกอบอาชีพ, มีการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชน บ้านแม่ยิง ต.หนองหล่ม อ.ห้างฉัตร, และกองทุน"สูงวัยปันบุญ ออมทุนหนุนชีวิ" เป็นสวัสดิการของผู้สูงอายุภายในชุมชน พื้นที่ ต.แม่มอก อ.เถิน

4.4.2 มีหน่วยธุรกิจรองรับ เช่น ธุรกิจชุมชน วิสาหกิจชุมชน SE ฯลฯ โดยมีการเชื่อมโยงกับภาคธุรกิจ ในส่วนของกลุ่มคนจนพื้นที่ บ.แม่ยิง ต.หนองหล่ม อ.ห้างฉัตร ในการทำพวงหรีด และธุรกิจงานศพครบวงจร, บจก.พันธ์ทิพย์โอสภ รับซื้อสมุนไพร จากกลุ่มคนจนเป้าหมาย ในการนำไปแปรรูป, หจก.ไผ่เกื้อกูล ร่วมพัฒนา กลุ่มเป้าหมายในการรับซื้อผลิตภัณฑ์ สนับสนุนด้านการตลาด

4.4.3 มีหน่วยงานสนับสนุนต่อเนื่อง เช่น ท้องถิ่น ท้องที่ หน่วยภารกิจ ภาคธุรกิจ โดย OM จักรวาลไผ่ได้มีการจัดทำแผนพัฒนาด้านการท่องเที่ยว โดยมีส่วนร่วมกับ อบต. นาสัก อ.แม่เมาะ, อบต.เมืองมาย อ.แจ้ห่ม เพื่อเชื่อมกับแผนพัฒนาของ อบจ., OM สมุนไพร ได้มีการเชื่อมกับแผนของ อบจ. พื้นที่ อ.ห้างฉัตร เพื่อสนับสนุนการปลูกสมุนไพร และการบริการทางด้านการแพทย์พื้นบ้าน

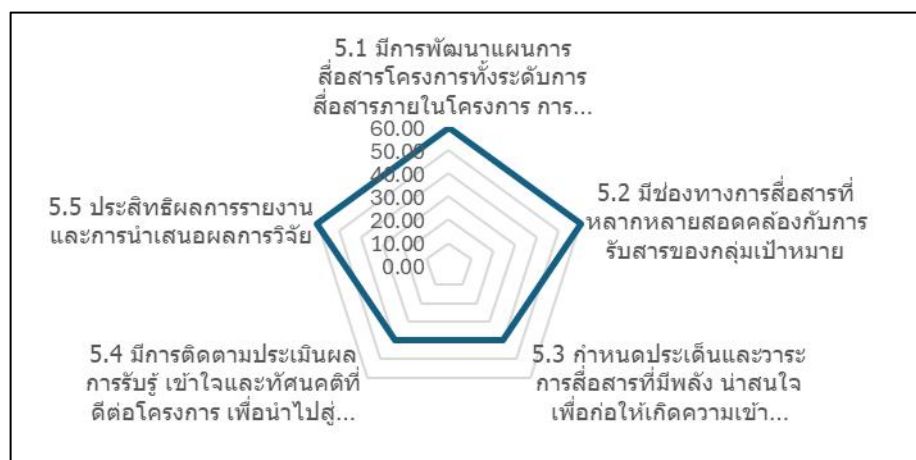
4.4.4 พัฒนา ARM (20 คน) และ ADM (30 คน) โดยมีกระบวนการพัฒนา ADM และ ARM เพื่อหนุนเสริมการทำงานร่วมกัน ของโมเดลแก้จน จักรวาลไผ่ และสมุนไพร รวมถึงการเชื่อมเครือข่าย หน่วยงาน ภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ในระดับพื้นที่ และระดับจังหวัด

ภาพที่ 3.11 แผนผังใยแมงมุม Strategic Moves ข้อ 4.4.1 - 4.4.4

5. Strategic Communication เป็นการประเมินรายละเอียดเกี่ยวกับ (1) มีการพัฒนาแผนการสื่อสารโครงการทั้งระดับการสื่อสารภายในโครงการ การสื่อสารภาคีและการสื่อสารสาธารณะ (2) มีช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายสอดคล้องกับการรับสารของกลุ่มเป้าหมาย (3) กำหนดประเด็นและวาระการสื่อสารที่มีพลัง น่าสนใจ เพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจความร่วมมือสนับสนุน ทั้งในระดับพื้นที่และระดับนโยบาย (4) มีการติดตามประเมินผลการรับรู้ เข้าใจและทัศนคติที่ดีต่อโครงการ เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงแผนการสื่อสาร และ (5) ประสิทธิภาพการรายงานและการนำเสนอผลการวิจัย โดย(1) มีการปรับปรุงรูปแบบการสื่อสาร สร้างความเข้าใจตัวโครงการทั้งภายในองค์กร เช่น งานประชาสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัย และภายนอกองค์กร เช่น เฟซบุ๊ก ลำปางแก็ง, รวมถึงการจัดทำคลิปวิดีโอเผยแพร่กระบวนการทำงานของโมเดลแก็ง, การประชุมชี้แจงการดำเนินงานของโครงการผ่านผู้ว่าราชการจังหวัด, นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ผ่านเวทีของ ศจพ.จ, ศจพ.อ. เป็นต้น (2) เริ่มดำเนินการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เพื่อเผยแพร่การดำเนินงานสู่สาธารณชน (3) มีการจัดประชุมภายในของนักวิจัย เพื่อหาประเด็น และข้อสรุปในการจัดทำสื่อเผยแพร่สู่สาธารณชน

ภาพที่ 3.12 แผนผังใยแมงมุม Strategic Communication ข้อ 5.1 - 5.5

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การสร้างกลไกความร่วมมือแบบบูรณาการเพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ขจัดความยากจน และสร้างโอกาสทางสังคมของจังหวัดลำปาง ได้ทำการศึกษากลุ่มเป้าหมายที่เป็นคนยากจน และหน่วยงานภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐ สถาบันการศึกษา ภาคธุรกิจเอกชน ภาคประชาสังคม ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่จังหวัดลำปาง ประกอบด้วย อำเภอแม่เมาะ อำเภอองาว อำเภอแจ้ห่ม อำเภอเถิน อำเภอห้างฉัตร และอำเภอเมือง

กลุ่มเป้าหมายที่สำคัญคือ ครัวเรือนยากจนในพื้นที่เป้าหมาย โดยในปี 2567 จังหวัดลำปางมีครัวเรือนเข้าร่วมตาม KPI จำนวน 1,000 ครัวเรือน รวม 5,000 คน แต่ระหว่างดำเนินการดำเนินงานได้มีจำนวนครัวเรือนยากจนเข้าร่วมในโครงการย่อยเพิ่มขึ้นจำนวน 41 ครัวเรือน รวม 150 คน ส่งผลให้ภาพรวมกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมทั้งสิ้น 1,041 ครัวเรือน รวม 5,150 คน รายละเอียดดังตาราง

ตารางที่ 3.2 จำนวนครัวเรือนเป้าหมายที่เข้าร่วมโครงการ

โครงการ	จำนวนครัวเรือน ตาม KPI (ครัวเรือน)	จำนวน ครัวเรือน ที่เข้าร่วม (ครัวเรือน)	จำนวน (คน)
การจัดความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิตด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมตามแนวทางจักรวาลไฟ	570	571	2,850
การพัฒนาและยกระดับห่วงโซ่คุณค่าสมุนไพรพื้นถิ่นสู่การบริการแพทย์แผนไทยและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ	370	377	1,850
การหนุนเสริมเพื่อการขับเคลื่อนโมเดลแก๊จัน (โครงการต่อเนื่องปี 2566)	60	91	450
รวม	1,000	1,039	5,150

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

การดำเนินงานตามโครงการสร้างกลไกความร่วมมือแบบบูรณาการเพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์จัดความยากจน และสร้างโอกาสทางสังคมของจังหวัดลำปาง ประกอบด้วย (1) การค้นหาสอบถามข้อมูล (2) การจัดความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิตด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมตามแนวทางจักรวาลไฟ (3) การพัฒนาและยกระดับห่วงโซ่คุณค่าสมุนไพรพื้นถิ่นสู่การบริการแพทย์แผนไทยและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และ (4) การหนุนเสริมเพื่อการขับเคลื่อนโมเดลแก๊จัน (โครงการต่อเนื่องปี 2566) โดยเครื่องมือที่นำมาใช้เพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูล จำแนกเป็นเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถาม และเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกตการณ์ และการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เช่น เวทีประชาคม ประชุมกลุ่มย่อย ฝึกปฏิบัติการ

1. การค้นหาสอบถามข้อมูลใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล การสอบถาม และการส่งต่อการช่วยเหลือ
2. การจัดความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิตด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมตามแนวทางจักรวาลไฟ ใช้เครื่องมือเชิงคุณภาพในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การจัดเวทีประชาคม การจัดประชุมกลุ่มย่อย การฝึกปฏิบัติการ และการอบรม
3. การพัฒนาและยกระดับห่วงโซ่คุณค่าสมุนไพรพื้นถิ่นสู่การบริการแพทย์แผนไทยและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ใช้เครื่องมือเชิงคุณภาพในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การจัดประชุมกลุ่มย่อย แบบสัมภาษณ์ แบบไม่มีโครงสร้าง และแบบสังเกตการณ์ และใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ
4. การหนุนเสริมเพื่อการขับเคลื่อนโมเดลแก๊จัน (โครงการต่อเนื่องปี 2566) ใช้เครื่องมือเชิงคุณภาพในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การจัดประชุมกลุ่มย่อย การฝึกปฏิบัติการ และการอบรม

ตารางที่ 3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือ	โครงการ/กิจกรรม			
	การค้นหา สอบถามข้อมูล	การจัดความ ยากจนและ ยกระดับคุณภาพ ชีวิตด้วย เทคโนโลยีและ นวัตกรรมตาม แนวทางจักรวาล ใหม่	การพัฒนา และยกระดับห่วง โซ่คุณค่าสมุนไพร พื้นถิ่นสู่การบริ การแพทย์แผน ไทยและการ ท่องเที่ยวเชิง สุขภาพ	การหนุนเสริมเพื่อ การขับเคลื่อน โมเดลแก๊งน (โครงการต่อเนื่อง ปี 2566)
การจัดเวทีประชาคม		✓		
การจัดประชุมกลุ่มย่อย		✓	✓	✓
การฝึกปฏิบัติการ และอบรม		✓		✓
แบบสอบถาม	✓		✓	
แบบสัมภาษณ์	✓			
แบบสัมภาษณ์ แบบไม่มีโครงสร้าง			✓	
แบบสังเกตการณ์			✓	

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การดำเนินงานตามโครงการสร้างกลไกความร่วมมือแบบบูรณาการเพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์จัดความยากจน และสร้างโอกาสทางสังคมของจังหวัดลำปาง ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยเครื่องมือที่ให้ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ โดยมีวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

1. ข้อมูลกลุ่มคนจนที่ได้จากการค้นหาและสอบถามครัวเรือนกลุ่มเป้าหมายและพัฒนาระดับ ข้อมูลและระบบสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ (Decision Support System: DSS) เป็นการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อเป็นตัวเชื่อมโยงข้อมูล โดยจะนำข้อมูลที่อยู่ในระบบ PPPConnex มาตรวจสอบความสมบูรณ์ว่ามีความถูกต้องครบถ้วน เพื่อพัฒนาระบบการทำงานของสารสนเทศ และนำเข้าข้อมูลใหม่ เพื่อติดตามและประเมินผลการดำเนินงานโมเดลแก๊งน (Operating Model)

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

1. ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร ใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสารเนื้อหา (Content Analysis) เสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา

2. ข้อมูลที่ได้จากการจัดสนทนากลุ่ม การจัดเวทีประชาคมใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัยโดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาตีความหมาย เชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่างๆ ที่รวบรวมได้

3. ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ (Interview) ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาตีความหมายเชื่อมโยง ความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมได้ โดยทำไปพร้อม ๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งนี้เพื่อจะได้ศึกษาประเด็นต่าง ๆ ได้ลึกซึ้ง เมื่อประเด็นใดวิเคราะห์แล้วไม่มีความชัดเจนก็จะตามไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นต่าง ๆ เพื่อตอบคำถามหลักตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ข้อมูลเชิงคุณภาพได้นำมาวิเคราะห์เพื่อหาความเชื่อมโยง ความสัมพันธ์เชิงทฤษฎี

4. การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) คือ การพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้นั้นนั้นถูกต้องหรือไม่ วิธีการตรวจสอบคือ การตรวจสอบแหล่งของข้อมูล แหล่งที่มา ที่จะพิจารณาในการตรวจสอบ ได้แก่ แหล่งเวลา ถ้าเวลาต่างกันข้อมูลที่ได้รับจะเหมือนกันหรือไม่ แหล่งสถานที่ ถ้าสถานที่ต่างกันข้อมูลที่ได้รับจะเหมือนกันหรือไม่ และแหล่งบุคคล ถ้าบุคคลผู้ให้ข้อมูลเปลี่ยนไปข้อมูลจะเหมือนเดิมอยู่อีกหรือไม่

5. การสร้างบทสรุปและการพิสูจน์บทสรุป เป็นการนำแนวคิด ทฤษฎีงานวิจัยต่าง ๆ ทางวิชาการ มาสร้างเป็นบทสรุปร่วมกับข้อมูลที่เชื่อถือได้อีกครั้งหนึ่ง โดยเน้นความเชื่อมโยง เพื่อนำไปสู่การพิสูจน์ที่เป็นรูปธรรมและตรงต่อข้อเท็จจริงที่ปรากฏ

3.5 ขั้นตอนการดำเนินโครงการวิจัย

โครงการสร้างกลไกความร่วมมือแบบบูรณาการเพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์จัดความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคมจังหวัดลำปาง มีขั้นตอนการดำเนินโครงการวิจัยดังนี้

1. การพัฒนาและยกระดับแพลตฟอร์มจัดความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำของจังหวัดลำปาง (PPAP) เริ่มต้นด้วยขั้นตอนของการค้นหาสอบถามข้อมูลครัวเรือนยากจน โดย

1. จัดเวทีชี้แจงเพื่อสร้างความเข้าใจภาคีเครือข่ายถึงแนวทางการดำเนินงานโดยการประสานงานหน่วยงานรัฐทั้งระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2. เตรียมความพร้อมระดับชุมชน โดยประสานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กลุ่มผู้นำที่ไม่เป็นทางการ และอาสาสมัครประจำหมู่บ้าน (อสม.) เพื่อช่วยสอบถามคัดกรองกลุ่มครัวเรือนยากจนในพื้นที่ และการเพิ่มเติมรายชื่อคนจนที่ตกหล่น (Add on)

3. วางแผนการสำรวจ โดยการประสานความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อเข้าไปค้นหาทีมสำรวจของแต่ละพื้นที่ เช่น ผู้นำชุมชน กลุ่มอาสาสมัครในชุมชน หรือเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐ เช่น พัฒนาการประจำตำบล เจ้าหน้าที่ฝ่ายงานสวัสดิการของ อปท. เป็นต้น จัดเวทีฝึกอบรม ทีมสำรวจ เพื่อสร้างความเข้าใจในเป้าหมายของการเก็บข้อมูล การอธิบายรายละเอียดของแบบสอบถาม การสอบถามความสมบูรณ์ของข้อมูล (Edit) ในพื้นที่ก่อนนำมาบันทึกเข้าในระบบ เพื่อป้องกันความผิดพลาด และลดเวลาการทำงาน

4. ลงพื้นที่สำรวจข้อมูลกลุ่มครัวเรือนยากจนเป้าหมายเพื่อสอบถามตามประเด็นของแบบสอบถาม และการถ่ายภาพลักษณะที่อยู่อาศัยของครัวเรือนคนจนทุกครัวเรือน

5. ทีมค้นหาสอบถามข้อมูลจัดทำช่องทางการสื่อสาร เพื่อเตรียมพร้อมการแก้ไขปัญหา การสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม การให้คำปรึกษาแก่ทีมค้นหาสอบถามภาคสนาม เช่นการจัดตั้งกลุ่มไลน์

6. ทีมวิจัยวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความยากจนรายครัวเรือนจากแบบสอบถาม การพูดคุยระหว่างการสอบถาม การสังเกตพฤติกรรม ทศนคติ และลักษณะทางกายภาพ สภาพแวดล้อมของบ้านหรือที่อยู่อาศัยรายครัวเรือน

2. การพัฒนาและขับเคลื่อนให้เกิดพื้นที่อำเภอกำแพงแสนแบบ (Prototype Area) โดยยกระดับโมเดลแก้จน (Practical Poverty Alleviation Model : PPAM) เพื่อแก้ไขปัญหาด้านอาชีพและรายได้ให้แก่คนจนเป้าหมาย โดยมีวิธีการทำงาน ดังนี้

1. วิเคราะห์ศักยภาพประเมินความพร้อมของพื้นที่ต้นแบบ เช่น ด้านกลไกความร่วมมือของผู้นำท้องถิ่นท้องถิ่น เศรษฐกิจ อาชีพ รายได้ของครัวเรือนยากจน การวิเคราะห์ฐานทุน 5 ด้าน ความเกี่ยวข้องกับโมเดลแก้จน กลุ่มเป้าหมายในการขับเคลื่อนงาน (Stakeholder)

2. ประสานผู้นำท้องถิ่นท้องถิ่น เพื่อนำเสนอข้อมูลผลการวิเคราะห์ศักยภาพบริบทของพื้นที่ และระบบข้อมูลครัวเรือนยากจน หรือแนวทางการขับเคลื่อนงานพื้นที่ต้นแบบ

3. ประชุมเพื่อออกแบบการสร้างความร่วมมือร่วมกับทุกภาคส่วนเพื่อขับเคลื่อนงานพื้นที่ต้นแบบ จัดความยากจน

4. ปฏิบัติการขับเคลื่อนงานสร้างพื้นที่เรียนรู้อำเภอกำแพงแสน

5. การวิเคราะห์ข้อมูลโมเดลพื้นที่อำเภอกำแพงแสนแบบ

6. ถอดบทเรียน และจัดทำสื่อเผยแพร่ขยายผล

3. การพัฒนาและยกระดับบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางให้เป็นสถาบันการศึกษาในพื้นที่ (Area Based University)

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ภายใต้แผนงานโครงการการสร้างกลไกความร่วมมือแบบบูรณาการ เพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์จัดความยากจน และสร้างโอกาสทางสังคมของจังหวัดลำปาง ได้กำหนดบทบาทของตนเองในฐานะที่เป็น “แหล่งความรู้” เป็น “ตัวกลางในการประสานเชื่อมโยง” หน่วยงาน องค์กร ภาคี ในจังหวัด และ “แสวงหาความร่วมมือ” ในการขับเคลื่อนการทำงาน เพื่อสร้างโอกาสและจัดความยากจน

การส่งเสริมผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน และสร้างระบบนิเวศการทำงานแก้จนในมหาวิทยาลัยตามพันธกิจหลักของมหาวิทยาลัย คือ การเรียนการสอน เช่นการนำกรณีศึกษา หรือโครงการจริงมาใช้ในการเรียนรู้แบบ Service Learning การวิจัยและนวัตกรรม เช่นการถ่ายทอดงานวิจัยสู่ชุมชน การสร้างนวัตกรรมร่วมกับชุมชน การบริการวิชาการ เช่นการให้คำปรึกษาหรือการจัดอบรมให้ความรู้แก่ชุมชนหรือผู้ประกอบการชุมชน และรวมถึงการพัฒนาเชิงพื้นที่ โดยทำหน้าที่เป็นศูนย์บ่มเพาะวิสาหกิจ (UBI) หรือเป็นกลไกหลักในการยกระดับเศรษฐกิจฐานรากในพื้นที่ภายใต้ยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัย การยกระดับบทบาทมหาวิทยาลัยให้เป็นสถาบันการศึกษาในพื้นที่ได้มีวิธีการดำเนินงาน ดังนี้

เป็นศูนย์บ่มเพาะผู้ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Entrepreneur) การดำเนินงานโครงการวิจัยแก้จน ทีมวิจัยทำหน้าที่ในการหนุนเสริม ยกระดับประเด็นการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากผ่านโมเดลแก้

จน บุรณาการความร่วมมือด้านการวิจัย งานบริการวิชาการ เพื่อยกระดับความสามารถของครีวเรือนคนจน เป้าหมายและกลุ่มผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ โดยมหาวิทยาลัยทำหน้าที่ในการเป็นพี่เลี้ยง (mentor) ผู้ถ่ายทอด ให้ความรู้ (knowledge provider) และเป็นผู้ประสานงานเครือข่ายความร่วมมือกับผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญด้านวิสาหกิจเพื่อสังคมมาหนุนเสริมการทำงานของพื้นที่ โดยได้มีวิธีการทำงาน ดังนี้

1. การพัฒนาองค์ความรู้ วิจัยและนวัตกรรม เพื่อถ่ายทอดลงสู่ชุมชน โดยการวิเคราะห์ทุนทางสังคม ผสมผสานกับการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ร่วมกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรท้องถิ่น การจัดการวัสดุเหลือทิ้งจากไม้ การคิดสูตรสารปรับปรุงดินจากน้ำหมักใบกระถิน เพื่อสนับสนุนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ หรือสินค้าชุมชนที่มีอัตลักษณ์เฉพาะถิ่น เป็นต้น

2. สร้างระบบนิเวศการทำงานแก่ใจ (Ecosystem) ในมหาวิทยาลัย โดยการสร้างกระบวนการเรียนรู้ ร่วมกันระหว่างนักวิจัย อาจารย์ เจ้าหน้าที่สายสนับสนุนงาน และทีมนักวิจัยกลุ่มคนรุ่นใหม่ ในการจัดฝึกอบรมด้านการเงิน บัญชี และการตลาด โดยการเชิญบุคลากรด้านการเงิน การคลังของมหาวิทยาลัยให้ความรู้ด้านการเบิกจ่ายในกิจกรรมโครงการวิจัย และเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ (คุณมนตรี จงวิเศษ) กรรมการผู้จัดการ บริษัทประชารัฐ รักษาสามัคคี นครราชสีมา (วิสาหกิจเพื่อสังคม) จำกัด มาฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาและส่งเสริมผู้ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคม และสนับสนุนให้เกิดศูนย์บ่มเพาะองค์ความรู้สู่การสร้างกลไกปฏิบัติการแก้ไข ปัญหาความยากจน ให้แก่นักวิจัย อาจารย์ เจ้าหน้าที่ และกลุ่มผู้ประกอบการที่ให้ความสนใจในประเด็นดังกล่าว เมื่อวันที่ 4 มิถุนายน 2568 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการบ่มเพาะผู้ประกอบการรุ่นใหม่ ของชุมชนในพื้นที่ความรับผิดชอบของมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง คือจังหวัดลำปาง และจังหวัดลำพูน

3. การเชื่อมโยงเครือข่ายและตลาด โดยมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางได้มีแผนการดำเนินงานการเชื่อมโยง เครือข่ายและตลาด โดยการประสานความร่วมมือระหว่างอาจารย์ นักวิจัย กับหน่วยงานภาครัฐ เช่น อปท. พัฒนา ชุมชน ธกส. และกลุ่มผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ในการยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชน และการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ ชุมชนจากโครงการวิจัย โครงการบริการวิชาการ รวมถึงการเผยแพร่ผลการดำเนินงาน ที่ผ่านมาการดำเนินงานใช้ วิธีการเผยแพร่หลากหลายช่องทาง เช่น เวทีการประชุมระดับพื้นที่หมู่บ้าน ตำบล และจังหวัด การจัดงานอีเวนท์ นำเสนอผลผลิตหรือผลิตภัณฑ์จากโครงการวิจัยแก่ใจ เช่น การทำตลาดแก่ใจในรูปแบบออนไลน์ ตลาดแก่ใจ ระดับจังหวัด ซึ่งตลาดแก่ใจระดับจังหวัดได้บูรณาการกับพันธกิจของมหาวิทยาลัยในงาน “มหกรรมรวมพลังราช ภัฏลำปาง จำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน” ภายใต้โครงการยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 โครงการเพิ่มศักยภาพชุมชน Soft Power บนฐานอัตลักษณ์ศิลปวัฒนธรรม ท้องถิ่น และโครงการสร้างกลไกความร่วมมือแบบบูรณาการเพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ขจัดความยากจนและสร้าง โอกาสทางสังคม และการเสวนา “การแก้ปัญหาความยากจน” ณ ลานชั้น 1 ศูนย์การค้าเซ็นทรัลลำปาง โดยการ จัดงานมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดแสดงผลงานจากการดำเนินโครงการที่มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางได้เข้าไปพัฒนาและ ยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ พัฒนาช่องทางการจัดจำหน่าย เพื่อสร้างอาชีพ สร้างรายได้ ลดปัญหาความยากจน และสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนจังหวัดลำปาง ครอบคลุมพื้นที่ชุมชนในจังหวัดลำปางและจังหวัดลำพูน ทั้งนี้มี ภาศเครือข่ายเข้าร่วมงาน ภาศเครือข่าย 127 แห่ง มีจำนวนผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ได้รับการยกระดับและพัฒนาจำนวน 58 ผลิตภัณฑ์ และการเผยแพร่การดำเนินงานด้วยวิธีการการจัดทำสื่อ เช่น คลิปวิดีโอ เพจลำปางแก่ใจ ยูทูบ

บทบาทการขับเคลื่อนประเด็นขจัดความยากจนในพื้นที่ มีวิธีการดำเนินงานคือ การลงพื้นที่เพื่อสำรวจและวิเคราะห์สภาพปัญหาความยากจน การสร้างความร่วมมือเพื่อเชื่อมโยงการทำงานร่วมกับภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วน การร่วมออกแบบและปฏิบัติการร่วมผ่านโมเดลแก๊จนเพื่อทดลอง เรียนรู้และปรับตัวให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ และการติดตามถอดบทเรียนเพื่อประเมินผล เผยแพร่ผลการดำเนินงานให้สังคมได้รับรู้ถึงบทบาท ภาระหน้าที่ของมหาวิทยาลัยในฐานะมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น โดยมีรายละเอียดวิธีการทำงาน ดังนี้

1. การสำรวจและวิเคราะห์สภาพปัญหาความยากจนในพื้นที่ เพื่อรับฟังเสียงของคนจน ผู้นำชุมชนท้องถิ่น ท้องที่ เพื่อให้ทราบถึงบริบทของปัญหาที่แท้จริง โดยกระบวนการค้นหา สอบทานข้อมูลครัวเรือนยากจนทั้งจังหวัด ด้วยวิธีจัดเวทีชี้แจงเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจถึงเป้าหมายการดำเนินโครงการวิจัย และสร้างความร่วมมือในการพิจารณา ลงพื้นที่สำรวจชี้เป้าครัวเรือนคนจนในพื้นที่ผ่านตัวเครื่องมือ คือแบบสำรวจข้อมูลกลุ่มครัวเรือนยากจนเป้าหมาย เพื่อให้ได้รายชื่อครัวเรือนยากจนที่แท้จริง ในการช่วยเหลือและสร้างโอกาสทางสังคมตลอดจนประสานความร่วมมือการช่วยเหลือกับภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนต่อไป

2. สร้างความร่วมมือในการขับเคลื่อนเพื่อช่วยเหลือครัวเรือนยากจน โดยวิธีการเชื่อมโยงภาคีภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ ภาคธุรกิจ ภาคประชาสังคม โดยทำหน้าที่เสมือนศูนย์การเชื่อมประสานภาคีเครือข่าย (Platform/Hub) ในการชวนคิด ชวนคุย ชี้เป้ากลุ่มคนจนในแต่ละพื้นที่ เพื่อให้ได้รับการดูแลช่วยเหลือ โดยมีวิธีการดังนี้

2.1 ประสานความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนเพื่อสร้างความเข้าใจ และความร่วมมือกับจังหวัด ผ่านกลไกการประชุมระดับจังหวัด เช่น การประชุมคณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการจังหวัดลำปาง (กบจ.) คณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชนเพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจจังหวัดลำปาง การประชุมคณะกรรมการศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัด (ศพพ.จ.) และอื่น ๆ ทำให้สร้างการรับรู้เกี่ยวกับ โครงการวิจัยฯ และสร้างความตระหนักเรื่องข้อมูลครัวเรือนยากจนมากยิ่งขึ้น

2.2 การส่งต่อความช่วยเหลือครัวเรือนยากจน ใช้วิธีการดังนี้

2.2.1 สร้างพื้นที่พูดคุย (Poverty Forum) กับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง และกลไกภาคีเครือข่ายภาคธุรกิจเอกชน ภาคประชาสังคม เพื่อนำเสนอข้อมูล และหนุนเสริมการทำงานเพื่อช่วยเหลือกลุ่มครัวเรือนคนจนเป้าหมาย

2.2.2 จัดทำแบบฟอร์มการส่งต่อความช่วยเหลือ แนบกับการเก็บข้อมูลครัวเรือนกลุ่มเป้าหมาย ในช่วงของการค้นหาสอบทาน และดำเนินการส่งต่อความช่วยเหลือจากกลุ่มภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องโดยการแยกประเภทความจำเป็นเร่งด่วนตามลำดับ

2.2.3 วิเคราะห์และจัดลำดับความสำคัญของกลุ่มเป้าหมาย (Stakeholder) โดยพุ่งเป้ากลุ่มเป้าหมายที่มีอิทธิพลหรือบทบาทในการช่วยเหลือสังคม เพื่อขับเคลื่อนงานให้บรรลุเป้าหมาย โดยพิจารณาถึงประโยชน์ ความคาดหวัง และความต้องการที่กลุ่มเป้าหมายจะได้รับจากการช่วยเหลือตามมิติความยากจน เช่น ส่งเสริมด้านอาชีพ ด้านที่อยู่อาศัย การบ่มเพาะทักษะอาชีพ

2.2.4 ออกแบบกิจกรรมการส่งต่อช่วยเหลือกลุ่มครัวเรือนยากจนเป้าหมาย ผ่านกลไกความร่วมมือของนักบริหารจัดการเชิงพื้นที่ (ADM) ในการเชื่อมประสานระหว่างนักวิจัย คนจน หน่วยงาน กลุ่ม องค์กร ต่างๆ เพื่อส่งต่อความช่วยเหลือตามมิติความยากจนที่พบ

2.3 สร้างเครื่องมือพันธสัมพันธ์ กับภาคีเครือข่าย ชุมชน ท้องถิ่น ท้องที่ เพื่อนำไปสู่ความร่วมมือในการทำงานร่วมกัน การยอมรับและไว้วางใจ โดยที่ผ่านมาได้ดำเนินการ คือ การจัดทำ MOU/การจัดเวที Poverty forum/ร่วมประชุม/การจัดและร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของหน่วยงาน ภาคีเครือข่ายเพื่อให้เกิดความไว้วางใจ การยอมรับ

2.4 การทำงานบูรณาการข้ามศาสตร์และข้ามภาคส่วน (Transdisciplinary & Multi-sectoral Integration) โดยมีทีมนักวิจัยที่มาจากหลากหลายสาขาวิชา ประกอบด้วยสาขาสังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เกษตรศาสตร์ การบริหาร โดยมองเห็นว่าปัญหาความยากจน เป็นปัญหาที่ซับซ้อน จำเป็นต้องใช้หลักการ แนวคิด ที่หลากหลายศาสตร์มาออกแบบการทำงานร่วมกัน อีกทั้งยังได้มีการทำงานข้ามภาคส่วนโดยการประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ท้องถิ่น ชุมชน และมหาวิทยาลัยในพื้นที่ ที่เน้นการทำงานเชิงบูรณาการโดยการสร้างเป้าหมายร่วม บนฐานผลประโยชน์ที่แตกต่างกัน เช่น หน่วยงานตามภารกิจ (Function) เช่น พช. พมจ. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำปาง (สสจ.ลำปาง) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) หน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ 33 สำนักงานพัฒนาภาค 3 หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา (นพค.33) กองทุนพัฒนาไฟฟ้าโรงไฟฟ้าแม่เมาะ (กฟผ.) การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.แม่เมาะ) องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำปาง (อบจ.) อบต. กลุ่มคนรุ่นใหม่ลำปาง สถาบันวิชาการในพื้นที่ เช่น มทร.ล้านนา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ศูนย์ลำปาง มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ศูนย์เทคโนโลยีโลหะและวัสดุแห่งชาติ (MTEC) หอการค้า สภาอุตสาหกรรมจังหวัดลำปาง บริษัทปูนซิเมนต์ไทย (ลำปาง จำกัด) SCG และ สื่อมวลชนท้องถิ่น เป็นต้น

2.5 การถ่ายทอดองค์ความรู้ในการจัดทำแผนพัฒนา โดยเป็นวิทยากรจัดทำแผนบริหารการดูแลกลุ่มเปราะบางจากภัยพิบัติ ของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดลำปาง

3. การออกแบบ วางแผนปฏิบัติการโมเดลแก้จนร่วมกับพื้นที่ โดยใช้แนวคิดการทำงานแบบมีส่วนร่วม (Participatory Approach) ร่วมกับเจ้าของพื้นที่ เช่น ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำชุมชน กลุ่มครัวเรือนคนจนเป้าหมาย โดยการใช้หลักการพัฒนา คือ “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” จากการวิเคราะห์ฐานทุนการดำรงชีพ (SLF) 5 ด้าน เพื่อนำมาออกแบบ และวางแผนปฏิบัติงานโมเดลแก้จน ให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ และบริบทของกลุ่มคนจน โดยใช้กระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมในงานวิจัย (Participatory Action Research: PAR) เพื่อให้พื้นที่ได้เข้ามามีบทบาทในการคิด วางแผน ลงมือทำและเรียนรู้ไปพร้อมกัน

ทั้งนี้การออกแบบโมเดลแก้จน ได้พัฒนาและยกระดับโมเดลแก้จน (Practical Poverty Alleviation Model :PPAM) ในการพัฒนาอาชีพและยกระดับรายได้ด้วยองค์ความรู้เทคโนโลยี (Technology) และนวัตกรรม (Innovation) ให้แก่คนจนเป้าหมายที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่และแผนพัฒนาจังหวัดลำปาง ประกอบด้วย (1) โมเดลแก้จนด้วยจักรวาลไฟในการขับเคลื่อนที่ยากจนสู่ Smart Farming เพาะปลูกขยายพันธุ์ไม้ ส่งเสริมพัฒนาผลิตภัณฑ์พัฒนาอาชีพสู่ตลาดใหม่ สร้างมูลค่าเพิ่มจากวัสดุเหลือทิ้งในกระบวนการผลิตไม้และวัสดุเหลือทิ้งทางการเกษตร พัฒนาผู้ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคมในอุตสาหกรรมไม้ และส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน “BAMBOO JOURNEY” โดยผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจะนำไปสู่การเป็นอำเภอแก้จน ซึ่งเป็นพื้นที่ต้นแบบ (Prototype Area) ระดับอำเภอด้านการบูรณาการกลไกภาคีของท้องถิ่น หน่วยงานตามภารกิจ ภาคธุรกิจเอกชน ภาคประชา

สังคม สถาบันศาสนา ตลอดจนชุมชนในการขับเคลื่อนงานแก้ไขปัญหาคความยากจน และ (2) โมเดลสมุนไพรแก้จน โดยมุ่งการพัฒนาและยกระดับห่วงโซ่คุณค่าสมุนไพรพื้นถิ่น การบริการแพทย์แผนไทย และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เพื่อขจัดความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำพื้นที่ อำเภอลำปำ และอำเภอลำดวน จังหวัดลำปาง มีแนวคิดขยายผลจากการนำโมเดลสมุนไพรแก้จน อำเภอลำปำ มาขับเคลื่อนขยายผลอำเภอลำดวนซึ่งเป็นพื้นที่ใหม่ ให้เกิดการส่งเสริมและยกระดับการปลูกแปรรูปผลิตภัณฑ์สมุนไพร การรักษาสุขภาพภูมิปัญญาหมอเมืองพื้นบ้าน การอนุรักษ์สมุนไพรพื้นถิ่น การบริการแพทย์แผนไทย และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และพร้อมขยายผลไปยังโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) ภายในจังหวัดลำปาง ร่วมกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำปาง (อบ.จ. ลำปาง) สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำปาง และโรงพยาบาลแพทย์แผนไทยภาคเหนือจังหวัดลำปาง ในการผลักดันให้กลุ่มคนจนเป้าหมายได้มีโอกาสได้เข้าสู่ห่วงโซ่คุณค่าเกิดการสร้างอาชีพ สร้างรายได้ และยกระดับคุณภาพชีวิตเพื่อมุ่งไปสู่การหลุดพ้นจากความยากจนข้ามรุ่น และการต่อยอดโมเดลแก้จนเรื่องสารปรับปรุงดินจากปุ๋ยหมักใบกระถิน ในการช่วยกลุ่มเกษตรกรเพื่อลดค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมทดแทนการใช้ปุ๋ยเคมี

4. นำเสนอเผยแพร่การดำเนินงาน ทีมวิจัยโครงการแก้จน ได้มีการลงพื้นที่ กำกับ ติดตามผลการดำเนินงานร่วมกับภาคีเครือข่าย และกลุ่มคนจนเป้าหมายที่ได้ทำกิจกรรมโมเดลแก้จนร่วมกัน เพื่อติดตามผลการดำเนินงาน ถอดบทเรียนความสำเร็จและหาแนวทางปรับปรุงแก้ไขปัญหาคความยากจนที่จะก่อให้เกิดการไม่บรรลุเป้าหมาย เพื่อนำมาวางแผนปรับปรุงกระบวนการทำงานต่อไป รวมถึงเป็นการพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้จากบทเรียนประสบการณ์ในการทำงาน เพื่อสร้างเป็นคลังความรู้โมเดลแก้จน และฐานข้อมูลเพื่อการพัฒนาต่อไป

บทบาทมหาวิทยาลัยกับการพัฒนานักบริหารจัดการเชิงพื้นที่ (Area Manager) การพัฒนานักบริหารจัดการเชิงพื้นที่ (Area Manager) เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาคความยากจนในพื้นที่ ซึ่งโครงการการสร้างกลไกความร่วมมือแบบบูรณาการเพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ขจัดความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคมของจังหวัดลำปาง ได้วางเป้าหมายเพื่อพัฒนาศักยภาพนักบริหารความยากจนเชิงพื้นที่ เพื่อเป็นกลไกในการทำงานร่วมกัน ระหว่างชุมชน หน่วยงานกลไกภาคีเครือข่าย และมหาวิทยาลัย ในการแก้ไขปัญหาคความยากจน และการขับเคลื่อนเชิงนโยบาย ที่มีแนวคิดและทักษะการขับเคลื่อนขจัดความยากจนระดับจังหวัด ได้แก่ 1) นักจัดการงานวิจัยเชิงพื้นที่ (Area Research Manager: ARM) ระดับมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาพื้นที่ (Area Based University) (อย่างน้อย 20 คน) และ 2) นักจัดการงานพัฒนาเชิงพื้นที่ (Area Development Manager: ADM) ระดับท้องถิ่น/อำเภอ/จังหวัด (อย่างน้อย 30 คน) ทั้งนี้ นักวิจัยระดับมหาวิทยาลัยจะมีบทบาทในการคัดเลือกนักจัดการงานพัฒนาเชิงพื้นที่ (Area Development Manager: ADM) โดยพิจารณาเกณฑ์การคัดเลือก ดังนี้

1. เป็นผู้ที่เคยเข้าร่วมการอบรมในหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการพัฒนานักจัดการงานพัฒนาเชิงพื้นที่ (Area Development Manager: ADM) หรือผ่านการอบรมในหลักสูตร ADM ที่ได้รับการรับรองจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้มั่นใจว่าผู้สมัครมีความเข้าใจในบทบาท หน้าที่ และกระบวนการทำงานเชิงพื้นที่อย่างเป็นระบบ

2. การขยายผลแนวคิดนักจัดการงานพัฒนาเชิงพื้นที่ (Area Development Manager: ADM) (แม่ไก่) เป็นผู้ที่เกิดจากการถูกคัดเลือกและพัฒนาศักยภาพบุคคลที่มีคุณสมบัติเป็นแม่ไก่ในแต่ละพื้นที่

3. การคัดเลือกโดยนักวิจัยโมเดลแก๊จน (Operating Model) ของแต่ละพื้นที่ ซึ่งเป็นตัวแทนจากกลุ่มภาครัฐ ภาคประชาสังคม ตัวแทนชุมชนที่เป็นแกนนำชุมชนกลุ่มวิสาหกิจชุมชน หรือกลุ่มคนรุ่นใหม่ของแต่ละพื้นที่ ซึ่งควรมีคุณสมบัติ อาทิ สามารถเป็นตัวกลางในการเชื่อมโยง ทำหน้าที่เชื่อมโยงระหว่างภาคในพื้นที่ เช่น หน่วยงานภาครัฐ ท้องถิ่น ชุมชน เอกชน และสถาบันการศึกษา มีความเข้าใจพื้นที่ลึกซึ้ง เข้าใจบริบท สภาพปัญหา ศักยภาพ และความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง มีบทบาทในการหนุนเสริม ช่วยเหลือกลุ่ม/องค์กรในพื้นที่สามารถดำเนินงานได้อย่างยั่งยืน เช่น การให้คำปรึกษา จัดเวทีเรียนรู้ หรือหาแหล่งทุนสนับสนุน เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ขับเคลื่อนแนวทางพัฒนาใหม่ ๆ ให้เกิดผลลัพธ์ในเชิงประจักษ์

กระบวนการพัฒนานักจัดการงานพัฒนาเชิงพื้นที่ (Area Development Manager: ADM) มีการออกแบบการดำเนินงานร่วมกันระหว่างภาคีเครือข่ายในพื้นที่ ในวันที่ 22 สิงหาคม 2567 ทีมวิจัยได้จัดเวทีถอดบทเรียนจากการสรุปประสบการณ์การทำงานที่ผ่านมาในแง่มุมต่าง ๆ เพื่อให้เห็นถึงรายละเอียดของเหตุปัจจัยทั้งภายในและภายนอก ซึ่งส่งผลมาสู่ปัจจุบัน ทั้งที่สำเร็จหรือล้มเหลว จากการสืบค้นความรู้จากการปฏิบัติงานของนักบริหารจัดการเชิงพื้นที่ด้วยการระดมความคิดเห็นจากนักจัดการงานพัฒนาเชิงพื้นที่ทั้ง 6 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภองาว อำเภอแจ้ห่ม อำเภอเถิน อำเภอแม่เมาะ และอำเภอห้างฉัตร โดยใช้วิธีการสกัดความรู้และประสบการณ์ที่ฝังลึกจากกลุ่มเป้าหมายที่ได้ร่วมการปฏิบัติงานกับโครงการวิจัยมาอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งบันทึกรายละเอียดขั้นตอนการปฏิบัติงาน ผลการปฏิบัติงาน และความรู้ใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างการทำงานทั้งที่เป็นบทเรียนทางบวกหรือบทเรียนจากความสำเร็จที่ได้ พบว่า นักจัดการงานพัฒนาเชิงพื้นที่ มีความต้องการพัฒนาศักยภาพในการทำงานเชิงพื้นที่ โดยการใช้เครื่องมือที่เหมาะสมเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน และทักษะการบริหารจัดการแผนการดำเนินงานในพื้นที่ รวมไปถึงมีความคาดหวังให้เกิดการยกระดับของผู้ประกอบการและสินค้าในชุมชน

เมื่อได้ข้อสรุปดังกล่าว จึงนำไปหารือร่วมกับวิทยากรกระบวนการเพื่อเตรียมออกแบบหลักสูตรที่เหมาะสมในการพัฒนานักจัดการงานพัฒนาเชิงพื้นที่ภายใต้แนวคิดความยากจน และแนวคิดการมีส่วนร่วมจึงได้นำความต้องการของนักจัดการงานพัฒนาเชิงพื้นที่มาออกแบบการฝึกอบรมจำนวน 2 หลักสูตร ได้แก่ 1) หลักสูตรฝึกอบรมทักษะการเป็นนักจัดการกระบวนการพัฒนาในพื้นที่ และ 2) หลักสูตรการใช้ความรู้และข้อมูลเป็นฐานการพัฒนาและส่งเสริมความคืบหน้าเข้าสู่ระบบสวัสดิการของรัฐ มีรายละเอียดดังนี้

1. หลักสูตรฝึกอบรมทักษะการเป็นนักจัดการกระบวนการพัฒนาในพื้นที่ มีวัตถุประสงค์ เพื่อฝึกฝนทักษะในการวิเคราะห์และพัฒนาระบบการพัฒนาในพื้นที่ โดยใช้เครื่องมือที่เหมาะสมสำหรับการแก้ไขปัญหาความยากจน และเพื่อให้ผู้เข้าอบรมสามารถใช้เครื่องมือและกลยุทธ์ที่เป็นรูปธรรมในการลดความยากจนในระดับท้องถิ่นและจังหวัด อีกทั้งเพื่อพัฒนาความเข้าใจในหลายมิติของความยากจน และสร้างความรู้ความเข้าใจในการวางแผนพัฒนาที่ยั่งยืน รวมไปถึงส่งเสริมการสร้างเครือข่ายในการทำงานร่วมกันระหว่าง ADM และทีมงานในพื้นที่ เพื่อให้สามารถนำผลการวิเคราะห์มาประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

โดยมีกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 30 คน ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานพัฒนาพื้นที่ ที่มีหน้าที่ในการขับเคลื่อนการพัฒนาในพื้นที่ระดับจังหวัด นักวิชาการและนักวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์และวิจัยเกี่ยวกับความยากจน ผู้นำท้องถิ่นและนักพัฒนา ที่ต้องการเสริมสร้างทักษะการพัฒนาเชิงพื้นที่อย่างเป็นระบบทีมงานจากองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) ที่ทำงานในด้านการพัฒนาชุมชนและการลดความยากจน และกลุ่มคนรุ่นใหม่ (young smart farmers) ที่ต้องการเสริมสร้างทักษะการพัฒนาเชิงพื้นที่

ขอบเขตเนื้อหาแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ **ข้อมูลพื้นฐานความยากจนของประเทศ** (ความยากจนจำแนกแยก 8 มิติ เกณฑ์การคัดเลือกคนจนเป้าหมาย เกณฑ์วัดความยากจน และตัวชี้วัดเพื่อลดความยากจนใน 1

ปี (หลังดำเนินกิจกรรม) เก็บข้อมูลรอบที่สอง กระบวนการฝึกอบรมหลัง ADM สามารถวิเคราะห์ข้อมูล/กลุ่มเป้าหมาย ด้วยวิธีการบรรยายเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Interactive Workshop) ในประเด็น ต่ การจำแนกประเภทความยากจน เปิดตัว : ความเข้าใจเรื่องความยากจนแบบรวบรัด และการเก็บข้อมูลความยากจนติดตั้งวิธีคิด : วิเคราะห์ประเด็นความยากจนที่มีความซับซ้อนและเกี่ยวโยงกัน อีกทั้งการวิเคราะห์ปัญหาความยากจน เรียนรู้ : เครื่องมืออื่น ๆ (เฉพาะประเด็น) ได้แก่ ต้นไม้ เส้นทางการผลิต (Problem Tree) ก้างปลา วิเคราะห์การแปรรูปและพัฒนาผลิตภัณฑ์ ตักตวงวิเคราะห์ตลาดและผู้บริโภค Log Frame Outcome Mapping ฯลฯ และการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น แบ่งกลุ่ม 3 กลุ่ม (กลุ่มละ 10 คน) กำหนดบทบาท/หน้าที่ในการใช้เครื่องมือทำ Session plan/นำเสนอแนวคิด รวมไปถึง (ทดลอง) ลงพื้นที่ปฏิบัติการเพื่อฝึกการใช้เครื่องมือ และการใช้เครื่องมือดิจิทัลในการอบรม

ผลจากการจัดฝึกอบรมหลักสูตรทักษะการเป็นนักจัดกระบวนการพัฒนาในพื้นที่พบว่า นักจัดการงานพัฒนาเชิงพื้นที่ (Area Development Manager: ADM) จำนวน 30 คน เข้ารับการพัฒนาศักยภาพตามเป้าหมายที่กำหนด โดยกลุ่มคนรุ่นใหม่ (young smart farmers) ซึ่งเป็นตัวแทนของ 6 อำเภอ เข้าร่วมมากที่สุด และรองลงมาก็คือกลุ่มผู้นำท้องถิ่นและนักพัฒนา ทางด้านองค์ความรู้พบว่า นักจัดกระบวนการพัฒนาในพื้นที่ได้รับการพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับมิติของความยากจน ระบบข้อมูลความยากจน และได้รับการพัฒนาทักษะในการวิเคราะห์และพัฒนากระบวนการพัฒนาในพื้นที่ โดยใช้เครื่องมือที่เหมาะสมสำหรับการแก้ไขปัญหาความยากจนในแต่ละพื้นที่ ตลอดจนเข้าใจโมเดลแกจน (Operating Model) และการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาความยากจนภายใต้ห่วงโซ่การผลิต Pro Poor Value Chain และนวัตกรรม นอกจากนี้ยังเกิดความเข้าใจในเรื่องการสร้างเครือข่ายในการทำงานร่วมกันระหว่างนักจัดกระบวนการพัฒนาในพื้นที่ (Area Development Manager: ADM) และนักจัดการงานพัฒนาเชิงพื้นที่ (Area Research Manager: ARM) เพื่อเชื่อมโยงยุทธศาสตร์ขับเคลื่อนแก้ไขปัญหาความยากจนได้อย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย

2. หลักสูตรการใช้ความรู้และข้อมูลเป็นฐานการพัฒนาและส่งเสริมความคณจนเข้าสู่ระบบสวัสดิการของรัฐ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเรื่องความยากจน ระบบสวัสดิการของรัฐ และเครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล และเพื่อฝึกฝนทักษะในการเก็บรวบรวม วิเคราะห์ และใช้ข้อมูลเพื่อพัฒนาแนวทางช่วยเหลือคนยากจน อีกทั้งเพื่อส่งเสริมการทำงานแบบบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสร้างเครือข่ายการส่งต่อประชาชนเข้าสู่ระบบสวัสดิการของรัฐ

โดยมีกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 30 คน ได้แก่ เจ้าหน้าที่รัฐที่ทำงานด้านสังคมสงเคราะห์และการพัฒนาชุมชน องค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) และภาคประชาสังคม อาสาสมัครที่ทำงานช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อย ผู้นำชุมชน และเจ้าหน้าที่ศูนย์ช่วยเหลือสังคม และกลุ่มคนรุ่นใหม่ (young smart farmers) ที่ต้องการเสริมสร้างทักษะการพัฒนาเชิงพื้นที่

ขอบเขตด้านเนื้อหาที่ใช้ในการฝึกอบรม ได้แก่ แนวคิดเรื่องความยากจนและการพัฒนา ระบบสวัสดิการของรัฐและช่องทางการเข้าถึง การใช้ข้อมูลในการระบุและจัดกลุ่มเป้าหมาย การส่งต่อคนยากจนเข้าสู่ระบบสวัสดิการของรัฐ ทักษะการเป็นผู้เอื้ออำนาจกระบวนการช่วยเหลือ

ผลจากการจัดฝึกอบรมหลักสูตรการใช้ความรู้และข้อมูลเป็นฐานการพัฒนาและส่งเสริมความคณจนเข้าสู่ระบบสวัสดิการของรัฐพบว่า นักจัดการงานพัฒนาเชิงพื้นที่ (Area Development Manager: ADM) จำนวน 30 คน เข้ารับการพัฒนาศักยภาพตามเป้าหมายที่กำหนด โดยกลุ่มคนรุ่นใหม่ (young smart farmers) ซึ่งเป็นตัวแทนของ 6 อำเภอ เข้าร่วมมากที่สุด และรองลงมาก็คือกลุ่มผู้นำท้องถิ่นและนักพัฒนา ทางด้านองค์ความรู้พบว่า

นักจัดกระบวนการพัฒนาในพื้นที่ได้รับการพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับแนวคิดเรื่องความยากจนและการพัฒนาระบบสวัสดิการของรัฐและช่องทางการเข้าถึง การใช้ข้อมูลในการระบุและจัดกลุ่มเป้าหมาย การส่งต่อคนยากจนเข้าสู่ระบบสวัสดิการของรัฐ ทักษะการเป็นผู้เอื้ออำนวยกระบวนการช่วยเหลือ ซึ่งเป็นบทบาทสำคัญอีกบทบาทหนึ่งของนักจัดการงานพัฒนาเชิงพื้นที่

ดังนั้น บทบาทของนักจัดการงานพัฒนาเชิงพื้นที่ คือ 1) การผลักดันให้เกิดการแก้ไขปัญหาความยากจนของพื้นที่ ด้วยการเชื่อมยุทธศาสตร์ในการเจรจาเชิงกลยุทธ์ในพื้นที่เพื่อเชื่อมโยงปรากฏการณ์เชิงระบบ และ 2) การทบทวน สอบทานคนจนจากการวิเคราะห์ความต้องการของชุมชน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพื้นฐาน เช่น การตรวจสอบและชี้เป้าหมายครัวเรือนยากจนโดยกำหนดเส้นความยากจนที่คนในครัวเรือนมีรายได้น้อย และสามารถระบุครัวเรือนยากจนได้ หลังจากได้ข้อมูลจำนวนครัวเรือนเป้าหมายแล้วได้ส่งต่อข้อมูลให้ผู้นำชุมชนตรวจสอบ จัดเวทีประชาคมหมู่บ้านโดยใช้กลไกคณะกรรมการหมู่บ้านร่วมกันตรวจสอบทบทวนครัวเรือนยากจนเป้าหมาย รวมไปถึง 3) การช่วยเหลือหรือส่งต่อด้วยการประสานความร่วมมือมหาวิทยาลัยเข้ามาช่วยเป็นที่ปรึกษา ระหว่างชุมชนหน่วยงานในพื้นที่ แหล่งทุนภาคต่อไป

นอกจากนี้ ในการพัฒนานักจัดการงานพัฒนาเชิงพื้นที่ (Area Research Manager: ARM) ได้จัดการอบรมเพื่อสร้างทักษะด้านการวิจัยตามแนวทางของ บพท. ซึ่งหลักสูตรการอบรม มีวัตถุประสงค์เพื่อยกระดับสมรรถนะของ Area Research Manager ในการขับเคลื่อนพื้นที่วิจัยเชิงยุทธศาสตร์เพื่อขจัดความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคม และเพื่อพัฒนาทักษะการวิเคราะห์กระบวนการทำงานในการขับเคลื่อนพื้นที่วิจัยเชิงยุทธศาสตร์เพื่อขจัดความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคม โดยมีกลุ่มเป้าหมาย 30 คน

ขอบเขตเนื้อหาประกอบไปด้วย 1) กรอบคิดงานวิจัย และบทเรียนการขับเคลื่อนแก้ไขปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำสู่การประยุกต์และยกระดับการทำงาน 2) การบริหารจัดการงานบุคลากรตามจุดเน้นของมหาวิทยาลัยเชิงพื้นที่ กรณีของนักพัฒนาเชิงพื้นที่ Area Development Manager (ADM) และนักบริหารจัดการการเชิงพื้นที่ Area Manager (ARM) โครงการวิจัยแก็จัน และ 3) Tools Installation for Poverty Platform ว่าด้วยวิเคราะห์และสร้างชุดเครื่องมือ เพื่อการขับเคลื่อนพื้นที่วิจัยเชิงยุทธศาสตร์เพื่อขจัดความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคม

ผลจากการจัดฝึกอบรมหลักสูตรการสร้างทักษะด้านการวิจัยตามแนวทางของ บพท. พบว่านักจัดการงานวิจัยเชิงพื้นที่ (Area Research Manager: ARM) ระดับมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาพื้นที่ (Area Based University) เข้าร่วมจำนวน 17 คน ทางด้านองค์ความรู้ที่นักวิจัยได้รับ คือ การพัฒนางานวิจัยตามกรอบของ บพท. และการบริหารจัดการงานบุคลากรตามจุดเน้นของมหาวิทยาลัยเชิงพื้นที่ ตลอดจนการวิเคราะห์และสร้างชุดเครื่องมือ เพื่อการขับเคลื่อนพื้นที่วิจัยเชิงยุทธศาสตร์เพื่อขจัดความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคม

สำหรับนักจัดการงานพัฒนาเชิงพื้นที่ (Area Research Manager: ARM) นอกจากการเชื่อมโยงยุทธศาสตร์ขับเคลื่อนแก้ไขปัญหาความยากจนได้อย่างมีประสิทธิภาพแล้ว การเป็นที่เลี้ยงด้านวิชาการให้แก่ นักจัดการงานพัฒนาเชิงพื้นที่ (Area Development Manager: ADM) ถือเป็นสิ่งสำคัญอย่างมากในการสร้างกลไกความร่วมมือการทำงานร่วมกันด้วยการทำงานเป็นทีม ประกอบด้วย 8 กลไก คือ

1. การตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่าย เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาความยากจน สืบเนื่องจากในหลายพื้นที่มีครัวเรือนยากจนจำนวนมาก และขณะเดียวกันจังหวัดลำปางก็มีฐานทุน 5 ด้านมากน้อยแตกต่างกัน

ออกไป แต่ยังขาดการจัดประสานงาน และผู้มีความรู้ความเข้าใจในระบบต่าง ๆ ทั้งนี้ ADM ซึ่งเป็นสมาชิกในชุมชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมภายใต้โครงการฯ และโดย ARM มหาวิทยาลัยสามารถเชื่อมประสานกับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น เทศบาล สำนักงานพัฒนาชุมชน องค์การต่าง ๆ เข้ามาเป็นเครือข่ายในการสร้างความร่วมมือ พร้อมตระหนักถึงปัญหาในชุมชนและผลักดันให้เกิดการแก้ไขปัญหาคความยากจนต่อไป

2. การประสานหน่วยงาน/องค์กรเครือข่าย เมื่อ ARM และ ADM รับทราบถึงปัญหาและความจำเป็นที่จะต้องแก้ไขปัญหาคความยากจนในพื้นที่ร่วมกัน จำเป็นต้องมีหน่วยงานหลักเป็นตัวเชื่อมประสานความร่วมมือกับองค์กรเครือข่ายอื่น ๆ เช่น สำนักงานพัฒนาชุมชนที่จะเข้ามาเกี่ยวข้องในลักษณะของการส่งเสริมอาชีพและพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้กับคนในชุมชน ในขณะเดียวกันสำนักงานการทองเที่ยวจะต้องเป็นหน่วยงานหลัก ในการเข้ามามีบทบาทส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อสร้างอาชีพสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน ทั้งในรูปแบบของสินค้าและบริการ รวมถึงการช่วยเหลือส่งต่อคนจนในพื้นที่ให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ต่าง ๆ

3. การสร้างพันธมิตรร่วมกัน โดยทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและช่วยให้เครือข่ายที่เกิดขึ้นมีความมั่นคงและสามารถทำงานร่วมกันได้ภายใต้กิจกรรม เช่น การแนะนำตนเองถึงศักยภาพที่มีของตนเองและชุมชน รวมถึงเครือข่ายที่ทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ในการดำเนินการของเครือข่ายต้องมีผู้นำในลักษณะของหัวหน้าของเครือข่ายในแต่ละประเภท เช่น รัฐ ชุมชน ท้องถิ่น เอกชนเพื่อเชื่อมความสัมพันธ์

4. การร่วมคิดและวางแผนกิจกรรมร่วมกัน เป็นขั้นของการคิดและวางแผนร่วมกันผ่านกิจกรรมในพื้นที่ที่สนับสนุนเวียนสับเปลี่ยนกัน เช่น กิจกรรมของ OM มีการทำเป็นปฏิทินของเครือข่ายเพื่อให้เกิดความซับซ้อนและสามารถจัดกิจกรรมได้อย่างทั่วถึงโดยมี ADM เป็นผู้ประสานงานกับทุกกลุ่มในชุมชน/พื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในเครือข่าย และจัดแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบกันเพื่อยกระดับเศรษฐกิจชุมชนและการพัฒนา เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาคความยากจน

5. การดำเนินการกิจกรรมร่วมกัน คือ การจัดกิจกรรมในพื้นที่ซึ่งมีกำหนดการในแต่ละเดือน เช่น การยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชน หรือการจัดแสดงสินค้าเพื่อให้เกิดความหลากหลาย เกิดเป็นพื้นที่ท่องเที่ยว สร้างอาชีพและรายได้ให้ชุมชน และคนจนในพื้นที่นั้น ๆ

6. การบริหารจัดการเครือข่าย ในขั้นตอนของการบริหารจัดการและประสานความร่วมมือ กับเครือข่ายตามรูปแบบของความถนัดของแต่ละคนหรือแต่ละเครือข่าย หาก ARM และ ADM มีข้อปัญหาใด ๆ ก็ตามก็จะมีการประชุมเพื่อแก้ปัญหา และวางแผนร่วมกันในการแก้ปัญหาทั้งประสานกับภาครัฐ ชุมชน ท้องถิ่น และเอกชน เพื่อความร่วมมือระหว่างเครือข่าย

7. การพัฒนาความสัมพันธ์ มีการพบปะประชุมเป็นรายเดือนเพื่อพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่าง ARM และ ADM พร้อมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อสอบถามและแลกเปลี่ยนถึงการดำเนินงาน สภาพปัญหา และหาแนวทางแก้ไขร่วมกัน พร้อมทั้งเชื่อมประสานความสัมพันธ์และส่งต่อความรู้ใหม่ ๆ สู่เครือข่ายความร่วมมือ พร้อมขยายจำนวนสมาชิก ADM ในพื้นที่ โดยหลังจากเข้ารับการพัฒนาศักยภาพนักจัดการงานพัฒนาเชิงพื้นที่ นำไปสู่การถ่ายทอดความรู้ที่ได้รับให้กับสมาชิกในชุมชนของตนเอง ทั้งในรูปแบบ ADM ซึ่งเป็นผู้ประกอบการที่ต้องการพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์ หรือแหล่งวัตถุดิบในพื้นที่ส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่ม และพัฒนาเป็นรายได้ให้แก่ธุรกิจของตนเอง และส่งเสริมรายได้ให้ชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม จึงเกิดการขยาย ADM เพิ่มขึ้นซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่มีความยั่งยืนและต่อยอดไปสู่รุ่นต่อไปได้อย่างต่อเนื่อง

8. การรักษาความสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องและการสร้างเครือข่าย โดย ARM มหาวิทยาลัย ADM ตัวแทนจากภาครัฐ เอกชน ท้องถิ่น ภาคเอกชน และกลุ่มคนรุ่นใหม่ ในมิติของการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันไม่ว่า

การประสานงาน การส่งต่อและพัฒนาองค์ความรู้ อันจะเป็นกลไกความร่วมมือและเครือข่ายการพัฒนาเชิงพื้นที่ เพื่อสร้างเศรษฐกิจท้องถิ่น และคุณภาพชีวิตในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

กล่าวได้ว่า นักจัดการงานพัฒนาเชิงพื้นที่ (Area Research Manager: ARM) และนักจัดการงานพัฒนาเชิงพื้นที่ (Area Development Manager: ADM) ต้องทำงานเป็นทีม เพราะจำเป็นอย่างยิ่งในดำเนินโครงการวิจัย เพื่อนำไปสู่การบรรลุตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ร่วมกันทั้งสองฝ่าย โดยสิ่งที่เป็นประโยชน์ที่ ADM ได้รับจากโครงการวิจัยฯ ได้แก่ 1) ความก้าวหน้าทางความรู้ ได้รับการพัฒนาศักยภาพศักยภาพ ทักษะ และความเข้าใจกระบวนการทำงานเชิงพื้นที่จากการฝึกอบรมหลักสูตรที่โครงการจัดทำขึ้น 2) โอกาสในการเข้าถึงแหล่งทุนสนับสนุนเชิงพื้นที่ เนื่องจากมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางมีพันธกิจที่เน้นเรื่องการพัฒนาสู่ชุมชนท้องถิ่นบนพื้นฐานของภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม เพื่อช่วยให้คนในท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง จึงเป็นสถานศึกษาได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากแหล่งทุนทั้งภาครัฐและเอกชน รวมไปถึงมหาวิทยาลัยมีบุคลากรทางการศึกษาที่มีศักยภาพ แต่ขาดการเชื่อมประสานข้อมูลจากชุมชน ฉะนั้น ADM ถือเป็นผู้ที่บุคคลที่มหาวิทยาลัยได้พัฒนาขึ้นเพื่อเตรียมความพร้อมสู่การบริหารจัดการเชิงพื้นที่ และ 3) การแบ่งปันทรัพยากรสิ่งทางปัญญา เช่น เทคโนโลยีและนวัตกรรม ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้

การขยายผลแนวคิดนักจัดการงานพัฒนาเชิงพื้นที่ (Area Development Manager: ADM) โดยกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่ผ่านการอบรม ADM (แม่ไก่) ได้นำความรู้ ประสบการณ์ทำงานภายใต้โครงการแก็งจันไปขยายผล ซึ่งเรียกกิจกรรมนี้ว่า การพัฒนา ADM (ลูกไก่) โดยมีเป้าหมายเพื่อ “สร้างพลังสังคมให้ชุมชน” ให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ เป็นกลุ่มแกนนำที่มีศักยภาพในการแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อนในระดับพื้นที่ โดยสามารถวิเคราะห์สถานการณ์บริบทของพื้นที่ร่วมกับคนในชุมชนท้องถิ่นได้ การประสานความร่วมมือกันของคนในชุมชนเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงที่เชื่อมโยงระหว่างชุมชนกับหน่วยงานภายนอกได้

บทบาทมหาวิทยาลัยกับการจัดการความเสี่ยงภัยแล้ง “โครงการจัดทำธนาคารน้ำใต้ดิน”

เป็นกิจกรรมบูรณาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยด้านการเกษตรในช่วงฤดูแล้งด้วย “นวัตกรรม น้ำใต้ดิน” พื้นที่บ้านล้อง หมู่ 2 ต.หนองหล่ม อ.หนองหล่ม จ.ลำปาง ที่ประสบปัญหาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศโลกเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อและสร้างความเสียหายต่อระบบนิเวศน์และการดำรงชีพของกลุ่มเกษตรกร โดยการดำเนินการดังกล่าวได้มีการบูรณาการเข้ากับการเรียนการสอน การวิจัยภายใต้โครงการวิจัยแก็งจัน และการบริการวิชาการของนักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืน ซึ่งเป็นกระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้ สู่การปฏิบัติการแก้ไขในสถานการณ์จริง ตามพันธกิจของมหาวิทยาลัยในฐานะที่เป็นมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น โดยมีวิธีการดำเนินการ ดังนี้

1. สำรวจพื้นที่เสี่ยงภัยแล้งมากทางด้านการเกษตรจังหวัดลำปาง
2. ประชุมร่วมกับภาคีเครือข่ายจากทุกภาคส่วนเพื่อหาแนวทางจัดการภัยแล้งอย่างมีส่วนร่วม
3. การศึกษาดูงาน โดยทีมวิจัย อาจารย์และนักศึกษาสาขาสานักวิชาสายยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น

ที่ยั่งยืน ได้นำผู้นำชุมชนและเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองหล่มไปศึกษาดูงานที่ประสบความสำเร็จด้านการจัดการน้ำด้วยนวัตกรรมธนาคารน้ำใต้ดินที่บ้านมั่นคง ต.แม่ปะ อ.แม่สอด จ.ตาก ซึ่งเป็นพื้นที่ต้นแบบของหน่วยทหารพัฒนาที่ 33 และเป็นภาคีใหม่ของการดำเนินงานวิจัยปี 67 เดิมบ้านมั่นคงเป็นพื้นที่แห้งแล้งไม่สามารถทำการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ได้ ผลจากการทำธนาคารน้ำใต้ดินทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนสภาพของพื้นที่โดยปัจจุบัน

เกษตรกรรมน้ำไว้ใช้เพื่อการเพาะปลูกได้ตลอดทั้งปี ทั้งนี้เพื่อสร้างวิสัยทัศน์การพัฒนา การเรียนรู้จากประสบการณ์จริงในการแก้ไขปัญหา เพื่อจะได้มีแรงบันดาลใจและแนวทางการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ของตนเองต่อไป

4. ปฏิบัติการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ภัยแล้งมากตามมติของที่ประชุมภาคีเครือข่าย ประกอบด้วยองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหล่ม อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง และหน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่33 สำนักงานพัฒนาภาค 3 หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา (นพค.33)

5. ประสานความร่วมมือกับองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหล่ม อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปางเพื่อหารือในการบรรจุแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย โดยนายกได้รับทราบและได้บรรจุแผนดังกล่าวในแผนพัฒนา ระยะ 3 ปี

6. การติดตามประเมินผลการดำเนินงาน โดยได้ประสานความร่วมมือกับผู้นำชุมชน กำนัน และองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหล่ม ในการพัฒนาต่อยอดกิจกรรมพัฒนาพื้นที่รอบสระน้ำเพื่อรองรับโครงการจัดทำธนาคารน้ำใต้ดิน ให้เกิดผลสำเร็จและมีความยั่งยืนในการบริหารจัดการน้ำให้กับชุมชน

บทบาทรบพหุวิทยาการกับการช่วยเหลือกรณีอุทกภัยน้ำท่วม จากสถานการณ์ภัยพิบัติน้ำท่วมในเดือนสิงหาคม - เดือนตุลาคม 2567 เกิดน้ำท่วมในจังหวัดลำปาง และจังหวัดใกล้เคียง สร้างความเดือดร้อนให้แก่พี่น้องประชาชนเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบาง ได้แก่ ผู้สูงอายุ ผู้พิการ และคนยากจนภายใต้โครงการวิจัยการสร้างกลไกความร่วมมือแบบบูรณาการเพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์จัดความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคมของจังหวัดลำปาง บทบาทสำคัญในการช่วยเหลือจากสถานการณ์ที่เกิดขึ้น มีกระบวนการช่วยเหลือดังนี้

1. การค้นหาและช่วยเหลือผู้ที่ติดค้างอยู่ในพื้นที่ประสบภัย เนื่องด้วยประชาชนในพื้นที่ล้นประสบปัญหาและมีความจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องได้รับความช่วยเหลือทั้งพื้นที่ โครงการพิจารณาว่าควรช่วยเหลือตามศักยภาพให้ได้มากที่สุด

2. การให้ความช่วยเหลือเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนเบื้องต้น ด้วยการส่งมอบสิ่งของที่จำเป็นในการดำรงชีพ ทั้งสิ่งของอุปโภคและบริโภคแก่ผู้ประสบภัย

3. การประสานส่งต่อเพื่อให้ได้รับความช่วยเหลือ ในบางพื้นที่ที่ไม่สามารถเข้าไปได้จากสถานการณ์ไม่ปลอดภัยใช้วิธีการประสานไปยังสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (ปภ.) ในระดับอำเภอที่ได้รับผลกระทบ เพื่อส่งมอบสิ่งของแก่ผู้ประสบภัย

4. การช่วยเหลือในระยะหลังเกิดอุทกภัยเป็นการช่วยเหลือ เพื่อฟื้นฟูสภาพจิตใจ เข้าช่วยฟื้นฟูชุมชนที่ประสบอุทกภัย ร่วมทำความสะอาดบ้านเรือนและถนนสาธารณะ

บทบาทรบพหุวิทยาการกับการจัดตั้งกองทุนในระดับจังหวัดเพื่อช่วยเหลือคนยากจน (Social Safety Net) การจัดตั้งกองทุนช่วยเหลือคนจนของจังหวัดลำปาง มีเป้าหมายเพื่อ “สร้างโอกาสทางสังคม” ให้กับประชาชน ได้มีโอกาสในการช่วยเหลือกลุ่มคนจนของจังหวัดลำปาง ตามศักยภาพของตนเอง ซึ่งเป็นกลยุทธ์การขับเคลื่อนความร่วมมือในการทำงานจัดปัญหาความยากจนจากประชาชนทุกเพศ ทุกวัย และภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วน โดยทีมวิจัยได้จัดกิจกรรม “ทอดผ้าป่าสามัคคี” เพื่อระดมทุน ซึ่งเป็นกิจกรรมตามแนวคิด ความเชื่อ “บุญนำทาง” ตามหลักของพุทธศาสนา ที่เปิดโอกาสให้ผู้ที่มีจิตศรัทธาได้เข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยเหลือกลุ่ม

ครัวเรือนยากจนของจังหวัดลำปาง เพื่อนำไปจัดตั้งเป็น “กองทุนช่วยเหลือกลุ่มครัวเรือนยากจนของจังหวัดลำปาง” ต่อไป วิธีการทำงาน มีดังนี้

1. กำหนดเป้าหมายของการระดมทุน เพื่อช่วยเหลือ “กลุ่มครัวเรือนยากจน” “สร้างโอกาสทางสังคม” ให้คนจนมีโอกาสดำรงชีพจากความยากจนตามแนวคิดความเชื่อ “บุญนำทาง”

2. ประชุมทีมวิจัย อาจารย์ และคณะสงฆ์ ซึ่งเป็นนักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืน เพื่อวางแผนการดำเนินงานจัดกิจกรรมการระดมทุน โดยบูรณาการเข้ากับกิจกรรมการเรียนการสอนของสาขาวิชา

3. ประสานขอความอนุเคราะห์เจ้าคณะจังหวัดลำปาง เพื่อเป็นประธานอุปถัมภ์ฝ่ายสงฆ์ ประกอบด้วย (1) พระจินดารัตนาภรณ์ (เสริม กตกิจโจ ป.ธ.4) เจ้าอาวาสวัดพระแก้วดอนเต้าสุชาดาราม พระอารามหลวง นิกายเถรวาท และ (2) พระวิสุทธิธรรมวิมล (ชายแดน สีสสุโท) เจ้าคณะจังหวัดลำปาง (ธรรมยุต) เจ้าอาวาสวัดสามัคคีบุญญาราม (วัดศรีสุบรรพต)

4. วางแผนการระดมทุน โดยการประชุมหารือ และชี้แจงวัตถุประสงค์โครงการวิจัย และขอความอนุเคราะห์เพื่อช่วยเหลือในการจัดกิจกรรมระดมทุน “ผ้าป่าสามัคคี” เพื่อนำไปจัดตั้งเป็นกองทุนช่วยเหลือกลุ่มครัวเรือนยากจนของจังหวัดลำปาง

5. นำเสนอแผนการจัดกิจกรรมระดมทุนต่อประธานอุปถัมภ์ฝ่ายสงฆ์ เพื่อช่วยปรับ แก้ไข ให้ถูกต้องตามหลักปฏิบัติของศาสนา

6. จัดทำซองผ้าป่า จำนวน 1,500 ซอง

7. จัดเวทีประชุม เพื่อหาแนวทางการระดมทุนในการจัดตั้งกองทุนช่วยเหลือคนยากจนจังหวัดลำปาง โดย พระจินดารัตนาภรณ์ (เสริม กตกิจโจ ป.ธ.4) เจ้าอาวาสวัดพระแก้วดอนเต้าสุชาดาราม เป็นผู้บรรยายและขอความอนุเคราะห์ร่วมมือกับเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบลทุกแห่งในจังหวัดลำปาง และภาคีเครือข่ายความร่วมมือทุกภาคส่วน

8. จัดทำเอกสารชี้แจงแก่เจ้าคณะอำเภอ และภาคีเครือข่าย พร้อมกับแจกซองผ้าป่า เพื่อระดมทุน

9. เตรียมงานจัดกิจกรรมทอดผ้าป่าสามัคคี

10. จัดกิจกรรม “ทอดผ้าป่าสามัคคี” ณ วัดพระแก้วดอนเต้าสุชาดาราม

11. คณะสงฆ์มอบเงินจากการระดมทุน “ทอดผ้าป่าสามัคคี” ให้กับมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ภายใต้โครงการวิจัย เพื่อนำไปจัดตั้งเป็น “กองทุนช่วยเหลือกลุ่มครัวเรือนยากจนของจังหวัดลำปาง”

3.6 พื้นที่การดำเนินโครงการวิจัย

พื้นที่ดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย 3 ประเภท คือ (1) พื้นที่ปฏิบัติการสำรวจ ค้นหา สอบทานข้อมูลครัวเรือนยากจนในจังหวัดลำปางทั้ง 13 อำเภอ (2) พื้นที่ต้นแบบอำเภอแก้จนต้นแบบ (Prototype Area) จำนวน 1 แห่ง และ (3) พื้นที่นำร่องพัฒนาโมเดลแก้จน (Practical Poverty Alleviation Model :PPAM) รายละเอียดดังตารางที่ 3.3

ตารางที่ 3.4 พื้นที่ดำเนินการวิจัย

รายชื่ออำเภอ	สำรวจ ค้นหา สอบทาน ข้อมูลครัวเรือนยากจน	พื้นที่อำเภอด้านแบบ (Prototype Area)	พื้นที่พัฒนาโมเดลแก้จน (Operating Model)
1. เมืองลำปาง	✓		✓ [พื้นที่ต่อยอดปี66]
2. แม่เมาะ	✓	✓	✓
3. งาว	✓		✓
4. เกิน	✓		✓
5. ห้างฉัตร	✓		✓
6. เมืองปาน	✓		
7. เกาะคา	✓		
8. เสริมงาม	✓		
9. แจ้ห่ม	✓		✓
10. วังเหนือ	✓		
11. แม่พริก	✓		
12. แม่ทะ	✓		
13. สบปราบ	✓		
รวม	13 อำเภอ	1 อำเภอ	5 + 1 อำเภอ

การวิเคราะห์พื้นที่เป้าหมายและหน่วยงานเพื่อสร้างระบบการโค้ช (Coaching) กระบวนการช่วยเหลือคนจนให้หลุดพ้นจากความยากจน และส่งต่อคนจนข้ามรุ่นขอบเขตเชิงพื้นที่ในการดำเนินงานวิจัยจำนวน 6 อำเภอ ได้แก่ อำเภอแม่เมาะ อำเภอเถิน อำเภอห้างฉัตร อำเภองาว อำเภอแจ้ห่ม และอำเภอเมือง โดยพื้นที่อำเภอแม่เมาะ อำเภองาว และอำเภอแจ้ห่ม ดำเนินงานประเด็นจกवालได้ รับผิดชอบคนจนเป้าหมายจำนวน 570 ครัวเรือน หรือจำนวน 2,850 คน ส่วนอำเภอเถิน และอำเภอห้างฉัตร ดำเนินงานประเด็นสมุไพรรับผิดชอบคนจนเป้าหมายจำนวน 370 ครัวเรือน หรือจำนวน 1,850 คน ขณะที่อำเภอเมืองลำปางเป็นพื้นที่โมเดลแก้จนปี 2566 โดยในปี 2567 ได้รับการสนับสนุนงบประมาณต่อยอดกิจกรรมเดิม รับผิดชอบคนจนเป้าหมาย จำนวน 60 ครัวเรือน หรือจำนวน 300 คน ซึ่งการคัดเลือกพื้นที่ดำเนินงานข้างต้น ได้วิเคราะห์บริบทของพื้นที่มีความสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 แผนยุทธศาสตร์จังหวัดลำปาง (ฉบับทบทวนปี 2566-2567) และ Roadmap 20 ปี (2566-2585) ของการพัฒนาจังหวัดลำปาง ในประเด็นที่สำคัญ ได้แก่ (1) การพัฒนาต่อยอดการสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้าอัตลักษณ์พื้นถิ่นคือข้าว ไร่ ครั้ง (2) การพัฒนาลำปางเป็นศูนย์กลางพลังงานสะอาด (Clean Energy) และ (3) โครงการแม่เมาะเมืองน่าอยู่ (Maemoh Smart City) โครงการพลังงานสะอาด (Net Zero Low Carbon)

อีกทั้งทิศทางการดำเนินงานด้านพลังงานของ กฟผ.(แม่เมาะ) มีความเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจมวลรวมของจังหวัดลำปาง กล่าวคือ ภาพรวมโครงสร้างทางเศรษฐกิจด้านรายได้ของประชากรจังหวัดลำปางซึ่งมีแหล่งที่มาของรายได้จากการทำเหมืองแร่และเหมืองหินลิกไนต์คิดเป็นร้อยละ 15.72 หรือคิดเป็นเงินจำนวน 2,482 ล้านบาทต่อ

ปี โดยในอนาคตอันใกล้ กฟผ.(แม่เมาะ) จะปิดตัวลงเนื่องจากย้ายฐานการผลิตไปยังประเทศลาว ซึ่งจะส่งผลต่อการจ้างงานของแรงงานที่ลดลงกว่า 9,000 คน ทำให้รายได้เฉลี่ยต่อหัวของประชากรรวมของจังหวัดลดลง และยังรวมถึงกองทุนพัฒนารอบโรงไฟฟ้าแม่เมาะ ซึ่งเป็นกองทุนส่งเสริมสนับสนุนงบประมาณพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนภายในจังหวัดกว่า 360 ล้านบาทต่อปีก็จะสิ้นสุดไปด้วย ปรากฏการณ์ที่จะเกิดขึ้นจึงต้องเตรียมความพร้อมในการพัฒนากลุ่มเป้าหมายเดิมให้หลุดพ้นความยากจนโดยส่งเสริมให้มีอาชีพ มีรายได้ และมีคุณภาพชีวิตที่ดีที่สุดในที่สุด ขณะเดียวกันอาจต้องหาแนวทางรองรับแรงงานในพื้นที่ที่คาดว่าจะตกงานกว่า 9,000 คน ให้มีอาชีพและรายได้ที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตควบคู่กับการดำเนินงานวิจัยในครั้งนี้ไปพร้อมกันด้วย จึงเป็นโอกาสในการดำเนินงานของปี 2567 ให้เกิดการต่อยอดเพื่อขจัดความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิตด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมด้วยแนวทางจักรวาลไผ่พื้นที่อำเภอแม่เมาะ อำเภอแจ้ห่ม และอำเภออง

ขณะที่แผนพัฒนาเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ และเศรษฐกิจเชิงสุขภาพ โดยภาพรวมของจังหวัดลำปางมีประชากรรวม 707,139 คน เป็นผู้สูงอายุ 198,167 คน คิดเป็นร้อยละ 28.00 ของจำนวนประชากร โดยจำนวนผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นส่งผลต่อระบบสุขภาพ ภาวะทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ดังนั้น จังหวัดลำปางจึงมีความจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนาระบบการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุและการให้บริการทั้งจากครอบครัวและชุมชน นอกจากนี้ นโยบายขององค์การบริหารส่วนจังหวัดลำปาง (อบจ.) มีนโยบาย “การสร้างโรงพยาบาลการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก เขต 1 สู่การเป็นโรงพยาบาลการแพทย์แผนไทยชั้นเลิศภาคเหนือ” โดยมีแผนจะเปิดดำเนินการได้ในปี พ.ศ. 2567 เนื่องจากจังหวัดลำปางมีศักยภาพด้านสมุนไพรพื้นถิ่นเป็นที่รู้จักกันมาอย่างกว้างขวาง ได้มีการสืบทอด อนุรักษ์ และพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรมาอย่างยาวนาน โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ได้แก่ งานแพทย์แผนไทย สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำปาง ชมรมลำปางรักสมุนไพร สมาคมแพทย์แผนไทย สมาคมหมอฟันบ้านลำปาง โดย อบจ.ลำปาง ได้มีการวางแผนในการการขับเคลื่อนการสร้างโรงพยาบาลแพทย์แผนไทยขึ้นในพื้นที่จังหวัดลำปางอย่างต่อเนื่อง และ ในปี 2566 ที่ผ่านมา อบจ. ได้รับการโอนย้ายบุคลากรและการทำงานของ รพ.สต. จำนวน 67 แห่ง มาดำเนินงานอยู่ภายใต้สังกัดของ อบจ.ลำปาง จึงมีการขับเคลื่อนการสร้างโรงพยาบาลแพทย์แผนไทยเป็นรูปธรรมขึ้น โดยได้มีการดำเนินงานร่วมกับกรมแพทย์แผนไทยและแพทย์ทางเลือก เพื่อกำหนด “แนวทางการขับเคลื่อนโครงการโรงพยาบาลการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก เขต 1 สู่การเป็นโรงพยาบาลการแพทย์แผนไทยชั้นเลิศภาคเหนือ” โดยมีแผนจะเปิดดำเนินการได้ในปี พ.ศ. 2567 จึงเป็นโอกาสของการพัฒนาและยกระดับห่วงโซ่คุณค่าสมุนไพรพื้นถิ่น การบริการแพทย์แผนไทย และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เพื่อขจัดความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำพื้นที่ อำเภอเถิน และอำเภอห้างฉัตร ในปี พ.ศ. 2567

บทที่ 4

ผลการดำเนินงานวิจัย

โครงการวิจัย การสร้างกลไกความร่วมมือแบบบูรณาการเพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์จัดความยากจน และสร้างโอกาสทางสังคมของจังหวัดลำปาง (Creation of Integrated Collaborative Mechanisms for Mobilizing the Strategy of Poverty Alleviation and Social Mobility in Lampang Province) มีวัตถุประสงค์ 3 ประการคือ (1) เพื่อพัฒนาและยกระดับแพลตฟอร์มจัดความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำของจังหวัดลำปาง (PPAP) ให้สามารถนำไปใช้และส่งต่อความช่วยเหลือคนจนเป้าหมายได้อย่างเป็นรูปธรรม (2) เพื่อพัฒนาและขับเคลื่อนให้เกิดพื้นที่อำเภอแก่งต้นแบบ (Prototype Area) โดยยกระดับโมเดลแก่ง (Practical Poverty Alleviation Model : PPAM) ในการแก้ไขปัญหาด้านอาชีพและรายได้ คนจนเป้าหมายของจังหวัดลำปาง และ (3) เพื่อพัฒนาและยกระดับบทบาทของมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาพื้นที่ (Area Based University) ให้สามารถขับเคลื่อนยุทธศาสตร์และปฏิบัติการแก้ไขปัญหาความยากจนได้ดำเนินการในพื้นที่เป้าหมาย 6 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเถิน อำเภอห้างฉัตร อำเภอแม่เมะ อำเภอเกาะ อำเภอแจ้ห่ม และอำเภอเมืองลำปาง รวมกลุ่มเป้าหมายทั้งสิ้น 1,041 ครัวเรือนจำนวน 5,150 คน

การรายงานผลการดำเนินงานวิจัยช่วง 12 เดือน (1 มิถุนายน 2567 – 31 พฤษภาคม 2568) ทีมวิจัยจะนำเสนอความก้าวหน้าการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานวิจัย ประกอบด้วย 5 ส่วน **ส่วนที่ 1** สรุปภาพรวมผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัด **ส่วนที่ 2** สรุปผลการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการโครงการ **ส่วนที่ 3** ผลการพัฒนาและยกระดับแพลตฟอร์มจัดความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำของจังหวัดลำปาง (PPAP) ให้สามารถนำไปใช้และส่งต่อความช่วยเหลือคนจนเป้าหมาย **ส่วนที่ 4** ผลการพัฒนาและขับเคลื่อนให้เกิดพื้นที่อำเภอแก่งต้นแบบ (Prototype Area) โดยยกระดับโมเดลแก่ง (Practical Poverty Alleviation Model : PPAM) ในการแก้ไขปัญหาด้านอาชีพและรายได้คนจนเป้าหมายของจังหวัดลำปาง และ **ส่วนที่ 5** ผลการพัฒนาและยกระดับบทบาทของมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาพื้นที่ (Area Based University)

ส่วนที่ 1 สรุปผลรวมผลการดำเนินงาน

ตารางที่ 4.1 สรุปภาพรวมผลการดำเนินงานโมเดลแก๊จน

โครงการย่อย และพื้นที่ดำเนินการ	บริบทพื้นที่ และผลของการทำโมเดลแก๊จน	จำนวนคนยากจนในพื้นที่ และจำนวนคนยากจน ที่เข้าร่วมโมเดลแก๊จน	บทบาทของภาคีที่ช่วยเหลือสนับสนุน และความยั่งยืนของการดำเนินงาน	เกิดการ ยกระดับรายได้ เพิ่มขึ้นร้อยละ	ข้อจำกัดในการดำเนินงาน
โครงการหนุนเสริมต่อ ยอดปี 2566 (โมเดล เศรษฐกิจชุมชนราย ครัวเรือน (Local Content/ โมเดลแก๊จน (Pro Poor Value Chain) 1.หนุนเสริม-ปุ๋ยหมัก ชีวภาพใบกระถิน ฮิวมัส 2.หนุนเสริม-ไฟฟ้า พื้นที่ดำเนินการ 1 อำเภอ 3 ตำบล ได้แก่ อำเภอเมืองลำปาง (1) ตำบลบ้านแลง (2) ตำบลบ้านคำ (3) ตำบลบ้านเสด็จ	จากการวิเคราะห์บริบทพื้นที่ และกลุ่มคน จนเป้าหมาย พื้นที่ทั้ง 3 ตำบลเหมาะสมกับ การนำเทคโนโลยี และองค์ความรู้มาใช้ ด้าน การลดต้นทุนเพิ่มผลผลิตจากการทำเกษตร เช่น การใช้ปุ๋ยหมักจากใบกระถิน ฮิวมิก การ ปรับปรุงดิน อีกทั้งสามารถส่งเสริมการปลูกพืช เศรษฐกิจมูลค่าสูง คือถั่วลายเสือ สามารถช่วย ลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตให้กับเกษตรกร และ คนจนกลุ่มเป้าหมายได้ ผลการดำเนินงาน มีครัวเรือนเป้าหมายที่ เข้าร่วมโครงการวิจัยจำนวน 91 ครัวเรือนใน พื้นที่ อำเภอเมืองลำปาง โดยใช้เงินลงทุนรวม 205,000 บาท และสามารถสร้างรายได้รวม 515,000 บาท คิดเป็นอัตราผลตอบแทนจาก การลงทุนทางสังคมเฉลี่ย (SROI) ทั้งโครงการ เท่ากับ 2.79 แสดงให้เห็นถึงความคุ้มค่าในการ ลงทุนเพื่อสังคมในระดับชุมชนได้ดี	จำนวนคนจนที่ได้จากการสำรวจ อำเภอเมืองลำปาง 1,045 ครัวเรือน / 2,899 คน จำนวนคนจนที่กำหนดตาม KPI. รวม 1,000 ครัวเรือน โครงการหนุนเสริมต่อยอดปี 2566 = 60 ครัวเรือน จำนวนคนจนที่เข้าร่วม OM 91 ครัวเรือน / 450 คน	การดำเนินงานของ OM ได้รับความ ร่วมมือจากภาคีภาคส่วนต่างๆ เช่น สถาบันวิชาการ กลุ่มองค์กรภาครัฐ และได้รับความร่วมมือเป็นพิเศษจาก ภาคเอกชน คือ กฟผ.แม่เมาะ และ บริษัทปูนซิเมนต์ไทย (ลำปาง) จำกัด SCG โครงการวิจัยได้รับการสนับสนุน วัตถุดิบในการนำมาเป็นสารตั้งต้นใน การผลิตสารปรับปรุงดิน เป็นการนำ ส่วนที่เหลือทิ้งจากกระบวนการผลิต ของธุรกิจมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ด้วย เทคโนโลยีและนวัตกรรมจากทีม นักวิจัย ความยั่งยืนของการดำเนินงาน คือ การเห็นคุณค่าและประโยชน์ในการ ดำเนินงาน ชาวบ้านและกลุ่มคนจน เป้าหมายในพื้นที่ได้รับการพัฒนาให้ ข้ามกลุ่มระดับความยากจน หรือหลุด พ้นจากความยากจนได้ในที่สุด ประกอบกับความร่วมมือ ช่วยเหลือ สนับสนุนจากหน่วยงานระดับพื้นที่ และผู้นำที่มีความเข้มแข็ง เห็น ประโยชน์ส่วนรวมมาเป็นอันดับหนึ่ง	เกิดการยกระดับ รายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 22.22	1. คนจนในระบบส่วนมาก เป็นคนจนระดับอยู่ลำบาก และอยู่ยาก และเป็นคน พิการ ผู้ป่วยติดเตียงเรื้อรัง ไม่มีกำลังมาร่วมกิจกรรม ทีม วิจัยจึงจำเป็นต้องเปลี่ยน วิธีการร่วมกิจกรรมใหม่ เช่น การทำเกษตรปลูกผักในถุงดำ และนำมาดูแลที่บ้าน แทน การไปดูแลพื้นที่แปลงกลาง ของหมู่บ้าน 2. คนจนบางส่วนติดรูปแบบ การได้รับเงินช่วยเหลือแบบ ไม่ต้องร่วมทำกิจกรรมใดๆ ทำให้มีคนจนกลุ่มหนึ่งไม่ได้มี ส่วนร่วมในกิจกรรม

โครงการย่อย และพื้นที่ดำเนินการ	บริบทพื้นที่ และผลของการทำโมเดลแกน	จำนวนคนยากจนในพื้นที่ และจำนวนคนยากจน ที่เข้าร่วมโมเดลแกน	บทบาทของภาคีที่ช่วยเหลือสนับสนุน และความยั่งยืนของการดำเนินงาน	เกิดการ ยกระดับรายได้ เพิ่มขึ้นร้อยละ	ข้อจำกัดในการดำเนินงาน
โครงการวิจัยย่อยที่ 1 การจัดความยากจนและ ยกระดับ คุณภาพชีวิต ด้วยเทคโนโลยีและ นวัตกรรมด้วย แนวทาง จักรวาลไผ่ พื้นที่จังหวัด ลำปาง (โมเดลแกน Pro Poor Value Chain) พื้นที่ดำเนินการ 3 อำเภอ 9 ตำบล ได้แก่ <u>อำเภอแม่เมว</u> (1) ตำบลนาสัก (2) ตำบลสบป่าด (3) ตำบลจางเหนือ (4) ตำบลแม่เมว (5) ตำบลบ้านดง <u>อำเภองาว</u> (1) ตำบลบ้านร้อง (2) ตำบลบ้านหวด (3) ตำบลบ้านอ้อน <u>อำเภอแจ้ห่ม</u> (1) ตำบลเมืองมาย	การเลือกพื้นที่ดำเนินงานในอำเภอแม่ เมว อำเภองาว (สองอำเภอนำร่องเดิม) และ อำเภอแจ้ห่ม (พื้นที่ใหม่) เป็นพื้นที่ที่มี ความสำคัญเชิงยุทธศาสตร์ เป็นการขยายการ ดำเนินการแก้ไขปัญหาความยากจน (PPAM) ด้วย “ไผ่” ตอบสนองความต้องการของพื้นที่ ทั้งในด้านของการเป็นทรัพยากรสำคัญด้าน การเกษตรระยะยาวของชุมชน ทั้งนี้พื้นที่ อำเภอมะเมว และพื้นที่อำเภองาว เป็นพื้นที่ ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ได้ดำเนินการ งานวิจัยและ บริการวิชาการ ทั้งงานวิจัยด้าน การส่งเสริมอาชีพ การวิจัยด้านการศึกษา ด้าน สิ่งแวดล้อม มีความหลากหลายทางชีวภาพ กายภาพ และวัฒนธรรม ประกอบกับเป็นพื้นที่ ที่มีคนจนกระจุกตัวเป็นลำดับที่ 3 และ ลำดับ ที่ 5 ของจังหวัดลำปาง ผลการดำเนินงานครอบคลุมครัวเรือน ยากจนจำนวน 571 ครัวเรือน ใช้งบประมาณ รวม 3,425,000 บาท และสามารถสร้างรายได้ รวม 4,783,144 บาท คิดเป็น อัตรา ผลตอบแทนจากการลงทุนทางสังคมเฉลี่ย (SROI) ทั้งโครงการเท่ากับ 1.40 แสดงให้เห็น ถึงความคุ้มค่าในการลงทุนเพื่อสังคมในระดับ ชุมชนได้ดี	จำนวนคนจนที่ได้จากการสำรวจ อำเภอแม่เมว 360 ครัวเรือน / 1,135 คน อำเภองาว 805 ครัวเรือน / 2,042 คน อำเภอแจ้ห่ม 222 ครัวเรือน / 612 คน จำนวนคนจนที่กำหนดตาม KPI. รวม 1,000 ครัวเรือน โครงการจักรวาลไผ่ = 570 ครัวเรือน จำนวนคนจนที่เข้าร่วม OM 571 ครัวเรือน / 2,850 คน	การดำเนินงานได้มีการบูรณาการ ความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายในระดับ ท้องถิ่น และมหาวิทยาลัยราชภัฏ ลำปาง โดยการจัดตั้งกลไกการทำงาน 4 กลไกหลัก ได้แก่ องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ผู้ประกอบการ เอกชน และภาควิชาการ ซึ่งมีส่วน สำคัญในการพัฒนาอาชีพและการ ส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมเพื่อลด ความยากจน โดยเฉพาะการใช้ไผ่และ ทรัพยากรท้องถิ่นอื่นๆ ความยั่งยืนของการดำเนินงาน เนื่องจากไผ่ เป็นพืชเศรษฐกิจท้องถิ่นที่ มีศักยภาพสูงของจังหวัดลำปาง ไผ่ ใน พื้นที่จังหวัดลำปาง ได้ถูกหยิบยกขึ้นมา เป็นวาระที่สำคัญของจังหวัดลำปาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเชื่อมโยงกับ แนวคิด BCG ลำปาง กลไกการ ดำเนินงานจึงจะมีความต่อเนื่องและ เชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ของจังหวัด ลำปางต่อไป	เกิดการยกระดับ รายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 17.31	1. ระยะเวลา 1 ปี ในการ ดำเนินงาน ส่งผลให้การ ดำเนินกิจกรรมเพื่อสร้าง รายได้อาจจะไม่ถึงร้อยละ 20 เนื่องจากต้องใช้เวลาในการ เกิดผลผลิตนั้น 2. ครัวเรือนเป้าหมายบาง รายไม่สามารถเข้าร่วม กิจกรรมได้ เนื่องจากความ พร้อมทางสภาพร่างกาย เช่น ป่วย พิการ หรือไม่สามารถ เดินทางมาร่วมกิจกรรมด้วย ตนเองได้

โครงการย่อย และพื้นที่ดำเนินการ	บริบทพื้นที่ และผลของการทำโมเดลแก้น	จำนวนคนยากจนในพื้นที่ และจำนวนคนยากจน ที่เข้าร่วมโมเดลแก้น	บทบาทของภาคีที่ช่วยเหลือสนับสนุน และความยั่งยืนของการดำเนินงาน	เกิดการ ยกระดับรายได้ เพิ่มขึ้นร้อยละ	ข้อจำกัดในการดำเนินงาน
โครงการวิจัยย่อยที่ 2 การพัฒนาและยกระดับ ห่วงโซ่คุณค่าสมุนไพรพื้น ถิ่น การบริการแพทย์ แผนไทย และการ ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เพื่อขจัดความยากจน และลด ความเหลื่อมล้ำ พื้นที่ อำเภอด่าน อำเภอห้วยฉัตร จังหวัด ลำปาง (โมเดลเศรษฐกิจ ชนรายครัวเรือน (Local Content) พื้นที่ดำเนินการ 2 อำเภอ 11 ตำบล ได้แก่ อำเภอห้วยฉัตร (1) ตำบลห้วยฉัตร (2) ตำบลแม่สัน (3) ตำบลปางยางคก (4) ตำบลเวียงตาล (5) ตำบลวอแก้ว (6) ตำบลเมืองยาว (7) ตำบลหนองหล่ม อำเภอด่าน (1) ตำบลแม่มอก (2) ตำบลเวียงมอ (3) ตำบลลือมแรด (4) ตำบลเนินบุรี	การเลือกพื้นที่ดำเนินการในอำเภอด่าน เนื่องจากเป็นพื้นที่นำร่องการแก้ไขปัญหา ความยากจนมาตั้งแต่ปี 2565-2566 เป็น อำเภอที่มีการกระจุกตัวของคนจนมากเป็น อันดับ 2 รองจากอำเภอเมือง โดยในปี 2567 นี้ ได้นำโมเดลสมุนไพรแก้จนตำบลแม่มอกมา ต่อยอด และขยายผลไปยังอำเภอห้วยฉัตร ซึ่ง เป็นอำเภอนำร่องขององค์การบริหารส่วน จังหวัดลำปาง สาธารณสุขจังหวัดลำปาง และ หน่วยงานภาคีทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ในด้าน สมุนไพรพื้นบ้าน การบริการแพทย์แผนไทย และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพด้วยสมุนไพร ผลการดำเนินงานครอบคลุมครัวเรือน ยากจนจำนวน 377 ครัวเรือน ใช้งบประมาณ รวม 2,286,650 บาท และสามารถสร้างรายได้ รวม 1,890,430 บาท คิดเป็น อัตรา ผลตอบแทนจากการลงทุนทางสังคมเฉลี่ย (SROI) ทั้งโครงการเท่ากับ 0.82	จำนวนคนจนที่ได้จากการสำรวจ อำเภอห้วยฉัตร 709 ครัวเรือน / 2,097 คน อำเภอด่าน 1,174 ครัวเรือน / 3,843 คน จำนวนคนจนที่กำหนดตาม KPI. รวม 1,000 ครัวเรือน โครงการสมุนไพรแก้จน = 370 ครัวเรือน จำนวนคนจนที่เข้าร่วม OM 377 ครัวเรือน / 1,850 คน	บทบาทของภาคีสำคัญที่ช่วยเหลือ สนับสนุนการดำเนินงานของโครงการ ได้แก่ งานแพทย์แผนไทย สำนักงาน สาธารณสุขจังหวัดลำปาง ชมรมลำปาง รักสมุนไพร สมาคมแพทย์แผนไทย สมาคมหมอพื้นบ้านลำปาง และภาคีที่สำคัญที่สุดในการ สนับสนุนการขับเคลื่อนโครงการ คือ องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำปาง (อบ จ.ลำปาง) เนื่องจากสามารถเชื่อมโยง นโยบายหลักในการทำงานร่วมกันได้ โดย อบจ.ลำปาง กำหนด “แนวทาง การขับเคลื่อนโครงการโรงพยาบาล การแพทย์แผนไทยและการแพทย์ ทางเลือก เขต 1สู่การเป็นโรงพยาบาล การแพทย์แผนไทยชั้นนำภาคเหนือ” และนโยบายเรื่องการพัฒนาการแพทย์ แผนไทยและการพัฒนาการแพทย์ ทางเลือกเป็นนโยบายหลักที่ต้องการ พัฒนาทั้งต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ เพื่อให้ประชาชนได้รับประโยชน์สูงสุด จากการบริการการแพทย์แผนไทยและ การแพทย์ทางเลือก จังหวัดลำปาง	เกิดการยกระดับ รายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 20.81	1. คุณภาพของสมุนไพรมี ความแปรปรวน ความไม่ สม่ำเสมอของปริมาณสาร สำคัญ รวมถึงขาดระบบการ ผลิตสารสกัดมาตรฐาน สำหรับการสกัดในระดับ อุตสาหกรรม ทีมนักวิจัย แก้ไขปัญหาเหล่านี้โดย วางแผนควบคุมคุณภาพ ตั้งแต่ขั้นตอนการตรวจสอบ ดิน และการใช้วัตถุดิบเข้า มาควบคุมมาตรฐานการผลิต รวมถึงการทำความเข้าใจ ร่วมมือกับวิสาหกิจชุมชนที่มี ความเชี่ยวชาญในการผลิต สมุนไพร

ตารางที่ 4.2 สรุปรายละเอียดการใช้นวัตกรรม องค์ความรู้ และเทคโนโลยี

โครงการย่อย	นวัตกรรม องค์ความรู้/ เทคโนโลยีที่ใช้ ในการยกระดับศักยภาพและพัฒนาอาชีพ	ลักษณะเด่นและคุณสมบัติการใช้งานนวัตกรรม	การนำไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่
โครงการหนุนเสริมต่อยอดปี 2566 (โมเดลเศรษฐกิจชุมชนรายครัวเรือน (Local Content/ โมเดลแก๊จน (Pro Poor Value Chain) 1.หนุนเสริม-ปุ๋ยหมักชีวภาพไบโกระถิน อีวมัส 2.หนุนเสริม-ไฟพญาคา	1. ปุ๋ยหมักชีวภาพไบโกระถิน 2. การสกัดอีวมัส 3. การปรุงสูตรปุ๋ยอินทรีย์เคมีสำหรับพืช 4. น้ำยากัดมอดจากสมุนไพร 5. ชุดทดสอบความเป็นกรด ด่างในดินจากดอกอัญชัน 6. การปลูกมันสำปะหลังผลผลิตสูงแบบปลอดภัย 7. การปลูกกล้วยเสื่อ 8. การเคลือบสารกันไฟพญาคาแบบปลอดภัย 9. การใช้ดินเบากำจัดแมลงหนอนเพลี้ย	สารปรับปรุงดินเป็นนวัตกรรมจุดเริ่มต้นของการพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้ สารปรับปรุงดินประกอบด้วยน้ำหมักชีวภาพจากไบโกระถิน และอีวมัสเข้มข้นที่สกัดจากอีวมัสสามารถเพิ่มผลผลิตเพิ่มขึ้นจาก 3 ตัน เป็น 7 ตัน ในพื้นที่ตำบลบ่อแก้ว	ขยายผลการใช้สารปรับปรุงดินมาดำเนินการในพื้นที่บ้านแลงสำหรับการปลูกข้าว และข้าวโพด ตำบลบ้านเสด็จสำหรับการปลูกสับปะรด และในระบบแปลงรวม ตำบลบ้านคำ สำหรับการปลูกกล้วยเสื่อและมันสำปะหลัง
โครงการวิจัยย่อยที่ 1 การจัดความยากจนและยกระดับ คุณภาพชีวิตด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมด้วยแนวทางจักรวาลไม่พื้นที่จังหวัดลำปาง (โมเดลแก๊จน Pro Poor Value Chain)	1. โรงเพาะเห็ดอัญญริยะ	ระบบโรงเพาะเห็ดที่มีฟังก์ชันการทำงานที่ประกอบไปด้วยฟังก์ชันการตั้งเวลารดน้ำอัตโนมัติ และมีฟังก์ชันการวัดความชื้นและอุณหภูมิในโรงเรือนสามารถสั่งรดน้ำตามค่าการเปลี่ยนแปลงของอุณหภูมิและความชื้นในโรงเพาะเพื่อรักษาความชื้นและอุณหภูมิให้เหมาะสมกับชนิดของเห็ด	1) คู่มือการใช้โรงเพาะเห็ดอัญญริยะ 2) โรงเพาะเห็ดอัญญริยะชุมชน จำนวน 2 โรง ในรูปแบบของสวัสดิการเพื่อกลุ่มเป้าหมายโดยแต่ละชุมชนที่มีการทำอาชีพเพาะเห็ดเศรษฐกิจ รวมกลุ่มดำเนินการผลิตก้อนเห็ด และนำมาไว้ในโรงเรือนเมื่อเก็บผลประโยชน์จะมีการปันส่วนกำไรทั้งในรูปแบบที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงินให้กลุ่มเป้าหมายในพื้นที่
	2. ระบบ SMART FARM	เป็นระบบตั้งเวลาในการให้น้ำสวนไม้ แบบอัตโนมัติ	ระบบควบคุมการให้น้ำในสวนไม้
	3. ระบบสูบน้ำพลังงานแสงอาทิตย์แบบเคลื่อนที่	สารเป็นเครื่องสูบน้ำพลังงานสะอาดที่ใช้พลังงานแสงอาทิตย์มีขนาดเล็กสามารถเคลื่อนย้ายไปใช้งานตามที่ต้องการได้อย่างสะดวก	ระบบสูบน้ำพลังงานแสงอาทิตย์
	4. ชุดผลิตถ่านอัดแท่ง	จากวัสดุเหลือทิ้งในกระบวนการแปรรูปไม้ไผ่ซึ่งเดิมชุมชน	อำเภอแม่เมะ จังหวัดลำปาง : สร้างอาชีพแก่

โครงการย่อย	นวัตกรรม องค์ความรู้/ เทคโนโลยีที่ใช้ ในการยกระดับศักยภาพและพัฒนาอาชีพ	ลักษณะเด่นและคุณสมบัติการใช้งานนวัตกรรม	การนำไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่
		จัดการวัสดุด้วยการเผา ส่งผลให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม นำมาสร้างมูลค่าด้วยนวัตกรรมการผลิตถ่านอัดแท่งจากเศษ ไม้ไผ่ ประกอบด้วย 1) เตาเผาไร้ควันคุณภาพสูง 2) เครื่อง บดถ่านขนาด 2 แรงม้า 3) เครื่องผสมถ่านขนาด 2 แรงม้า และ 4) เครื่องผลิตถ่านอัดแท่งกึ่งอัตโนมัติ ขนาด 5 แรงม้า ผลิตเป็นถ่านอัดแท่งซึ่งมีค่าความร้อนเฉลี่ย 6,876.67 (cal/g) (เกณฑ์มาตรฐาน มผช. 238/2547) และติดไฟนาน 2.5 - 3 ชั่วโมง	ครัวเรือนยากจนในการผลิตถ่านจากเตาเผาถ่านไร้ ควันจำนวน 52 ครัวเรือน เกิดรายได้ 2,100 บาท/ เดือน/ครัวเรือน และวิสาหกิจชุมชนแปรรูปไม้ไผ่และ ถ่านอัดแท่ง (6-52-02-02/1-0107) นำถ่านไปแปรร รูปเป็นถ่านอัดแท่งสามารถจำหน่ายราคาส่งตันละ 15,000 บาทไม่รวมบรรจุภัณฑ์ และราคาปลีก กิโลกรัมละ 25-35 บาทสร้างรายได้กว่า 2,000,000 บาท/ปี และเกิดการจ้างแรงงานในพื้นที่
	5. เตาผลิตถ่านไบโอชาร์ไร้ควัน	เตาเผาผลิตถ่านไบโอชาร์ไร้ควันแบบถัง 200 ลิตร เป็นเตาที่ ถูกผลิตขึ้นจากวัสดุที่หาง่ายในท้องถิ่น (ถังน้ำมัน 200 ลิตร) โดยใช้กระบวนการแยกสารอินทรีย์ภายในเนื้อไม้ไผ่ใน สภาวะที่อากาศอยู่น้อยมาก สำหรับกระบวนการที่ทำให้ สารอินทรีย์ในเนื้อไม้เปลี่ยนรูปเป็นถ่านไบโอชาร์ โดยการเผา ถ่านไบโอชาร์จากไม้ไผ่มีทั้งหมด 4 ขั้นตอน ได้แก่ การเผา ไหม้ การลดความชื้น การคายความร้อน และการทำให้เย็น ตัวลง ซึ่งถูกต้องตามหลักการผลิตถ่านไบโอชาร์ที่มีคุณภาพ ประหยัดเวลาในการเผาถ่านไบโอชาร์ สร้างประกอบได้ง่าย เคลื่อนย้ายสะดวก เก็บรักษาง่าย มีอายุการใช้งานนาน ราคาถูก เหมาะกับครัวเรือนที่มีปริมาณวัสดุเหลือทิ้งจาก กระบวนการแปรรูปไม้ไผ่จำนวนมาก อีกทั้งยังช่วยลดปัญห มลพิษทางสิ่งแวดล้อมจากกระบวนการเผาถ่านแบบดั้งเดิม ตลอดจนได้ถ่านไบโอชาร์สำหรับเป็นวัสดุปรับปรุงคุณภาพ ดิน หรือเป็นผลพลอยได้สำหรับนำไปใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ต่อไป	1) เตาผลิตถ่านไบโอชาร์ไร้ควัน 2) ผลิตภัณฑ์ถ่านไบโอชาร์

โครงการย่อย	นวัตกรรม องค์ความรู้/ เทคโนโลยีที่ใช้ ในการยกระดับศักยภาพและพัฒนาอาชีพ	ลักษณะเด่นและคุณสมบัติการใช้งานนวัตกรรม	การนำไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่
	6. เตาผลิตถ่านไร่คว้น	เตาเผาผลิตถ่านแบบถัง 200 ลิตร เป็นเตาที่ถูกผลิตขึ้นจากวัสดุที่หาง่ายในท้องถิ่น (ถังน้ำมัน 200 ลิตร) โดยได้รับการพัฒนาจนมีประสิทธิภาพการเผาไหม้และการควบคุมอากาศภายในให้ดียิ่งขึ้นทำให้ได้ถ่านที่มีคุณภาพดีประหยัดเวลาในการเผาถ่าน สร้างประกอบได้ง่าย ราคาถูก เหมาะกับครัวเรือนที่มีการใช้ถ่านเป็นพลังงานในการหุงต้มประกอบอาหาร อีกทั้งยังช่วยลดปัญหามลพิษทางสิ่งแวดล้อมจากกระบวนการเผาถ่านแบบดั้งเดิม	1) เตาผลิตถ่านไร่คว้น 2) ผลิตภัณฑ์ถ่าน
	7. เตาผลิตน้ำส้มควันไม้	เตาเผาผลิตถ่านร่วมกับน้ำส้มควันไม้แบบถัง 200 ลิตร เป็นเตาที่ถูกผลิตขึ้นจากวัสดุที่หาง่ายในท้องถิ่น (ถังน้ำมัน 200 ลิตร) โดยได้รับการพัฒนาจนมีประสิทธิภาพการเผาไหม้ การควบคุมอากาศภายในให้ดียิ่งขึ้นทำให้ได้ถ่านที่มีคุณภาพดีประหยัดเวลาในการเผาถ่านและติดตั้งชุดอุปกรณ์ควบแน่นที่ออกแบบมาอย่างเหมาะสมสำหรับผลิตน้ำส้มควันไม้ ซึ่งเตาเผาผลิตถ่านร่วมกับน้ำส้มควันไม้สร้างประกอบได้ง่าย เคลื่อนย้ายสะดวก เก็บรักษาง่าย มีอายุการใช้งานนาน ราคาถูก เหมาะกับครัวเรือนที่มีการใช้ถ่านเป็นพลังงานในการหุงต้มประกอบอาหาร อีกทั้งยังช่วยลดปัญหามลพิษทางสิ่งแวดล้อมจากกระบวนการเผาถ่านแบบดั้งเดิม ตลอดจนได้น้ำส้มควันไม้เป็นผลพลอยได้สำหรับนำไปใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ต่อไป	1) เตาผลิตน้ำส้มควันไม้ 2) ผลิตภัณฑ์น้ำส้มควันไม้
	8. ก้อนเห็ดจากวัสดุในท้องถิ่น	ผลิตก้อนเห็ดโดยนำวัสดุในท้องถิ่นเพื่อทดแทนเชื้อเลี้ยงในการทำก้อนเห็ดเศรษฐกิจและลดต้นทุนของการผลิตก้อนเห็ด	1) คู่มือกระบวนการผลิต 2) การผลิตก้อนเห็ดจากเชื้อเลี้ยงไม้ไผ่ ซึ่งเป็นวัสดุ

โครงการย่อย	นวัตกรรม องค์ความรู้/ เทคโนโลยีที่ใช้ ในการยกระดับศักยภาพและพัฒนาอาชีพ	ลักษณะเด่นและคุณสมบัติการใช้งานนวัตกรรม	การนำไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่
		อาทิ ก้อนเห็ดนางฟ้า นางรม ฯลฯ ที่มีลักษณะของการนำ ก้อนเห็ดไปเปิดดอกเพื่อสร้างรายได้	เหลือทิ้งในกระบวนการผลิตไม้ตะเกียบ ไม้เสียบ ลูกชิ้น
	9. นวัตกรรมกระบวนการผลิตอาหารสุขภาพจากแป้ง กล้วย	ทองม้วนที่ได้จากการทดแทนแป้งมันบางส่วนด้วยแป้งกล้วย ดิบ เป็นการใช้ประโยชน์จากแป้งทนการย่อยที่มีคุณสมบัติ คล้ายใยอาหาร	1) คู่มือกระบวนการผลิต 2) ผลิตรัณฑ์ทองม้วนกล้วยกล้วย
	10. นวัตกรรมกระบวนการผลิตโรมาบาล์ม	การนำวัตถุดิบในท้องถิ่น มาสร้างมูลค่าเพิ่มเพื่อสร้างรายได้	1) คู่มือกระบวนการผลิต 2) ผลิตรัณฑ์โรมาบาล์ม
	11. นวัตกรรมกระบวนการผลิตแชมพูสมุนไพรผสม เห็ดเหื่อไผ่	การนำเห็ดเหื่อไผ่ และสมุนไพรที่มีการปลูกในชุมชน มาผลิต เป็นผลิตภัณฑ์แชมพูสมุนไพร เพื่อสร้างรายได้	1) คู่มือกระบวนการผลิต 2) ผลิตรัณฑ์แชมพูสมุนไพรผสมเห็ดเหื่อไผ่
	12. นวัตกรรมกระบวนการผลิตชุดไม้ไผ่ปลูกผักไฮโดร โปนิคส์	การนำวัสดุ ไม้ไผ่ ในพื้นที่มาออกแบบเป็นชั้นปลูกผักไฮโดร โปนิคส์ ที่มีการใช้ประโยชน์หลากหลายทั้งชั้นเพาะกล้า และ ชั้นเพาะแทนแสงได้	1) คู่มือกระบวนการผลิต 2) ผลิตรัณฑ์ชุดไม้ไผ่ปลูกผักไฮโดรโปนิคส์
	13. นวัตกรรมกระบวนการผลิตอาหารไก่สด	จากกระถินพืชที่ถูกปล่อยทิ้งไว้ริมทาง พืชผลทางการเกษตร และสมุนไพรพื้นบ้านในชุมชน นำมาสร้างมูลค่าด้วย นวัตกรรมการผลิตอาหารไก่ลดต้นทุนซึ่งเป็นบริบทพื้นที่ ของชาวบ้านที่นิยมเลี้ยงไก่ไว้เป็นอาหารไม่ว่าจะเป็นไข่ไก่ หรือแม้แต่เลี้ยงไก่ไว้กินเนื้อเป็นอาหาร โดยนวัตกรรม กระบวนการผลิตอาหารไก่ลดต้นทุน ประกอบด้วย 1) เครื่องสับ-ย่อย วัสดุพื้นถิ่นที่เป็นแหล่งอาหารของไก่ขนาด 2 แรงแม้ 2) เครื่องกวนผสมอาหารไก่ขนาด 2 แรงแม้ 3) เครื่องอัดเม็ดอาหารไก่ขนาด 2 แรงแม้ โดยได้รับการพัฒนา จนมีประสิทธิภาพในการผลิตอาหารไก่อัดเม็ดลดต้นทุน อาหารไก่อัดเม็ดที่ผลิตได้มีคุณภาพดีทำให้ไก่ได้รับ สารอาหารที่เป็นประโยชน์ต่อการเจริญเติบโต ไข่ที่ได้ใบใหญ่	1) คู่มือกระบวนการผลิตอาหารไก่ลดต้นทุน 2) อาหารไก่ลดต้นทุน

โครงการย่อย	นวัตกรรม องค์ความรู้/ เทคโนโลยีที่ใช้ ในการยกระดับศักยภาพและพัฒนาอาชีพ	ลักษณะเด่นและคุณสมบัติการใช้งานนวัตกรรม	การนำไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่
		สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับครัวเรือนที่เลี้ยงไก่ไข่บริโภคหรือจำหน่าย	
	14. นวัตกรรมกระบวนการผลิตน้ำมันโรมา	การนำวัตถุดิบในท้องถิ่น มาสร้างมูลค่าเพิ่มเพื่อสร้างรายได้	1) คู่มือกระบวนการผลิต 2) ผลิตภัณฑ์น้ำมันโรมา
	15. นวัตกรรมกระบวนการท่องเที่ยว “BAMBOO JOURNEY”	นวัตกรรมเชิงกระบวนการในการเชื่อมโยงและนำทรัพยากรชุมชน ทูทางสังคมของพื้นที่มาสร้างมูลค่าเพิ่มและสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจด้วยกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชน ตลาดผลิตภัณฑ์ชุมชน กิจกรรมทางการท่องเที่ยวภายในชุมชน และการสร้างเครือข่ายด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน และองค์กรสาธารณะกุศล เช่น กองทุนพัฒนาชุมชน	1) เส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เชิงเกษตร เชิงกีฬา และเชิงธรณีวิทยา 2) ผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว อาทิ ที่พักโฮมสเตย์ อาหารถิ่น การแสดงพื้นบ้าน ผลิตภัณฑ์ชุมชนของฝากของที่ระลึก
	16. นวัตกรรมกระบวนการผลิตกระเป๋ากันจากผิวไม้ไผ่ย้อมสีธรรมชาติ	การนำกระบวนการย้อมสีธรรมชาติด้วยการนำครั่ง และขมิ้นชัน มาย้อมดอกเพื่อนำไปทำผลิตภัณฑ์กระเป๋ากันจากผิวไม้ไผ่เพื่อเพิ่มมูลค่าและรายได้	1) คู่มือกระบวนการผลิต 2) ผลิตภัณฑ์กระเป๋ากันจากผิวไม้ไผ่ย้อมสีธรรมชาติ
	17. นวัตกรรมกระบวนการผลิตลิปบาล์มโกโก้บัตเตอร์	การนำโกโก้บัตเตอร์จากการปลูกโกโก้ในพื้นที่ มาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ลิปบาล์ม	1) คู่มือกระบวนการผลิต 2) ผลิตภัณฑ์ลิปบาล์มโกโก้บัตเตอร์
	18. นวัตกรรมกระบวนการผลิตสบู่น้ำมัน	การทำสบู่แฮนด์เมดด้วยการนำสมุนไพรในพื้นที่ที่มีสรรพคุณในการบำรุงผิวมาเป็นส่วนผสม	1) คู่มือกระบวนการผลิต 2) ผลิตภัณฑ์สบู่ น้ำมันแฮนด์เมด
	19. นวัตกรรมกระบวนการผลิตอาหาร ไข่เค็ม	ไข่เค็มที่ลดความเค็มและให้กลิ่นสมุนไพรด้วยขมิ้น	1) คู่มือกระบวนการผลิต 2) ผลิตภัณฑ์ไข่เค็มพอกขมิ้น
	20. นวัตกรรมกระบวนการผลิตเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ	การนำคุณสมบัติของแป้งกล้วยที่ช่วยในการเคลือบกระเพาะอาหารมาผสมกับผงโกโก้ที่เป็นวัสดุดีในพื้นที่มาสร้างมูลค่าเพิ่มและเพิ่มคุณค่าผลิตภัณฑ์	1) คู่มือกระบวนการผลิต 2) ผลิตภัณฑ์ผงชงดื่มเพื่อสุขภาพ
	21. นวัตกรรมกระบวนการผลิตเชร้่มจากเห็ดเหื่อไผ่และสมุนไพร	การนำวุ้นจากเห็ดเหื่อไผ่ และสมุนไพร จากการส่งเสริมการปลูกเพื่อเพิ่มรายได้ มาพัฒนาผลิตภัณฑ์เชร้่มบำรุงผิว	1) คู่มือกระบวนการผลิต 2) ผลิตภัณฑ์เชร้่มบำรุงผิว

โครงการย่อย	นวัตกรรม องค์ความรู้/ เทคโนโลยีที่ใช้ ในการยกระดับศักยภาพและพัฒนาอาชีพ	ลักษณะเด่นและคุณสมบัติการใช้งานนวัตกรรม	การนำไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่
	22. นวัตกรรมกระบวนการผลิตโคไฟไมไฟ	กระบวนการออกแบบผลิตภัณฑ์ประเภทโคไฟตั้งโต๊ะและตั้งพื้นโดยใช้วัสดุจากไม้ไผ่ และภูมิปัญญาการจักสานของแต่ละพื้นที่มาสร้างผลิตภัณฑ์	1) แบบผลิตภัณฑ์โคไฟ
	23. นวัตกรรมการย้อมเส้นฝ้ายด้วยสีจากใบไผ่	การนำใบไผ่มาเป็นวัตถุดิบในการย้อมเส้นด้าย และทำเป็นผลิตภัณฑ์ผ้ามัดย้อม	1) คู่มือกระบวนการผลิต 2) ผลิตภัณฑ์เส้นด้าย และเสื้อมัดย้อม ด้วยสีธรรมชาติจากใบไผ่
	24. อาหารแปรรูปเสริมโปรตีนจากจิ้งหรีด	การนำจิ้งหรีดที่เลี้ยงในพื้นที่และพริกฉาบ มาทำผลิตภัณฑ์แปรรูปเป็นจิ้งหรีดอบกรอบพริกฉาบ เพื่อเพิ่มรายได้	1) คู่มือกระบวนการผลิต 2) ผลิตภัณฑ์จิ้งหรีดอบกรอบพริกฉาบ
	25. นวัตกรรมกระบวนการผลิตวัสดุปลูกและวัสดุเพาะกล้าพืชจากเศษไผ่ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา	การนำวัสดุเหลือทิ้งทางการเกษตรผสมกับลิโอไนโดในพื้นที่เพิ่มธาตุอาหารในดินและมีต้นทุนต่ำให้ผลผลิตสูงเร่งการงอกของพืชและรากแข็งแรง	1) คู่มือกระบวนการผลิตวัสดุปลูกและวัสดุเพาะกล้าพืช 2) ผลิตภัณฑ์วัสดุปลูกและวัสดุเพาะกล้าพืชจากเศษไผ่
	26. เทคโนโลยีอบแห้ง พืช ผัก สมุนไพร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา	กระบวนการเตรียมพืชผัก และสมุนไพรสำหรับอบแห้ง อุณหภูมิที่เหมาะสมในการอบแห้งพืชผักแต่ละชนิด	1) คู่มือกระบวนการผลิตหน่อไม้อบแห้ง 2) ผลิตภัณฑ์หน่อไม้อบแห้ง
โครงการวิจัยย่อยที่ 2 การพัฒนาและยกระดับห่วงโซ่คุณค่า สมุนไพรพื้นถิ่น การบริการแพทย์แผนไทย และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เพื่อจัดความยากจนและลด ความเหลื่อมล้ำพื้นที่ อำเภอเถิน และ	1. ผลิตภัณฑ์สมุนไพรเพื่อสุขภาพ 1.1 เจลล้างหน้าสูตรส้มเกลี้ยง 1.2 ครีมนวดหน้าสูตรส้มเกลี้ยง 1.3 สครับหน้าสูตรส้มเกลี้ยง 1.4 มาส์กหน้าสูตรส้มเกลี้ยง 1.5 เซรั่มบำรุงผิวสูตรส้มเกลี้ยง 1.6 ยาดมกลิ่นส้มเกลี้ยง	เป็นผลผลิตจากการพัฒนางานองค์ความรู้ และเทคโนโลยีการสกัดสารสำคัญในผลิตภัณฑ์สมุนไพรเพื่อสุขภาพ	เป็นผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่มีการมีส่วนร่วมของกลุ่มคนจนเป้าหมาย ในขั้นตอนการเตรียมวัตถุดิบในการผลิต ทั้งต้นน้ำคือการปลูกสมุนไพร กลางน้ำคือขั้นตอนกระบวนการผลิตที่ในบางขั้นตอนที่ไม่ซับซ้อน และปลายน้ำเช่นการบรรจุ การติดฉลากสินค้า เป็นต้น

โครงการย่อย	นวัตกรรม องค์ความรู้/ เทคโนโลยีที่ใช้ ในการยกระดับศักยภาพและพัฒนาอาชีพ	ลักษณะเด่นและคุณสมบัติการใช้งานนวัตกรรม	การนำไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่
อำเภอห้วยฉัตร จังหวัด ลำปาง	1.7 ยาดมขวดลูกกลิ้งกลิ้งสัมผัส 1.8 ยาหม่องสูตรโพลีกลิ้งสัมผัส 1.9 สเปรย์ปรับอากาศกลิ้งสัมผัส		
	2. หลักสูตรดูแลผู้สูงอายุ หลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุแม่มอก	ช่วยยกระดับคุณภาพชีวิต ส่งเสริมอาชีพในท้องถิ่น เกิด เครือข่ายการเรียนรู้ด้านการดูแลสุขภาพกาย สุขภาพจิต และทักษะการใช้ชีวิตทางสังคม การใช้สื่อออนไลน์ การปรุง ที่อยู่อาศัยให้เหมาะสม ถูกสุขลักษณะ และเกิดสัมพันธภาพ ที่ดีของผู้สูงอายุตำบลแม่มอก อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง	นำใช้หลักสูตรการดูแลผู้สูงอายุ โรงเรียนผู้สูงอายุ แม่มอก และหลักสูตรการพัฒนาสุขภาพชุมชน กับ กลุ่มเป้าหมายคนยากจนที่สูงอายุ เพื่อส่งเสริม คุณภาพชีวิต สุขภาพจิต สุขภาพกาย ให้เห็นคุณค่า ของตนเอง และมีความสุข
	3. หลักสูตรดูแลผู้สูงอายุ หลักสูตรการพัฒนาสุขภาพชุมชน	เพิ่มศักยภาพให้กับ care givers หรือแกนนำดูแลสุขภาพใน พื้นที่อำเภอห้วยฉัตรและอำเภอเถิน นำไปสู่การสร้างระบบ การดูแลสุขภาพภาคประชาชน และระบบดูแลสนับสนุน ผู้ป่วยโรคเรื้อรัง ผู้ป่วยติดบ้าน ติดสังคม ติดเตียง ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม และช่วยเหลือยกระดับคุณภาพชีวิต ผู้สูงอายุโดยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน	
	4. การพัฒนาอุปกรณ์สำหรับผู้สูงอายุ 4.1 นวัตกรรมเชือกออกกำลังกาย 4.2 นวัตกรรมผ้าขาวม้าแก้อาการปวดเมื่อย 4.3 นวัตกรรมไม้กดจุดขนาดตัว 4.4 นวัตกรรมยางรัดแกงแข็งแรงทั้งครอบครัว 4.5 นวัตกรรมกะลानวดฝ่าเท้า 4.6 นวัตกรรมอุปกรณ์สำหรับการบริหารกล้ามเนื้อ มือและแขน 4.7 นวัตกรรมไม้ไผ่สุขภาพเพื่อฟื้นฟูผู้ป่วยแขนขา อ่อนแรง	นวัตกรรมการส่งเสริมสุขภาพ 8 นวัตกรรม เป็นผลที่เกิดขึ้น จากการคิดค้นของแกนนำดูแลสุขภาพของประชาชนใน ชุมชน โดยการนำทรัพยากร ที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้ให้เกิด ประโยชน์ วัสดุทำได้ง่ายประหยัดค่าใช้จ่ายและเกิดความ คุ้มค่า ที่จะนำมาสร้างและใช้ในการส่งเสริมสุขภาพของ ประชาชนในพื้นที่ นวัตกรรมบางประเภท สามารถยกระดับ ผลิตเป็นสินค้าในท้องถิ่น เพื่อสร้างรายได้และอาชีพให้กับ ประชาชนได้เพิ่มขึ้นต่อไปในอนาคต	นำใช้อุปกรณ์สำหรับผู้สูงอายุ กับกลุ่มเป้าหมายคน ยากจนที่สูงอายุในพื้นที่ เพื่อส่งเสริมสุขภาพด้วยของ ใช้ที่หาได้ง่าย ราคาประหยัด

โครงการย่อย	นวัตกรรม องค์ความรู้/ เทคโนโลยีที่ใช้ ในการยกระดับศักยภาพและพัฒนาอาชีพ	ลักษณะเด่นและคุณสมบัติการใช้งานนวัตกรรม	การนำไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่
	4.8 นวัตกรรมจักรยานออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ 5. ถอดองค์ความรู้จากหมอเมือง 5.1 องค์ความรู้ด้านสมุนไพรพื้นถิ่นและการแพทย์พื้นบ้าน 5.2 องค์ความรู้ด้านการย่ำขางและไสยศาสตร์กับการรักษาพยาบาล 6. เส้นทางท่องเที่ยวแนวใหม่สำหรับผู้สูงอายุ 6.1 เส้นทางท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ “Kochaban Run 2024 : Nature Herbs and Health” เส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ “ชุมชนต้นน้ำ เดิน วิ่ง 2025 และ เปิดตลาด กาดสุขบ้านต้นน้ำ” 6.2 เส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ “แม่มอกแดนสมุนไพร”	มีชุดองค์ความรู้ด้านภูมิปัญญา ปรากฏชุมชนด้านการแพทย์แผนไทยและหมอพื้นบ้าน มีชุดองค์ความรู้ด้านสมุนไพรท้องถิ่น ซึ่งจะเป็นสื่อและแหล่งเรียนรู้สำหรับชุมชนในการส่งเสริมและพัฒนาระบบบริการของหมอพื้นบ้านในพื้นที่อำเภอเถินและอำเภอห้างฉัตรต่อไปในอนาคต 1. เส้นทางท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ “Kochaban Run 2024 : Nature Herbs and Health” เกิดการสร้างเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพโดยใช้ชัชบาลำบัด เกิดกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมระหว่างชุมชนต่าง ๆ ในอำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย หน่วยงานต่าง ๆ เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำปาง การท่องเที่ยวจ.ลำปาง สมาคมการแพทย์แผนไทยจ.ลำปาง ฯลฯ โดยผู้เข้าร่วมกิจกรรมเกิดการเรียนรู้ด้านการดูแลสุขภาพกายและใจผ่านธรรมชาติและสัตว์ลำบัด และเกิดรายได้เสริมจากการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ 2. เส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ “ชุมชนต้นน้ำ เดิน วิ่ง 2025 และ เปิดตลาด กาดสุขบ้านต้นน้ำ” เกิดการส่งเสริมแนวทางสุขภาพองค์รวมจากภูมิปัญญาท้องถิ่น การเรียนรู้การใช้สมุนไพรพื้นบ้านเพื่อสุขภาพ และการจัดการตลาดกาดสุขด้วยแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง การสร้างคุณค่าร่วมด้วยการท่องเที่ยวกับสุขภาพด้วยกิจกรรมเดินวิ่ง มีการพัฒนาสินค้าสมุนไพรของท้องถิ่นสู่สินค้าเชิงสุขภาพ และการสร้างภาพลักษณ์ “ชุมชนสุขภาพะ” ในสายตาผู้มาเยือน ของ	เพื่อเป็นมรดกทางภูมิปัญญาที่สามารถส่งต่อให้คนรุ่นต่อไปได้ศึกษาเรียนรู้ กลุ่มคนจนเป้าหมายในพื้นที่ได้มีอาชีพ มีรายได้ จากการรวมกลุ่ม เช่น การบริการการนวดแผนไทย, การบริการในธุรกิจที่พักโฮมสเตย์, การทำอาหารพื้นถิ่นจากสมุนไพร เป็นต้น

โครงการย่อย	นวัตกรรม องค์ความรู้/ เทคโนโลยีที่ใช้ ในการยกระดับศักยภาพและพัฒนาอาชีพ	ลักษณะเด่นและคุณสมบัติการใช้งานนวัตกรรม	การนำไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่
		ชุมชนบ้านต้นน้ำ ตำบลแม่มอก อำเภอแม่มอก จังหวัดลำปาง 3. เส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ “แม่มอกแดนสมุนไพร” เกิดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและสมุนไพร ที่ทำให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้การใช้สมุนไพรพื้นบ้านและภูมิปัญญาชุมชน ชาวบ้านได้เรียนรู้การพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ถูกสุขลักษณะและปลอดภัย รวมทั้งการสืบทอดความรู้การนวดเพื่อสุขภาพเพื่อรองรับการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว เกิดภาพลักษณ์ใหม่ของชุมชน: “แม่มอก = ดินแดนสมุนไพรเพื่อสุขภาพ”	

ตารางที่ 4.3 สรุปภาพรวมความแตกต่างในการดำเนินงานระหว่างปี พ.ศ.2566 และ ปี พ.ศ. 2567 และหมุดหมาย (Mile Stone) ถึงปี พ.ศ.2570

โครงการย่อย	ความแตกต่างในการดำเนินการของปี 2566 และปี 2567		Mile Stone			เพิ่มการออกแบบโมเดลแก่นจนให้เห็นทิศทางและรายละเอียด			
	ปี 2566	ปี 2567	ปี 2568	ปี 2569	ปี 2570	1. การรื้อวิสาหกิจ/ Local business/ กลุ่มอาชีพที่อยู่ ให้เห็นเมนูอาชีพทางเลือก เมื่อวิเคราะห์บริบทครัวเรือนจะมีตัวเลือกที่หลากหลาย	2. การทำ knowledge stock เรื่องเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้อง หรือเทคโนโลยีที่มีอยู่ในมหาวิทยาลัย และสามารถนำไปสู่ระบบจับคู่งาน (Job Matching) กับกรมฝีมือแรงงานได้	3. การทำ Opportunity-based ใหม่ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน Local Business ตลอดจนอุตสาหกรรมในพื้นที่	4. การวิเคราะห์บริบทของกลุ่มครัวเรือนเป้าหมายตามฐานทุน 5 ด้าน
			แสดงให้เห็นวิวัฒนาการ หลังจากที่ตั้งวิเคราะห์มีอะไรเกิดขึ้นในแต่ละปี step เป็นอย่างไร ต้องพัฒนาอะไรต่อในแต่ละปี						
โครงการทุนเสริมต่อยอดปี 2566	ดำเนินการใช้สารปรับปรุงดินที่ประกอบด้วยน้ำหมักชีวภาพจากใบกระถินและฮิวมิคเข้มข้นที่สกัดจากฮิวมิส ในการปลูกกล้วยหลัง	ขยายผลสารปรับปรุงดินไปดำเนินการในพื้นที่อื่น	มีการปรับปรุงสารปรับปรุงดินที่มีความหลากหลายมากขึ้น	พัฒนาสูตรเพิ่มขึ้นอย่างน้อย 5 สูตร 5 ผลิตภัณฑ์ และขยายผลกับพืชอีกอย่างน้อย 2 ชนิด	ใช้ฐานจากสารปรับปรุงดินในการยกระดับอุตสาหกรรมชุมชนเชิงพื้นที่ ที่มีการเชื่อมโยงกับระบบเกษตรกรรมในระดับจังหวัด ในภูมิภาค และในระดับประเทศ	สภาพเศรษฐกิจของกลุ่มอาชีพครัวเรือน กลุ่มเป้าหมายประกอบอาชีพเกษตรกรรมในการปลูกพืชเศรษฐกิจของจังหวัด เช่น ข้าว ข้าวโพด มันสำปะหลัง สับปะรด และถั่วลิสง	การทำ knowledge stock เรื่องเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้อง หรือเทคโนโลยีที่มีอยู่ในมหาวิทยาลัย เป็นเทคโนโลยีเชิงกระบวนการ และชุดความรู้ที่เหมาะสมกับพืชชนิดต่างๆ	มีโอกาสดูแลอุตสาหกรรมในพื้นที่ขนาดย่อมและสามารถขยายผลเป็นอุตสาหกรรมเชิงพื้นที่ขนาดใหญ่ในอนาคตได้	ทุนมนุษย์ มีการศึกษาในระดับพื้นฐาน และมีทักษะด้านการเกษตรเป็นหลัก ทุนกายภาพ โครงสร้างพื้นฐานที่เพียงพอ ทุนการเงิน มีรายได้หลักจากการเกษตรและการรับจ้างทั่วไป ทุนสังคม มีการรวมกลุ่มกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ทุนธรรมชาติ มีทรัพยากรธรรมชาติที่เหมาะสมสำหรับการเกษตร

โครงการย่อย	ความแตกต่างในการดำเนินการของปี 2566 และปี 2567		Mile Stone			เพิ่มการออกแบบโมเดลแก่นจนให้เห็นทิศทางและรายละเอียด			
	ปี 2566	ปี 2567	ปี 2568	ปี 2569	ปี 2570	1. การรื้อวิสาหกิจ/ Local business/ กลุ่มอาชีพที่อยู่ ให้เห็นเมนูอาชีพทางเลือก เมื่อวิเคราะห์บริบทครัวเรือนจะมีตัวเลือกที่หลากหลาย	2. การทำ knowledge stock เรื่องเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้อง หรือ เทคโนโลยีที่มีอยู่ในมหาวิทยาลัย และสามารถนำไปสู่ระบบจับคู่งาน (Job Matching) กับกรมฝีมือแรงงานได้	3. การทำ Opportunity-based ใหม่ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน Local Business ตลอดจนอุตสาหกรรมในพื้นที่	4. การวิเคราะห์บริบทของกลุ่มครัวเรือนเป้าหมายตามฐานทุน 5 ด้าน
			แสดงให้เห็นวิวัฒนาการ หลังจากที่สังเคราะห์มีอะไรเกิดขึ้นในแต่ละปี step เป็นอย่างไร ต้องพัฒนาอะไรต่อไปในแต่ละปี						
โครงการวิจัยย่อยที่ 1 การจัดความยากจนและยกระดับ คุณภาพชีวิตด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมด้วย แนวทางจักรวาลไม่พื้นที่จังหวัดลำปาง (ผศ. กาญจนา รัตนธีรวิเชียร)	เน้นการลดรายจ่ายในครัวเรือนจำนวน 140 ครัวเรือนงบประมาณ 1,650,000 บาท	เน้นการยกระดับรายได้ด้วยไฟ และวัสดุเหลือทิ้งจากกระบวนการผลิตและการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรและการแปรรูปอาหารและเครื่องสำอางด้วยความรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรม	ABI ไฟ ด้านการผลิตแปรรูปด้านพลังงาน	ABI ไฟและการเกษตรด้านอาหาร	เกิด SE ขับเคลื่อนการดำเนินงานในพื้นที่	ประเด็นปัญหาของพื้นที่คือ ปัญหาผลผลิตทางการเกษตรที่มีคุณภาพต่ำและต้นทุนการผลิตสูง ไม่มีเอกสารสิทธิ์ในที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัย และขาดความรู้ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่นำไปสู่การส่งเสริมอาชีพและการรองรับนักท่องเที่ยว	ชุดความรู้ด้านการแปรรูปอาหาร เครื่องสำอางค์จากไฟ และชุดความรู้ด้าน สมาร์ทฟาร์มและเทคโนโลยีเพื่อชุมชนเกษตร และ ชุดความรู้ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน และการจัดการธุรกิจเพื่อสังคมโดยความร่วมมือกับสถาบันวิชาการ นำไปสู่ระบบจับคู่งาน (Job Matching) กับกรมฝีมือแรงงาน	1. โอกาสจากศักยภาพของทรัพยากร ด้านไม่ในลำปางมีความหลากหลาย นำไปสู่การยกระดับศักยภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน (Local Business) เพื่ออุตสาหกรรมไม่ในพื้นที่ 2. โอกาสจากนวัตกรรมชุมชน ที่มีศักยภาพเทคโนโลยีและนวัตกรรมหลายด้าน โครงการวิจัย 3. โอกาสทางการตลาดตลาดผลิตภัณฑ์ไม่โตในกลุ่ม Green Lifestyle, Health, Eco-tourism ทั้งในประเทศและต่างประเทศ	ทุนมนุษย์ กลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่เป็นแรงงานภาคเกษตรและแรงงานทั่วไป มีทักษะการทำได้ การเกษตรแบบดั้งเดิม ทุนกายภาพ กลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่ไม่มีที่ดินทำกินในระดับครัวเรือน ทุนการเงิน ครัวเรือนส่วนใหญ่มีรายได้ไม่แน่นอนมาจากการรับจ้างทั่วไปและเกษตรกร ทุนสังคม มีความเข้มแข็งด้านความร่วมมือ

โครงการย่อย	ความแตกต่างในการดำเนินการของปี 2566 และปี 2567		Mile Stone			เพิ่มการออกแบบโมเดลแก่นจนให้เห็นทิศทางและรายละเอียด			
	ปี 2566	ปี 2567	ปี 2568	ปี 2569	ปี 2570	1. การรื้อวิสาหกิจ เศรษฐกิจ/ Local business/ กลุ่มอาชีพที่อยู่ ให้เห็นเมนูอาชีพทางเลือก เมื่อวิสาหกิจปรับตัวหรือมีตัวเลือกที่หลากหลาย	2. การทำ knowledge stock เรื่องเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้อง หรือ เทคโนโลยีที่มีอยู่ในมหาวิทยาลัย และสามารถนำไปสู่ระบบจับคู่งาน (Job Matching) กับกรมฝีมือแรงงานได้	3. การทำ Opportunity-based ใหม่ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน Local Business ตลอดจนอุตสาหกรรมในพื้นที่	4. การวิเคราะห์บริบทของกลุ่มครัวเรือนเป้าหมายตามฐานทุน 5 ด้าน
			แสดงให้เห็นวิวัฒนาการ หลังจากที่สิ่งกระตุ้นมีอะไรเกิดขึ้นในแต่ละปี step เป็นอย่างไร ต้องพัฒนาอะไรต่อในแต่ละปี						
								4. โอกาสจากความร่วมมือในจังหวัดภาครัฐ เอกชน และมหาวิทยาลัยในพื้นที่มีบทบาทในการสนับสนุนอย่างเข้มข้น	ในรูปแบบของการรวมกลุ่ม ทุนธรรมชาติ มีแหล่งทรัพยากรไม่กระจายอยู่ในพื้นที่
								5. โอกาสต่อยอดระดับอุตสาหกรรมในพื้นที่ ได้แก่ อุตสาหกรรมพลังงานทดแทน อุตสาหกรรมอาหาร และอุตสาหกรรมเฟอร์นิเจอร์	
โครงการวิจัยย่อยที่ 2 การพัฒนาและยกระดับห่วงโซ่มูลค่า สมุนไพรพื้นถิ่น การบริการแพทย์แผนไทย และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เพื่อจัดความยากจนและลด ความเหลื่อมล้ำพื้นที่อำเภอเถิน และอำเภอห้างฉัตร จังหวัด ลำปาง	เน้นการลดรายจ่ายในครัวเรือน	มีการยกระดับรายได้ด้วยส่งเสริมการปลูกสมุนไพรพื้นถิ่นและการส่งเสริมแพทย์แผนไทย	1.เพิ่มจำนวนนวัตกรรมใหม่เพื่อรองรับการการผลิต และแปรรูปสมุนไพร 2.ร่วมมือกับอบจ. ลำปางด้านการแพทย์แผนไทย	ขยายผลการดำเนินงานด้านสมุนไพร การแพทย์แผนไทยและการดูแลสุขภาพ ไปยังอำเภออื่น	นำนโยบายด้านสมุนไพร การแพทย์แผนไทยเข้าสู่หน่วยงานระดับจังหวัด จัดตั้งหน่วยงานที่ดูแลระบบสมุนไพร การแพทย์แผนไทย การดูแลสุขภาพ	ครัวเรือนยากจนองค์ความรู้และประสบการณ์การใช้สมุนไพรเพื่อดูแลสุขภาพเป็นทุนเดิม ซึ่งนำไปสู่การรวมกลุ่มเพื่อยกระดับการผลิตและแปรรูปสมุนไพรเพื่อสร้างอาชีพและรายได้ในรูปแบบต่างๆ	ชุดองค์ความรู้สารปรับปรุงดินที่เหมาะสม, ชุดองค์ความรู้ด้านการแปรรูปสมุนไพร และองค์ความรู้แพทย์แผนไทยในการดูแลสุขภาพด้วยตนเอง	1. เกิดกลุ่มวิสาหกิจและศูนย์เรียนรู้สมุนไพร เพื่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ รวมถึงการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มอาชีพ 2. การจัดตั้งโรงพยาบาลการแพทย์	ทุนมนุษย์ กลุ่มครัวเรือนเป้าหมายพหุมีทักษะความรู้ การใช้แรงงาน เพื่อพัฒนาอาชีพและรายได้ ทุนกายภาพ กลุ่มครัวเรือน

โครงการย่อย	ความแตกต่างในการดำเนินการของปี 2566 และปี 2567		Mile Stone			เพิ่มการออกแบบโมเดลแก่นจนให้เห็นทิศทางและรายละเอียด			
	ปี 2566	ปี 2567	ปี 2568	ปี 2569	ปี 2570	1. การรื้อวิสาหกิจ/ Local business/ กลุ่มอาชีพที่อยู่ให้เห็นเมนูอาชีพทางเลือก เมื่อวิเคราะห์บริบทครัวเรือนจะมีตัวเลือกที่หลากหลาย	2. การทำ knowledge stock เรื่องเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้อง หรือเทคโนโลยีที่มีอยู่ในมหาวิทยาลัย และสามารถนำไปสู่ระบบจับคู่งาน (Job Matching) กับกรรมฝีมือแรงงานได้	3. การทำ Opportunity-based ใหม่ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน Local Business ตลอดจนอุตสาหกรรมในพื้นที่	4. การวิเคราะห์บริบทของกลุ่มครัวเรือนเป้าหมายตามฐานทุน 5 ด้าน
			แสดงให้เห็นวิวัฒนาการ หลังจากที่สังเคราะห์มีอะไรเกิดขึ้นในแต่ละปี step เป็นอย่างไร ต้องพัฒนาอะไรต่อไปในแต่ละปี						
			3.การสร้างระบบบริการแพทย์แผนไทยแบบครบวงจร 4.การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแบบครบวงจร “แม่หมอกแดนสมุนไพร”		ท้องถิ่น			แผนที่ไทยในจังหวัดลำปาง ตามนโยบายของ อบจ. โดยมี รพ.สต.จำนวน 67 แห่ง เป็นสมาชิกเครือข่ายในการสนับสนุน	ยากจนไม่มีที่อยู่อาศัยมั่นคง และขาดการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ทุนการเงิน ไม่มีเงินออม และมีหนี้สินที่ต้องใช้เป็นต้นทุนในการประกอบอาชีพ ทุนสังคม มีการรวมกลุ่มอาชีพ ทุนธรรมชาติ มีต้นทุนทางธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์เป็นแหล่งทรัพยากร เช่น ดิน น้ำ ป่า ที่เป็นแหล่งอาหาร

ตารางที่ 4.4 สรุปผลงาน Impact Pathway และ กิจกรรม Output/ Outcome และ Impact

โครงการสร้างกลไกความร่วมมือแบบบูรณาการเพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์จัดความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคมของจังหวัดลำปาง				
กิจกรรม/ Output/ Outcome/ Impact ที่คาดว่าจะส่งมอบ				ผลที่เกิดขึ้นจริง
กิจกรรม	Output	Outcome	Impact	
1. พัฒนาระบบคลังข้อมูลความยากจนมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางสู่การเป็นศูนย์การช่วยเหลือและส่งต่อคนจน	1. ระบบคลังข้อมูลความยากจนมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางสู่การเป็นศูนย์การช่วยเหลือและส่งต่อคนจนจำนวน 1 ระบบ	1. คนจนเป้าหมายได้รับการส่งต่อการช่วยเหลือให้เข้าสู่สวัสดิการของรัฐและเข้าถึงโอกาสของการประกอบอาชีพ	1. คนจนเป้าหมายได้รับการช่วยเหลือเช่น ที่อยู่อาศัย การรักษาพยาบาล และการส่งเสริมให้มีอาชีพ	มีการดำเนินการพัฒนาระบบคลังข้อมูลความยากจนมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางเพื่อเป็นศูนย์การช่วยเหลือและส่งต่อคนจน โดยอยู่ในขั้นตอนการพัฒนาแบบให้สมบูรณ์และการทดลองใช้ระบบข้อมูลการส่งต่อความช่วยเหลือและการติดตามผลการช่วยเหลือและป้อนข้อมูลย้อนกลับ (Feedback Loop) ด้วยเครื่องมือบันทึกข้อมูลการช่วยเหลือขณะทำการค้นหาสอบถามคนจนเป้าหมาย เพื่อแสดงให้เห็นถึงข้อมูลของกลุ่มเป้าหมายที่ได้รับการช่วยเหลือแล้วและกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการรับการช่วยเหลือเร่งด่วน ก่อนนำเข้าสู่ระบบฐานข้อมูลและส่งต่อการช่วยเหลือให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรวมถึงการให้การช่วยเหลือเบื้องต้นจากทีมวิจัย โดยข้อมูลการช่วยเหลือส่งต่อ ปีพ.ศ.2567 พบว่า กลุ่มเป้าหมายได้รับการช่วยเหลือส่งต่อด้านทุนมนุษย์ ผ่านสวัสดิการหลักของรัฐ ได้แก่ เงินอุดหนุนเด็กแรกเกิด เงินบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ เงินเบี้ยยังชีพผู้พิการ และเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ โดยภาพรวมมีผู้ได้รับสิทธิรวม 16,020 ราย คิดเป็นมูลค่าความช่วยเหลือกว่า 7,883,700 บาท โดย อำเภอที่มีจำนวนผู้ได้รับสิทธิสูงสุด ได้แก่ อำเภอเถิน อำเภอเมืองลำปาง และอำเภองาว สะท้อนให้เห็นถึงภาวะการพึ่งพิงสวัสดิการภาครัฐในพื้นที่ที่มีประชากรมากและมีผู้สูงอายุจำนวนมาก ขณะที่บางอำเภอ เช่น เมือง

โครงการสร้างกลไกความร่วมมือแบบบูรณาการเพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์จัดความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคมของจังหวัดลำปาง				
กิจกรรม/ Output/ Outcome/ Impact ที่คาดว่าจะส่งมอบ				ผลที่เกิดขึ้นจริง
กิจกรรม	Output	Outcome	Impact	
				ปานและสบปราบ มีผู้ได้รับสิทธิค่าน้ำน้อย ซึ่งสัมพันธ์กับจำนวนประชากรและโครงสร้างประชากรของพื้นที่ ข้อมูลการช่วยเหลือในมิติ “ความเป็นอยู่” และการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยผ่านโครงการบ้านพอเพียง (ดำเนินการทั้งโดย พอช. และพมจ.ลำปาง) มีการสนับสนุนงบประมาณบ้านพอเพียงรวมทั้งสิ้น 2,160,000 บาท ครอบคลุม 72 ครัวเรือนในพื้นที่เป้าหมาย รวมถึงการช่วยเหลือโดย OM “จักรวาลไผ่” และ “สมุนไพร่แก่น” ภายใต้งบประมาณในการบริหารกิจกรรมของ OM แสดงถึงการพยายามสร้างฐานเศรษฐกิจทางเลือกและเสริมพลังทางสังคมแก่ครัวเรือนกลุ่มเป้าหมาย โดยเฉพาะในพื้นที่แกว แม่เมาะ และห้างฉัตร ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการขับเคลื่อนโครงการแก่งจนอย่างต่อเนื่อง ข้อมูลการช่วยเหลือในมิติ “ด้านสุขภาพ” และ “ด้านการศึกษา” พบว่ามีการส่งต่อผู้ป่วยติดเตียงและผู้สูงอายุในภาวะเรื้อรังตัวรวม 581 ราย และการประสานสาธารณสุข 329 ราย ขณะเดียวกันยังมีการส่งต่อเด็กที่หลุดจากการศึกษาในวัย 6-15 ปี จำนวน 12 ราย และการแก้ไขปัญหาการไม่รู้หนังสือและภาษาไทยในกลุ่มวัยแรงงานอีก 40 ราย สถานการณ์นี้สะท้อนถึงความท้าทายเชิงโครงสร้างทั้งด้านสุขภาพผู้สูงอายุและคุณภาพทุนมนุษย์ในวัยเรียนและวัยแรงงาน ซึ่งยังต้องได้รับการแก้ไขอย่างต่อเนื่อง สรุปการส่งต่อความช่วยเหลือ และการติดตาม

โครงการสร้างกลไกความร่วมมือแบบบูรณาการเพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์จัดความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคมของจังหวัดลำปาง				
กิจกรรม/ Output/ Outcome/ Impact ที่คาดว่าจะส่งมอบ				ผลที่เกิดขึ้นจริง
กิจกรรม	Output	Outcome	Impact	
				Feedback Loop ข้อมูลสะท้อนให้เห็นว่าการส่งต่อความช่วยเหลือเครือข่ายเรือนกลุ่มเป้าหมายปี 2567 ครอบคลุมหลายมิติ ทั้งด้านทุนมนุษย์ ความเป็นอยู่ และคุณภาพชีวิต โดยมีสวัสดิการภาครัฐเป็นกลไกพื้นฐานที่ช่วยรองรับภาระค่าใช้จ่ายและการดำรงชีพของประชาชน ขณะเดียวกัน การพัฒนาเชิงรุกผ่านโครงการบ้านพอเพียงและการสร้างกิจกรรมทางเศรษฐกิจอย่าง “จักรวาลไผ่” และ “สมุนไพรแก่น” สะท้อนการเสริมพลังเพื่อสร้างความยั่งยืน นอกจากนี้ การติดตาม feedback loop ในด้านสุขภาพและการศึกษา ยังชี้ให้เห็นปัญหาที่ซ่อนอยู่ คือ ภาวะพึ่งพิงของผู้สูงอายุและความเปราะบางด้านการศึกษาในกลุ่มเด็กและแรงงานวัยทำงาน ดังนั้น ภาพรวมการส่งต่อความช่วยเหลือไม่ได้หยุดอยู่ที่การให้สวัสดิการเชิงรับเพียงอย่างเดียว แต่กำลังขยายสู่การสร้างศักยภาพเชิงรุกและการพัฒนาอย่างบูรณาการเพื่อให้ครัวเรือนเปราะบางสามารถพึ่งพาตนเองได้มากขึ้นในอนาคต
2. ส่งเสริมให้เกิดอำเภอต้นแบบด้านการจัดการปัญหาความยากจน	2. เกิดอำเภอต้นแบบด้านการจัดการปัญหาความยากจนจำนวน 1 แห่ง	2. อำเภอแก่นจันทน์แบบสามารถช่วยเหลือคนจนเป้าหมายได้ 100%	2. คนจนเป้าหมายในพื้นที่อำเภอแก่นจันทน์แบบได้เข้าถึงการช่วยเหลือได้อย่างตรงเป้า	2. มีการดำเนินการสร้างพื้นที่ต้นแบบ (Prototype Area) ระดับอำเภอ โดยจังหวัดลำปางเลือกพื้นที่ที่เหมาะสมเป็นพื้นที่ดำเนินการ เน้นการยกระดับคุณภาพชีวิต ความยั่งยืน และนวัตกรรมเพื่อเศรษฐกิจฐานราก เชื่อมโยงกับแผนพัฒนาอำเภอแม่เมาะ และยุทธศาสตร์จังหวัดลำปาง โดยความร่วมมือจากหน่วยงานตามภารกิจต่างๆ ขณะนี้อยู่ในระหว่างการพัฒนาโมเดลแห่งความสำเร็จของการเป็นต้นแบบ

โครงการสร้างกลไกความร่วมมือแบบบูรณาการเพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์จัดความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคมของจังหวัดลำปาง				
กิจกรรม/ Output/ Outcome/ Impact ที่คาดว่าจะส่งมอบ				ผลที่เกิดขึ้นจริง
กิจกรรม	Output	Outcome	Impact	
				อำเภอแม่เงา เพื่อจะขยายผลไปยังพื้นที่ตำบลพิชัย จังหวัดลำปาง ที่เป็นพื้นที่ขยายผล ดำเนินการในปี พ.ศ. 2568
3. ส่งเสริมให้เกิดการบูรณาการแผนระดับอำเภอเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน	3. เกิดแผนยุทธศาสตร์เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนจังหวัดลำปาง จำนวน 1 แผน	3. จังหวัดลำปางมียุทธศาสตร์แก้จนที่เกิดจากการบูรณาการของทุกภาคส่วนในการจัดปัญหาความยากจนภายในจังหวัด	3.แผนยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาความยากจนเป็นแผนงานที่สามารถแก้ไขปัญหาคนจนในจังหวัดลำปางให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น	3. มีการดำเนินการเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์จังหวัด โดยจำแนกตาม Operation Model (OM) จำนวน 2 OM และ 1 กิจกรรมหนุนเสริมต่อยอด ปี พ.ศ.2566 โดยจังหวัดลำปางได้กำหนดประเด็นการพัฒนาจังหวัดเป็น 5 ประเด็น ดังนี้ 3.1 ประเด็นที่ 1 การพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตเสริมสร้างความมั่นคงปลอดภัยเพื่อสังคมและคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน 3.2 ประเด็นที่ 2 ส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจของจังหวัด 3.3 ประเด็นที่ 3 ยกระดับหัตถอุตสาหกรรมอุตสาหกรรม บนพื้นฐานของเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ 3.4 ประเด็นที่ 4 การพัฒนาเกษตรเชิงคุณภาพเกษตรแปรรูปมูลค่าสูงด้วยนวัตกรรมและเทคโนโลยี 3.5 ประเด็นที่ 5 การอนุรักษ์ ฟื้นฟู และบริหารทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน
4. พัฒนาและส่งเสริมผู้ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Entrepreneur) และสนับสนุนให้เกิดศูนย์บ่มเพาะองค์ความรู้สู่การสร้างกลไกปฏิบัติการแก้ไขปัญหาคความยากจน	4. เกิดผู้ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Entrepreneur) จำนวน 1 แห่ง	4. ผู้ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคมจะเป็นต้นแบบของการยกระดับอาชีพและผลิตภัณฑ์ให้แก่กลุ่มคนจนเป้าหมาย	4. เกิดเศรษฐกิจฐานรากที่ยั่งยืน ครวัเรือนยากจนมีรายได้มั่นคง ลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมในจังหวัดลำปาง	4. ดำเนินการส่งเสริมผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน โดยการให้คำปรึกษาหรือการจัดอบรมให้ความรู้แก่ชุมชนหรือผู้ประกอบการชุมชน และรวมถึงการพัฒนาเชิงพื้นที่ โดยทำหน้าที่เป็นศูนย์บ่มเพาะวิสาหกิจ (UBI) หรือเป็นกลไกหลักในการยกระดับเศรษฐกิจฐานรากในพื้นที่ภายใต้ต้งยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัย

โครงการสร้างกลไกความร่วมมือแบบบูรณาการเพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์จัดความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคมของจังหวัดลำปาง				
กิจกรรม/ Output/ Outcome/ Impact ที่คาดว่าจะส่งมอบ				ผลที่เกิดขึ้นจริง
กิจกรรม	Output	Outcome	Impact	
5. ส่งเสริมศักยภาพนักวิจัยสู่การเป็นนักบริหารจัดการเชิงพื้นที่	5. เกิดนักบริหารจัดการเชิงพื้นที่ทั้งการพัฒนาและวิจัยจำนวน 50 คน	5. นักบริหารจัดการเชิงพื้นที่ทั้งนักวิจัยและพัฒนามีทักษะเพื่อปฏิบัติงานในพื้นที่ได้อย่างเต็มศักยภาพ	5. ระบบการพัฒนาพื้นที่ที่มีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง เกิดการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ที่ยั่งยืนและสามารถขยายผลไปยังพื้นที่อื่นได้	5. เป็นผลจากการพัฒนาและยกระดับบทบาทของมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาพื้นที่ (Area Based University) โดยการพัฒนา นักบริหารจัดการเชิงพื้นที่ (Area Manager) ได้พัฒนา ADM จำนวน 53 คน และ ARM จำนวน 29 คน
6. พัฒนาและจัดทำตลาดแก้งจัน จังหวัดลำปาง	6. เกิดตลาดแก้งจันจังหวัดลำปางจำนวน 1 แห่ง	6. ตลาดแก้งจันเป็นพื้นที่ส่งเสริมให้กลุ่มคนจนเป้าหมายนำผลิตภัณฑ์มาจำหน่ายเพื่อสร้างรายได้	6. กลุ่มคนจนมีโอกาทางเศรษฐกิจมากขึ้นการพัฒนาพื้นที่มีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง และลดการพึ่งพิงสวัสดิการเชิงสงเคราะห์ในระยะยาว	6. ทีมวิจัยทำหน้าที่ในการหนุนเสริม ยุกระดับประเด็นการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากผ่านโมเดลแก้งจัน บูรณาการความร่วมมือด้านการวิจัย งานบริการวิชาการ เพื่อยกระดับความสามารถของครัวเรือนคนจนเป้าหมายและกลุ่มผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ ในการยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชน และการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนจากโครงการวิจัย โครงการบริการวิชาการ รวมถึงการเผยแพร่ผลการดำเนินงานที่ผ่านมาการดำเนินงานใช้วิธีการเผยแพร่หลากหลายช่องทาง เช่น เวทีการประชุมระดับพื้นที่หมู่บ้าน ตำบล และจังหวัด การจัดงานอีเวนท์นำเสนอผลผลิตหรือผลิตภัณฑ์จากโครงการวิจัยแก้งจัน เช่น การทำตลาดแก้งจันในรูปแบบออนไลน์ ตลาดแก้งจันระดับจังหวัด ซึ่งตลาดแก้งจันระดับจังหวัดได้บูรณาการกับพันธกิจของมหาวิทยาลัยในงาน “มหกรรมรวมพลังราชภัฏลำปาง จำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน” ภายใต้โครงการยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 โครงการเพิ่มศักยภาพชุมชน Soft Power บนฐานอัตลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และโครงการสร้างกลไกความร่วมมือแบบบูรณาการ

โครงการสร้างกลไกความร่วมมือแบบบูรณาการเพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์จัดความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคมของจังหวัดลำปาง				
กิจกรรม/ Output/ Outcome/ Impact ที่คาดว่าจะส่งมอบ				ผลที่เกิดขึ้นจริง
กิจกรรม	Output	Outcome	Impact	
				เพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์จัดความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคม ทั้งนี้มีภาคีเครือข่ายเข้าร่วมงานภาคีเครือข่าย 127 แห่ง มีจำนวนผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ได้รับการยกระดับและพัฒนาจำนวน 58 ผลิตภัณฑ์ และการเผยแพร่การดำเนินงานด้วยวิธีการการจัดทำสื่อ เช่น คลิปวิดีโอ เพจลำปางก้าวหน้า ยูทูบ
7. จัดตั้งกองทุนเพื่อคนยากจนจังหวัดลำปาง	7. เกิดกองทุนเพื่อช่วยเหลือคนยากจนจังหวัดลำปาง 1 แห่ง	7. จังหวัดลำปางมีกองทุนเพื่อช่วยเหลือคนยากจนอย่างมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน	7. ระบบสวัสดิการชุมชนที่ยั่งยืนเกิดขึ้นจริง ครีวเรือนยากจนมีหลักประกันทางสังคม ลดความเปราะบาง และสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน	7. ดำเนินการจัดตั้งกองทุน ใช้วิธีการระดมทุนโดยการจัดทำ “ผ้าป่าสามัคคี” เพื่อช่วยเหลือ “กลุ่มครัวเรือนยากจน” “สร้างโอกาสทางสังคม” ให้คนจนมีโอกาสได้หลุดพ้นจากความยากจนตามแนวคิดความเชื่อ “บุญนำทาง” จากการระดมทุนด้วยรูปแบบ “การทอดผ้าป่า” ครั้งนี้พบว่ายอดบริจาคเงินเพื่อช่วยเหลือคนยากจนรวมทั้งสิ้น 201,435 บาท (สรุปยอด ณ วันที่ 26 มิถุนายน 2568) โดยทีมวิจัยได้ประสานความร่วมมือกับมูลนิธิชุมชนลำปาง เป็นผู้ดูแลกองทุนเพื่อสานต่อเจตนารมณ์ในการช่วยเหลือคนจนลำปางต่อไป
8. บูรณาการการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยด้านการเกษตรในช่วงฤดูแล้ง	8. เกิดกิจกรรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยด้านการเกษตรในช่วงฤดูแล้งจำนวน 1 กิจกรรม	8. การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยด้านการเกษตรในช่วงฤดูแล้งจะเป็นกิจกรรมต้นแบบในการขยายไปยังพื้นที่แห้งแล้งอื่น ๆ ภายในจังหวัด	8. เกษตรกรและชุมชนสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศได้อย่างยั่งยืน ลดความเสียหายทางเศรษฐกิจและเพิ่มความมั่นคงทางอาหารของจังหวัด	8. เป็นผลจากการพัฒนาและยกระดับบทบาทของมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาพื้นที่ (Area Based University) การจัดทำโครงการและกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้ง “โครงการธนาคารน้ำใต้ดิน” และอุกทกภัยน้ำท่วม ในพื้นที่ตำบลหนองหล่ม อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง

โครงการขับเคลื่อนเชิงบูรณาการเพื่อพัฒนาและสนับสนุนพื้นที่วิจัยเชิงยุทธศาสตร์ และเพื่อยกระดับแพลตฟอร์มการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำพื้นที่จังหวัดลำปาง				
กิจกรรม/ Output/ Outcome/ Impact ที่คาดว่าจะส่งมอบ				ผลที่เกิดขึ้นจริง
กิจกรรม	Output	Outcome	Impact	
1. ประชุมชี้แจงโครงการวิจัยและทบทวนผลการดำเนินงาน	1. ข้อมูลการถอดเรียนผลการดำเนินงานการแก้ไขปัญหาความยากจน	1. ได้ข้อมูลเพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์งานเพื่อดำเนินการโครงการฯ	1. การได้แผนงานการทำงานร่วมกันเป็นส่วนสำคัญในการเริ่มต้นโครงการเพื่อเรียนรู้บริบทการทำงานและสามารถลดข้อจำกัดในการทำงานได้	1. ขณะนี้อยู่ในขั้นตอนการดำเนินการพัฒนาระบบ Application พร้อมใช้ ร่วมกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำปาง เพื่อส่งต่อ ความช่วยเหลือคนจนให้เข้าสู่สวัสดิการของรัฐ โดยจะขยายความร่วมมือไปยังโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในสังกัดจำนวน 67 แห่ง
2. สร้างกลไกการทำงานเชิงบูรณาการกับภาคีเครือข่ายหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	2. แผนงานการทำงานเชิงบูรณาการร่วมกันของภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง	2. เกิดพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ของภาคีเครือข่ายที่ร่วมกันดำเนินโครงการ	2. การใช้ประโยชน์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภาคีเครือข่ายที่สามารถนำต้นแบบอำเภอแก้จนไปต่อยอดพัฒนาในพื้นที่อื่น	2. มีการพัฒนาระดับข้อมูล และระบบสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ (Decision Support System: DSS) เป็นการพัฒนาาระบบสารสนเทศเพื่อเป็นตัวเชื่อมโยงข้อมูล โดยจะนำข้อมูลที่อยู่ในระบบ PPPConnext มาตรวจสอบความสมบูรณ์ว่ามีความถูกต้อง ครบถ้วน เพื่อพัฒนาระบบการทำงานของสารสนเทศ และนำเข้าข้อมูลใหม่ เพื่อติดตามและประเมินผลการดำเนินงานโมเดลแก้จน (Operating Model)
3. ประชุมชี้แจงโครงการและการเก็บข้อมูลระดับอำเภอ/ตำบล	3. แผนการดำเนินงานบูรณาการเชิงยุทธศาสตร์	3. สร้างการรับรู้ความเข้าใจการดำเนินโครงการฯในพื้นที่เป้าหมาย	3. การจัดทำยุทธศาสตร์เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนที่มีเป้าหมายร่วมกันแบบเป็นรูปธรรม ครบถ้วนยากจนสามารถเข้าสู่สวัสดิการของภาครัฐหรือเอกชนได้มากขึ้นจากการดำเนินงานของระบบฐานข้อมูล ทั้ง	3. มีการพัฒนาระดับข้อมูล และระบบสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ (Decision Support System: DSS) เป็นการพัฒนาาระบบสารสนเทศเพื่อเป็นตัวเชื่อมโยงข้อมูล โดยจะนำข้อมูลที่อยู่ในระบบ PPPConnext มาตรวจสอบความสมบูรณ์ว่ามีความถูกต้อง ครบถ้วน เพื่อพัฒนาระบบการทำงานของสารสนเทศ และนำเข้าข้อมูลใหม่ เพื่อติดตามและประเมินผลการดำเนินงานโมเดลแก้จน (Operating Model)

โครงการขับเคลื่อนเชิงบูรณาการเพื่อพัฒนาและสนับสนุนพื้นที่วิจัยเชิงยุทธศาสตร์ และเพื่อยกระดับแพลตฟอร์มการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำพื้นที่จังหวัดลำปาง				
กิจกรรม/ Output/ Outcome/ Impact ที่คาดว่าจะส่งมอบ				ผลที่เกิดขึ้นจริง
กิจกรรม	Output	Outcome	Impact	
4. การจัดทำยุทธศาสตร์ร่วมกันของภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง 4.1 การวางเป้าหมายร่วม/ผลักดันยุทธศาสตร์แก่กับภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง 4.2 การจัดทำยุทธศาสตร์ร่วมกันของภาคีที่เกี่ยวข้อง 4.3 การนำยุทธศาสตร์ไปปฏิบัติและการติดตามการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์	4. กลไกความร่วมมือเพื่อขจัดปัญหาความยากจนระดับจังหวัดที่มีการสร้างเป้าหมายร่วมในการขจัดความยากจนร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรม 1 กลไก	4. ภาคีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีระบบการทำงานเชิงบูรณาการร่วมกัน	4. เกิดกลไกการพัฒนาระดับจังหวัดที่มีเอกภาพและประสิทธิภาพสูง สามารถลดปัญหาข้อขัดข้องนโยบายและสร้างความยั่งยืนในการแก้ไขปัญหาความยากจน	4. ข้อมูลครัวเรือนคนจนจังหวัดลำปาง ปี 2567 พบว่า จังหวัดลำปางมีคนจนจริงรวมทั้งสิ้น 5,805 คน โดยจำนวนดังกล่าวมาจากการทวนสอบ ปี 2566 จำนวน 3,396 คน ทำการ Addon จำนวน 856 คน และในปี 2567 Addon เพิ่มเติม 1,553 คน อย่างไรก็ตามยังพบว่า คนจนรั่วไหล (Inclusion Error) จำนวน 3,156 คน คิดเป็นร้อยละ 42.60 และคนจนที่ตกหล่น (Exclusion Error) จำนวน 1,553 คน คิดเป็นร้อยละ 20.96 โดยลดลงจากปี 2566 จำนวน 1,603 คน คิดเป็นร้อยละ 21.64
5. การนำข้อมูลจัดเก็บภาคสนามเข้าสู่ระบบ	5. ยุทธศาสตร์การการจัดความยากจนระดับจังหวัดที่มีเป้าหมายร่วม แผนปฏิบัติการร่วม และโครงการปฏิบัติการแก้ไขปัญหาความยากจน จำนวน 1 แผน	5. เกิดยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหความยากจนที่สามารถทำงานร่วมกันเชิงบูรณาการ ครัวเรือนยากจนเข้าสู่สวัสดิการภาครัฐ อยู่ในระบบฐานข้อมูลที่มีการติดตามประเมินผล	5. จังหวัดมีระบบการจัดการความยากจนที่เป็นระบบและยั่งยืน สามารถกำหนดนโยบายเชิงหลักฐาน (evidence-based policy) และลดจำนวนคนจนได้จริง	5. เกิดการยกระดับโมเดลแก่น (PPAM) ในการพัฒนาอาชีพและยกระดับรายได้เพิ่มขึ้น ภาพรวมร้อยละ 18.44 มีจำนวนนวัตกรรมที่ใช้ในการพัฒนาอาชีพที่ทำได้จริง 49 นวัตกรรม ■ คนจนสามารถเข้าถึงการสร้างอาชีพในระดับครัวเรือน และระดับกลุ่ม ด้วย Up-skill/ Re-skill/ New-skill 100% ■ ได้โมเดลเศรษฐกิจชุมชนรายครัวเรือน จำนวน 1 โมเดล และ 1 กิจกรรมหนุนเสริมต่อยอด ปี พ.ศ.2566 คือ โมเดลจากโครงการวิจัยย่อยที่ 2 เรื่องการพัฒนาและยกระดับห่วงโซ่คุณค่าสมุนไพรพื้นถิ่น การบริการแพทย์แผนไทย และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เพื่อขจัดความยากจนและลด ความเหลื่อมล้ำพื้นที่ อำเภอเถิน

โครงการขับเคลื่อนเชิงบูรณาการเพื่อพัฒนาและสนับสนุนพื้นที่วิจัยเชิงยุทธศาสตร์ และเพื่อยกระดับแพลตฟอร์มการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำพื้นที่จังหวัดลำปาง				
กิจกรรม/ Output/ Outcome/ Impact ที่คาดว่าจะส่งมอบ				ผลที่เกิดขึ้นจริง
กิจกรรม	Output	Outcome	Impact	
				และอำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง และ 1 กิจกรรม หนุนเสริมต่อยอด ปี พ.ศ.2566 คือ โมเดลหนุนเสริม ปุ๋ยหมักชีวภาพใบกระถิน-อิวมัส และ กิจกรรมหนุนเสริมไฟฟ้าฯ ■ ได้โมเดลแก๊จน Pro-poor Value Chain ที่มีศักยภาพยกระดับรายได้ครัวเรือนและ GPP จังหวัด จำนวน 1 โมเดล คือ โครงการวิจัยย่อยที่ 1 เรื่อง การขจัดความยากจนและยกระดับ คุณภาพชีวิตด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมด้วย แนวทางจักรวาลไผ่ พื้นที่จังหวัดลำปาง ■ ได้โมเดลแก๊จน Social Safety Net ที่มีการระดมทุน/สร้างกองทุน สร้างระบบสวัสดิการเกื้อกูลให้คนจน กลุ่มเปราะบาง คนด้อยโอกาสในชุมชนให้อยู่ดีมีสุข (Well-being) และ Social Mobility จำนวน 1 โมเดล คือ กิจกรรมการจัดตั้งกองทุน ใช้วิธีการระดมทุนโดยการจัดทำ “ผ้าป่าสามัคคี” เพื่อช่วยเหลือ “กลุ่มครัวเรือนยากจน” “สร้างโอกาสทางสังคม” ให้คนจนมีโอกาสดำรงชีพจากความยากจนตามแนวคิดความเชื่อ “บุญนำทาง” โดยทีมวิจัยได้ประสานความร่วมมือกับมูลนิธิชุมชนลำปางเป็นผู้ดูแลกองทุนเพื่อสานต่อเจตนารมณ์ในการช่วยเหลือคนจนลำปางต่อไป โดย มูลนิธิชุมชนลำปาง เป็นองค์กรที่มีแนวคิดการทำงานสอดคล้องกับ

โครงการขับเคลื่อนเชิงบูรณาการเพื่อพัฒนาและสนับสนุนพื้นที่วิจัยเชิงยุทธศาสตร์ และเพื่อยกระดับแพลตฟอร์มการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำพื้นที่จังหวัดลำปาง				
กิจกรรม/ Output/ Outcome/ Impact ที่คาดว่าจะส่งมอบ				ผลที่เกิดขึ้นจริง
กิจกรรม	Output	Outcome	Impact	
				โครงการวิจัย กล่าวคือ นิยามของมูลนิธิชุมชนลำปาง คือ “เป็นองค์กรทุนที่ยั่งยืนซึ่งได้มาจากการระดมทุน ทุนในชุมชนท้องถิ่นและผู้ที่มีจิตศรัทธาต่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น มีบทบาทหน้าที่ให้ทุนสนับสนุนกิจกรรมสาธารณประโยชน์และพลเมืองที่ทำงานช่วยเหลือสังคม เพื่อสร้างเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นเสมือนสะพานเชื่อมโอกาสให้คนรวยน้ำใจได้ช่วยเหลือสังคม”
6. รายงานผลข้อมูลในระบบ ส่งต่อให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	6. ตัวแบบ “อำเภอแวกเจน/ท้องถิ่นแวกเจน”ทั้งพื้นที่ โดยสร้างพื้นที่ต้นแบบ (Prototype Area) ระดับอำเภอ	6. มีการนำโมเดลไปปฏิบัติจริง เกิดการเรียนรู้และขยายผลการแก้ปัญหาคความยากจนในระดับอำเภอ	6. ระบบต้นแบบนี้ถูกใช้เป็นกรณีศึกษาหรือแนวนโยบายระดับจังหวัดและประเทศ เกิดการขยายผลเชิงโครงสร้างเพื่อแก้ปัญหาคความยากจนอย่างเป็นระบบ	6. จำนวนคนจนเป้าหมายได้รับความช่วยเหลือผ่านองค์ความรู้ เทคโนโลยี/ นวัตกรรม (Technology) เพื่อการพัฒนาอาชีพและยกระดับรายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 20 และเข้าถึงโอกาสในการยกระดับฐานะทางสังคม (Social Mobility) อย่าง น้อย 1,039ครัวเรือน
7. ถ่ายทอดองค์ความรู้ และส่งต่อข้อมูลเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาความยากจน	7. เกิดองค์ความรู้ ชุดข้อมูลที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จากที่เป็นระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนกลางของจังหวัดและระบบสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ (Decision Support System : DSS)	7. หน่วยงานใช้ข้อมูลในการวิเคราะห์และตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถวางแผนช่วยเหลือได้ตรงกลุ่มเป้าหมาย	7. เกิดนโยบายและแผนพัฒนาที่แม่นยำ ลดความซ้ำซ้อนของการช่วยเหลือ และเพิ่มประสิทธิภาพการแก้ปัญหาคความยากจนในระดับจังหวัดและประเทศ	7. เกิดการยกระดับโมเดลแวกเจน (PPAM) การพัฒนาอาชีพแลมีจำนวนนวัตกรรมที่ใช้ในการพัฒนาอาชีพที่ทำได้จริง 49 นวัตกรรม และจำนวนองค์ความรู้เทคโนโลยี ที่ถูกนำไปใช้ยกระดับศักยภาพ จำนวน 35 เทคโนโลยี

โครงการ การจัดความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิตด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมด้วยแนวทางจักรวาลไผ่พื้นที่จังหวัดลำปาง				
กิจกรรม/ Output/ Outcome/ Impact ที่คาดว่าจะส่งมอบ				ผลที่เกิดขึ้นจริง
กิจกรรม	Output	Outcome	Impact	
1. การสร้าง Platform การแลกเปลี่ยน ถอดบทเรียน การจัดกิจกรรมเพื่อเสริมทักษะศักยภาพพื้นที่ เพื่อการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำพื้นที่นำร่อง อำเภอแม่เมาะและอำเภองาว	1. แผนปฏิบัติการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำบูรณาการกับ โครงการอำเภอบำบัดทุกข์ บำรุงสุขแบบบูรณาการอย่างยั่งยืน	1. เกิดพลังความร่วมมือกับทุกภาคส่วนทุกระดับเพื่อขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาความยากจน	1. การบูรณาการ การทำงานร่วมกันทำให้ประหยัดงบประมาณจากการดำเนินงานที่ซ้ำซ้อนลงได้ ส่งผลให้สามารถขยายจำนวนกลุ่มเป้าหมายได้มากขึ้น เกิดการบริหารทรัพยากรบุคคลได้อย่างมีประสิทธิภาพ	1. มีการวางแผนปฏิบัติงาน โดยออกแบบให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาอำเภอ และแผนยุทธศาสตร์จังหวัด
2 .การบูรณาการโครงการวิจัยกับ โครงการอำเภอบำบัดทุกข์ บำรุงสุขแบบบูรณาการอย่างยั่งยืน	2.ยกระดับโมเดลแกน (PPAM) ในพื้นที่ ประเด็น ไผ่ และผลผลิตทางการเกษตรที่ระบุนวัตกรรม และ/หรือ เทคโนโลยีในการพัฒนาอาชีพและยกระดับรายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 20 ที่มีความสอดคล้องกับบริบทพื้นที่และกลุ่มเป้าหมายจากการวิเคราะห์ฐานทุนดำรงชีพ 5 ด้าน อย่างน้อย 20 นวัตกรรม/เทคโนโลยี	2. คนจนเป้าหมายสามารถเข้าถึงนวัตกรรม และ/หรือ เทคโนโลยีในการพัฒนาอาชีพ	2. คนจนเป้าหมายที่ได้รับการพัฒนาทักษะอาชีพสามารถเลี้ยงครอบครัว หรือจุนเจือครอบครัวได้มากขึ้น เกิดรายได้หมุนเวียนในชุมชน จังหวัดมี GPP เพิ่มขึ้น	2. การยกระดับโมเดลแกน(PPAM) ในพื้นที่ ประเด็น ไผ่ และผลผลิตทางการเกษตร สามารถยกระดับรายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 17.31 และมีจำนวนนวัตกรรมที่ใช้ในการพัฒนาอาชีพ จำนวน 26 นวัตกรรม
3. ยกระดับโมเดลแกน (PPAM) ในพื้นที่ ประเด็น ไผ่ และผลผลิตทางการเกษตร พื้นที่อำเภอแม่เมาะ อำเภองาว และอำเภอแจ้ห่ม 3.1 พัฒนาเกษตรกรที่ยากจน สู Smart Farming	3. เกิดรูปธรรมความสำเร็จอำเภอแกน จำนวน 1อำเภอ - คนจนเป้าหมายได้รับการช่วยเหลือและยกระดับคุณภาพชีวิตด้วยองค์ความรู้ การวิจัย เทคโนโลยีและนวัตกรรม ยกระดับรายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 20	3. เกิดรูปแบบ แนวทางการดำเนินการแก้ไขปัญหาความยากจนขยายผลระดับอำเภอ	3. ครีวเรือนยากจนสามารถเข้าสู่สวัสดิการของภาครัฐหรือเอกชนได้มากขึ้น ลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมได้	3. คนจนเป้าหมายได้รับการช่วยเหลือและยกระดับคุณภาพชีวิตด้วยองค์ความรู้ การวิจัยเทคโนโลยีและนวัตกรรม ยกระดับรายได้ ภาพรวมเพิ่มขึ้นร้อยละ 17.31 โดยมีคนจนเป้าหมายเข้าร่วมโครงการจำนวน 571 ครัวเรือน

โครงการ การจัดความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิตด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมด้วยแนวทางจักรวาลไฟฟ้าพื้นที่จังหวัดลำปาง				
กิจกรรม/ Output/ Outcome/ Impact ที่คาดว่าจะส่งมอบ				ผลที่เกิดขึ้นจริง
กิจกรรม	Output	Outcome	Impact	
เพาะ ปลูก ขยายพันธุ์ไม้ และ เกษตรกรรม 3.2 ส่งเสริม พัฒนา ผลิตภัณฑ์ พัฒนาอาชีพ ด้วยไม้ และทรัพยากรตามบริบทพื้นที่ สู่ตลาดใหม่ 3.3 การสร้างมูลค่าเพิ่มจาก วัสดุเหลือทิ้งในกระบวนการ ผลิตไม้ และวัสดุเหลือทิ้งทาง การเกษตร 3.4 พัฒนาผู้ประกอบการ วิชาชีพเพื่อสังคมใน อุตสาหกรรมไม้ 3.5 ส่งเสริมการท่องเที่ยว BAMBOO JOURNEY	จำนวน 600 ครัวเรือน หรือ 3,000 คน			
4. ถ่ายทอดองค์ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรมที่ นำไปใช้ ในการยกระดับโมเดล แก่จน (PPAM) ในพื้นที่ ในการ ยกระดับศักยภาพ เข้าสู่ สวัสดิการภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม/ยกระดับ รายได้	4.เกิดองค์ความรู้ เทคโนโลยี และ นวัตกรรม ที่ถูกนำไปใช้ประโยชน์ ในการยกระดับศักยภาพ เข้าสู่ สวัสดิการภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม/ยกระดับ รายได้ อย่างน้อย 15 ชื่น	4. ครัวเรือนยากจนเข้าสู่ สวัสดิการภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม/ ยกระดับรายได้ ส่งผลให้มี คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น	4. ความยากจนในจังหวัด ลดลงอย่างเป็นรูปธรรม เกิด การยกระดับสถานะทาง เศรษฐกิจและสังคมของ ครัวเรือน และสร้างความเสมอภาคทางสังคมในระยะยาว	4. เกิดองค์ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรม ที่ถูก นำไปใช้ประโยชน์ในการยกระดับศักยภาพ เข้าสู่ สวัสดิการภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม/ ยกระดับรายได้ จำนวน 19 ชื่น

โครงการ การพัฒนาและยกระดับห่วงโซ่คุณค่าสมุนไพรพื้นถิ่น การบริการแพทย์แผนไทย และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เพื่อขจัดความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำพื้นที่ อ.เถิน และ อ.ห้างฉัตร จังหวัดลำปาง					
กิจกรรม/ Output/ Outcome/ Impact ที่คาดว่าจะส่งมอบ				ผลที่เกิดขึ้นจริง	
กิจกรรม	Output	Outcome	Impact		
1. ชี้แจงการดำเนินงานต่อ คณะทำงาน ภาศิเครือข่าย หน่วยงานต่างๆ	1. การประชุมคณะทำงานและ ภาศิเครือข่ายที่เกี่ยวข้องอย่างน้อย 5 ครั้งต่อปี	1. เกิดสัมพันธภาพที่ดีระหว่าง คน สถาบัน หน่วยงานองค์กร ต่างๆ	1. ทำให้การแก้ปัญหาความ ยากจนเป็นเรื่องของทุกคน ทุก หน่วยงาน คนจนเป้าหมาย ได้รับการดูแลช่วยเหลือมากขึ้น	1. มีการประชุมคณะทำงานและภาศิเครือข่ายที่เกี่ยวข้องเป็นประจำอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง	
2. จัดตั้งคณะทำงานในพื้นที่ เพื่อขับเคลื่อนงานชุมชน	2. จำนวนกิจกรรมที่บูรณาการ การทำงานร่วมกันของหน่วยงาน ภายในมหาวิทยาลัยและภาศิ เครือข่ายอย่างน้อย 3 หน่วยงาน	2. ทำให้เกิดกลไกการทำงานที่เป็นทิศทางเดียวกัน	2. ทำให้ประหยัดงบประมาณ ประหยัดเวลา และประหยัด กำลังคน และคนในพื้นที่ได้รับการ พัฒนาและยกระดับส่งผล ให้ชุมชนเข้มแข็ง	2. มีการทำงานร่วมกันของหน่วยงานภายใน มหาวิทยาลัยและภาศิเครือข่ายจำนวนมากกว่า 15 หน่วยงาน	
3. การประชุมหารือกับ เครือข่าย ที่เกี่ยวข้อง และผู้นำ ชุมชนในพื้นที่เพื่อวางแผนการทำงาน	3. ได้คณะทำงานที่สามารถ กำหนดทิศทางการทำงานที่มี ประสิทธิภาพ 1 ชุด	3. กลุ่มเป้าหมายได้รับการ พัฒนายกระดับรายได้	3. ทำให้การแก้ปัญหาความ ยากจนเป็นเรื่องของทุกคนทุก หน่วยงานคนจนได้รับการดูแล ช่วยเหลือมากขึ้น	3. มีการแต่งตั้งคณะทำงานที่สามารถกำหนดทิศทาง การทำงานอย่างมีประสิทธิภาพตามบทบาทหน้าที่ ของแต่ละกิจกรรม	
4. การประชุมคณะกรรมการ ขับเคลื่อน ระดับตำบล อำเภอ	4. ได้ระบบกลไกการทำงานและ ความเป็นเครือข่ายของ สถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง 1 ระบบ	4. กลุ่มเป้าหมายมีการออม มี คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น	4. ทำให้ประหยัดงบประมาณ ประหยัดเวลาและประหยัด กำลังคน และคนในพื้นที่ได้รับการ พัฒนาและยกระดับส่งผล ให้ชุมชนเข้มแข็ง	4. มีระบบกลไกการทำงาน โดยการเชื่อมประสาน เครือข่ายของสถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง 1 ระบบ	
5. การบูรณาการกับอำเภอ ใน พื้นที่ เพื่อแก้ไขปัญหาความ ยากจน ด้วยโมเดลแก้ง	5. พัฒนาโมเดลแก้ง (Operating Model) ในการ พัฒนาอาชีพและยกระดับรายได้ เพิ่มขึ้นร้อยละ 20 ที่มีความ สอดคล้องกับบริบทพื้นที่และ กลุ่มเป้าหมายจากการวิเคราะห์	5. เกิดการนำโมเดลแก้งไป ประยุกต์ใช้จริงในพื้นที่ คราวเรือนเป้าหมายสามารถ เข้าถึงนวัตกรรมที่เหมาะสม และปรับใช้ในการประกอบ อาชีพได้ ส่งผลให้รายได้	5. เศรษฐกิจฐานรากมีความ เข้มแข็ง ความยากจนลดลงใน ระดับโครงสร้าง และเกิด ต้นแบบการแก้ปัญหาความ ยากจนที่สามารถขยายผลไป ยังพื้นที่อื่นได้	5. การยกระดับโมเดลแก้ง(PPAM) ในพื้นที่ ประเด็น สมุนไพร, การแพทย์แผนไทย และการ ท่องเที่ยว สามารถยกระดับรายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 20.95 และมีจำนวนนวัตกรรมที่ใช้ในการพัฒนา อาชีพ จำนวน 18 นวัตกรรม	

โครงการ การพัฒนาและยกระดับห่วงโซ่คุณค่าสมุนไพรพื้นถิ่น การบริการแพทย์แผนไทย และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เพื่อขจัดความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำพื้นที่ อ.เถิน และ อ.ห้างฉัตร จังหวัดลำปาง				
กิจกรรม/ Output/ Outcome/ Impact ที่คาดว่าจะส่งมอบ				ผลที่เกิดขึ้นจริง
กิจกรรม	Output	Outcome	Impact	
	ฐานทุนดำรงชีพ 5 ด้าน อย่างน้อย 3 นวัตกรรม/เทคโนโลยี	เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง		
6. การส่งเสริมอาชีพรายได้ด้วยองค์ความรู้เทคโนโลยีและนวัตกรรม	6. คนจนเป้าหมายได้รับการช่วยเหลือและยกระดับคุณภาพชีวิตด้วยองค์ความรู้ การวิจัย เทคโนโลยีและนวัตกรรม ยกระดับรายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 20 จำนวน 400 ครัวเรือน หรือ 2,000 คน	6. ครัวเรือนเป้าหมายมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีทักษะและศักยภาพในการประกอบอาชีพ สามารถลดการพึ่งพิงความช่วยเหลือแบบสงเคราะห์	6. ความเหลื่อมล้ำทางสังคมและเศรษฐกิจในจังหวัดลำปางลดลง ครัวเรือนยากจนสามารถก้าวพ้นเส้นความยากจนและมีความมั่นคงในระยะยาว	6. คนจนเป้าหมายได้รับการช่วยเหลือและยกระดับคุณภาพชีวิตด้วยองค์ความรู้ การวิจัยเทคโนโลยีและนวัตกรรม ยกระดับรายได้ ภาพรวมเพิ่มขึ้นร้อยละ 20.95 โดยมีคนจนเป้าหมายเข้าร่วมโครงการจำนวน 377 ครัวเรือน
7. การส่งเสริมการออม	7. เกิดองค์ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรม ที่ถูกนำไปใช้ประโยชน์ในการยกระดับศักยภาพ เข้าสู่สวัสดิการภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม อย่างน้อย 5 ชื่น	7. หน่วยงานและชุมชนสามารถใช้ความรู้และนวัตกรรมดังกล่าวเพื่อพัฒนาศักยภาพคนจนและเชื่อมโยงเข้าสู่ระบบสวัสดิการได้อย่างมีประสิทธิภาพ	7. ระบบการแก้ปัญหาความยากจนเชิงนโยบายมีฐานหลักฐาน (evidence-based) ที่เข้มแข็ง ส่งผลให้เกิดการยกระดับคุณภาพชีวิตคนจนในวงกว้างและสร้างผลกระทบเชิงสังคมอย่างยั่งยืน	7. เกิดองค์ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรม ที่ถูกนำไปใช้ประโยชน์ในการยกระดับศักยภาพ เข้าสู่สวัสดิการภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม/ ยกระดับรายได้ จำนวน 12 ชื่น
8. การประชุมคณะกรรมการขับเคลื่อน	8. การประชุมคณะกรรมการขับเคลื่อน เกิดกิจกรรมที่ร่วมกันดำเนินงานอย่างน้อย 5 กิจกรรม ต่อปี	8. เกิดกลไกการทำงานแบบบูรณาการ หน่วยงานภาคีต่างๆ สามารถทำงานร่วมกันได้จริงและเชื่อมโยงทรัพยากรเพื่อช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมาย	8. ระบบการจัดการแก้ปัญหาความยากจนของจังหวัดมีเอกภาพ ลดความซ้ำซ้อน และสามารถขับเคลื่อนได้อย่างต่อเนื่องในระยะยาว	8. มีการประชุมคณะกรรมการขับเคลื่อน เกิดกิจกรรมที่ร่วมกันดำเนินงานอย่างน้อยเป็นประจำอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง
9. การบูรณาการกับตำบลอำเภอ จังหวัด ในพื้นที่วิจัย	9. อำเภอมีแผนการจัดปัญหาความยากจนหรือมีโครงการกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนโดยมีมหาวิทยาลัยราชภัฏ	9. แผนแก้มจนได้รับการบูรณาการกับงานวิชาการและงานวิจัย เกิดการทำงานเชิงพื้นที่ที่มีความน่าเชื่อถือและ	9. จังหวัดลำปางมีโมเดลความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาและพื้นที่ที่เป็นต้นแบบ สามารถยกระดับ	9. มีการวางแผนร่วมกันในการขจัดปัญหาความยากจน และมีโครงการ และการจัดกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนโดยมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางเป็นส่วนหนึ่งที่มิบทบาท ในการร่วมขับเคลื่อนอย่าง

โครงการ การพัฒนาและยกระดับห่วงโซ่คุณค่าสมุนไพรพื้นถิ่น การบริการแพทย์แผนไทย และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เพื่อขจัดความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำพื้นที่ อ.เถิน และ อ.ห้างฉัตร จังหวัดลำปาง				
กิจกรรม/ Output/ Outcome/ Impact ที่คาดว่าจะส่งมอบ				ผลที่เกิดขึ้นจริง
กิจกรรม	Output	Outcome	Impact	
	ลำปางเป็นส่วน หนึ่ง ที่มีบทบาท ในการร่วมขับเคลื่อนอย่างน้อย หนึ่ง อำเภอ	เป็นระบบ	เป็นนโยบายแก้ปัญหาความ ยากจนเชิงพื้นที่ระดับจังหวัด และประเทศ	โดดเด่น ในพื้นที่สองอำเภอ คืออำเภอเถิน และ อำเภอห้างฉัตร
10. การส่งเสริมอาชีพรายได้ ด้วยองค์ความรู้เทคโนโลยีและ นวัตกรรม	10. ผู้ผ่านการพัฒนายกระดับ ทักษะความรู้เทคโนโลยีและ นวัตกรรมหรือได้รับผลประโยชน์ จำนวนไม่น้อยกว่า 400 ครอบครัว	10. ครอบครัวเป้าหมายมีขีด ความสามารถในการดำรงชีพ สูงขึ้น สามารถสร้างรายได้และ ประกอบอาชีพอย่างยั่งยืน	10. การพึ่งพิงโครงการ ช่วยเหลือลดลง เกิดความ เข้มแข็งในระดับชุมชน และ เป็นรากฐานของการลดความ ยากจนอย่างยั่งยืน	
	11. ครอบครัวยากจนเป้าหมายมี รายได้เพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่า 20%	11. ครอบครัวเหล่านี้มีความ มั่นคงทางเศรษฐกิจและ คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สามารถ ลดความเปราะบางทางสังคม	11. สัดส่วนคนจนของจังหวัด ลดลงอย่างมีนัยสำคัญ ส่งผล ให้เกิดความเสมอภาคทาง สังคม และจังหวัดก้าวไปสู่การ พัฒนาที่ยั่งยืน	

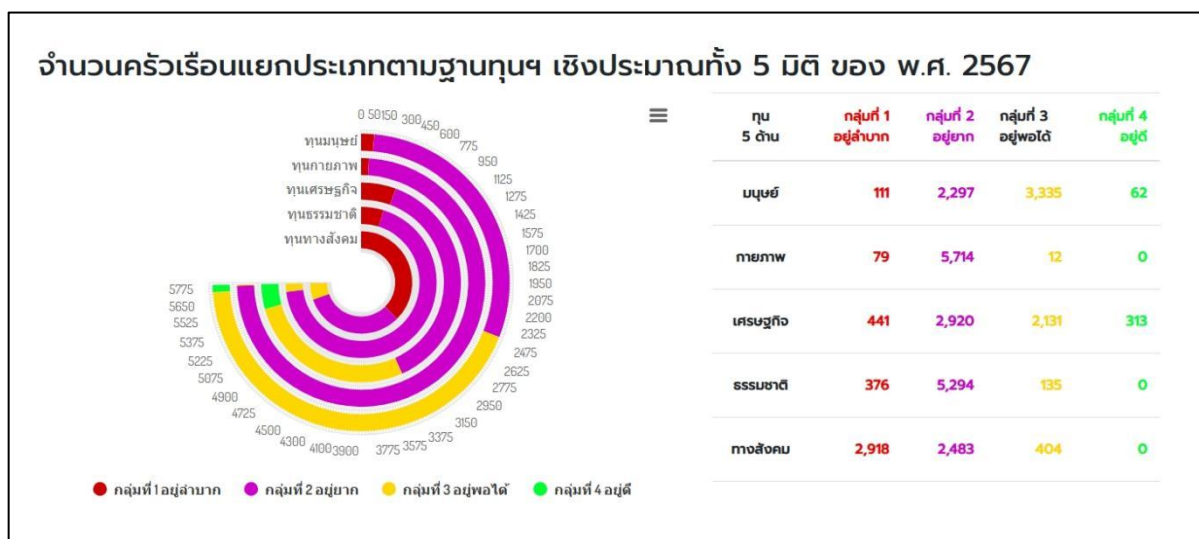
การดำเนินงานโครงการวิจัยที่ผ่านมา ทีมวิจัยได้นำใช้ผลของข้อมูลที่ได้จากวิเคราะห์ฐานทุนดำรงชีพ (Livelihood Resource/ Assets) ซึ่งมีความหมายกว้าง ครอบคลุมถึงทรัพย์สินและการเงิน ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรกายภาพ มนุษย์ สังคม วัฒนธรรมและความสัมพันธ์ทางสังคมทั้งหมดที่คนจนสามารถแปรให้เป็นผลลัพธ์ในเชิงบวกในการดำรงชีพเพื่อขับเคลื่อนในการดำเนินงานโครงการวิจัย

กรอบแนวคิดฐานทุนดำรงชีพ 5 ด้าน ที่โครงการวิจัยได้นำมาประยุกต์ใช้ มีแนวคิดพื้นฐานที่เชื่อในศักยภาพมนุษย์ กล่าวคือ แม้ว่าคนจนหรือครัวเรือนยากจนจะเผชิญกับบริบทของความเปราะบางในชีวิตประจำวัน แต่ขณะเดียวกันกลุ่มคนจนเป้าหมายก็ควรจะมีเสรีภาพที่สามารถเข้าถึงทรัพยากรหรือทุนการดำรงชีพของตนเองได้ รวมทั้งสามารถเลือกใช้ทรัพยากรผ่านกระบวนการทางสถาบันและทางสังคมที่กำลังเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงได้ ดังนั้น การเพิ่มศักยภาพส่วนบุคคล ครัวเรือน ชุมชน สังคม และพื้นที่ จะช่วยให้ครัวเรือนยากจนมีอิสระและเสรีภาพมากขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่คุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และสามารถพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น โดยในโครงการวิจัยมีแนวทางการทำงานเพื่อเพิ่มศักยภาพกลุ่มคนจนเป้าหมายในแต่ละกลุ่มคือ กลุ่มอยู่ยาก อยู่ลำบาก อยู่ได้ และอยู่ดี ในแต่ละระดับผ่านแผนปฏิบัติการแก่งจนที่มีการออกแบบการทำงานที่หลากหลาย ทั้งนี้การออกแบบงานที่ทำมีส่วนที่มีความสำคัญได้แก่

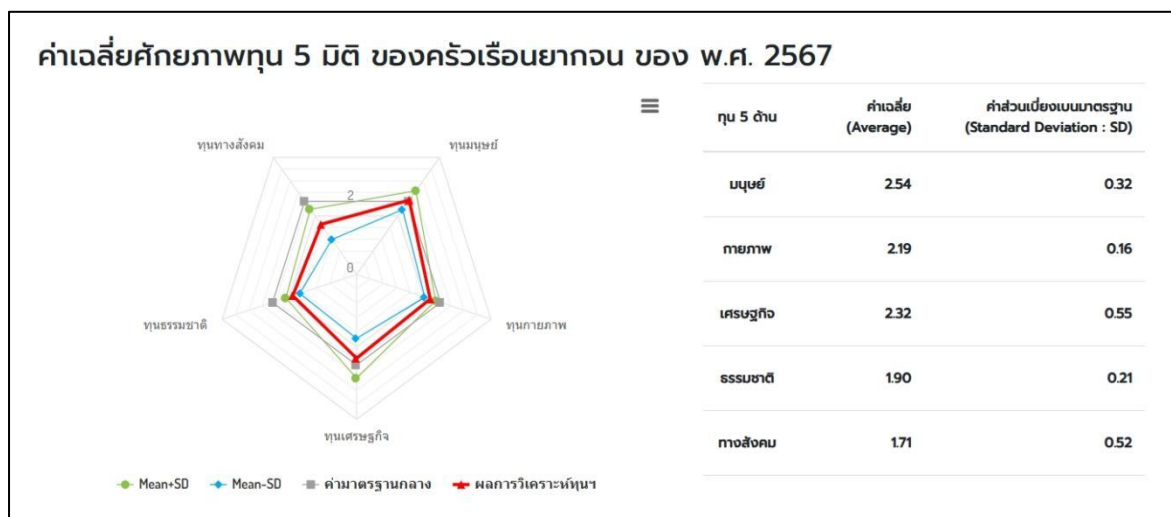
1. การค้นหา สอบทาน และวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพคนจนแบบมุ่งเป้า
2. การปฏิบัติงานแก่งจนผ่าน Operating Model ที่เชื่อมโยงแนวคิดโมเดลเศรษฐกิจชุมชนรายครัวเรือน (Local Content Economy), โมเดลแก่งจนห่วงโซ่มูลค่ากลุ่มคนยากจน (Pro-poor Value Chain) และโมเดลแก่งจนระบบสวัสดิการเกื้อกูลคนจน (Social Safety Net) ในประเด็นจักรวาลไฟ สมุนไพร และสารปรับปรุงดินจากปุ๋ยหมักใบกระถิน
3. การส่งต่อความช่วยเหลือครัวเรือนยากจนเข้าสู่สวัสดิการแห่งรัฐ และการช่วยเหลือรายประเด็นตามสภาพปัญหาโดยการเชื่อมประสานความร่วมมือจากทีมวิจัย
4. การจัดทำตลาดมหาวิทยาลัยแก่งจน ในการหาช่องทางหนุนเสริมพื้นที่เพื่อสร้างโอกาสทางการตลาดให้กับกลุ่มคนจนเป้าหมาย ได้มีพื้นที่จำหน่ายสินค้า ผลิตภัณฑ์จากผลผลิตของโมเดลแก่งจน (Operating Model)
5. การเชื่อมโยงภาคีความร่วมมือในระดับพื้นที่และเชิงประเด็นภายใต้แผนกิจกรรมต่างๆ

ผลจากการวิเคราะห์ฐานทุนดำรงชีพ 5 ด้าน

ภาพที่ 4.1 จำนวนครัวเรือนแยกประเภทตามฐานทุนฯ ทั้ง 5 มิติ ของปี พ.ศ. 2567

ภาพที่ 4.2 ค่าเฉลี่ยศักยภาพฐานทุนฯ ทั้ง 5 มิติ ของครัวเรือนยากจน ปี พ.ศ.2567

การวิเคราะห์ผลการนำใช้ฐานทุนดำรงชีพ 5 ด้าน ที่ทีมวิจัยได้นำไปใช้ออกแบบตามแผนปฏิบัติการแก้จนที่สำคัญในแต่ละประเด็น จึงได้สรุปผลหลังจากดำเนินโครงการวิจัยฯ ได้ดังนี้

1. ทุนมนุษย์ (Human Capital) หมายถึง ทักษะ ความรู้ ความสามารถในด้านแรงงาน และสุขภาพที่ดี ซึ่งจะช่วยให้คนสามารถดำเนินยุทธศาสตร์การดำรงชีพ และบรรลุเป้าประสงค์ในการดำรงชีพได้ ทั้งนี้ ทรัพยากรมนุษย์ถือเป็นปัจจัยที่สำคัญและมีคุณค่ามากที่สุด เพื่อให้เข้าถึงและสามารถใช้ทรัพยากรประเภทอื่นได้

ข้อมูลด้านทุนมนุษย์ของกลุ่มคนจนเป้าหมายจังหวัดลำปางพบสัดส่วนที่น่าสนใจสูงสุดในประเด็นของครัวเรือนส่วนใหญ่มีทักษะแรงงานภาคการเกษตร แต่ยังขาดความรู้ด้านการลดต้นทุน-เพิ่มผลผลิต

และมีทักษะการตลาดและบัญชีครัวเรือนในระดับต่ำ แต่จุดแข็งในการสนับสนุนและช่วยผลักดันในการดำเนินกิจกรรมประสบความสำเร็จ คือ แกนนำกลุ่มคนจนเป้าหมายในระดับอยู่ได้/อยู่ดี ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงในการทำกิจกรรม รวมถึงเป็นผู้เชื่อมประสานความร่วมมือร่วมกับภาคีที่เกี่ยวข้อง

แนวทางที่ควรส่งเสริมต่อไปคือเพิ่มเติมความรู้เบื้องต้น หรือ Soft Skills การบันทึกต้นทุน รายรับ รายจ่าย และการคำนวณจุดคุ้มทุน

2. ทุนทางกายภาพ (Physical Capital) หมายถึง โครงสร้างพื้นฐานและสินค้าที่จำเป็นต่อการดำรงชีพ เช่น การคมนาคมขนส่ง ที่อยู่อาศัยมั่นคง น้ำสะอาด พลังงาน การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร เป็นต้น ทรัพยากรเหล่านี้เป็นความจำเป็นพื้นฐานที่สนับสนุนให้การดำรงชีพเป็นไปด้วยดี ในบางกรณี โครงสร้างพื้นฐานเหล่านี้อยู่ในความสามารถของชุมชนที่จะร่วมกันพัฒนาได้เอง แต่ในหลายกรณี สิ่งเหล่านี้มีราคาแพง และจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากรัฐ

ข้อมูลด้านทุนทางกายภาพของกลุ่มคนจนเป้าหมายจังหวัดลำปางพบสัดส่วนที่น่าสนใจสูงสุดในประเด็นของการมีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง และมีเครื่องมือทำการเกษตรพื้นฐาน แต่ก็ยังพบว่าการเข้าถึงไฟฟ้าส่วนมากต้องต่อพ่วงไฟฟ้าจากคนอื่น (ไม่มีมิเตอร์ไฟฟ้าของตนเอง)

แนวทางที่ควรส่งเสริมเพิ่มเติมคือ การส่งต่อความช่วยเหลือเรื่องของการเข้าถึงสาธารณูปโภคพื้นฐานที่จำเป็น

3. ทุนทางการเงิน (Social Capital) หมายถึง ทรัพยากรการเงินที่คนใช้ในการบรรลุเป้าประสงค์ของการดำรงชีพ ประกอบด้วยเงินตรา หรือทรัพยากรอื่นๆ ที่ช่วยให้สามารถประยุกต์ใช้ยุทธศาสตร์การดำรงชีพในรูปแบบต่างๆ ได้ ทุนทางการเงินอาจเป็นได้ทั้งทรัพย์สิน สมบัติ และทุนที่สะสม และเงินรายได้ ทุนประเภทนี้ถือว่ามีความยืดหยุ่นที่สุดเพราะสามารถแปลงสภาพเป็นทุนประเภทอื่นๆ ได้อย่างหลากหลาย และใช้ในการบรรลุเป้าประสงค์ในการดำรงชีพได้โดยตรง

ข้อมูลด้านทุนทางการเงินของกลุ่มคนจนเป้าหมายจังหวัดลำปางพบสัดส่วนที่น่าสนใจสูงสุดในประเด็นของคนจนระดับอยู่ยาก/ อยู่ลำบาก ไม่มีการออมเงิน และมีหนี้สินมากกว่า 1 แหล่งสินเชื่อ และส่วนมากไม่มีทรัพย์สินที่จะใช้เป็นทุนในการประกอบอาชีพ

แนวทางที่ควรส่งเสริมเพิ่มเติมคือ หาช่องทาง หรือทำให้เกิดความเชื่อมโยงกับทุนทางสังคม ในเรื่องของการรวมกลุ่ม เช่น กลุ่มอาชีพ ในการผลิต แปรรูป เพื่อสร้างโอกาสให้เกิดความเข้มแข็ง มีอำนาจในการเจรจา ตอรองกับกลุ่มผู้สนับสนุนเงินทุน หรือแม้แต่การขอสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำกับธนาคารของรัฐ หรือ การรวมกลุ่ม จัดตั้งกลุ่ม ที่เกี่ยวกับการเงิน การออมในครัวเรือน เป็นต้น

4. ทุนทางธรรมชาติ (Natural Capital) หมายถึง แหล่งทรัพยากรธรรมชาติ ในที่นี้การดำรงชีพขึ้นอยู่กับ การไหลเวียนของทรัพยากรธรรมชาติและบริการต่างๆ เช่น ที่ดินทำกิน น้ำ ป่า คุณภาพอากาศ ระดับและอัตรา การเปลี่ยนแปลงของความหลากหลายทางชีวภาพ เป็นต้น ทั้งนี้ทุนทางธรรมชาติในสภาวะปกติจะช่วยสนับสนุนทุนมนุษย์ เช่น เป็นแหล่งอาหาร และช่วยเพิ่มพูนสุขภาพ แต่ก็สามารถเพิ่มความเปราะบางได้ในภาวะภัยพิบัติ

ข้อมูลด้านทุนทางธรรมชาติของกลุ่มคนจนเป้าหมายจังหวัดลำปางพบสัดส่วนที่น่าสนใจสูงสุดในประเด็นของการที่ครัวเรือนส่วนมากไม่มีบ้านพักอาศัยอยู่ในพื้นที่ภัยพิบัติ แต่ก็พบว่ามียูบ้งในการประสบกับกับปัญหาอุทกภัย บ้านเรือนอยู่ในเส้นทางน้ำ ซึ่งก็จะประสบภัยตามฤดูกาล และบางพื้นที่ขาดน้ำในฤดูแล้ง

แนวทางที่ควรส่งเสริมเพิ่มเติมคือ ระบบแจ้งเตือนภัยพิบัติระดับจังหวัด การจัดทำแผนยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาภัยพิบัติในกลุ่มเปราะบาง รวมถึงการแก้ปัญหาภัยแล้งในบางพื้นที่ เป็นต้น

5. **ทุนทางสังคม (Social Capital)** หมายถึง ทรัพยากรที่มีอยู่ในสังคมที่คนนำมาใช้ในการบรรลุเป้าหมาย ในการดำรงชีพ ได้แก่ เครือข่ายและความสัมพันธ์ ซึ่งช่วยเพิ่มความไว้วางใจและความสามารถในการร่วมมือกัน รวมถึงการเป็นสมาชิกของกลุ่มที่ ตั้งขึ้นมาเป็นทางการ และระบบกฎเกณฑ์ บรรทัดฐาน และการควบคุมต่างๆ

ข้อมูลด้านทุนทางสังคมของกลุ่มคนจนเป้าหมายจังหวัดลำปางพบสัดส่วนที่น่าสนใจสูงสุดในประเด็นของการ มีโครงสร้างการบริหาร การทำงานของผู้นำหมู่บ้านที่เข้มแข็ง มีกลุ่มอาชีพที่หลากหลายกระจายอยู่ในเกือบทุกพื้นที่ มีการจัดสรรพื้นที่แปลงกลาง เพื่อช่วยเหลือกลุ่มคนที่มีข้อจำกัดเรื่องที่ดินทำกิน

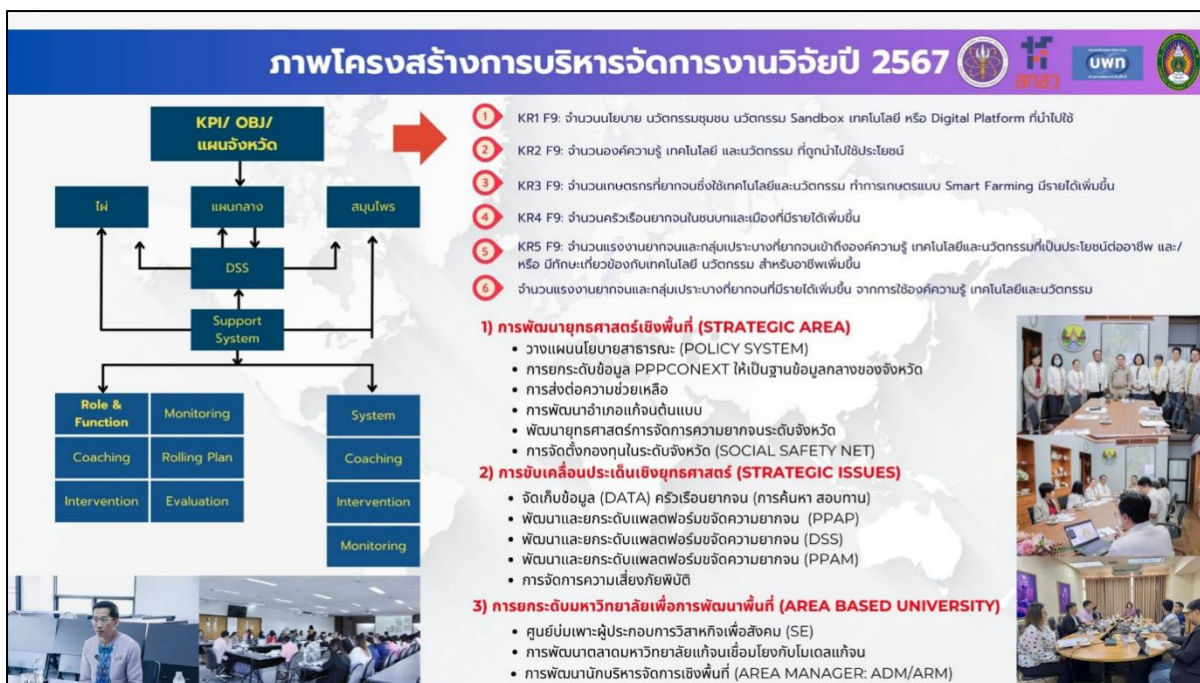
แนวทางที่ควรส่งเสริมเพิ่มเติมคือ การสนับสนุนการรวมกลุ่มอย่างเป็นทางการไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบ วิสาหกิจ หรือ สหกรณ์ แม้ว่าขณะนี้จะมีการดำเนินงานในหลายพื้นที่แล้ว แต่ควรมีการสนับสนุนผลักดันอย่างต่อเนื่อง ในส่วนของการรายงานผลการดำเนินงานวิจัยช่วง 12 เดือน (1 มิถุนายน 2567 – 31 พฤษภาคม 2568) ตามวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย มีรายละเอียด ดังนี้

ส่วนที่ 2 สรุปผลการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการโครงการ

ผลการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการโครงการ การออกแบบโครงสร้างการบริหารงานโครงการจำแนก ออกเป็น 2 ลักษณะคือ (1) งานตามบทบาทหน้าที่ และ (2) งานด้านระบบ โดยโครงสร้างการทำงานจะนำไปสู่ ผลสัมฤทธิ์ที่สำคัญหลัก (Key Result) เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายตามผลสัมฤทธิ์ที่สำคัญหลัก (Key Result) ทีมบริหารจึงได้กำหนดกลไกการดำเนินงานบริหารโครงการวิจัย โดยบทบาทและหน้าที่ของทีมบริหาร (Role & Function) มีอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง เป็นผู้นำหน้าในการควบคุมกำกับและติดตามการ ทำงานของทีมวิจัยดำเนินงานด้านการบริหารจัดการโครงการ คือ 1) ให้คำแนะนำ หรือชี้แนะแก่ทีมวิจัย (Coach) ผ่านประเด็นการตั้งคำถาม การถอดบทเรียน การจัดประชุม สร้างโอกาสในการเข้าร่วมประชุมในเวทีต่างๆ เพื่อให้ ถึงจุดหมายปลายทางร่วมกัน ทีมบริหารได้มีกระบวนการโค้ชทีมนักวิจัย ในการทบทวนการดำเนินงานวิจัยตาม แนวทาง บทบาท การออกแบบการขับเคลื่อนพื้นที่วิจัยเชิงยุทธศาสตร์ เพื่อขจัดความยากจนและสร้างโอกาสทาง สังคม แนวทางการผลิตสื่อจาก บทบาท การอบรมเชิงปฏิบัติการการเขียนรายงาน (Inception Report) และการบูร ณาการโครงการวิจัยเข้ากับการเรียนการสอน 2) การสนับสนุนช่วยเหลือนักวิจัย (Intervention) ทีมแผนกลางมี การทบทวนและสำรวจสภาพปัญหา โดยการถอดบทเรียนจากโครงการวิจัยที่ผ่านมาให้สอดคล้องกับระดับของ ปัญหาและสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการแก้ไขปัญหา มีการจัดการประชุมเพื่อชี้แจงแนวทางการทำเอกสาร หลักฐานโครงการวิจัย การจัดทีมนักวิจัยที่มีคุณลักษณะเหมาะสมกับแผนงานวิจัย และประสานความร่วมมือกับ เครือข่ายเพื่อสนับสนุนการดำเนินโครงการย่อย โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสถาบันเทคโนโลยีและ สารสนเทศเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (ศูนย์เทคโนโลยีโลหะและวัสดุแห่งชาติ : MTEC) การสนับสนุนงบประมาณใน การดำเนินงานในกิจกรรมที่เกิดขึ้นระหว่างดำเนินการของทีมวิจัย ที่อยู่นอกแผนกิจกรรมและแผนงบประมาณ เพื่อให้การดำเนินงานสามารถขับเคลื่อนและตอบโจทย์ของทีมโมเดลแก่นักงานในระหว่างดำเนินโครงการได้ เช่น แผน กิจกรรมการท่องเที่ยว ตลาดแก่นักงาน 3) การกำกับดูแลการวิจัย (Monitoring) ทีมแผนกลางได้มีการกำกับดูแลทีม วิจัยให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัยเป็นระยะ โดยที่ผ่านมามีดำเนินการปรับระบบการบริหารจัดการ โครงการวิจัย ในเรื่องการเซ็นสัญญาทุนของโครงการวิจัยย่อยกับมหาวิทยาลัย ปรับระบบงานสำนักงานโดยจัด เจ้าหน้าที่เพื่อสนับสนุนดูแลอำนวยความสะดวกให้แก่โครงการวิจัยย่อยทั้ง 2 โครงการ รวมทั้งปรับสภาพแวดล้อม ห้องทำงานให้มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการทำงานของนักวิจัย และปรับวิธีการสื่อสารในการแจ้งรายละเอียดต่าง ๆ ที่ เกี่ยวข้องกับงานวิจัย เพื่อประชาสัมพันธ์ข่าวสารด้านงานวิจัยต่อคณาจารย์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ นอกจากนี้ยัง

ติดตามผลการดำเนินงานตามแผนโครงการ (Timeline) ที่แต่ละโครงการวิจัยกำหนดไว้และอำนวยความสะดวกให้นักวิจัย คือ เป็นศูนย์กลางการติดต่อสื่อสารระหว่างหน่วยงาน (บพท.) และนักวิจัย การจัดตารางสอนเพื่ออำนวยความสะดวกในการดำเนินงานให้นักวิจัย และจัดทำแผนการกำกับดูแลโครงการวิจัยของแต่ละโครงการร่วมกับผู้วิจัยหลัก (หัวหน้าโครงการ) 4) การทบทวนแผนการดำเนินงาน (Rolling plan) ทีมแผนกลางมีการทบทวนแผนปฏิบัติงานร่วมกับทีมนักวิจัยเป็นระยะ เพื่อปรับปรุงงาน หรือการวางแผนภายใต้สถานการณ์หรือบริบทที่เปลี่ยนแปลงจากกระบวนการดำเนินงานในพื้นที่ 5) การประเมินผล (Evaluation) ทีมแผนกลางได้มีการออกแบบการกำกับติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานของนักวิจัย โดยมีกระบวนการแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้ ระยะการวางแผน (Planning) โดยมีกรอบระยะเวลาประเมินจำนวน 3 ครั้ง ก่อนส่ง Inception Interim และ Final Report ซึ่งแบบประเมินนี้จะต้องสอดคล้องกับ OKR ระยะการติดตามผล (Tracking) เป็นช่วงของการติดตามเพื่อตรวจสอบว่า ผลการปฏิบัติงานที่วางแผนไว้ในแต่ละขั้นตอนเป็นไปตามที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยทีมนักวิจัยมีการนำเสนอรายงานวิจัยเป็นระยะ ประกอบด้วยรายงานผลวิจัย 3 เดือน 8 เดือน และ 12 เดือน เพื่อให้เกิดกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพเป็นไปตามผลสัมฤทธิ์ที่สำคัญหลัก (KR) นอกจากนั้นยังได้ออกแบบระบบการทำงานแบบบูรณาการร่วมกับนักวิจัย พื้นที่เป้าหมาย และภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนในการพัฒนา ADM และ ARM ปัจจุบันมี ADM จำนวน 45 คน และ ARM จำนวน 29 คน การสนับสนุนนักวิจัยให้ปฏิบัติงานแบบคล่องตัวโดยได้ประสานกับฝ่ายวิชาการให้มีการจัดระบบการเรียนการสอนตามตารางที่กำหนดให้ เพื่อให้นักวิจัยสามารถลงพื้นที่ปฏิบัติงานและรวมถึงออกแบบการทำงานบูรณาการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของรายวิชา

ภาพที่ 4.3 โครงสร้างการบริหารจัดการงานวิจัย ปี พ.ศ.2567

ส่วนที่ 3 พัฒนาและยกระดับแพลตฟอร์มจัดการความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำของจังหวัดลำปาง (PPAP) ให้สามารถนำไปใช้และส่งต่อความช่วยเหลือคนจนเป้าหมาย โดยในส่วนนี้ จะนำเสนอผลการดำเนินงานตามหัวข้อ ดังนี้

3.1 กลไกความร่วมมือเพื่อจัดการปัญหาความยากจนระดับจังหวัด ที่มีการสร้างเป้าหมายร่วมในการจัดการความยากจนร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรม

3.2 พัฒนาระดับข้อมูล ให้เป็นฐานข้อมูลกลางของจังหวัด

3.3 พัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ (Decision Support System: DSS) เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพของการแก้ไขปัญหาความยากจน

3.4 ผลการค้นหา สอบทาน และการส่งต่อความช่วยเหลือคนจนจังหวัดลำปาง

3.5 การยกระดับโมเดลแก้จน (PPAM) ด้วยแนวคิดจักรวาลไฟ และสมุนไพรวงศ์

1. โมเดลจักรวาลไฟแก้จน

- การสร้างอาชีพและรายได้ระดับครัวเรือน (Up-skill / New-skill)
- โมเดลเศรษฐกิจชุมชนรายครัวเรือน (Local Content)
- โมเดลแก้จน Pro-poor Value Chain
- โมเดลแก้จน Social Safety Net
- เทคโนโลยี/นวัตกรรม เพื่อการพัฒนาอาชีพและยกระดับรายได้ และนำไปใช้ประโยชน์

2. โมเดลสมุนไพรวงศ์

- การสร้างอาชีพและรายได้ระดับครัวเรือน (Up-skill / New-skill)
- โมเดลเศรษฐกิจชุมชนรายครัวเรือน (Local Content)
- โมเดลแก้จน Pro-poor Value Chain
- โมเดลแก้จน Social Safety Net
- เทคโนโลยี/นวัตกรรม เพื่อการพัฒนาอาชีพและยกระดับรายได้ และนำไปใช้ประโยชน์

3. โมเดลสารปรับปรุงดินจากปุ๋ยน้ำหมักใบกระถิน

ผลการดำเนินงาน

3.1 กลไกความร่วมมือเพื่อจัดการปัญหาความยากจนระดับจังหวัด ที่มีการสร้างเป้าหมายร่วมในการจัดการความยากจนร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรม

การดำเนินงานโครงการแก้ไขปัญหาคะยากจนเริ่มดำเนินโครงการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2564 จนถึงปัจจุบันปีพ.ศ. 2567 ระหว่างกระบวนการดำเนินงานโครงการวิจัยจังหวัดลำปางมีการเปลี่ยนแปลงผู้ว่าราชการจำนวน 4 คน (ผู้ว่าราชการจังหวัดลำปางคนปัจจุบันกำลังจะเกษียณอายุราชการในเดือน 30 ตุลาคม 2568) ผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อการดำเนินงานคือ ทีมวิจัยต้องนำเสนอแนวคิด วัตถุประสงค์ เป้าหมาย ผลการดำเนินงานต่อผู้ว่าราชการ

ทุกปีเพื่อสร้างกลยุทธ์และกลไกความร่วมมือระดับจังหวัดตามบทบาทของผู้ว่าราชการจังหวัด โดยคาดหวังว่าจะได้รับการช่วยหนุนเสริม ผลักดันให้เกิดการทำงานที่ราบรื่น และมีความคล่องตัวขึ้น สามารถขับเคลื่อนงานแก้ไขปัญหาความยากจนเชิงยุทธศาสตร์ให้บรรลุเป้าหมายได้

ผลลัพธ์จากการเข้าพบผู้ว่าราชการ พบว่า ผู้ว่าราชการเห็นด้วยกับการนำระบบข้อมูล และระบบสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ (Decision Support System: DSS) เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพและส่งเสริมความช่วยเหลือในการแก้ไขปัญหาความยากจนให้เป็นระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนกลางของจังหวัด โดยได้แนะนำให้ประสานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ใช้ระบบดังกล่าวเนื่องจากมีความใกล้ชิดกับประชาชนและพื้นที่มากกว่าหน่วยงานตามภารกิจในระดับจังหวัด (Function) เช่น พัฒนาชุมชน หรือ พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งผลลัพธ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการดำเนินการแก้ไขปัญหาความยากจนบนฐานการใช้ข้อมูลชี้เป้าแบบแม่นยำนั้นประโยชน์ หากแต่หน่วยงานตามภารกิจในพื้นที่ ยังไม่เข้าใจเป้าหมาย และประโยชน์ร่วมในการทำงานในลักษณะของเครือข่าย หรือการบูรณาการร่วมกันกับโครงการวิจัย จึงมองว่าการทำงานร่วมกันเป็นการเพิ่มภาระ หรือเพิ่มงานให้กับองค์กรกล่าวโดยสรุปคือ เห็นชอบกับการดำเนินโครงการวิจัย ได้รับรู้ถึงแนวทางปฏิบัติการโครงการ แต่ไม่รับเรื่องสานต่อเพื่อช่วยหนุนเสริมการทำงาน แต่ให้ข้อเสนอแนะเพื่อชี้เป้าหน่วยงานที่มองว่ามีความใกล้ชิดกับประชาชนในชุมชน ท้องถิ่น คือ องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.)

อย่างไรก็ตามทีมวิจัยได้แสวงหาความร่วมมือในการขับเคลื่อนงานขจัดความยากจน โดยมีความพยายามในการสร้างกลไกจากทุกภาคส่วน และสร้างเป้าหมายร่วมในการขจัดความยากจน โดยวิเคราะห์จากภารกิจความรับผิดชอบของแต่ละหน่วยงาน กลุ่ม องค์กร เพื่อหาจุดร่วมในการดำเนินงานร่วมกัน ผ่านกลไก ดังนี้

1. กลไกภายในมหาวิทยาลัย ทีมวิจัยให้ความสำคัญกับบุคลากรของคณะ ศูนย์ สำนัก ซึ่งถือว่าเป็นหน่วยสนับสนุน และเอื้ออำนวยความสะดวกในการทำงาน ซึ่งเป็นทีมหลังบ้านที่จะคอยดูแล ช่วยเหลือให้กระบวนการทำงานบรรลุเป้าหมาย เช่น สถาบันวิจัยและพัฒนา สำนักวิทยบริการและสารสนเทศ อว.ส่วนหน้า เจ้าหน้าที่สนับสนุนฝ่ายงานคลัง การเงิน บัญชี นิติกร ซึ่งทำหน้าที่ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการขับเคลื่อนงานตามบทบาท หน้าที่ของตนเองที่นักวิจัยร้องขอความช่วยเหลือ

2. กลไกขับเคลื่อนเชิงนโยบาย เป็นเครือข่ายภาครัฐ ตั้งแต่จังหวัด อำเภอ ตำบล ผู้นำชุมชนท้องถิ่น ท้องที่ ซึ่งเป็นกลไกที่ได้เชื่อมประสานความร่วมมือในการขยายแนวคิด ร่วมคิด ร่วมปฏิบัติ ตั้งแต่กระบวนการค้นหา สอบทานข้อมูลครัวเรือนคนจนเป้าหมายในแต่ละพื้นที่ การชี้เป้าข้อมูลครัวเรือนยากจน การประสานขอความร่วมมือช่วยเหลือส่งต่อคนจน ตลอดจนการสนับสนุนกิจกรรมแนวทางการดำเนินงานตามแผนกิจกรรมของโครงการวิจัย กลไกสำคัญๆ เช่น คณะกรรมการศูนย์อำนวยความสะดวกขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ศจพ.จ.) หรือ การประชุมศูนย์อำนวยความสะดวกขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอำเภอ (ศจพ.อ.) เป็นพื้นที่การแลกเปลี่ยน และการเชื่อมงาน รวมถึงระดับพื้นที่ เช่น ศูนย์อำนวยความสะดวกขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเทศบาลนครลำปาง (ศจพ.ทน.) เครือข่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ซึ่งภาคีความร่วมมือดังกล่าวเป็นกลไกเชิงนโยบายที่จะร่วมดำเนินการในการปฏิบัติการแก้ไขปัญหาความยากจน การผลักดันเชิงนโยบายและงบประมาณทั้งในระหว่างดำเนินการวิจัยและภายหลังการดำเนินงานวิจัยเพื่อความต่อเนื่องและยั่งยืน

3. กลไกหนุนเสริมจากภาครัฐกิจ และภาคประชาสังคม เป็นกลไกสำคัญในการหนุนเสริมกิจกรรมเพื่อการพัฒนาส่งเสริม ต่อยอดยอดอาชีพ รายได้ การตลาด สนับสนุนช่วยเหลือในบางประเด็นที่สอดคล้องกับภารกิจของ

หน่วยงาน เช่น บริษัทปูนซีเมนต์ไทย (SCG) บริษัทปูนซีเมนต์ไทย (ลำปาง จำกัด) SCG กฟผ.แม่เมาะ กลุ่มคนรุ่นใหม่ลำปาง หอการค้าจังหวัดลำปาง สมาอุตสาหกรรมลำปาง สถาบันศาสนา และสื่อมวลชนท้องถิ่น เป็นต้น เครือข่ายดังกล่าวเป็นกลุ่มทั้งในระดับต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ในการขยายผลทางด้านการตลาด และการพัฒนาองค์ความรู้ในการตอบสนองต่อความต้องการของตลาดและผู้บริโภคเพื่อการพัฒนาศักยภาพคนจนเป้าหมาย ในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ที่มีความสามารถทางการตลาดและสร้างมูลค่าเพิ่มจากผลิตภัณฑ์

4. กลไกวิชาการ เป็นการบูรณาการความร่วมมือของสถาบันการศึกษา โดยการนำองค์ความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรม มาใช้เพื่อพัฒนาอาชีพ ยกระดับรายได้ และการเข้าถึงโอกาสในการยกระดับฐานะทางสังคมของ “คนจนเป้าหมาย” เช่น มทร. ล้านนาลำปาง ศูนย์เทคโนโลยีโลหะและวัสดุแห่งชาติ (MTEC) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิตลำปาง

กระบวนการทำงานผ่านกลไกข้างต้น จะช่วยสร้างพื้นที่ (Poverty Forum/Provincial Poverty) เพื่อเป็น “พื้นที่กลาง” ในการพูดคุย แลกเปลี่ยนทั้งใน รูปแบบที่เป็นทางการ เช่น การจัดเวที การประชุม และรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ เช่น การพบปะ พูดคุยวงเล็ก ตามเวลาโอกาสที่จะอำนวยทั้งระดับพื้นที่ ระดับอำเภอ และระดับจังหวัดเพื่อนำไปสู่ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหา หรือพัฒนาในพื้นที่ในการขจัดความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำและสร้างโอกาสให้กลุ่มคนจนเป้าหมายของจังหวัดลำปาง

การดำเนินงานโครงการวิจัยในปีพ.ศ. 2567 จากข้อสรุปที่เข้าพบผู้ว่าราชการจังหวัดลำปาง ทำให้นักวิจัย กลับมาคิดทบทวน และปึกหมุดหมายในการทำงานให้บรรลุผลสำเร็จ จึงได้ปึกหมุดหมายที่ “อบจ.ลำปาง” และได้เข้าพบนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) ผลลัพธ์คือ นายก อบจ. เห็นชอบที่อยากจะนำใช้ระบบ และระบบ DSS โดยจะได้หารือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 104 แห่ง และ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) ที่พึงรับการโอนย้ายมาสังกัด อบจ. จำนวน 67 แห่ง ที่มีความพร้อมในการนำร่องใช้ระบบข้อมูลดังกล่าว ทั้งนี้ได้มอบหมายให้ทีมนักวิจัย ได้จัดประชุมหารือร่วมกับรองนายกที่ได้รับมอบหมาย และรักษาการหัวหน้าฝ่ายสวัสดิการสังคม เพื่อศึกษารายละเอียดตัวระบบข้อมูล และระบบ DSS ในการหาจุดร่วมการใช้ประโยชน์จากข้อมูลดังกล่าวในการทำงานของ อบจ. และรวมถึงการทำงานของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) ซึ่งจะใช้เป็นหน่วยงานนำร่องการใช้ฐานข้อมูลในการทำงานช่วยเหลือกลุ่มคนเปราะบาง กลุ่มคนจนเป้าหมายที่หน่วยงานรับผิดชอบต่อไป โดยในปี พ.ศ. 2567 กำลังร่วมกับการพัฒนาระบบ Application พร้อมใช้เพื่อส่งต่อความช่วยเหลือคนจนให้เข้าสู่สวัสดิการของรัฐของจังหวัดลำปาง โดยวิธีการทำงานคือการพัฒนาและยกระดับข้อมูล ให้เป็นระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนกลางของจังหวัด และเพื่อยกระดับระบบสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ (Decision Support System: DSS) ในการพัฒนาประสิทธิภาพการแก้ไขปัญหาความยากจน นำกลไกเครือข่ายความร่วมมือมาใช้ในการดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง รวมถึงคณะทำงานกำกับดูแลระบบเพื่อการใช้ประโยชน์ของข้อมูลและขับเคลื่อนการพัฒนาในทุกมิติไปพร้อมกัน

โดยทีมนักวิจัยมีเป้าหมายที่จะใช้เป็นช่องทางในการเชื่อมไปสู่การจัดทำแผนเชิงยุทธศาสตร์ขจัดความยากจนของจังหวัดต่อไป

3.2 พัฒนาระดับข้อมูล ให้เป็นฐานข้อมูลกลางของจังหวัด

การพัฒนาและยกระดับข้อมูล ให้เป็นระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนกลางของจังหวัด และเพื่อยกระดับระบบสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ (Decision Support System: DSS) ในการพัฒนาประสิทธิภาพการแก้ไขปัญหาความยากจน นำกลไกเครือข่ายความร่วมมือมาใช้ในการดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

รวมถึงคณะทำงานกำกับดูแลระบบเพื่อการใช้ประโยชน์ของข้อมูลและขับเคลื่อนการพัฒนาในทุกมิติไปพร้อมกัน โดยได้ร่วมกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำปาง (อบจ.) ในการพิจารณาและเพิ่มเติมประเด็นที่สำคัญและมีความจำเป็นที่จะต้องนำข้อมูลในระบบไปใช้ในการดำเนินงานร่วมกัน ทั้งนี้ได้ใช้กรอบการดำเนินงานพัฒนาระบบโดยยึดตามฐานทุนดำรงชีพ 5 ด้าน มาใช้ในการพัฒนาระบบ Application

จังหวัดลำปางกำลังพัฒนา “การพัฒนาระบบ Application พร้อมใช้เพื่อส่งต่อความช่วยเหลือคนจนให้เข้าสู่สวัสดิการของรัฐ” ซึ่งปัจจุบันกำลังอยู่ในช่วงของการพัฒนาระบบ Application พร้อมใช้เพื่อส่งต่อความช่วยเหลือคนจนให้เข้าสู่สวัสดิการของรัฐ มีวัตถุประสงค์ในการดำเนินงาน 2 ประการคือ (1) เพื่อออกแบบคลังข้อมูลแพลตฟอร์มบริหารจัดการความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำจังหวัดลำปาง และ (2) เพื่อพัฒนาระบบคลังข้อมูลแพลตฟอร์มบริหารจัดการความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำจังหวัดลำปาง โดยการดำเนินงานได้ทำการวิเคราะห์ออกแบบ พัฒนา บำรุงระบบคลังข้อมูลแพลตฟอร์มจัดการความแม่นยำแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำจังหวัดลำปาง ประกอบด้วยระบบย่อย 3 ระบบ ดังนี้

ระบบย่อยที่ 1 ข้อมูลครัวเรือนยากจน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- 1.1.1 เป็น Mobile Application ที่สามารถแสดงข้อมูลอย่างน้อยแพลตฟอร์ม Android
- 1.1.2 ระบบสามารถนำเข้า ค้นหา แก้ไข และอนุมัติข้อมูลครัวเรือนยากจนรายใหม่ได้
- 1.1.3 ระบบสามารถค้นหา สอบทาน และระบุคนจนที่ตกหล่น คนจนที่รั่วไหล คนจนที่ได้รับการช่วยเหลือแล้วออกจากระบบได้
- 1.1.4 ระบบสามารถกำหนดสิทธิ์ผู้ใช้งานได้หลายระดับเช่น ระดับพื้นที่ อปท/ระดับอำเภอ/ระดับจังหวัด

ระบบย่อยที่ 2 สารสนเทศเพื่อการตัดสินใจการแก้ไขปัญหาความยากจน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- 2.2.1 เป็น Mobile Application สามารถแสดงข้อมูลอย่างน้อยแพลตฟอร์ม Android
- 2.2.2 ระบบสามารถนำเข้า ค้นหา แก้ไข และอนุมัติข้อมูลครัวเรือนยากจนรายใหม่ได้
- 2.2.3 ระบบสามารถค้นหา สอบทาน และระบุคนจนที่ตกหล่น คนจนที่รั่วไหล คนจนที่ได้รับการช่วยเหลือแล้วออกจากระบบได้ทรัพยากรธรรมชาติ และทุนทางสังคม อย่างน้อยในรูปแบบของสถิติเชิงพรรณนาและกราฟได้
- 2.2.4 ระบบสามารถกำหนดสิทธิ์ผู้ใช้งานได้หลายระดับเช่น ระดับพื้นที่ อปท/ระดับอำเภอ/ระดับจังหวัด

ระบบย่อยที่ 3 ระบบส่งต่อความช่วยเหลือครัวเรือนยากจน รายละเอียดดังต่อไปนี้

- 3.3.1 เป็นเว็บแอปพลิเคชัน (Web Application) รองรับการแสดงผลบนอุปกรณ์หน้าจอขนาดเล็กได้
- 3.3.2 ระบบสามารถส่งต่อความช่วยเหลือคนจนหนี้สินหรือคนจนยากไร้เข้าสู่สวัสดิการแห่งรัฐได้
- 3.3.3 ระบบสามารถกำหนดสิทธิ์ผู้ใช้งานได้หลายระดับ
- 3.3.4 ระบบสามารถกำหนดสิทธิ์ผู้ใช้งานได้หลายระดับเช่น ระดับพื้นที่ อปท/ระดับอำเภอ/ระดับจังหวัด

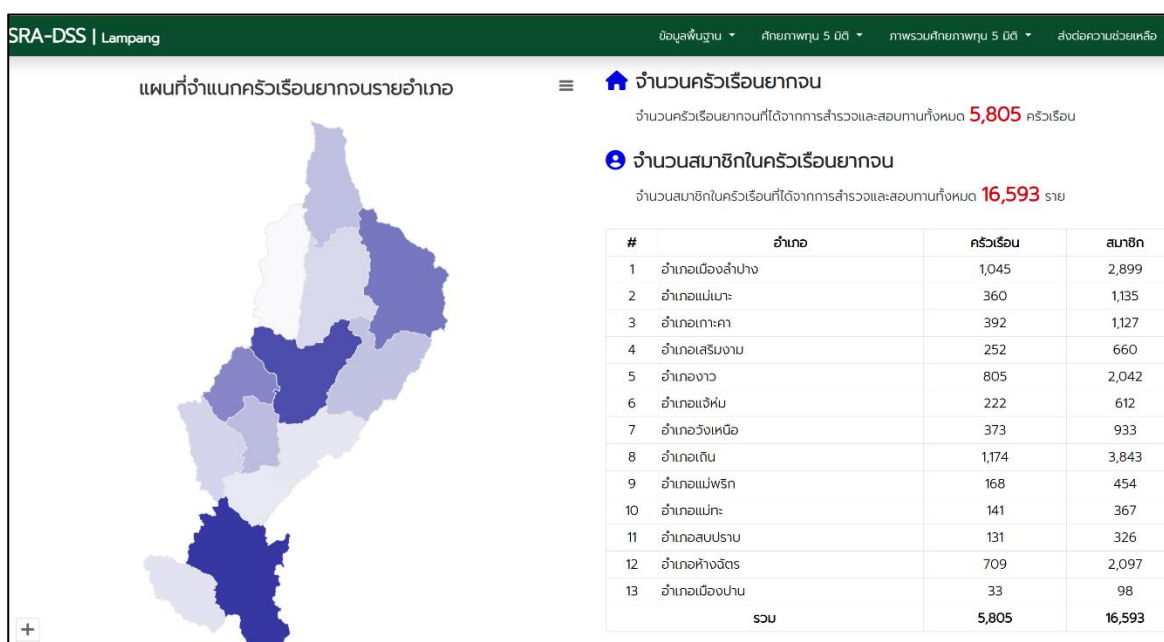
ผลการพัฒนาระบบ Application พร้อมใช้เพื่อส่งต่อความช่วยเหลือคนจนให้เข้าสู่สวัสดิการของรัฐซึ่งกำลังอยู่ในช่วงของการพัฒนาระบบเว็บแอปพลิเคชัน (Web Application) นำเข้า สังเคราะห์ ประมวลผล แสดงผล และส่งต่อข้อมูลครัวเรือนยากจนตามศักยภาพทุน 5 ด้าน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ทุนมนุษย์ ประกอบด้วยข้อมูลดังนี้
 - 1.1 สมาชิกในครัวเรือนจำแนกตามอายุ
 - 1.2 สมาชิกในครัวเรือนจำแนกตามเพศ
 - 1.3 สมาชิกในครัวเรือนจำแนกตามสถานะตามทะเบียนบ้าน
 - 1.4 สมาชิกในครัวเรือนจำแนกตามสวัสดิการสังคมที่ได้รับในปัจจุบัน
 - 1.5 สมาชิกในครัวเรือนจำแนกตามการศึกษาสูงสุด
 - 1.6 สมาชิกในครัวเรือนที่พูด อ่าน และเขียนภาษาไทยไม่ได้จำแนกตามอายุตั้งแต่ 12 ปี
 - 1.7 สมาชิกในครัวเรือนจำแนกตามสถานภาพการทำงาน
 - 1.8 สมาชิกในครัวเรือนที่ไม่ทำงานจำแนกตามสาเหตุ
2. ทุนกายภาพ ประกอบด้วยข้อมูลดังนี้
 - 2.1 การมีบ้านเป็นของตนเอง
 - 2.2 สถานภาพบ้านที่อยู่อาศัยในปัจจุบัน
 - 2.3 ความเป็นระเบียบเรียบร้อยและถูกสุขลักษณะของบ้านพักอาศัย
 - 2.4 การมีไฟฟ้าใช้หรือพลังงานทางเลือก
 - 2.5 น้ำในการอุปโภคบริโภค
 - 2.6 การมีอุปกรณ์สารสนเทศ
 - 2.7 การมีพื้นที่ทำกินทางการเกษตร
 - 2.8 ปัญหาเกี่ยวกับพื้นที่ทำกิน
 - 2.9 ถนน/เส้นทางสาธารณะและการเดินทางเข้าที่อยู่อาศัย
 - 2.10 ถนน/เส้นทางสาธารณะและการเดินทางเข้าที่ทำกิน
 - 2.11 แหล่งรับรู้/ใช้ประโยชน์ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีพและสร้างรายได้ของหน่วยงานราชการ
3. ทุนเศรษฐกิจ ประกอบด้วยข้อมูลดังนี้
 - 3.1 การออม หนี้สิน และทรัพย์สินเพื่อการประกอบอาชีพของครัวเรือน
 - 3.2 รายได้จากภาคการเกษตรของครัวเรือน
 - 3.3 รายได้ทีนอกภาคการเกษตร
 - 3.4 รายจ่ายครัวเรือน
4. ทุนธรรมชาติ ประกอบด้วยข้อมูลดังนี้
 - 4.1 การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่
 - 4.2 การมีบ้านพักอาศัยอยู่ในพื้นที่ภัยพิบัติ
5. ทุนทางสังคม ประกอบด้วยข้อมูลดังนี้
 - 5.1 การเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มของชุมชน
 - 5.2 การให้ความช่วยเหลือกันเมื่อคนในชุมชนประสบความเดือดร้อน
 - 5.3 การมีกฎ ระเบียบ หรือกติกาในการอยู่ร่วมกันของชุมชน
 - 5.4 การปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ หรือกติกาในการอยู่ร่วมกันของชุมชน
 - 5.5 การจัดการปัญหาความขัดแย้งของชุมชน

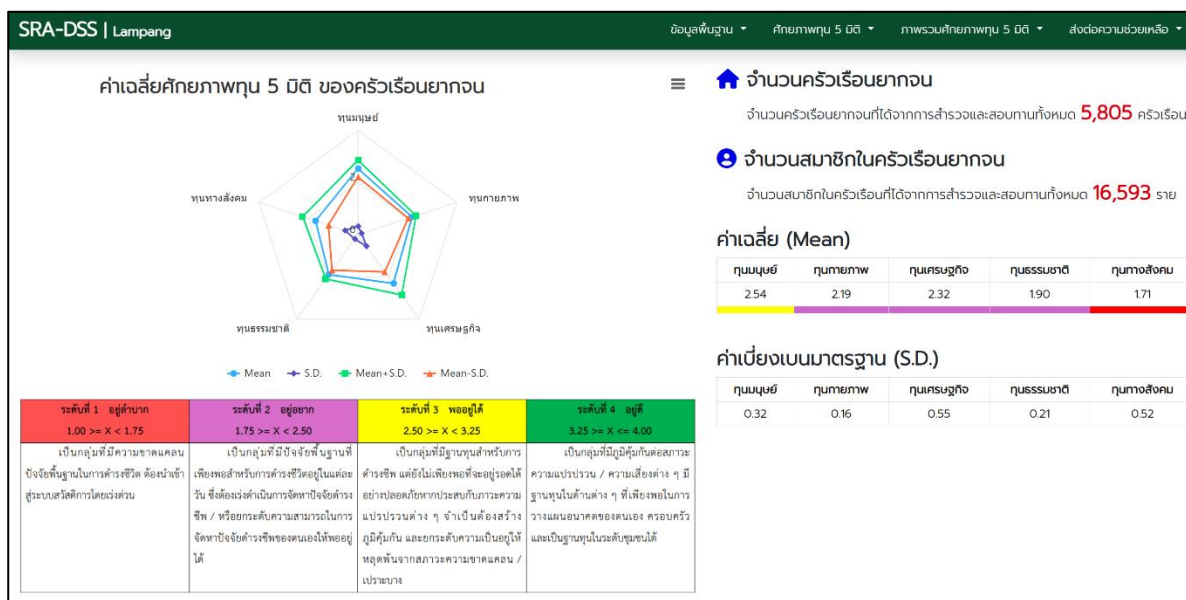
ภาพที่ 4.4 การพัฒนาระบบ Application พร้อมใช้เพื่อส่งต่อความช่วยเหลือคนจนให้เข้าสู่สวัสดิการของรัฐ

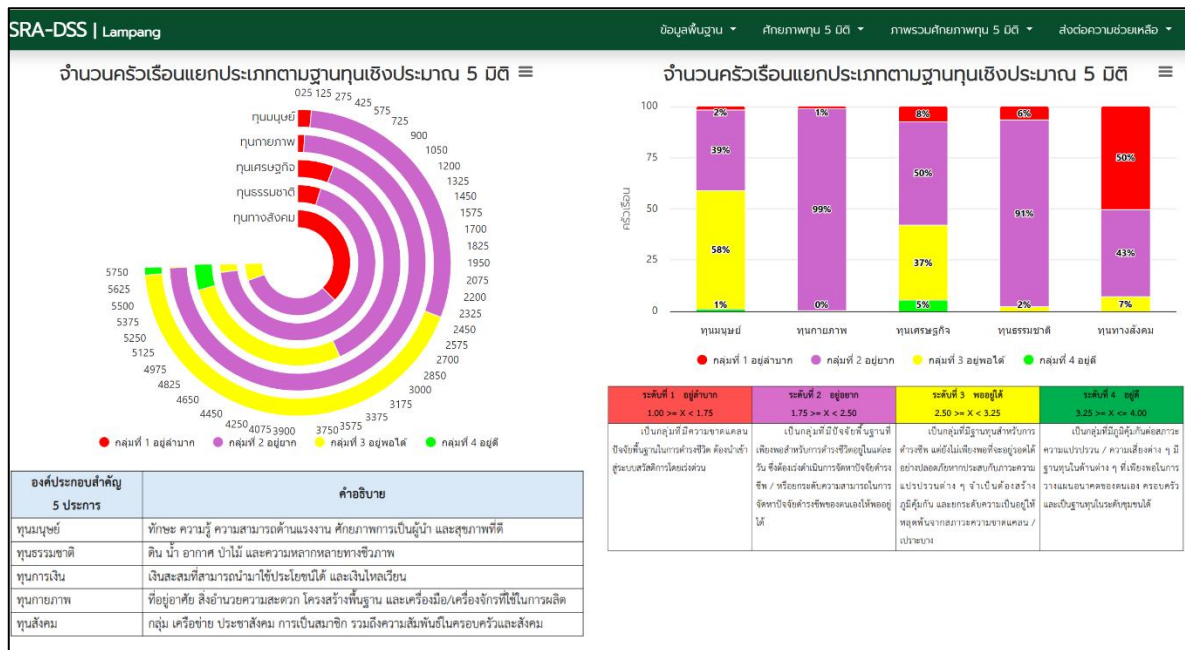
ภาพที่ 4.5 การพัฒนาระบบ Application แสดงแผนที่จำแนกครัวเรือนยากจนรายอำเภอ

ภาพที่ 4.6 การพัฒนาระบบ Application แสดงค่าเฉลี่ยศักยภาพทุน 5 มิติของครัวเรือนยากจน

ภาพที่ 4.7 การพัฒนาระบบ Application แสดงจำนวนครัวเรือนแยกประเภทตามฐานทุน
เชิงประมาณ 5 มิติ

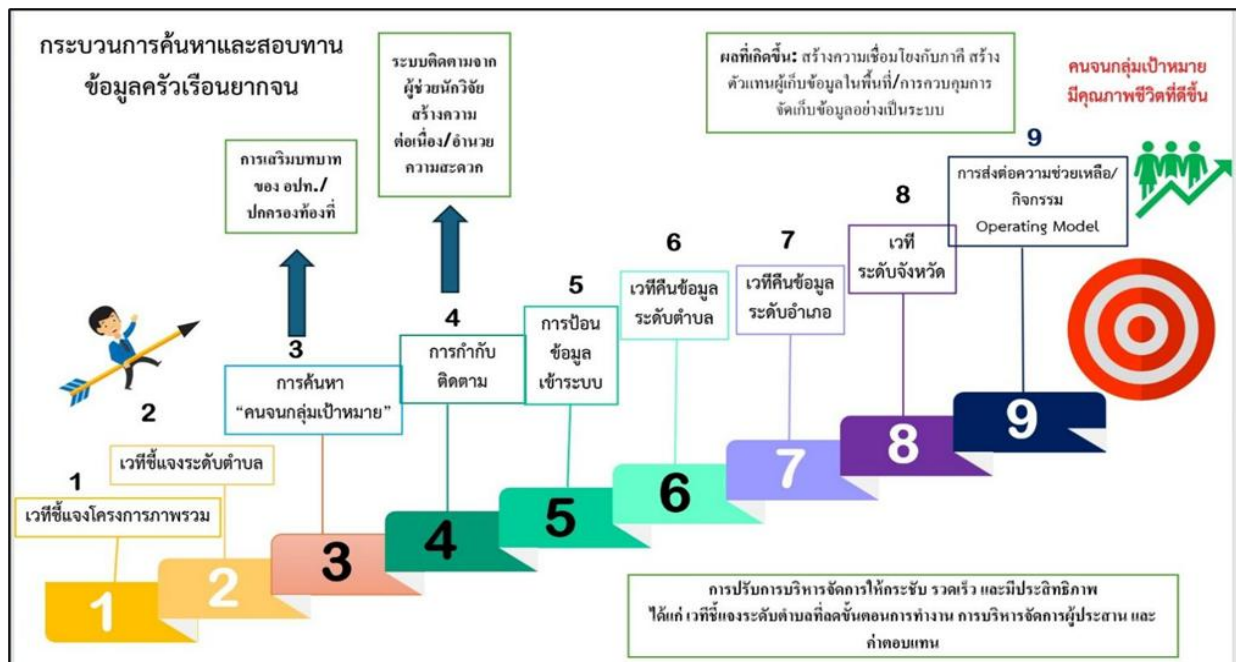

ทั้งนี้การพัฒนาระบบ Application พร้อมใช้เพื่อส่งต่อความช่วยเหลือคนจนให้เข้าสู่สวัสดิการของรัฐ
ดังกล่าวเมื่อเสร็จสมบูรณ์แล้ว อบจ.ลำปาง จะนำไปใช้ในส่วนงานกองสวัสดิการสังคม และเตรียมขยายผลการใช้
ประโยชน์ระบบข้อมูลครัวเรือนความยากจนกลางของจังหวัด ภายในปี พ.ศ. 2568 กับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ
ตำบล (รพ.สต.) ซึ่งอยู่ในการกำกับดูแลของ อบจ. จำนวน 67 แห่ง เพื่อให้มีหน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไข
ปัญหาความยากจนพื้นที่ใช้ประโยชน์มากขึ้น

3.2 พัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ (Decision Support System: DSS) เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพ ของการแก้ไขปัญหาความยากจน

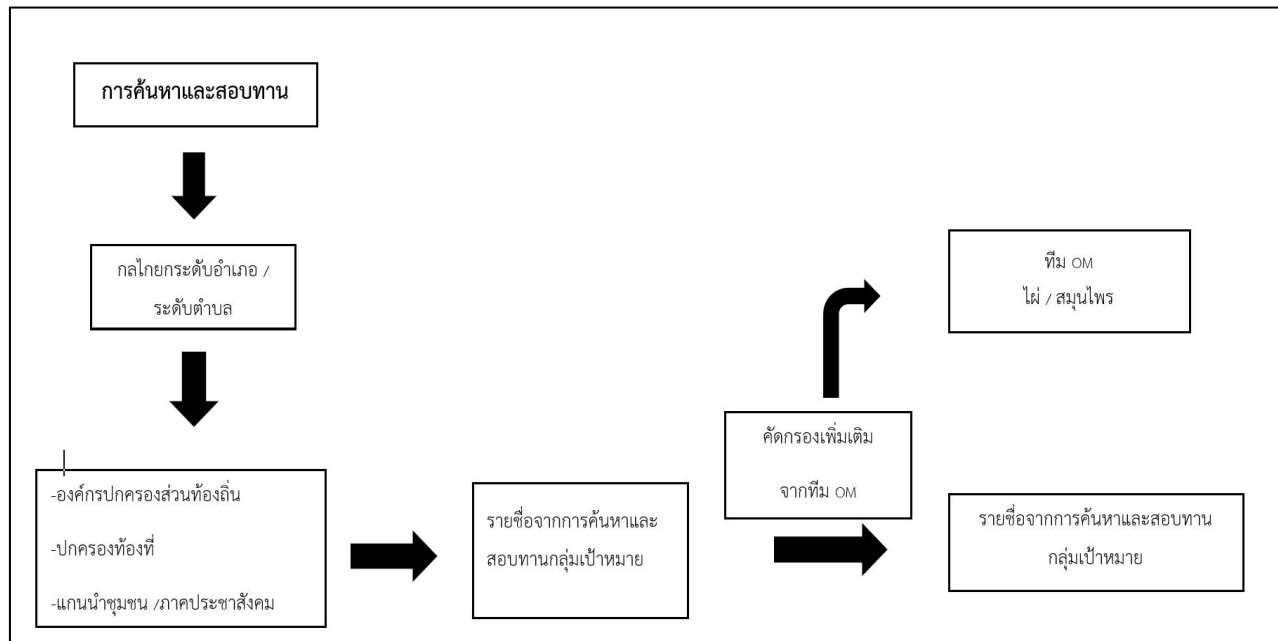
ผลการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและยกระดับแพลตฟอร์มบริหารจัดการความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและ
แม่นยำของจังหวัดลำปาง (PPAP) ให้สามารถนำไปใช้และส่งต่อความช่วยเหลือคนจนเป้าหมายได้อย่างเป็น
รูปธรรม พบว่า ตลอดช่วงของการดำเนินการวิจัย นักวิจัยได้ดำเนินการค้นหาสอบถามในมิติที่แตกต่างไปจากเดิม
ทั้งนี้เนื่องจากทีมวิจัยได้มีการถอดบทเรียนจากการเก็บข้อมูลในช่วงปี พ.ศ. 2566 เพื่อนำมาปรับใช้ในการ
ดำเนินการค้นหาสอบถามในปี พ.ศ. 2567 พบว่า ทีมวิจัยได้มุ่งเน้นการใช้บันได 9 ขั้นในการจัดเก็บข้อมูล ทั้งนี้ใน
การดำเนินการดังกล่าว เนื่องจากในการทำงานในปีงบประมาณการวิจัยปีพ.ศ. 2567 นั้น ทางทีมวิจัยต้องการสร้าง
กลไกในการเก็บข้อมูลในพื้นที่เพื่อนำไปสู่ผู้ประสานงานที่จะทำหน้าที่หลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล และเป็น
เจ้าของข้อมูลสร้างความต่อเนื่องในการทำงานในพื้นที่ในช่วงปีต่อไปในการจัดทำฐานข้อมูล รวมถึงการสร้างกลไก
การดำเนินงานเพื่อวางแผนการถอยออกในบทบาทของโครงการวิจัย เพื่อให้พื้นที่ทำงานต่อไปอย่างต่อเนื่อง จาก
สถานการณ์ดังกล่าว ทีมวิจัยจึงได้วางแผนการทำงานโดยมุ่งเน้นการใช้บันได 9 ขั้น โดยที่ทำงานร่วมกันกับพื้นที่
สร้างกลไกต่างๆ เพิ่มเติมมากขึ้นในการประชุม และกระบวนการค้นหาสอบถามดังกล่าว

ภาพที่ 4.8 กระบวนการค้นหาและสอบทานข้อมูลครัวเรือนยากจน

จากภาพที่ 4.8 แสดงผลการดำเนินการค้นหาและสอบทานครัวเรือนกลุ่มเป้าหมาย โดยใช้บันได 9 ขั้น ที่มุ่งเน้นการทำงานในระบอบพื้นที่ สร้างความเข้าใจในการทำงานโครงการ ทั้งในภาพรวมระดับอำเภอ และการดำเนินการในระดับตำบล โดยเริ่มต้นจากกระบวนการจัดเวทีชี้แจงภาพรวมโครงการระดับอำเภอ และเวทีชี้แจงระดับตำบล นำไปสู่กระบวนการค้นหาสอบทานกลุ่มเป้าหมาย โดยการมุ่งเน้นเสริมบทบาทที่สำคัญให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ในทุกรายตำบล และประสานความร่วมมือในการสร้างกลไกร่วมกันเพื่อสอบทานรายชื่อร่วมกันกับปกครองท้องถิ่น โดยในการดำเนินการในปีงบประมาณการวิจัย พ.ศ. 2567 มีการเชื่อมโยงกลไกการทำงาน โดยสร้างบทบาทให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการปกครองท้องถิ่นให้มีความรู้ความเข้าใจ รวมถึงทักษะต่างๆที่มีความสำคัญต่อการเป็นเจ้าของข้อมูล เพื่อนำไปสู่การใช้ประโยชน์ และดูแลการจัดเก็บข้อมูลอย่างต่อเนื่องต่อไป ทั้งนี้จากการดำเนินงานจะพบว่า การสร้างกลไกดังกล่าวที่ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการปกครองท้องถิ่นมีส่วนร่วมดำเนินการร่วมกับทีมวิจัยนั้น จากการถอดบทเรียนการทำงานที่ผ่านมาพบว่า มีองค์ประกอบที่สำคัญได้แก่ การสร้างเข้าใจที่ชัดเจนและสร้างกระบวนการที่กระชับเข้าใจง่าย สะดวกและเหมาะสมในการนำไปปฏิบัติ ทั้งนี้ในการดำเนินงานของทีมวิจัยจึงสร้างเครื่องมือการจัดเก็บข้อมูลที่กระชับ และเข้าใจง่าย รวมถึงการอธิบายผ่านคู่มือที่มีขั้นตอน และรูปภาพอธิบายที่ชัดเจน จากการดำเนินการดังกล่าว ส่งผลให้ตัวแทนที่เกี่ยวข้องในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการปกครองท้องถิ่น สามารถรับรู้เข้าใจในกระบวนการทำงานที่ชัดเจน ได้สร้างความสัมพันธ์ต่อกิจกรรมการค้นหาสอบทาน มีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของข้อมูล ทั้งนี้ในการดำเนินการค้นหาและสอบทานคนจนกลุ่มเป้าหมาย ได้มีการคัดกรอง 2 ชั้น เพื่อให้มีความแม่นยำในการทำงานมากขึ้น โดยสามารถอธิบายได้จากภาพดังนี้

ภาพที่ 4.9 การค้นหาและสอบทานข้อมูลครัวเรือนยากจนในปี พ.ศ.2567

ภาพแสดงกระบวนการค้นหาสอบทานกลุ่มเป้าหมาย จากการถอดบทเรียนพบว่า กระบวนการสอบทานรายชื่อเพื่อให้ได้กลุ่มเป้าหมายที่แม่นยำ สามารถดำเนินการได้ใน 2 กระบวนการหลัก ได้แก่ **ประการที่หนึ่ง** การสอบทานโดยใช้กลไกในพื้นที่ ทั้งในระดับอำเภอและในระดับตำบล โดยใช้กลไกเชิงพื้นที่ ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปกครองท้องที่ ภาคประชาสังคม รวมถึงคัดกรองค้นหาและสอบทานในพื้นที่ **ประการที่สอง** การคัดกรองรายชื่อเพิ่มเติมจากทีมวิจัยดำเนินการโมเดลแก๊จน (Operating Model) ที่มีการตรวจพบ / สอบทานเจอกลุ่มเป้าหมาย เจอกลุ่มเป้าหมายระหว่างการดำเนินการ ซึ่งกระบวนการดังกล่าวมีส่วนสำคัญที่ช่วยให้รายชื่อที่ได้จากการค่อนหานั้นมีความแม่นยำมากขึ้น และเป็นการคัดกรองรายชื่อที่มีที่มาที่มีความหลากหลายมากขึ้น ในส่วนของการติดตามการจัดเก็บข้อมูลทางทีมวิจัยได้มีจุดมุ่งหมายให้การติดตามข้อมูลดำเนินการได้อย่างรวดเร็ว และสร้างความเชื่อมั่น ความน่าเชื่อถือของโครงการที่มีต่อผู้เก็บข้อมูลในพื้นที่ โดยใช้กลไกการทำงานจากผู้ช่วยนักวิจัยที่มีการดูแลให้คำปรึกษาให้คำตอบการทำงานให้กับผู้เก็บข้อมูลในพื้นที่ เพื่อการแก้ไขปัญหา และลดระยะเวลาการทำงานให้สั้นลง สิ่งที่มีความสำคัญประการหนึ่งซึ่งช่วยให้การทำงานมีประสิทธิภาพคือการลดขั้นตอนการทำงานให้มีความกระชับมากขึ้น กล่าวคือ การเก็บข้อมูลร่วมกันพร้อมกันกระบวนการค้นหาสอบทานรายชื่อ ซึ่งช่วยให้ลดระยะเวลาดำเนินการให้น้อยลง และการจัดเก็บข้อมูลของกลุ่มเป้าหมาย มีประสิทธิภาพมากขึ้น ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการดังกล่าว สามารถสรุปประเด็น ได้ 2 ประการได้แก่ **ประการที่หนึ่ง** ช่วยในการเก็บข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว และแม่นยำมากขึ้น สามารถลดระยะเวลาในการทำงาน และสร้างความเข้าใจอย่างต่อเนื่อง และแม่นยำแก่ผู้เก็บข้อมูลในพื้นที่ ซึ่งระดับความสัมพันธ์ในพื้นที่ที่ดำเนินการเก็บข้อมูลถือเป็นเรื่องที่สำคัญส่งผลต่อการทำงานในระยะยาว รวมถึงการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นหน่วยในการจัดเก็บข้อมูลได้ **ประการที่สอง** สามารถสร้างกลไกในการจัดเก็บข้อมูลให้การทำงานสามารถทำงานได้อย่างมีส่วนร่วม สร้างความเป็นส่วนหนึ่งของการเป็นผู้จัดเก็บข้อมูล สร้างความเป็นเจ้าของ รวมถึงความไว้วางใจในการทำงานร่วมกัน เป็นแนวทางการรองรับการทำงานโดยชุมชน

เป็นเจ้าของ และถือว่าเป็นการสร้างกลุ่มผู้ดูแลข้อมูลที่สำคัญในกรณีทำงานวิจัยเสร็จสิ้นลง และส่งต่อระบบให้พื้นที่เป็นผู้ดูแล

การพัฒนากระบวนการส่งต่อความช่วยเหลือในการดำเนินงานในปี พ.ศ. 2567 – 2568 การติดตามผลการช่วยเหลือและป้อนข้อมูลย้อนกลับ (Feedback Loop) ที่เป็น Real Time และพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ (Decision Support System : DSS) ในการดำเนินการค้นหาสอบทานได้ออกแบบกิจกรรมการส่งต่อความช่วยเหลือ แยกการดำเนินการให้มีความชัดเจน และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยการออกแบบแบบฟอร์มการส่งต่อความช่วยเหลือ แนบกับการเก็บข้อมูลครัวเรือนกลุ่มเป้าหมายและดำเนินการส่งต่อความช่วยเหลือจากกลุ่มภาคีเครือข่าย หรือการระดมทรัพยากรจากโครงการ ดังภาพ

ภาพที่ 4.10 การออกแบบระบบส่งต่อความช่วยเหลือ

การออกแบบกิจกรรมการส่งต่อความช่วยเหลือที่มุ่งเน้นการสร้างระบบฐานข้อมูล และการส่งต่อที่สะดวกในการดำเนินการ

➔

ข้อมูลพื้นฐานการช่วยเหลือ

1. รหัสบ้าน (HC)

2. ที่อยู่

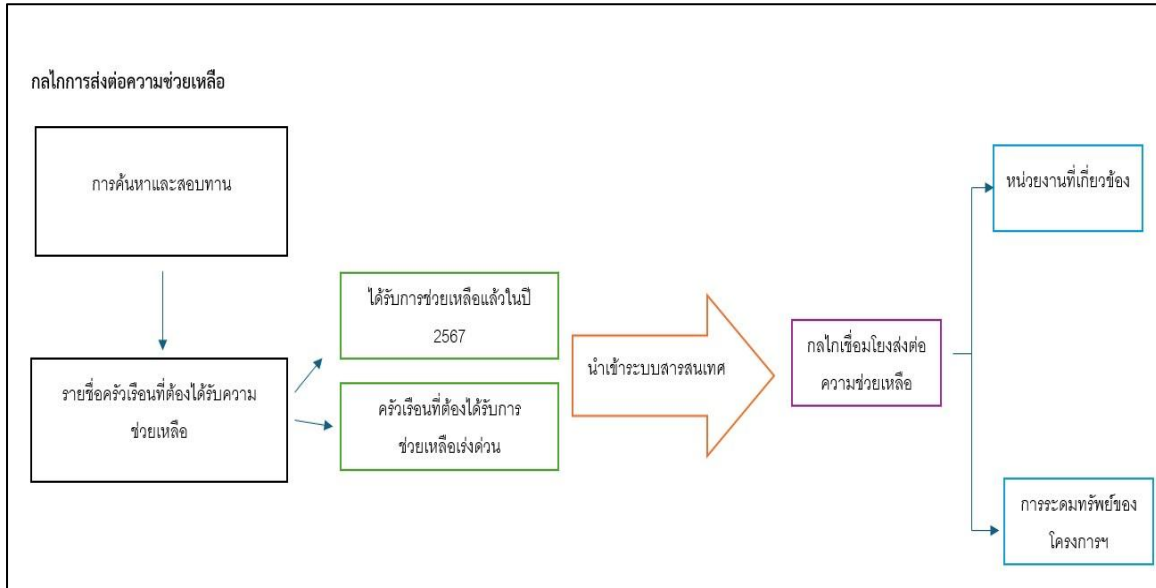
3. ปีที่ช่วยเหลือ2567.....

ผลที่เกิดขึ้น: สามารถระบุรายละเอียดรายการส่งต่อความช่วยเหลือได้อย่างชัดเจน และเป็นระบบ พื้นที่ให้ความสำคัญกับการส่งต่อความช่วยเหลือมากขึ้น

สมาชิก	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3
ชื่อ-นามสกุล (ต้องกรอกชื่อในระบอบ หรือ ในแบบสอบถามที่นำส่ง)			
ทุนการดำรงชีพที่ช่วยเหลือ (เลือกได้ 1 ข้อเท่านั้น จาก Key *1 จากตารางด้านล่าง)	☐ ทุนมนุษย์ ☐ ทุนกายภาพ ☐ ทุนทางเศรษฐกิจ ☐ ทุนธรรมชาติ ☐ ทุนทางสังคม	☐ ทุนมนุษย์ ☐ ทุนกายภาพ ☐ ทุนทางเศรษฐกิจ ☐ ทุนธรรมชาติ ☐ ทุนทางสังคม	☐ ทุนมนุษย์ ☐ ทุนกายภาพ ☐ ทุนทางเศรษฐกิจ ☐ ทุนธรรมชาติ ☐ ทุนทางสังคม

ในส่วนของกลไกการส่งต่อความช่วยเหลือ จากที่ได้กล่าวถึงในเบื้องต้น ทางทีมวิจัยได้ออกแบบการทำงาน โดยสร้างกลไกความช่วยเหลือ โดยการสร้างแบบฟอร์มเพื่อกรอกข้อมูลต่างๆ ควบคู่กับการดำเนินการค้นหาสอบทานคนจนกลุ่มเป้าหมายในแต่ละตำบล โดยรายชื่อที่ต้องได้รับความช่วยเหลือจะดำเนินการได้ในสองกรณีได้แก่ กรณีที่หนึ่ง กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับการช่วยเหลือแล้วในช่วงปี พ.ศ. 2567 และในกรณีที่สอง กลุ่มเป้าหมายที่ต้องได้รับการช่วยเหลือเร่งด่วนในช่วงปี พ.ศ. 2567 หลังจากนั้นเมื่อดำเนินการกรอกข้อมูลเป็นที่เรียบร้อยแล้วจากการค้นหาสอบทาน ทางทีมวิจัยดำเนินการนำเข้าสู่ข้อมูลเข้าระบบสารสนเทศเพื่อสร้างเป็นฐานข้อมูลของกลุ่มเป้าหมาย ทั้งนี้ทางทีมวิจัยได้สร้างกลไกส่งต่อความช่วยเหลือโดยเชื่อมโยงกับหน่วยงานภาคีเครือข่ายในพื้นที่ และดำเนินการส่งต่อความช่วยเหลือให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเชิงประเด็นนั้นๆ รวมถึงการสร้างกลไกส่งต่อความช่วยเหลือในช่องทางอื่นๆ เพิ่มเติม อาทิ การระดมทรัพยากรดังภาพ

ภาพที่ 4.11 กลไกการส่งต่อความช่วยเหลือ

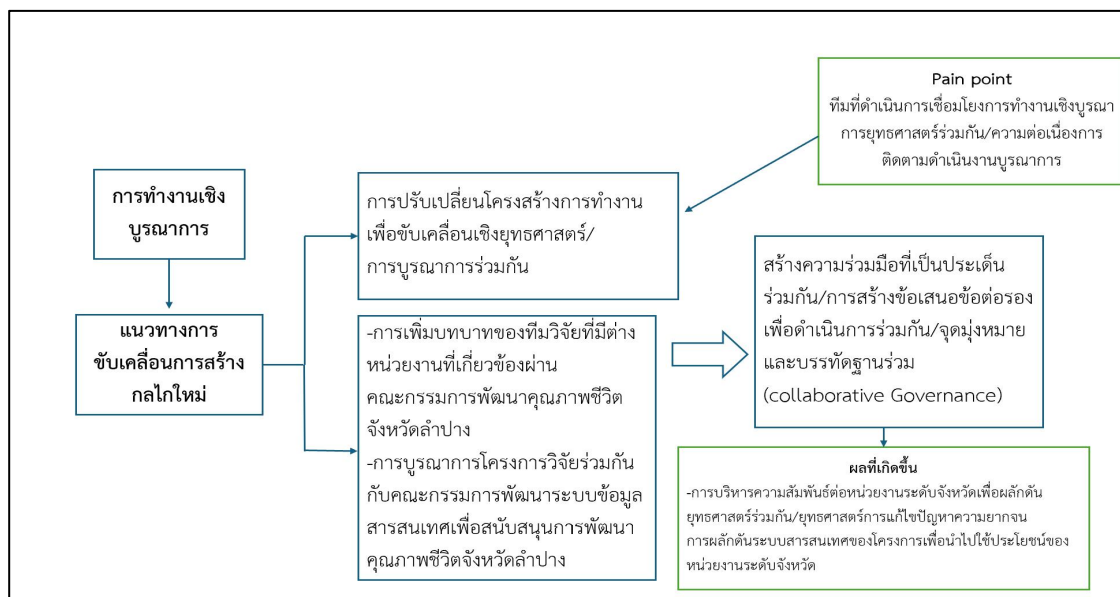

ระบบส่งต่อความช่วยเหลือได้ถูกออกแบบและดำเนินการในปีงบประมาณการวิจัย ปี พ.ศ.2567 โดยมีแบบฟอร์มแยกจากงานค้นหาสอบถามซึ่งผลที่เกิดขึ้น พบว่า สามารถวิเคราะห์ข้อมูลการส่งต่อความช่วยเหลือรายครัวเรือนได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว รวมไปถึงสามารถตรวจสอบรายชื่อครัวเรือนที่ต้องการความช่วยเหลือได้อย่างแม่นยำ ทั้งนี้ในการดำเนินงานที่ผ่านมาทางทีมวิจัยได้วางแผนการส่งต่อความช่วยเหลือโดยการเชื่อมโยงกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและระดมทรัพยากรของโครงการเพื่อช่วยเหลือตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมายดังกล่าว

ตามวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและยกระดับข้อมูล ให้เป็นระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนกลางของจังหวัด และเพื่อยกระดับระบบสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ (Decision Support System: DSS) เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาความยากจน ในส่วนของการพัฒนาฐานข้อมูล และระบบ DSS ให้เป็นฐานข้อมูลที่ถูกใช้งานร่วมกันในระดับจังหวัด และนำไปสู่การผลักดันขับเคลื่อนทางนโยบายตามตัวชี้วัดของโครงการวิจัยในการแก้ไขปัญหาความยากจน การจัดทำยุทธศาสตร์จังหวัดได้คำนึงถึงกลไกในระดับจังหวัดที่มีกลไกส่งผ่านการผ่านการปกครองระดับจังหวัด และสร้างบทบาทร่วมกันเพื่อทำงานเชิงประเด็นระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางร่วมกันกับหน่วยงานระดับจังหวัด ได้แก่ คณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตจังหวัดลำปาง (พชจ.) ที่มีหน่วยงานหลักที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สาธารณสุขจังหวัดลำปาง โดยทีมวิจัยมีบทบาทสำคัญด้านการเป็นคณะทำงานพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพชีวิตจังหวัดลำปาง ที่สามารถเชื่อมโยงการใช้ประโยชน์จากฐานข้อมูลและระบบ DSS ของหน่วยงานระดับจังหวัด นอกจากนี้ยังได้มีการประสานความร่วมมือในการพัฒนาระบบ Application พร้อมใช้เพื่อส่งต่อความช่วยเหลือคนจนให้เข้าสู่สวัสดิการของรัฐ ดังกล่าวเมื่อเสร็จสมบูรณ์แล้ว อบจ. ลำปาง จะนำไปใช้ในส่วนงานกองสวัสดิการสังคม และเตรียมขยายผลการใช้ประโยชน์ระบบข้อมูลครัวเรือนความยากจนกลางของจังหวัด ภายในปี พ.ศ. 2568 กับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) ซึ่งอยู่ในการกำกับดูแลของ อบจ. จำนวน 67 แห่ง เพื่อให้มีหน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาความยากจนพื้นที่ใช้ประโยชน์มากขึ้น ซึ่งทำให้มองเห็นว่ากระบวนการดำเนินงานเริ่มแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของการบรรลุตามตัวชี้วัดของโครงการวิจัยด้านการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อบูรณาการใช้ข้อมูลร่วมกันในระดับจังหวัด และเมื่อ

พิจารณาพลวัตการเปลี่ยนแปลงด้านกลุ่มเป้าหมายหรือภาคีใหม่ การขับเคลื่อนงานด้านการพัฒนาระบบสารสนเทศ สามารถอธิบายได้ตาม

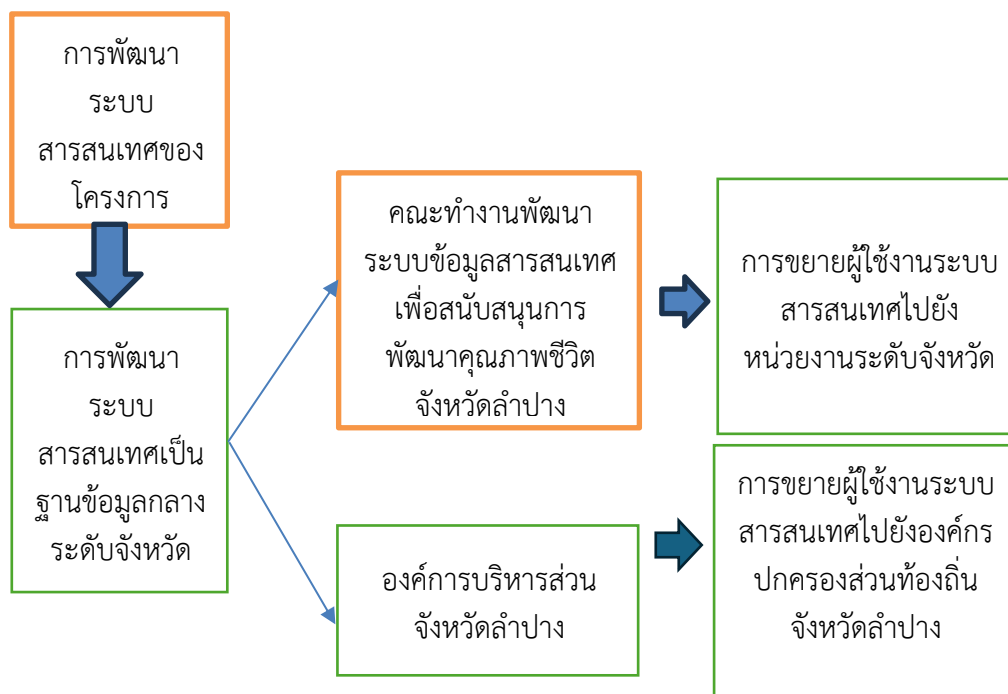
ภาพที่ 4.12 กลไกการขับเคลื่อนการทำงานเชิงบูรณาการด้านสารสนเทศ

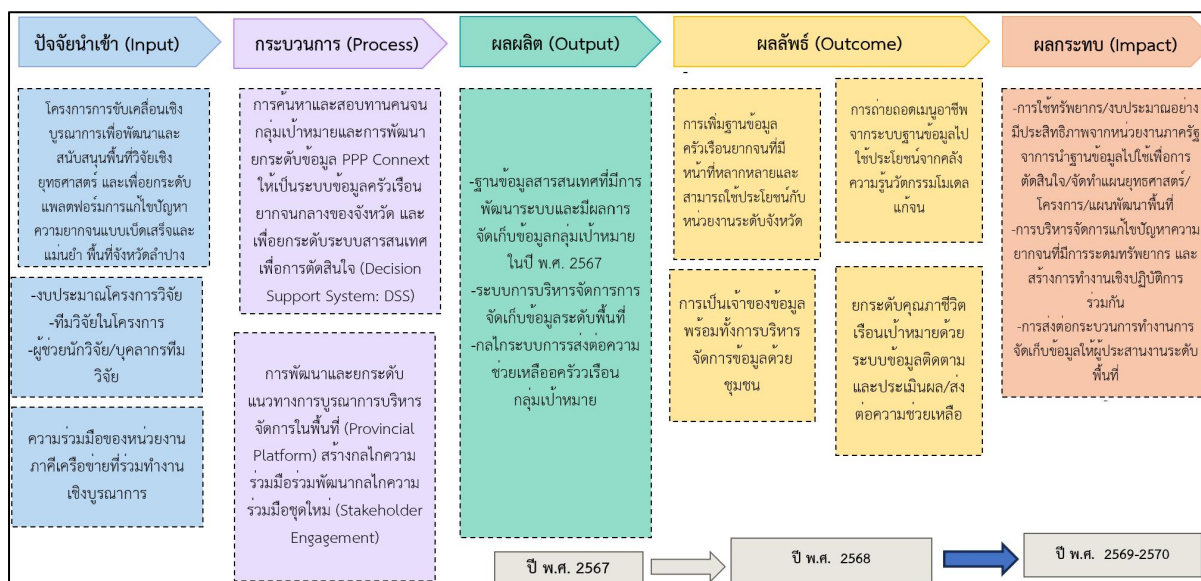
แผนภาพข้างต้นแสดงให้เห็น Pain Point ที่ได้จากการวิเคราะห์ภาคีหลักซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการดำเนินงานตามตัวชี้วัด โดยการวิเคราะห์ผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากกลไกดังกล่าว พบว่า การเข้าร่วมหรือการมีส่วนร่วมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับจังหวัดเพื่อให้เกิดการสร้างจุดมุ่งหมายและดำเนินงานร่วมกัน รวมถึงการสร้างบรรทัดฐานร่วม (Collaborative Governance) นั้น นักวิจัยต้องทำหน้าที่ในเชิงยุทธศาสตร์ เพื่อปรับระดับความสัมพันธ์ร่วมกันกับภาคีกลุ่มเป้าหมายอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดทีมบูรณาการพื้นที่เพื่อประสานความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรม ทั้งยังแสดงถึงบทบาทที่สำคัญของมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางในการที่มีความพยายามจะขับเคลื่อนงานให้บรรลุเป้าหมาย ทำให้การดำเนินงานโครงการในปี พ.ศ.2567 ได้มีการแต่งตั้งทีมบูรณาการความร่วมมือที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการทางยุทธศาสตร์ระดับจังหวัด เป็นทีมงานร่วมกันกับหน่วยงานระดับจังหวัด โดยผ่านคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตจังหวัดลำปาง (พขจ.) และคณะทำงานพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศ เพื่อสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพชีวิตจังหวัดลำปาง มีบทบาทในการพัฒนาระบบสารสนเทศร่วมกับหน่วยงานระดับจังหวัดต่างๆ ภายใต้การบริหารคณะกรรมการของรองผู้ว่าราชการจังหวัดลำปาง โดยในช่วงการดำเนินการที่ผ่านมาได้มีการเปลี่ยนแปลงหน่วยงานภาคีเครือข่ายในการพัฒนาระบบสารสนเทศมากขึ้น ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำปาง ที่มีส่วนสำคัญในการพัฒนาระบบร่วมกันกับทีมวิจัย และนำฐานข้อมูลไปใช้ประโยชน์ประกอบกับการตัดสินใจในการทำโครงการต่างๆ ทั้งนี้ ทางทีมวิจัยได้ชี้แจงโครงการ และอธิบายสาคิตการใช้งานของระบบร่วมกันกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำปาง โดยพยายามเชื่อมโยงข้อมูลร่วมกัน และหาแนวทางการใช้ข้อมูลเพื่อกระจายผู้ใช้งานให้มากขึ้นในระดับจังหวัด โดยสรุปในการทำงานของโครงการวิจัยที่ผ่านมาของทีมข้อมูล ได้มีหน่วยงานที่พร้อมขับเคลื่อนร่วมกันในการใช้ฐานข้อมูล และในเชิงยุทธศาสตร์ 2 คณะ/หน่วยงานหลัก ได้แก่ คณะทำงานพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพชีวิตจังหวัดลำปาง โดยสำนักงาน

สาธารณสุขจังหวัดลำปาง และองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำปาง เพื่อบูรณาการบริหารจัดการในพื้นที่ (Provincial Platform) เชื่อมโยงเชิงระบบและความสัมพันธ์ การขับเคลื่อนเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน พื้นที่จังหวัดลำปางสู่ยุทธศาสตร์ของจังหวัด โดยแต่เดิมนั้นการดำเนินการของโครงการในช่วงปีงบประมาณการวิจัยในช่วงปี พ.ศ. 2566-2567 ทางทีมวิจัยได้มุ่งเน้นการทำงานร่วมกันขับเคลื่อนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องระดับจังหวัดผ่านคณะทำงานพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพชีวิตจังหวัดลำปาง โดยสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำปาง ซึ่งเป็นการพัฒนาระบบสารสนเทศที่ใช้งานร่วมกัน และขยายการทำงานไปยังหน่วยงานในระดับจังหวัด ทั้งนี้จุดเด่นที่ได้มีการดำเนินงานในช่วงปีงบประมาณการวิจัย พ.ศ. 2567-2568 ได้ขยายการเชื่อมโยงเครือข่ายเพื่อพัฒนาระบบสารสนเทศให้มีผู้ใช้งานที่กว้างมากขึ้น โดยการดำเนินการเชื่อมโยงกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำปางที่เป็นส่วนสำคัญในการขยายผู้ใช้งานระบบสารสนเทศของโครงการไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆ ในจังหวัดลำปางดังภาพ

ภาพที่ 4.13 การพัฒนาระบบสารสนเทศของโครงการเพื่อเป็นฐานข้อมูลกลางระดับจังหวัดลำปาง

ภาพที่ 4.14 Impact pathway แสดงถึงเส้นทางการดำเนินงานการจัดทำฐานข้อมูลกลางจังหวัดลำปาง

จากภาพแสดงถึงเส้นทางการดำเนินงานที่นำไปสู่การเกิดผลผลิต ผลลัพธ์ ผลกระทบของโครงการ ซึ่งมีจุดเริ่มต้นจากการดำเนินโครงการวิจัย ได้แก่ โครงการขับเคลื่อนเชิงบูรณาการเพื่อพัฒนาและสนับสนุนพื้นที่วิจัยเชิงยุทธศาสตร์ และเพื่อยกระดับแพลตฟอร์มการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ พื้นที่จังหวัดลำปาง ที่ทางมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ได้รับงบประมาณสนับสนุนการวิจัย โดยมีทีมนักวิจัยทำงานร่วมกันเชิงบูรณาการกับภาคีเครือข่ายหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในกระบวนการ (Process) ทำงานหลัก จะประกอบด้วยกระบวนการค้นหาและสอบทานครัวเรือนกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ เพื่อจัดทำฐานข้อมูลในระบบ และระบบ DSS รวมถึงการทำงานเชิงบูรณาการเพื่อสร้างกลไกความร่วมมือการทำงานร่วมกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในส่วนของผลผลิตที่ได้จากการดำเนินการทางการจัดทำฐานข้อมูล คือ การได้มาซึ่งฐานข้อมูลสารสนเทศที่มีการพัฒนาระบบการจัดเก็บข้อมูลกลุ่มเป้าหมาย ในปี พ.ศ. 2567 รวมถึงกลไกการส่งต่อความช่วยเหลือต่อครัวเรือนกลุ่มเป้าหมาย ทั้งนี้ในส่วนของผลลัพธ์ที่ได้นั้น ทางทีมวิจัยได้มีวัตถุประสงค์หลักคือการจัดทำ Exit Strategy โดยมุ่งเน้นให้ชุมชนเป็นเจ้าของข้อมูล โดยการส่งเสริมสร้างความเข้าใจให้ชุมชนเก็บข้อมูลด้วยตนเองและดูแลการดำเนินงานเก็บข้อมูลเสมือนเป็นเจ้าของฐานข้อมูล โดยเริ่มต้นจากการสร้างผู้ประสานงานในพื้นที่ที่ประสบการณ์และคุ้นเคยกับการจัดเก็บข้อมูล เพื่อเป็นแผนงานการส่งต่อฐานข้อมูลให้กับพื้นที่หลังจากที่ทีมวิจัยดำเนินการแล้วเสร็จแล้ว ซึ่งจากการดำเนินโครงการ ผลกระทบที่เกิดขึ้นที่สำคัญคือจะช่วยให้การบริหารจัดการข้อมูลมีประสิทธิภาพมากขึ้นนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างหลากหลาย ในเชิงยุทธศาสตร์ ในการตัดสินใจดำเนินโครงการ และการสร้างพื้นที่การทำงานร่วมกันในเชิงบูรณาการ

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานการจัดการข้อมูลของโครงการวิจัยสามารถอธิบายตามประเด็นได้ดังนี้

1. การสื่อสารสร้างความเข้าใจโครงการต่อพื้นที่เป้าหมาย กล่าวคือ โครงการวิจัย เป็นโครงการที่ดำเนินการโดยสถาบันทางการศึกษาซึ่งมีบทบาทหลักในการบริหารจัดการนวัตกรรมเพื่อนำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตของ

ประชาชน ทั้งนี้ในบางกรณีจะพบว่าชุมชนมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนในบทบาทของนักวิจัยที่มีขอบเขตการดำเนินงานตามข้อตกลงและวัตถุประสงค์การวิจัย การเข้าใจที่คลาดเคลื่อนดังกล่าว ส่งผลให้ชุมชนพื้นที่เป้าหมายคาดหวังในสิ่งที่เกินกว่าขอบเขตการดำเนินการวิจัยของโครงการ

2. ข้อจำกัดในการส่งต่อความช่วยเหลือที่ยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างทั่วถึง ควบคุมไม่ได้ การติดตามผลการช่วยเหลือและป้อนข้อมูลย้อนกลับ (Feedback Loop) กล่าวคือ เนื่องด้วยบทบาทหน้าที่ของทีมวิจัย มีหน้าที่ตามขอบเขตที่ดำเนินการ และเป็นการทำงานเชิงบูรณาการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กลุ่มภาคีเครือข่าย การส่งต่อความช่วยเหลือให้กับกลุ่มเป้าหมายจึงมีข้อจำกัดในการทำงานที่ต้องเชื่อมโยงกับภาคส่วนอื่น ซึ่งอาจจะประสบปัญหาเรื่องข้อจำกัดของทรัพยากร

3. ประสิทธิภาพของผู้เก็บข้อมูลในพื้นที่ที่ส่งผลต่อความแม่นยำของข้อมูล กล่าวคือ การจัดทำฐานข้อมูลครัวเรือนยากจนนั้นมีการดำเนินการจากหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีวิธีการดำเนินงานที่แตกต่างกันไป อาทิ ข้อคำถามของแบบสอบถาม เกณฑ์การวัดประเมินครัวเรือนยากจน รายละเอียดแบบสอบถามที่ต้องดำเนินการอย่างครบถ้วน เป็นต้น ซึ่งประเด็นต่างๆเหล่านี้ ส่งผลให้ผู้เก็บข้อมูลในพื้นที่ต้องเรียนรู้กระบวนการทำงานให้ชัดเจน แต่ทั้งนี้ผู้เก็บข้อมูลในพื้นที่บางส่วนนั้นก็มีแนวทางในการจัดเก็บข้อมูลเดิมอาจจะทำให้การเก็บข้อมูลนั้นมีความคลาดเคลื่อนได้

แนวทางแก้ไข โดยการดำเนินงานที่ผ่านมาทีมวิจัยได้ใช้วิธีในการแก้ไขปัญหา ดังนี้

1. การสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจโครงการในพื้นที่เป้าหมาย กล่าวคือ การสร้างกระบวนการสื่อสารที่เหมาะสม ตรงไปตรงมา มีความชัดเจน ตอบคำถามต่างๆ ที่พื้นที่ชุมชนมีข้อสงสัยให้มีความครบถ้วนสมบูรณ์ จะช่วยให้การทำงานร่วมกันมีความชัดเจนมากขึ้น ให้พื้นที่สามารถเข้าใจบทบาทของทีมวิจัยได้อย่างถูกต้อง เช่น การชี้แจงโครงการก่อนเริ่มทำโครงการ พร้อมเอกสารสรุปหน้าที่ของโครงการแนบการประชุมชี้แจง เป็นต้น

2. การส่งต่อความช่วยเหลือที่มีการระดมทรัพยากรที่หลากหลาย กล่าวคือ การช่วยเหลือคนจนกลุ่มเป้าหมายของโครงการ มีข้อสำคัญประการหนึ่งคือ การระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ เพื่อเป็นส่วนสำคัญในการใช้ส่งเสริม ให้ความช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายให้ครอบคลุมมากที่สุด แนวทางหนึ่งที่ต้องดำเนินการคือการประสานเชื่อมโยงภาคส่วนต่างๆ เพื่อให้เกิดการระดมทรัพยากรเพิ่มเติม การสร้างเครือข่ายที่กว้างขวางมากขึ้น

3. การสร้างคู่มือการดำเนินการจัดเก็บข้อมูลที่เข้าใจง่าย เสริมสร้างความเข้าใจในการทำงาน กล่าวคือ ทีมวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดเก็บข้อมูลควรพิจารณาการสร้างคู่มืออธิบายการจัดเก็บข้อมูลที่เข้าใจง่าย สามารถศึกษาได้ด้วยตนเอง เพื่อเน้นย้ำผู้เก็บข้อมูลในพื้นที่ให้สามารถดำเนินการจัดเก็บข้อมูลได้อย่างแม่นยำ เช่น การใช้ info graphic ที่ดูเข้าใจง่าย สามารถทบทวนศึกษาได้อย่างสะดวก หรือสร้างช่องทางการปรึกษาการจัดเก็บข้อมูลผ่านช่องทางออนไลน์ อาทิ Line เป็นต้น

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานจัดทำฐานข้อมูล

1. ภาวะผู้นำของผู้นำในชุมชนพื้นที่เป้าหมาย กล่าวคือ การดำเนินการวิจัย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กระบวนการจัดเก็บข้อมูลนั้นจะมีขั้นตอนที่สำคัญคือการประสานงานในพื้นที่ ซึ่งจะต้องใช้เครือข่ายของผู้นำชุมชนเพื่ออธิบายสร้างความเข้าใจประชาชนในชุมชนในเบื้องต้น ซึ่งภาวะผู้นำของผู้นำในชุมชนที่มีมากจะสามารถรวบรวมประสานงาน สร้างความเข้าใจ สร้างการมีส่วนร่วมให้กับประชาชนในพื้นที่ได้ดี

2. การติดตามการจัดเก็บข้อมูลอย่างต่อเนื่อง กล่าวคือ ในการดำเนินการจัดเก็บข้อมูลในพื้นที่ ระหว่างการดำเนินงานผู้เก็บข้อมูลในพื้นที่อาจจะมีข้อสงสัย ความคลาดเคลื่อนความเข้าใจในแบบสอบถาม ซึ่งทีมวิจัยต้องติดตามการจัดเก็บข้อมูลโดยใช้เทคนิครูปแบบต่างๆ ตามความเหมาะสม และในส่วนสำคัญจะต้องมีความต่อเนื่อง

ในการดำเนินการเพื่อให้ข้อมูลมีความถูกต้อง รวมถึงสามารถจัดเก็บข้อมูลได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ตามระยะเวลาที่กำหนด

3. การกำหนดขั้นตอนให้กระชับและมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ การออกแบบการชี้แจง รวมถึงกระบวนการขั้นตอนในการจัดเก็บข้อมูล ถือว่าเป็นเรื่องที่สำคัญต่อความสัมพันธ์ของทีมวิจัยและผู้เก็บข้อมูลในพื้นที่ เนื่องจากความเข้าใจและความเหมาะสมของกิจกรรมนั้นจะส่งผลให้ชุมชนมีความพึงพอใจในการทำงานร่วมกัน เพราะฉะนั้นทีมวิจัยจึงต้องให้ความสำคัญกับการดำเนินกิจกรรมที่รวดเร็ว กระชับ มีประสิทธิภาพ เพื่อการรักษาความสัมพันธ์ที่ดีในพื้นที่ และไม่เป็นการรบกวนเวลาผู้เก็บข้อมูลในพื้นที่มากเกินไป

4. ทักษะที่เกี่ยวข้องทางเทคโนโลยีดิจิทัล กล่าวคือ กระบวนการจัดเก็บข้อมูลมีความจำเป็นต้องใช้ข้อมูลสารสนเทศ การจัดเก็บข้อมูลโดยทีมพื้นที่เป็นผู้จัดเก็บข้อมูล จึงต้องอาศัยการทำงานที่เกี่ยวข้องกับการใช้โปรแกรมการถ่ายภาพ การจับพิกัด GPS เป็นต้น ซึ่งผู้เก็บข้อมูลในพื้นที่ต้องใช้ทักษะทางเทคโนโลยีดิจิทัลในการทำงานร่วมด้วยนั่นเอง

5. การเชื่อมโยงการทำงานเชิงบูรณาการ กล่าวคือ กระบวนการจัดเก็บข้อมูลนั้น เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดควรให้ความสำคัญกับกระบวนการส่งต่อความช่วยเหลือ โดยมุ่งเน้นการเชื่อมโยงการจัดเก็บข้อมูลร่วมกัน รวมถึงการเชื่อมโยงประสานการทำงานเชิงบูรณาการร่วมกันกับภาคเครือข่ายหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้กระบวนการทำงานครบถ้วนและสามารถส่งต่อความช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายได้อย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง เพราะฉะนั้นกระบวนการทำงานร่วมกันของทีมวิจัยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จะช่วยให้กระบวนการทำงานมีความครบถ้วนและเป็นประโยชน์ตามวัตถุประสงค์การวิจัย

3.4 ผลการค้นหา สอบทาน และการส่งต่อความช่วยเหลือคนจนจังหวัดลำปาง

กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ให้ความสำคัญกับปกครองท้องที่ในระดับอำเภอและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกตำบลในฐานะเจ้าของข้อมูลและผู้นำข้อมูลไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างเหมาะสมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีให้แก่คนจนเป้าหมายในพื้นที่ ดังนั้น ไม่เพียงแต่จะสร้างผู้ประสานงานในพื้นที่ให้เข้าใจถึงกระบวนการค้นหาสอบทานข้อมูลครัวเรือนยากจนได้อย่างถูกต้องตามหลักการยังเป็นการเตรียมการหากทีมวิจัยต้องถอนตัวออกจากพื้นที่ ก็จะมีผู้ดูแลและจัดเก็บข้อมูลได้อย่างต่อเนื่องในระยะยาว

อย่างไรก็ตาม ในการดำเนินการจัดเก็บได้อย่างแม่นยำโดยข้อมูลจะสามารถนำไปใช้และส่งต่อความช่วยเหลือคนจนเป้าหมายได้อย่างเป็นรูปธรรมนั้น จะพบว่าทีมวิจัยได้ทำการการคัดกรอง ค้นหา และสอบทานร่วมกับกลไกพื้นที่ ประกอบด้วย ปกครองท้องที่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคประชาสังคม อีกทั้งยังได้ทำการคัดกรองรายชื่อเพิ่มเติมจากการตรวจพบ สอบทานจากกลุ่มเป้าหมายเพิ่ม รวมถึงพบกลุ่มเป้าหมายขณะปฏิบัติงานของทีมวิจัยโมเดลแก๊จน (Operating Model) ทั้งในโครงการย่อยจักรวาลไม่แก๊จน และโครงการย่อยสมุนไพรรักกัน ดังนั้น การดำเนินงานด้านการค้นหาสอบทานข้อมูลครัวเรือนยากจนในปีพ.ศ. 2567 ได้ทำการปรับกระบวนการค้นหาสอบทานอย่างมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ รวดเร็ว และแม่นยำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้มุ่งให้พื้นที่เป็นหน่วยจัดเก็บข้อมูลและดูแลระบบข้อมูลในระยะยาว การดำเนินงานด้านการค้นหาสอบทานข้อมูลครัวเรือนยากจนในปีพ.ศ. 2567 แสดงผลดังตารางต่อไปนี้

ผลการค้นหาสอบทาน

ตารางที่ 4.5 จำนวนกลุ่มเป้าหมาย ปี พ.ศ.2567

อำเภอ	ข้อมูล TPMAP 2567 (คน)	สมาชิกครัวเรือนใน PPPConnext (คน)	จำนวนครัวเรือนใน PPPConnext (ครัวเรือน)
13	7,230	16,593	5,805

จากตารางแสดงจำนวนกลุ่มเป้าหมาย ปีพ.ศ.2567 พบว่า ข้อมูลคนจนในระบบ TPMAP ปีพ.ศ. 2567 จังหวัดลำปางมีจำนวนคนจน 7,230 คน ส่วนครัวเรือนใน PPPConnext มีจำนวน 5,805 และมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 16,593 คน จะเห็นได้ว่า ข้อมูลสมาชิกครัวเรือนใน PPPConnext มีจำนวนคนจนมากกว่าข้อมูล TPMAP 9,363 คน

ตารางที่ 4.6 ครัวเรือนยากจนในระบบ ปี พ.ศ.2567

จังหวัดลำปาง (ครัวเรือน)	สมาชิกในครัวเรือนยากจน (คน)
5,805	16,593

จากตารางแสดงครัวเรือนยากจนในระบบ พบว่า จังหวัดลำปางมีครัวเรือนยากจนรวม 5,805 ครัวเรือน และมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนยากจนจำนวน 16,593 คน

ตารางที่ 4.7 ข้อมูลครัวเรือนคนจนจังหวัดลำปาง ปี พ.ศ.2567

อำเภอ	ทวนสอบ ปี 2566 คงเหลือ (จนจริง)	Addon ปี 2566 คงเหลือ (จนจริง)	Addon ปี 2567 เพิ่มเติม	รวมคนจนจริงทั้งหมด	Inclusion Error (คนจน รั่วไหล)	Exclusion Error (คนจนที่ตก หล่น)	ร้อยละที่ ลดลงจากปี 2566
แจ้ห่ม	172	30	20	222	64.12%	3.55%	60.57%
งาว	434	130	241	805	16.20%	35.81%	19.61%
ห้างฉัตร	252	48	409	709	26.11%	100.74%	74.63%
แม่เมะ	244	57	59	360	17.76%	16.12%	1.64%
เถิน	774	191	209	1,174	32.80%	14.55%	18.25%
เมืองลำปาง	699	177	169	1,045	64.66%	6.82%	57.85%
เมืองปาน	17	16	-	33	65.63%	-	65.63%
เกาะคา	195	29	168	392	13.51%	64.86%	-51.35%
เสริมงาม	121	59	72	252	35.94%	25.62%	10.32%
วังเหนือ	236	46	91	373	21.67%	25.28%	-3.61%
แม่พริก	128	23	17	168	17.49%	9.29%	8.20%
แม่ทะ	55	16	70	141	54.78%	44.59%	10.19%
สบปราบ	69	34	28	131	30.87%	18.79%	12.08%
รวมทั้งหมด	3,396	856	1,553	5,805	42.60%	20.96%	21.64%
	4,252				3,156	1,553	1,603

จากตารางแสดงข้อมูลครัวเรือนคนจนจังหวัดลำปาง ปีพ.ศ. 2567 พบว่า จังหวัดลำปางมีคนจนจริงรวมทั้งสิ้น 5,805 คน โดยจำนวนดังกล่าวมาจากการทวนสอบ ปี 2566 จำนวน 3,396 คน ทำการ Addon จำนวน 856 คน และในปี 2567 Addon เพิ่มเติม 1,553 คน อย่างไรก็ตามยังพบว่า คนจนรั่วไหล (Inclusion Error) จำนวน 3,156 คน คิดเป็นร้อยละ 42.60 และคนจนที่ตกหล่น (Exclusion Error) จำนวน 1,553 คน คิดเป็นร้อยละ 20.96 โดยลดลงจากปี 2566 จำนวน 1,603 คน คิดเป็นร้อยละ 21.64

ตารางที่ 4.8 ข้อมูลครัวเรือนพื้นที่ OM ปี พ.ศ.2567

อำเภอ	จำนวนตำบล	ทวนสอบ จนจริง	Addon ปี 2566 คงเหลือ (จน จริง)	Addon ปี 2567 เพิ่มเติม	รวมจนจริง ทั้งหมด	คิดเป็นร้อยละ
แจ้ห่ม	1	70	13	2	85	4%
งาว	3	208	60	105	373	19%
ห้างฉัตร	7	252	48	409	709	36%
แม่เม่า	5	244	57	59	360	18%
เถิน	1	139	12	33	184	9%
เมืองลำปาง	3	121	61	94	276	14%
รวม	20	1,034	251	702	1,987	100%

จากตารางแสดงข้อมูลครัวเรือนพื้นที่ OM ปีพ.ศ. 2567 พบว่า พื้นที่ OM มีจำนวน 6 พื้นที่ ประกอบด้วย อำเภอแจ้ห่ม อำเภองาว อำเภอห้างฉัตร อำเภอแม่เม่า อำเภอเถิน อำเภอแม่เม่า และอำเภอเมืองลำปาง รวมทั้งสิ้น 20 ตำบล ทำการทวนสอบคนจนจริงรวม 1,034 Addon ปีพ.ศ. 2566 คงเหลือจนจริงจำนวน 251 คน Addon ปี 2567 เพิ่มเติมจำนวน 702 คน รวมคนจนจริงทั้งสิ้นจำนวน 1,987 คน คิดเป็นร้อยละ 100

ตารางที่ 4.9 จำนวนคนที่มีอาชีพเกษตรที่อยู่ใน OM ปี พ.ศ.2567

รายการ	จำนวน		เป้าหมาย	ผลลัพธ์	
	ครัวเรือน	คน	ครัวเรือน	ครัวเรือน	คน
ค้นหาสอบทาน	5,805	16,593			
จำนวนที่เข้าร่วม OM			1,000	1,269	1,556
จำนวนคนที่มีอาชีพเกษตรที่อยู่ใน OM					310

จากตารางแสดงจำนวนคนที่มีอาชีพเกษตรที่อยู่ใน OM ปี 2567 พบว่า มีการค้นหาสอบทาน จำนวน 5,805 ครัวเรือน รวมจำนวน 16,593 คน มีเป้าหมายครัวเรือนที่เข้าร่วม OM จำนวน 1,000 ครัวเรือน พบผลลัพธ์ของการเข้าร่วม OM จำนวน 1,269 ครัวเรือน รวมจำนวน 1,556 คน โดยมีส่วนต่างของเป้าหมายครัวเรือนที่เข้าร่วมจำนวน 269 ครัวเรือน ซึ่งจำนวนนี้มีจำนวนคนที่มีอาชีพเกษตรเข้าร่วม OM จำนวน 310 คน

ตารางที่ 4.10 ลักษณะทุนมนุษย์ของคนจน ปี พ.ศ.2567

ทุนมนุษย์		จำนวน (คน)
ผู้ป่วยติดเตียง/ผู้พิการพึ่งตัวเองไม่ได้	ไม่ได้รับสวัสดิการ	6
การศึกษา	ไม่ได้เรียน	1,818
	ต่ำกว่าประถมศึกษา	2,234
	ประถมศึกษา	6,746
	ออกกลางคัน	12
สถานภาพการทำงาน	ไม่มีงานทำ	8,111
	ว่างงาน (เคยประกอบอาชีพแต่ตอนนี้ไม่ได้ทำ)	212
	ว่างงานจากโควิดในพื้นที่	148
	ว่างงานจากการกลับจากต่างประเทศ	12
	ว่างงานอื่น ๆ	37
	ว่างงานแต่ไม่ตอบสนองเหตุ	15
	ทำงาน	8,239
ทักษะอาชีพที่สามารถสร้างรายได้	มีทักษะอาชีพที่สามารถสร้างรายได้	3,480
	ไม่มีทักษะอาชีพที่สามารถสร้างรายได้	13,113

จากตารางแสดงลักษณะทุนมนุษย์ของคนจนในปีพ.ศ. 2567 พบว่า มีคนจนเป็นผู้ป่วยติดเตียง/ผู้พิการพึ่งตัวเองไม่ได้และไม่ได้รับสวัสดิการจำนวน 6 คน นอกจากนี้คนจนส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับประถมศึกษามากที่สุดจำนวน 6,746 คน มีสถานภาพการทำงานมากที่สุดจำนวน 8,239 คน และคนจนไม่มีทักษะอาชีพที่สามารถสร้างรายได้มากที่สุดจำนวน 13,113 คน

อาจสรุปได้ว่าลักษณะทุนมนุษย์ของคนจนส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา มีสถานภาพการทำงานแต่ไม่มีทักษะอาชีพที่สามารถสร้างรายได้ อีกทั้งยังคงมีคนจนที่เป็นผู้ป่วยติดเตียง/ผู้พิการพึ่งตัวเองไม่ได้ที่ยังไม่ได้รับสวัสดิการจากภาครัฐ

ตารางที่ 4.11 ระดับการศึกษาของสมาชิกในครัวเรือนยากจน

ระดับการศึกษา	จำนวน (คน)
ไม่ระบุ	116
ไม่ได้เรียน	1,818
ต่ำกว่าประถมศึกษา	2,234
ประถมศึกษา	6,746
ม.ต้นหรือเทียบเท่า	2,575
ม.ปลายหรือเทียบเท่า	1,532
ปวช./ประกาศนียบัตร	487
ปวส/อนุปริญญา	577
ป.ตรีหรือเทียบเท่า	490

จากตารางแสดงระดับการศึกษาของสมาชิกในครัวเรือนยากจน พบว่า สมาชิกในครัวเรือนยากจนมีการศึกษาในระดับประถมศึกษามากที่สุดจำนวน 6,746 คน รองลงมาคือ ระดับ ม.ต้นหรือเทียบเท่าจำนวน 2,575 คน และระดับต่ำกว่าประถมศึกษาจำนวน 2,234 คน

ตารางที่ 4.12 สวัสดิการสังคมที่สมาชิกในครัวเรือนได้รับในปัจจุบัน

ประเภทสวัสดิการ	จำนวน (คน)
ไม่ได้รับ	5,453
เด็กแรกเกิด	241
เบี้ยผู้สูงอายุ/คนชรา	6,258
เบี้ยคนพิการ	2,262
ประกันสังคม (นายจ้าง/ม.33)	289
บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ	7,278
การเยียวยาโควิดจากหน่วยงาน	262
ประกันตนเอง (ม.40)	547
อื่น ๆ	101

จากตารางแสดงสวัสดิการสังคมที่สมาชิกในครัวเรือนได้รับในปัจจุบัน พบว่า สมาชิกในครัวเรือนได้รับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐมากที่สุดจำนวน 7,278 คน รองลงมาคือ เบี้ยผู้สูงอายุ/คนชราจำนวน 6,258 คน และไม่ได้รับสวัสดิการจำนวน 5,453 คน

ตารางที่ 4.13 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนจำแนกตามสถานภาพการทำงาน

สถานภาพการทำงาน	จำนวน (คน)
ไม่ทำงาน	8,111
ว่างงาน	212
ทำงาน	8,239

จากตารางแสดงจำนวนสมาชิกในครัวเรือนจำแนกตามสถานภาพการทำงาน พบว่า สมาชิกในครัวเรือนมีสถานภาพการทำงานจำนวน 8,239 คน รองลงมาคือสถานภาพไม่ทำงานจำนวน 8,111 คน และสถานภาพว่างงานจำนวน 212 คน

ตารางที่ 4.14 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนจำแนกสาเหตุที่ไม่ทำงาน

สาเหตุที่ไม่ทำงาน	จำนวน (คน)
ไม่ระบุ	46
ชรา	3,049
พิการ	1,631
เจ็บป่วย	644
เด็กเล็ก/นักเรียน/นักศึกษา	2,296
อื่น ๆ	476

จากตารางแสดงจำนวนสมาชิกในครัวเรือนจำแนกสาเหตุที่ไม่ทำงาน พบว่า สาเหตุที่ไม่ทำงานเนื่องจากขราจำนวน 3,049 คน รองลงมาคือ เป็นเด็กเล็ก นักเรียน และนักศึกษาจำนวน 2,296 คน และเป็นผู้พิการ จำนวน 1,631 คน

ตารางที่ 4.15 ลักษณะทุนกายภาพของคนจน ปี พ.ศ.2567

ทุนกายภาพ	จำนวน (คน)
มีบ้านเป็นของตนเอง	162
สภาพบ้านที่อาศัย (ทรุดโทรม วัสดุก่อสร้างไม่ถาวร)	647
ความเป็นระเบียบเรียบร้อยและถูกสุขลักษณะของบ้านพักอาศัย (ไม่มีการจัดเก็บสิ่งของเป็นระเบียบรกรุงรัง)	1,131
ไม่มีไฟฟ้า ใช้เทียน ตะเกียง	43
ไม่มีมิเตอร์เป็นของตัวเอง ต้องต่อฟ่วงจากคนอื่น	188
ไม่ได้เลือกมีโทรศัพท์บ้านหรือมือถือ	24
ไม่มีโทรศัพท์บ้านหรือมือถือ	1,400
ไม่มีที่ทำกินทางการเกษตร	3,489
อาศัยพื้นที่ของบุคคลอื่นทำโดยไม่มีค่าเช่า	136
มีปัญหาน้ำเข้าไม่ถึงแปลงเกษตร และน้ำไม่เพียงพอตลอดทั้งปี	337
มีปัญหาดินไม่อุดมสมบูรณ์ทำให้ผลผลิตไม่ดี	207
ไม่มีเอกสารสิทธิ์ในที่ดิน	297
ที่ดินติดจำนอง	43
อยู่ในพื้นที่เสี่ยงภัย	92
พื้นที่ทำกินเข้าถึงยาก	152
ปัญหาพื้นที่ทำกินอื่น ๆ	10
ไม่มีถนนเข้าถึงที่อยู่อาศัย	105
ไม่มีถนนเข้าถึงที่ทำกิน	3,801
ครัวเรือนไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารจากหน่วยราชการ	34
ครัวเรือนไม่ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการขอรับสวัสดิการจากภาครัฐ	4,307

จากตารางแสดงลักษณะทุนกายภาพของคนจน ปี 2567 พบว่า คนจนไม่มีมิเตอร์เป็นของตัวเอง ต้องต่อฟ่วงจากคนอื่นมากที่สุดจำนวน 5,564 คน รองลงมาตามลำดับ ได้แก่ ความเป็นระเบียบเรียบร้อยและถูกสุขลักษณะของบ้านพักอาศัย (ไม่มีการจัดเก็บสิ่งของเป็นระเบียบรกรุงรัง) จำนวน 4,668 คน ไม่ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการขอรับสวัสดิการจากภาครัฐจำนวน 4,307 คน ไม่มีถนนเข้าถึงที่ทำกินจำนวน 3,801 คน และไม่มีที่ทำกินทางการเกษตรจำนวน 3,489 คน

ตารางที่ 4.16 ลักษณะทุนการเงินของคนจน ปี พ.ศ. 2567

ทุนการเงิน	จำนวน (คน)
ไม่มีการออม	3,839
มีหนี้	9
ไม่มีทรัพย์สินเพื่อการประกอบอาชีพ	3,910

จากตารางแสดงทุนการเงินของคนจน ปี 2567 พบว่า คนจนส่วนใหญ่ไม่มีทรัพย์สินเพื่อการประกอบอาชีพ จำนวน 3,910 คน รองลงมาคือ ไม่มีการออม 3,839 คน และคนจนมีหนี้จำนวน 9 คน

ตารางที่ 4.17 ลักษณะทุนธรรมชาติของคนจน ปี พ.ศ. 2567

ทุนธรรมชาติ	จำนวน (คน)
บ้านพักอาศัยอยู่ในพื้นที่ภัยพิบัติ	1,370
พื้นที่ทำกินอยู่ในพื้นที่ภัยพิบัติทางธรรมชาติ	508

จากตารางแสดงทุนธรรมชาติของคนจน ปี 2567 พบว่า คนจนมีบ้านพักอาศัยอยู่ในพื้นที่ภัยพิบัติ จำนวน 1,370 คน และพื้นที่ทำกินอยู่ในพื้นที่ภัยพิบัติทางธรรมชาติจำนวน 508 คน

ตารางที่ 4.18 ลักษณะทุนทางสังคมของคนจน ปี พ.ศ.2567

ทุนทางสังคม	จำนวน (คน)
ไม่เข้าร่วมกลุ่มกิจกรรมของชุมชน	148
ไม่เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน	84
ไม่มีการช่วยเหลือคนในชุมชน	1,789
ไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดกฎระเบียบหรือกติกาในการอยู่ร่วมกันของชุมชน	371
ไม่มีความรู้ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชน	3,057
ไม่เคยใช้ความรู้ในการแก้ไขปัญหา	1,257

จากตารางแสดงลักษณะทุนทางสังคมของคนจน ปี 2567 พบว่า คนจนไม่มีความรู้ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนมากที่สุดจำนวน 3,057 คน รองลงมาคือ คนจนไม่มีการช่วยเหลือคนในชุมชนจำนวน 1,789 คน และคนจนไม่เคยใช้ความรู้ในการแก้ไขปัญหา จำนวน 1,257 คน

ผลการพัฒนาระบบการส่งต่อความช่วยเหลือ

การพัฒนาระบบการส่งต่อความช่วยเหลือและการติดตามผลการช่วยเหลือและป้อนข้อมูลย้อนกลับ (Feedback Loop) ด้วยเครื่องมือบันทึกข้อมูลการช่วยเหลือไปพร้อมกับการค้นหาสอบถามคนจนเป้าหมาย โดยข้อมูลจากเครื่องมือดังกล่าวจะแสดงให้เห็นถึงข้อมูลของกลุ่มเป้าหมายที่ได้รับการช่วยเหลือแล้วและกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการรับการช่วยเหลือเร่งด่วน จากนั้นจะนำเข้าสู่ระบบฐานข้อมูลและส่งต่อการช่วยเหลือให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรวมถึงการให้การช่วยเหลือเบื้องต้นจากทีมวิจัย

ตารางที่ 4.19 ข้อมูลการส่งต่อความช่วยเหลือ และติดตาม feedback loop
ของครัวเรือนกลุ่มเป้าหมาย ปี พ.ศ. 2567 (ทุนมนุษย์)

ที่	อำเภอ	เด็กแรกเกิด (600 บาท)		บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ (300 บาท)		บัตรผู้พิการ (800 บาท)		สวัสดิการผู้สูงอายุ (600 บาท)	
		จำนวน (คน)	จำนวนเงิน (บาท)	จำนวน (คน)	จำนวนเงิน (บาท)	จำนวน (คน)	จำนวนเงิน (บาท)	จำนวน (คน)	จำนวนเงิน (บาท)
1	เมืองลำปาง	43	25,800	1,327	398,100	327	261,600	1,155	693,000
2	เกาะคา	22	13,200	445	133,500	201	160,800	425	255,000
3	งาว	22	13,200	985	295,500	297	237,600	788	472,800
4	แจ้ห่ม	9	5,400	312	93,600	126	100,800	238	142,800
5	เถิน	52	31,200	1,500	450,000	305	244,000	1,257	754,200
6	เมืองปาน	-	-	57	17,100	21	16,800	30	18,000
7	แม่ทะ	6	3,600	171	51,300	94	75,200	151	90,600
8	แม่พริก	7	4,200	167	50,100	64	51,200	192	115,200
9	แม่เมาะ	19	11,400	537	161,100	173	138,400	419	251,400
10	วังเหนือ	6	3,600	435	130,500	136	108,800	410	246,000
11	สบปราบ	2	1,200	138	41,400	53	42,400	136	81,600
12	เสริมงาม	11	6,600	340	102,000	90	72,000	261	156,600
13	ห้างฉัตร	41	24,600	853	255,900	372	297,600	792	475,200
รวมรายประเด็น		240	144,000	7,267	2,180,100	2,259	1,807,200	6,254	3,752,400
รวมทุกประเด็นมูลค่าความช่วยเหลือทั้งสิ้น									7,883,700

ข้อมูลการส่งต่อความช่วยเหลือด้าน “ทุนมนุษย์” แสดงให้เห็นว่าครัวเรือนกลุ่มเป้าหมายในจังหวัดลำปาง ได้รับการช่วยเหลือผ่านสวัสดิการหลักของรัฐ ได้แก่ เงินอุดหนุนเด็กแรกเกิด เงินบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ เงินเบี้ยยังชีพผู้พิการ และเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ โดยภาพรวมมีผู้ได้รับสิทธิรวม 16,020 ราย คิดเป็นมูลค่าความช่วยเหลือกว่า 7,883,700 บาทในปี 2567 อำเภอที่มีจำนวนผู้ได้รับสิทธิสูงสุด ได้แก่ อำเภอเถิน อำเภอเมืองลำปาง และอำเภอ งาว สะท้อนให้เห็นถึงภาระการพึ่งพิงสวัสดิการภาครัฐในพื้นที่ที่มีประชากรมากและมีผู้สูงอายุจำนวนมาก ขณะที่บางอำเภอ เช่น เมืองปานและสบปราบ มีผู้ได้รับสิทธิค่อนข้างน้อย ซึ่งสัมพันธ์กับจำนวนประชากรและโครงสร้างประชากรของพื้นที่

ตารางที่ 4.20 ข้อมูลการส่งต่อความช่วยเหลือ และติดตาม feedback loop
ของครัวเรือนกลุ่มเป้าหมาย ปี พ.ศ. 2567

ที่	อำเภอ	ความเป็นอยู่ (บ้านพอเพียง โดย พอช.) (30,000 บาท)		ความเป็นอยู่ (บ้านพอเพียง โดย พมจ.ลำปาง) (30,000 บาท)		การช่วยเหลือโดย OM.		
						จักรวาลไผ่ ภายในงบประมาณ 3,425,000	สมุนไพรแก้จน ภายในงบประมาณ 2,286,650 บาท	ทุนเสริมฯ (๗ 66) ภายในงบประมาณ 205,000 บาท
		จำนวน (คน)	จำนวนเงิน (บาท)	จำนวน (คน)	จำนวนเงิน (บาท)	จำนวน (คน)	จำนวน (คน)	จำนวน (คน)
1	เมืองลำปาง	-	-	16	480,000	-	-	95
2	งาว	7	210,000	10	300,000	174	-	-
3	แจ้ห่ม	-	-	1	30,000	93	-	-
4	เถิน	9	270,000	9	270,000	-	140	-
5	แม่เมะ	2	60,000	-	-	588	-	-
6	วังเหนือ	-	-	7	210,000	-	-	-
7	ห้างฉัตร	3	90,000	8	240,000	-	259	-
รวม		21	630,000	51	1,530,000	855	399	95

ตารางที่ 4.20 เป็นข้อมูลการช่วยเหลือในมิติ “ความเป็นอยู่” และการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยผ่านโครงการบ้านพอเพียง (ดำเนินการทั้งโดย พอช. และพมจ.ลำปาง) มีการสนับสนุนงบประมาณบ้านพอเพียงรวมทั้งสิ้น 2,160,000 บาท ครอบคลุม 72 ครัวเรือนในพื้นที่เป้าหมาย รวมถึงการช่วยเหลือโดย OM “จักรวาลไผ่” และ “สมุนไพรแก้จน” ภายใต้งบประมาณในการบริหารกิจกรรมของ OM แสดงถึงการพยายามสร้างฐานเศรษฐกิจทางเลือกและเสริมพลังทางสังคมแก่ครัวเรือนกลุ่มเป้าหมาย โดยเฉพาะในพื้นที่งาว แม่เมะ และห้างฉัตร ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการขับเคลื่อนโครงการแก้จนอย่างต่อเนื่อง

ตารางที่ 4.21 ข้อมูลการส่งต่อความช่วยเหลือ และอยู่ระหว่างติดตาม feedback loop
ของครัวเรือนกลุ่มเป้าหมาย ปี พ.ศ. 2567

ที่	อำเภอ	การช่วยด้านสุขภาพ		การช่วยด้านการศึกษา โดย สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำปาง		
		โดย พมจ.ลำปาง (ส่งรายชื่อผู้ป่วยติด เตียงและเป็นผู้สูงอายุ เป็นกรณีเร่งด่วน)	โดย สาธารณสุข (กรณีเร่งด่วน ส่ง รายชื่อผู้ป่วยติด เตียง เป็นกรณี เร่งด่วน)	ส่งต่อรายชื่อเด็กอายุ 6-15 ปี ไม่ได้รับ การศึกษาภาคบังคับ 9 ปี	ส่งต่อรายชื่อคน อายุ 15-59 ปี อ่าน เขียน ภาษาไทยไม่ได้	ส่งต่อรายชื่อคน อายุ 15-59 ปี ไม่รู้ภาษาไทย
		จำนวน (คน)	จำนวน (คน)	จำนวน (คน)	จำนวน (คน)	จำนวน (คน)
1	เมืองลำปาง	81	111	3	2	2
2	งาว	31	55	3	12	3
3	แจ้ห่ม	20	35	-	2	1
4	เถิน	43	18	4	3	1
5	แม่เมะ	18	31	1	8	1
6	วังเหนือ	31	43	-	-	-
7	ห้างฉัตร	28	36	1	5	-
รวม		252	329	12	32	8

ตารางที่ 4.21 สะท้อนถึงความช่วยเหลือที่ยังอยู่ในกระบวนการ “ติดตาม feedback loop” โดยเน้นไปที่สุขภาพและการศึกษา พบว่ามีการส่งต่อผู้ป่วยติดเตียงและผู้สูงอายุในภาวะเร่งด่วนรวม 581 ราย และการประสานสาธารณสุข 329 ราย ขณะเดียวกันยังมีการส่งต่อเด็กที่หลุดจากการศึกษาในวัย 6-15 ปี จำนวน 12 ราย และการแก้ไขปัญหาการไม่รู้หนังสือและภาษาไทยในกลุ่มวัยแรงงานอีก 40 ราย สถานการณ์นี้สะท้อนถึงความท้าทายเชิงโครงสร้างทั้งด้านสุขภาพผู้สูงอายุและคุณภาพทุนมนุษย์ในวัยเรียนและวัยแรงงาน ซึ่งยังต้องได้รับการแก้ไขอย่างต่อเนื่อง

สรุปการส่งต่อความช่วยเหลือ และการติดตาม Feedback Loop ข้อมูลสะท้อนให้เห็นว่าการส่งต่อความช่วยเหลือครัวเรือนกลุ่มเป้าหมายปี 2567 ครอบคลุมหลายมิติ ทั้งด้านทุนมนุษย์ ความเป็นอยู่ และคุณภาพชีวิต โดยมีสวัสดิการภาครัฐเป็นกลไกพื้นฐานที่ช่วยรองรับภาระค่าใช้จ่ายและการดำรงชีพของประชาชน ขณะเดียวกันการพัฒนาเชิงรุกผ่านโครงการบ้านพอเพียงและการสร้างกิจกรรมทางเศรษฐกิจอย่าง “จักรวาลไร่” และ “สมุนไพรแก่น” สะท้อนการเสริมพลังเพื่อสร้างความยั่งยืน นอกจากนี้ การติดตาม feedback loop ในด้านสุขภาพและการศึกษา ยังชี้ให้เห็นปัญหาที่ซ่อนอยู่ คือ ภาวะพึ่งพิงของผู้สูงอายุและความเปราะบางด้านการศึกษาในกลุ่มเด็กและแรงงานวัยทำงาน ดังนั้น ภาพรวมการส่งต่อความช่วยเหลือไม่ได้หยุดอยู่ที่การให้สวัสดิการเชิงรับเพียงอย่างเดียว แต่กำลังขยายสู่การสร้างศักยภาพเชิงรุกและการพัฒนาอย่างบูรณาการ เพื่อให้ครัวเรือนเปราะบางสามารถพึ่งพาตนเองได้มากขึ้นในอนาคต

3.5 การยกระดับโมเดลแก้จน (PPAM) ด้วยแนวคิดจักรวาลไม่ และสมุนไพรรักกัน

การยกระดับโมเดลแก้จน (Practical Poverty Alleviation Model : PPAM) ในการแก้ไขปัญหาด้านอาชีพและรายได้คนจนเป้าหมายของจังหวัดลำปาง ในปีพ.ศ. 2567 ได้ดำเนินการ 2 โครงการ และ 1 กิจกรรมที่ได้พัฒนาต่อยอดมาจากปีพ.ศ. 2566 ผลการดำเนินงาน ดังนี้

1. โมเดลการจัดการความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิตด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมด้วยแนวทางจักรวาลไม่ พื้นที่จังหวัดลำปาง

งานวิจัยเรื่องการจัดการความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิตด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม ด้วยแนวทางจักรวาลไม่ พื้นที่จังหวัดลำปาง ภายใต้แผนงานวิจัยการสร้างกลไกความร่วมมือแบบบูรณาการเพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์จัดการความยากจน และสร้างโอกาสทางสังคมของจังหวัดลำปาง นำเสนอให้เห็นถึง “จักรวาลไม่” ที่สะท้อนนัยยะสำคัญของบริบทพื้นที่อำเภอแม่เมะ อำเภอจาง และอำเภอแจ้ห่ม บนหลากหลายทางชีวภาพ ภูมิปัญญา และความสัมพันธ์ของผู้คนในท้องถิ่นกับ “ไม้ไผ่” ทั้งในมิติการใช้ประโยชน์ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม รวมถึงการสร้างรูปธรรมของแนวคิด BCG ที่มีการใช้ประโยชน์บนฐานเศรษฐกิจหมุนเวียนที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลจากระบบไม้ไผ่ มิติการเติบโตทางเศรษฐกิจท้องถิ่น และการพัฒนาระดับรายได้ของกลุ่มเป้าหมาย โดยสะท้อนผ่านการพัฒนาแบบการเชื่อมโยงห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) และเครือข่ายห่วงโซ่คุณค่า (Network Value Chain) ระหว่างกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกไม้ไผ่ กลุ่มผู้ใช้ประโยชน์ (User) กลุ่มผู้ประกอบการ (Entrepreneur) โดยใช้เครื่องมือการวิเคราะห์และเชื่อมโยงคนจนสู่ห่วงโซ่คุณค่า (Pro-Poor Value Chain)

กลไกการดำเนินงาน มีการบูรณาการ 4 กลไก คือ (1) กลไกเครือข่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของทั้งสามอำเภอ เป็นกลไกเชิงนโยบายที่จะร่วมดำเนินการในการปฏิบัติการแก้ไขปัญหาความยากจน การผลักดันเชิงนโยบายและงบประมาณการดำเนินงานร่วมกัน รวมทั้งการสนับสนุนทรัพยากรข้อมูล สิ่งอำนวยความสะดวกทรัพยากรบุคคล และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานในแต่ละกิจกรรมภายใต้แผนการดำเนินงานของโครงการวิจัย (2) กลไกผู้นำชุมชน ท้องถิ่น ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน คณะกรรมการหมู่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (สอบท.) สมาชิกสภาจังหวัด (สจ.) และผู้นำทางความคิด เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการผลักดันกิจกรรมในระดับชุมชน และสามารถนำผลจากการดำเนินงาน เช่น นวัตกรรม องค์ความรู้ เทคโนโลยีไปขยายผลในชุมชนของตนเองและชุมชนอื่น ๆ ต่อไป (3) กลไกผู้ประกอบการ ภาคเอกชน ได้ดำเนินการเชื่อมประสานงานทั้งต้นน้ำและปลายน้ำในการขยายผลทางด้านการตลาด และการพัฒนาองค์ความรู้ให้แก่ชุมชนด้านการตลาดและผู้บริโภคเพื่อพัฒนาศักยภาพคนจนเป้าหมายในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ตามความต้องการของตลาด และสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ เช่น การไฟฟ้าผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.แม่เมะ) บริษัทโคโคกรีน อุตสาหกรรมจำกัด ห้างหุ้นส่วนจำกัดไม้เกื้อกูล สมาคมการค้าลิโอร่าได์และพลังงานทดแทน ซึ่งมีความต้องการนำไม้ไผ่มาใช้ในการด้านพลังงานเชื้อเพลิงชีวมวล โดยกลไกผู้ประกอบการจะเชื่อมโยงกับกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกไม้ไผ่และผู้ประกอบการแปรรูปไม้ตะเกียบไม้เสียบลูกชิ้นซึ่งเป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือนในพื้นที่กว่า 65 โรงงาน และ(4) กลไกวิชาการ เป็นหน่วยสนับสนุนด้านการถ่ายทอดองค์ความรู้ และนวัตกรรมที่สอดคล้องกับศักยภาพและความต้องการของคนจนและพื้นที่ เช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา และสถาบันการศึกษาอื่นๆ ในพื้นที่

ภายใต้การนำเสนอผลการศึกษานี้จะได้นำเสนอประเด็น โมเดลแก๊จน “จักรวาลไฟ” นวัตกรรมที่สอดคล้องเหมาะสมกับการนำไปใช้ในการจัดการความยากจนและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนจน เพื่อยกระดับครัวเรือนยากจนให้มีอาชีพ รายได้ เชื่อมโยงคนจนสู่ห่วงโซ่คุณค่า (Pro-Poor Value Chain) พื้นที่เป้าหมายอำเภอแม่เมาะ อำเภองาว และอำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง การแก้ปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำด้วยกระบวนการ “จักรวาลไฟ” ดังนี้

ตารางที่ 4.22 ภาพรวมรายได้และต้นทุนต่อครัวเรือนจากการดำเนินโครงการวิจัยจักรวาลไฟ

กิจกรรม/รายการ	คนจนเป้าหมาย (ครัวเรือน)	มูลค่าการลงทุน (บาท)	รายได้คนจนเป้าหมาย (บาท)	ต้นทุนต่อครัวเรือนต่อปี	รายได้เฉลี่ย/ครัวเรือน/ปี	อัตราผลตอบแทนต่อการลงทุน
จักรวาลไฟ-ลำไย เพาะ-แปรรูป	92	485,850	1,779,200	5,281	19,339	3.66
จักรวาลไฟ-หน่อไม้	139	146,515	318,900	1,054	2,294	2.18
จักรวาลไฟ-ถ่าน วัสดุเหลือทิ้ง	197	531,960	716,584	2,700	3,637	1.35
จักรวาลไฟ-เพาะเห็ดนางฟ้า เห็ดเยื่อไผ่	311	604,550	818,300	1,944	2,631	1.35
จักรวาลไฟ-เมนูอาชีพ	258	1,405,865	1,116,760	5,449	4,329	0.79
จักรวาลไฟ-ท่องเที่ยวโดยชุมชน	82	250,260	33,400	3,052	407	0.13
รวม	571	3,425,000	4,783,144	5,998	8,377	1.40

- การสร้างอาชีพและรายได้ระดับครัวเรือน และการ Up-Skill และ New-Skill

เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ในมิติด้านทักษะ (Skill Transformation) เปลี่ยนแปลงจาก “แรงงานไร้ทักษะ” ไปสู่ “แรงงานทักษะเชิงนวัตกรรม” เกิดการถ่ายทอดองค์ความรู้และฝึกอบรมมากกว่า 26 หัวข้อ ทั้งด้านเทคโนโลยีการผลิต การแปรรูป การตลาด และการเป็นผู้ประกอบการ กลุ่มเป้าหมายจำนวน 571 ครัวเรือน สามารถพัฒนาทักษะใหม่ (New Skill) และยกระดับทักษะเดิม (Up-skill / Re-skill) เช่น การผลิตถ่านไบโอชาร์ไร้ควัน การแปรรูปหน่อไม้ การผลิตแชมพูสมุนไพร การเพาะเห็ดอัญริยะ ตามความสนใจและฐานทรัพยากรในพื้นที่ ตลอดจนสามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในกระบวนการผลิต การจัดการ และการขายได้มากขึ้น เช่น การขายผ่านออนไลน์ หรือการตั้งเวลาระบบให้น้ำ Smart Farm

- โมเดลเศรษฐกิจชุมชนรายครัวเรือน (Local Content)

มีการส่งเสริม พัฒนาผลิตภัณฑ์ พัฒนาอาชีพ ด้วยไฟและทรัพยากรตามบริบทพื้นที่ สู่ตลาดใหม่ เป็นโมเดลเศรษฐกิจชุมชนรายครัวเรือน มีเมนูอาชีพที่หลากหลายสำหรับคนจนที่เป็น Local Content เพื่อส่งเสริมการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ด้วยการ Up-skill/ Re-skill/New-skill ได้แก่ เกษตรพอเพียงเลี้ยงครอบครัวเป็นการให้ความรู้แนวปฏิบัติที่ดีในการทำเกษตรพอเพียง การปรับปรุงดิน การวางแผนการเพาะปลูก ตลอดจนการแปรรูปอาหาร แปรรูปสมุนไพร ใช้นวัตกรรมการผลิตอาหาร อาทิ อาหารแปรรูปจากหน่อไม้ เช่น หน่อไม้ต้มพร้อมทาน

หน่อไม้เส้นอบแห้งด้วยนวัตกรรมตู้อบลมร้อน นวัตกรรมขอสเครื่องแกงสมุนไพร, อาหารแปรรูปเสริมโปรตีนจาก
 จิ้งหรีด, เครื่องดื่มผงขงสมุนไพร , นวัตกรรมผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง อาทิ สบู่ น้ำมัน โลชั่น ลิปปาล์ม จากวัตถุดิบใน
 ท้องถิ่น สารสกัดจากไม้และเห็ดเหี่ยวไม้, สคริปต์ผิวจากผงสมุนไพร ผงถ่านชาโคลสำหรับบำรุงผิวจากสารสกัดใบไม้
 สมุนไพรและใบบัวบก

● **โมเดลแก๊จนห่วงโซ่มูลค่ากลุ่มคนยากจน (Pro-poor Value Chain)**

เป็นแนวคิดและเครื่องมือที่ใช้ในการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อยกระดับรายได้ของครัวเรือน
 ยากจน โดยนำแนวคิด Value Chain แบบดั้งเดิมมาใช้ในการออกแบบการทำงานพัฒนาธุรกิจการเกษตร ตั้งแต่ต้น
 น้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ ทำให้เกิดการผสมผสานระหว่างการผลิต การแปรรูป และการตลาด โดยนำกลุ่มคนจน คน
 ชายขอบ และกลุ่มคนเปราะบางเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้เทคนิคการทำงานในแต่ละห่วงโซ่ และได้รับ
 ประโยชน์ทางสังคม เป็นการออกแบบกระบวนการผลิตที่ขยายห่วงโซ่คุณค่าให้มีความละเอียดมากขึ้น ทั้งระหว่าง
 ห่วงโซ่และภายในแต่ละห่วงโซ่ ซึ่งทำให้เกิดกิจกรรมย่อยในแต่ละขั้นตอนหรือกระบวนการผลิต จนสามารถระบุได้
 ว่าจะมีใครที่เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในแต่ละขั้นตอน อีกทั้งสามารถกำหนดคุณสมบัติของผู้ที่จะเข้ามาอยู่ในแต่ละห่วง
 โซ่จะต้องมีองค์ความรู้ หรือทักษะอย่างไร นำไปสู่การพัฒนาและเพิ่มโอกาสของคนจนเป้าหมายให้อยู่ในห่วงโซ่การ
 ผลิตได้ยิ่งขยายห่วงโซ่อาย่างละเอียดก็จะเห็นช่องว่างที่สามารถนำคนจนเป้าหมายเข้าในระบบการผลิตได้มากยิ่งขึ้น

● **โมเดลแก๊จนระบบสวัสดิการเกื้อกูลคนจน (Social Safety Net)**

มีการระดม ทุน/สร้างกองทุน สร้างระบบสวัสดิการเกื้อกูลให้คนจน กลุ่มเปราะบาง คนด้อยโอกาสใน
 ชุมชนให้อยู่ดีมีสุข (Well-being) และ Social Mobility โดยนำกลุ่มผู้ประกอบการเข้ามาช่วยเหลือ โดยดำเนินการ
 ร่วมกับแผนงานวิจัย ได้แก่ กองทุนเพื่อคนยากจนจังหวัดลำปาง

● **เทคโนโลยี/ นวัตกรรม เพื่อการพัฒนาอาชีพและยกระดับรายได้ และการนำไปใช้ประโยชน์**

การนำองค์ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรมพร้อมใช้ รวมถึงเมนูอาชีพต่างๆ ที่สามารถนำไปใช้
 ในการแก้ไขปัญหาความยากจนในระดับพื้นที่ สร้างอาชีพ เพื่อความยั่งยืน ตามแนวทางจักรวาลผ่านห่วงโซ่คุณค่าที่
 มุ่งเน้นเป้าหมายกลุ่มคนยากจน (Pro-poor Value Chain) ปัจจัยนำเข้า (นวัตกรรม+เทคโนโลยี+องค์ความรู้)

- องค์ความรู้ คือ การนำเอาองค์ความรู้ งานวิจัยเดิมมาบูรณาการการใช้ในพื้นที่ ทั้งความรู้
 ของสถาบัน สถาบันอื่นๆ หรือความรู้ท้องถิ่น
- นวัตกรรม คือ การนำเอานวัตกรรมทางเทคโนโลยีและสังคมมาประยุกต์ใช้ในพื้นที่
- เทคโนโลยี คือ การนำเอาเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้แก้ไขปัญหาเชิงพื้นที่ วิเคราะห์การ
 ปรับใช้และสร้างความยอมรับในเทคโนโลยี

ตารางที่ 4.23 องค์ความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรม และการนำไปใช้ประโยชน์

องค์ความรู้/เทคโนโลยี/ และนวัตกรรม	ลักษณะเด่นและคุณสมบัติ การใช้งานของนวัตกรรม	การนำไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่
1. โรงเพาะเห็ดอัญหิระ	- ระบบโรงเพาะเห็ดที่มีฟังก์ชันการทำงานที่ ประกอบไปด้วยฟังก์ชันการตั้งเวลารดน้ำอัตโนมัติ และมีฟังก์ชันการวัดความชื้นและอุณหภูมิใน	1) คู่มือการใช้โรงเพาะเห็ดอัญหิระ 2) โรงเพาะเห็ดอัญหิระชุมชนจำนวน 2 โรง ใน รูปแบบของสวัสดิการเพื่อกลุ่มเป้าหมายโดยแต่

องค์ความรู้/เทคโนโลยี/ และนวัตกรรม	ลักษณะเด่นและคุณสมบัติ การใช้งานของนวัตกรรม	การนำไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่
	โรงเรือนสามารถส่งร่น้ำตามค่าการเปลี่ยนแปลงของอุณหภูมิและความชื้นในโรงเพาะเพื่อรักษาความชื้นและอุณหภูมิให้เหมาะสมกับชนิดของเห็ด	ละชุมชนที่มีการทำอาชีพเพาะเห็ดเศรษฐกิจ รวมกลุ่มดำเนินการผลิตก้อนเห็ด และนำมาไว้ในโรงเรือนเมื่อเก็บผลประโยชน์จะมีการปันส่วนกำไรทั้งในรูปแบบที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงินให้กลุ่มเป้าหมายในพื้นที่
2. ระบบ SMART FARM	เป็นระบบตั้งเวลาการให้น้ำสวนไม้แบบอัตโนมัติ	ระบบควบคุมการให้น้ำสวนไม้
3. ระบบสูบน้ำพลังงานแสงอาทิตย์แบบเคลื่อนที่	เป็นเครื่องสูบน้ำพลังงานสะอาดที่ใช้พลังงานแสงอาทิตย์มีขนาดเล็กสามารถเคลื่อนย้ายไปใช้งานตามที่ต่างๆได้อย่างสะดวก	ระบบสูบน้ำพลังงานแสงอาทิตย์
4. ชุดผลิตถ่านอัดแท่ง	จากวัสดุเหลือทิ้งในกระบวนการแปรรูปไม้ไผ่ซึ่งเดิมชุมชนจัดการวัสดุด้วยการเผา ส่งผลให้เกิดปัญหาล้างแวล้อม นำมาสร้างมูลค่าด้วยนวัตกรรมการผลิตถ่านอัดแท่งจากเศษไม้ไผ่ ประกอบด้วย 1) เตาเผาไร้ควันคุณภาพสูง 2) เครื่องบดถ่านขนาด 2 แรงม้า 3) เครื่องผสมถ่านขนาด 2 แรงม้า และ 4) เครื่องผลิตถ่านอัดแท่งกึ่งอัตโนมัติ ขนาด 5 แรงม้า ผลิตเป็นถ่านอัดแท่งซึ่งมีค่าความร้อนเฉลี่ย 6,876.67 (cal/g) (เกณฑ์มาตรฐาน มผช. 238/2547) และติดไฟนาน 2.5 - 3 ชั่วโมง	อำเภอแม่เมะ จังหวัดลำปาง : สร้างอาชีพแก่ครัวเรือนยากจนในการผลิตถ่านจากเตาเผาถ่านไร้ควันจำนวน 52 ครัวเรือน เกิดรายได้ 2,100 บาท/เดือน/ครัวเรือน และวิสาหกิจชุมชนแปรรูปไม้ไผ่และถ่านอัดแท่ง (6-52-02-02/1-0107) นำถ่านไปแปรรูปเป็นถ่านอัดแท่งสามารถจำหน่ายราคาส่งตันละ 15,000 บาทไม่รวมบรรจุภัณฑ์ และราคาปลีก กิโลกรัมละ 25-35 บาทสร้างรายได้กว่า 2,000,000 บาท/ปี และเกิดการจ้างแรงงานในพื้นที่
5. เตาผลิตถ่านไบโอชาร์ไร้ควัน	เตาเผาผลิตถ่านไบโอชาร์ไร้ควันแบบถัง 200 ลิตร เป็นเตาที่ถูกผลิตขึ้นจากวัสดุที่หาง่ายในท้องถิ่น (ถังน้ำมัน 200 ลิตร) โดยใช้กระบวนการแยกสารอินทรีย์ภายในเนื้อไม้ไผ่ในสภาวะที่อากาศอยู่น้อยมาก สำหรับกระบวนการที่ทำให้สารอินทรีย์ในเนื้อไม้เปลี่ยนรูปเป็นถ่านไบโอชาร์ โดยการเผาถ่านไบโอชาร์จากไม้ไผ่ทั้งหมด 4 ขั้นตอน ได้แก่ การเผาไหม้ การลดความชื้น การคายความร้อน และการทำให้เย็นตัวลง ซึ่งถูกต้องตามหลักการผลิตถ่านไบโอชาร์ที่มีคุณภาพ ประหยัดเวลาในการเผาถ่านไบโอชาร์ สร้างประกอบได้ง่าย เคลื่อนย้ายสะดวก เก็บรักษาง่าย มีอายุการใช้งานนาน ราคาถูก เหมาะกับครัวเรือนที่มีปริมาณวัสดุเหลือทิ้งจากกระบวนการแปรรูปไม้ไผ่จำนวนมาก อีกทั้งยังช่วยลดปัญหามลพิษทางสิ่งแวดล้อมจากกระบวนการเผาถ่านแบบดั้งเดิม ตลอดจนได้ถ่านไบโอชาร์	1) เตาผลิตถ่านไบโอชาร์ไร้ควัน 2) ผลิตภัณฑ์ถ่านไบโอชาร์

องค์ความรู้/เทคโนโลยี/ และนวัตกรรม	ลักษณะเด่นและคุณสมบัติ การใช้งานของนวัตกรรม	การนำไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่
	สำหรับเป็นวัสดุปรับปรุงคุณภาพดิน หรือเป็นผล พลอยได้สำหรับไปใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ต่อไป	
6. เตาผลิตถ่านไร้ควัน	เตาเผาผลิตถ่านแบบถัง 200 ลิตร เป็นเตาที่ถูก ผลิตขึ้นจากวัสดุที่หาง่ายในท้องถิ่น (ถังน้ำมัน 200 ลิตร) โดยได้รับการพัฒนาจนมีประสิทธิภาพการ เผาไหม้และการควบคุมอากาศภายในให้ดียิ่งขึ้นทำ ให้ได้ถ่านที่มีคุณภาพดีประหยัดเวลาในการเผาถ่าน สร้างประกอบได้ง่าย ราคาถูก เหมาะกับครัวเรือน ที่มีการใช้ถ่านเป็นพลังงานในการหุงต้มประกอบ อาหาร อีกทั้งยังช่วยลดปัญหามลพิษทาง สิ่งแวดล้อมจากกระบวนการเผาถ่านแบบดั้งเดิม	1) เตาผลิตถ่านไร้ควัน 2) ผลิตภัณฑ์ถ่าน
7. เตาผลิตน้ำส้มควันไม้	เตาเผาผลิตถ่านร่วมกับน้ำส้มควันไม้แบบถัง 200 ลิตร เป็นเตาที่ถูกผลิตขึ้นจากวัสดุที่หาง่ายใน ท้องถิ่น (ถังน้ำมัน 200 ลิตร) โดยได้รับการพัฒนา จนมีประสิทธิภาพการเผาไหม้ การควบคุมอากาศ ภายในให้ดียิ่งขึ้นทำให้ได้ถ่านที่มีคุณภาพดี ประหยัดเวลาในการเผาถ่านและติดตั้งชุดอุปกรณ์ ควบแน่นที่ออกแบบมาอย่างเหมาะสมสำหรับผลิต น้ำส้มควันไม้ ซึ่งเตาเผาผลิตถ่านร่วมกับน้ำส้มควัน ไม้สร้างประกอบได้ง่าย เคลื่อนย้ายสะดวก เก็บ รักษาง่าย มีอายุการใช้งานนาน ราคาถูก เหมาะ กับครัวเรือนที่มีการใช้ถ่านเป็นพลังงานในการหุง ต้มประกอบอาหาร อีกทั้งยังช่วยลดปัญหามลพิษ ทางสิ่งแวดล้อมจากกระบวนการเผาถ่านแบบ ดั้งเดิม ตลอดจนได้น้ำส้มควันไม้เป็นผลพลอยได้ สำหรับไปใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ต่อไป	1) เตาผลิตน้ำส้มควันไม้ 2) ผลิตภัณฑ์น้ำส้มควันไม้
8. ก้อนเห็ดจากวัสดุใน ท้องถิ่น	- การผลิตก้อนเห็ดโดยนำวัสดุในท้องถิ่นเพื่อ ทดแทนเชื้อเพลิงในการทำก้อนเห็ดเศรษฐกิจและลด ต้นทุนของการผลิตก้อนเห็ด อาทิ ก้อนเห็ดนางฟ้า นางรม ฯลฯ ที่มีลักษณะของการนำก้อนเห็ดไปเปิด ดอกเพื่อสร้างรายได้	1) คู่มือกระบวนการผลิต 2) การผลิตก้อนเห็ดจากเชื้อเพลิงไม้ไผ่ ซึ่งเป็น วัสดุเหลือทิ้งในกระบวนการผลิตไม้ตะเกียบ ไม้ เสียบลูกชิ้น
9. นวัตกรรมกระบวนการ ผลิตอาหารสุขภาพจาก แป้งกล้วย	ทองม้วนที่ได้จากการทดแทนแป้งมันบางส่วนด้วย แป้งกล้วยดิบ เป็นการไปใช้ประโยชน์จากแป้งทนการ ย่อยที่มีคุณสมบัติคล้ายโยเกิร์ต	1) คู่มือกระบวนการผลิต 2) ผลิตภัณฑ์ทองม้วนกล้วยกล้วย
10. นวัตกรรม กระบวนการผลิตโอโรมา บาล์ม	การนำวัตถุดิบในท้องถิ่น มาสร้างมูลค่าเพิ่มเพื่อ สร้างรายได้	1) คู่มือกระบวนการผลิต 2) ผลิตภัณฑ์โอโรมาบาล์ม

องค์ความรู้/เทคโนโลยี/ และนวัตกรรม	ลักษณะเด่นและคุณสมบัติ การใช้งานของนวัตกรรม	การนำไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่
11. นวัตกรรม กระบวนการผลิตแชมพู สมุนไพรผสมเห็ดเหี่ยวไผ่	การนำเห็ดเหี่ยวไผ่ และสมุนไพรที่มีการปลูกใน ชุมชน มาผลิตเป็นผลิตภัณฑ์แชมพูสมุนไพร เพื่อ สร้างรายได้	1) คู่มือกระบวนการผลิต 2) ผลิตภัณฑ์แชมพูสมุนไพรผสมเห็ดเหี่ยวไผ่
12. นวัตกรรม กระบวนการผลิตชุดไม้ไผ่ ปลูกผักไฮโดรโปนิกส์	การนำวัสดุ ไม้ไผ่ ในพื้นที่มาออกแบบเป็นชั้นปลูก ผักไฮโดรโปนิกส์ ที่มีการใช้ประโยชน์หลากหลาย ทั้งชั้นเพาะกล้า และชั้นเพาะแทนแดงได้	1) คู่มือกระบวนการผลิต 2) ผลิตภัณฑ์ชุดไม้ไผ่ปลูกผักไฮโดรโปนิกส์
13. นวัตกรรม กระบวนการผลิตอาหารไก่ ลดต้นทุน	จากกระถินพืชที่ถูกปล่อยทิ้งไว้ริมทาง พืชผล ทางการเกษตรและสมุนไพรพื้นบ้านในชุมชน นำมาสร้างมูลค่าด้วยนวัตกรรมการผลิตอาหารไก่ ลดต้นทุนซึ่งเป็นบริบทพื้นที่ถิ่นของชาวบ้านที่นิยม เลี้ยงไก่ไว้เป็นอาหารไม่ว่าจะเป็นไข่ไก่ หรือแม้แต่ เลี้ยงไก่ไว้กินเนื้อเป็นอาหาร โดยนวัตกรรม กระบวนการผลิตอาหารไก่ลดต้นทุน ประกอบด้วย 1) เครื่องสับ-ย่อย วัสดุพื้นถิ่นที่เป็นแหล่งอาหาร ของไก่ขนาด 2 แรงม้า 2) เครื่องกวนผสมอาหารไก่ ขนาด 2 แรงม้า 3) เครื่องอัดเม็ดอาหารไก่ขนาด 2 แรงม้า โดยได้รับการพัฒนาจนมีประสิทธิภาพใน การผลิตอาหารไก่อัดเม็ดลดต้นทุน อาหารไก่ อัดเม็ดที่ผลิตได้มีคุณภาพดีทำให้ไก่ได้รับ สารอาหารที่เป็นประโยชน์ต่อการเจริญเติบโต ไข่ที่ ได้ใบใหญ่ สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับครัวเรือน ที่เลี้ยงไก่ไว้บริโภคหรือจำหน่าย	1) คู่มือกระบวนการผลิตอาหารไก่ลดต้นทุน 2) อาหารไก่ลดต้นทุน
14. นวัตกรรม กระบวนการผลิตน้ำมัน โรมา	การนำวัตถุดิบในท้องถิ่น มาสร้างมูลค่าเพิ่มเพื่อ สร้างรายได้	1) คู่มือกระบวนการผลิต 2) ผลิตภัณฑ์น้ำมันโรมา
15. นวัตกรรม กระบวนการท่องเที่ยว “BAMBOO JOURNEY”	นวัตกรรมเชิงกระบวนการในการเชื่อมโยงและนำ ทรัพยากรชุมชน ทูทางสังคมของพื้นที่มาสร้างมูลค่า เพิ่มและสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจด้วยกิจกรรม การท่องเที่ยวชุมชน ตลาดผลิตภัณฑ์ชุมชน กิจกรรมการท่องเที่ยวภายในชุมชน และการ สร้างเครือข่ายด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน และองค์กรสาธารณะกุศล เช่น กองทุนพัฒนา ชุมชน	1) เส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เชิงเกษตร เชิง กีฬา และเชิงธรณีวิทยา 2) ผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว อาทิ ที่ปักโฮมส เตย์ อาหารถิ่น การแสดงพื้นบ้าน ผลิตภัณฑ์ ชุมชนของฝากของที่ระลึก
16. นวัตกรรม กระบวนการผลิตกระเป๋ จักสานจากผิวไม้ไผ่ย้อมสี ธรรมชาติ	การนำกระบวนการย้อมสีธรรมชาติด้วยการนำครั่ง และขมิ้นชัน มาย้อมดอกเพื่อนำไปทำผลิตภัณฑ์ กระเป๋จักสาน เพื่อเพิ่มมูลค่าและรายได้	1) คู่มือกระบวนการผลิต 2) ผลิตภัณฑ์กระเป๋จักสานผิวไม้ไผ่ย้อมสี ธรรมชาติ

องค์ความรู้/เทคโนโลยี/ และนวัตกรรม	ลักษณะเด่นและคุณสมบัติ การใช้งานของนวัตกรรม	การนำไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่
17. นวัตกรรม กระบวนการผลิตลิปบาล์ม โกโก้บัตเตอร์	การนำโกโก้บัตเตอร์จากการปลูกโกโก้ในพื้นที่ มา พัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ลิปบาล์ม	1) คู่มือกระบวนการผลิต 2) ผลิตภัณฑ์ลิปบาล์มโกโก้บัตเตอร์
18. นวัตกรรม กระบวนการผลิตสบู่น้ำมัน	การทำสบู่แฮนด์เมดด้วยการนำสมุนไพรในพื้นที่ที่มี สรรพคุณในการบำรุงผิวมาเป็นส่วนผสม	1) คู่มือกระบวนการผลิต 2) ผลิตภัณฑ์สบู่น้ำมันแฮนด์เมด
19. นวัตกรรม กระบวนการผลิตอาหาร ไข่เค็ม	ไข่เค็มที่ลดความเค็มและให้กลิ่นสมุนไพรด้วยขมิ้น	1) คู่มือกระบวนการผลิต 2) ผลิตภัณฑ์ไข่เค็มพอกขมิ้น
20. นวัตกรรม กระบวนการผลิตเครื่องดื่ม เพื่อสุขภาพ	การนำคุณสมบัติของแบงก์กล้วยที่ช่วยในการเคลือบ กระเพาะอาหารมาผสมกับผงโกโก้ที่เป็นวัสดุดีบใน พื้นที่มาสร้างมูลค่าเพิ่มและเพิ่มคุณค่าผลิตภัณฑ์	1) คู่มือกระบวนการผลิต 2) ผลิตภัณฑ์ผงขงดื่มเพื่อสุขภาพ
21. นวัตกรรม กระบวนการผลิตเซรั่มจาก เห็ดเหี่ยวไผ่และสมุนไพร	การนำเหี่ยวไผ่จากเห็ดเหี่ยวไผ่ และสมุนไพร จากการ ส่งเสริมการปลูกเพื่อเพิ่มรายได้จากโครงการ มา พัฒนาผลิตภัณฑ์เซรั่มบำรุงผิว	1) คู่มือกระบวนการผลิต 2) ผลิตภัณฑ์เซรั่มบำรุงผิว
22. นวัตกรรม กระบวนการผลิตโคมไฟไม้ไผ่	กระบวนการออกแบบผลิตภัณฑ์ประเภทโคมไฟตั้ง โต๊ะและตั้งพื้นโดยใช้วัสดุจากไม้ไผ่ และภูมิปัญญา การจักสานของแต่ละพื้นที่มาสร้างผลิตภัณฑ์	1) แบบผลิตภัณฑ์โคมไฟ
23. นวัตกรรมการย้อม เส้นฝ้ายด้วยสีจากใบไผ่	การนำไปเป็นวัสดุในการย้อมเส้นด้าย และ ทำเป็นผลิตภัณฑ์ผ้าผืนย้อม	1) คู่มือกระบวนการผลิต 2) ผลิตภัณฑ์เส้นด้าย และเสื้อผ้าย้อม ด้วยสี ธรรมชาติจากใบไผ่
24. อาหารแปรรูปเสริม โปรตีนจากจิ้งหรีด	การนำจิ้งหรีดที่เลี้ยงในพื้นที่และพริกขี้หนู มาทำ ผลิตภัณฑ์แปรรูปเป็นจิ้งหรีดอบกรอบรสพริกขี้หนู เพื่อเพิ่มรายได้	1) คู่มือกระบวนการผลิต 2) ผลิตภัณฑ์จิ้งหรีดอบกรอบรสพริกขี้หนู
25. นวัตกรรม กระบวนการผลิตวัสดุปลูก และวัสดุเพาะกล้าพืชจาก เศษไผ่	การนำวัสดุเหลือทิ้งทางการเกษตรผสมกับสลิโอน่า ไผ่ในพื้นที่เพิ่มธาตุอาหารในดินและมีต้นทุนต่ำให้ ผลผลิตสูงเร่งการออกของพืชและรากแข็งแรง	1) คู่มือกระบวนการผลิตวัสดุปลูกและวัสดุเพาะ กล้าพืช 2) ผลิตภัณฑ์วัสดุปลูกและวัสดุเพาะกล้าพืชจาก เศษไผ่
26. เทคโนโลยีอบแห้ง พืช ผัก สมุนไพร	กระบวนการเตรียมพืชผัก และสมุนไพรสำหรับ อบแห้ง อุณหภูมิที่เหมาะสมในการอบแห้งพืชผัก แต่ละชนิด	1) คู่มือกระบวนการผลิตหน่อไม้อบแห้ง 2) ผลิตภัณฑ์หน่อไม้อบแห้ง

ภาพที่ 4.15 ผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการพัฒนาใหม่จากโมเดลจักรวาลไฟ

2. โมเดลการพัฒนาและยกระดับห่วงโซ่คุณค่าสมุนไพรพื้นถิ่นสู่การบริการแพทย์แผนไทยและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เพื่อขจัดความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำพื้นที่ อำเภอดงขี้เหล็ก และอำเภอดงขี้เหล็ก จังหวัดลำปาง

งานวิจัยการพัฒนาและยกระดับห่วงโซ่คุณค่าสมุนไพรพื้นถิ่นสู่การบริการแพทย์แผนไทยและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เพื่อขจัดความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำพื้นที่ อำเภอดงขี้เหล็ก และ อำเภอดงขี้เหล็ก จังหวัดลำปาง ปีพ.ศ. 2567 เป็นงานวิจัยแก้ไขปัญหาความยากจนด้วยสมุนไพรพื้นถิ่น ที่ริเริ่มมาจากปีพ.ศ. 2565 และ 2566 เริ่มต้นจากการพัฒนาห่วงโซ่คุณค่าสมุนไพรพื้นถิ่น อำเภอดงขี้เหล็ก จังหวัดลำปาง ขยายผลสู่การ บริการแพทย์แผนไทยและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ อำเภอดงขี้เหล็ก จังหวัดลำปาง ในปีพ.ศ. 2567 โดยมุ่งเน้นการพัฒนาและยกระดับโมเดลแก้จน (Practical Poverty Alleviation Model: PPAM) ระดับพื้นที่ที่เหมาะสมกับศักยภาพคนจนเป้าหมายและสอดคล้องกับบริบทพื้นที่ เพื่อพัฒนาอาชีพและยกระดับรายได้ด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เป็นความเชี่ยวชาญของมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางและภาคีเครือข่ายมาใช้ในการยกระดับผลิตภัณฑ์สมุนไพร ตลอดจนพัฒนาโมเดลเศรษฐกิจชุมชนรายครัวเรือนให้มีเมนูอาชีพที่หลากหลาย โดยใช้วัตถุดิบ/ทรัพยากรผลิตในท้องถิ่นจำหน่ายในตลาดท้องถิ่น สร้างอาชีพและยกระดับรายได้ครัวเรือนยากจน กลุ่มคนเปราะบาง และครัวเรือนแรงงานยากจน

แนวความคิดดำเนินงานที่มาจากการกำหนดนโยบายขององค์การบริหารส่วนจังหวัดลำปาง (อบจ.ลำปาง) ที่ได้รับการโอนย้ายบุคลากรและการทำงานของ รพ.สต. จำนวน 67 แห่ง มาดำเนินงานอยู่ภายใต้สังกัดของ

อบจ.ลำปาง จึงมีการขับเคลื่อนการสร้างโรงพยาบาลแพทย์แผนไทยอย่างเป็นรูปธรรมขึ้น และได้มีการดำเนินงานร่วมกับกรมแพทย์แผนไทยและแพทย์ทางเลือก เพื่อกำหนด “แนวทางการขับเคลื่อนโครงการโรงพยาบาลการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก เขต 1 สู่การเป็นโรงพยาบาลการแพทย์แผนไทยชั้นนำภาคเหนือ” ขึ้นอีกทั้ง จังหวัดลำปางเป็นจังหวัดที่มีศักยภาพด้านสมุนไพรพื้นถิ่นเป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวาง ได้มีการสืบทอดอนุรักษ์ และพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรอย่างต่อเนื่อง ด้วยแรงพลังของทุกภาคส่วน ได้แก่ งานแพทย์แผนไทย สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำปาง ชมรมลำปางรักษาสุนัขสมุนไพร สมาคมแพทย์แผนไทย สมาคมหมอฟันบ้านลำปาง เป็นต้น มีการขับเคลื่อนการสร้างโรงพยาบาลแพทย์แผนไทยขึ้นในพื้นที่จังหวัดลำปางอย่างต่อเนื่อง

ภายใต้การนำเสนอฟลการศึกษานี้จะได้นำเสนอประเด็น โมเดลแก๊จน “สมุนไพรแก๊จน” นวัตกรรมที่สอดคล้อง เหมาะสมกับการนำไปใช้ในการขจัดความยากจนและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนจน เพื่อยกระดับครัวเรือนยากจนให้มีอาชีพ รายได้ เชื่อมโยงคนจนสู่โมเดลเศรษฐกิจชุมชนรายครัวเรือน (Local Content Economy) พื้นที่เป้าหมายอำเภอห้างฉัตร และอำเภอเถิน จังหวัดลำปาง การแก้ปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำด้วยกระบวนการ “สมุนไพรแก๊จน” ดังนี้

ตารางที่ 4.24 ภาพรวมรายได้และต้นทุนต่อครัวเรือนจากการดำเนินโครงการวิจัยสมุนไพรแก๊จน

กิจกรรม/รายการ	คนจนเป้าหมาย (ครัวเรือน)	มูลค่าการลงทุน (บาท)	รายได้คนจนเป้าหมาย (บาท)	ต้นทุนต่อครัวเรือนต่อปี (บาท)	รายได้เฉลี่ย/ครัวเรือน/ปี (บาท)	อัตราผลตอบแทนต่อการลงทุน (ร้อยละ)
สมุนไพร สมุนไพรพื้นถิ่น	323	367,090	1,284,980	1,137	3,978	3.50
การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ	21	1,169,620	133,200	55,696	6,343	0.11
การบริการแพทย์แผนไทย	19	380,120	285,200	20,006	15,011	0.75
เมนูอาชีพ	54	369,820	187,050	6,849	3,464	0.50
รวม	417	2,286,650	1,891,980	6,065	5,019	0.82

● การสร้างอาชีพและรายได้ระดับครัวเรือน และการ Up-Skill และ New-Skill

โครงการมีเป้าหมายชัดเจนในการพัฒนาและยกระดับศักยภาพกลุ่มเป้าหมายผ่านการฝึกอบรมทักษะใหม่และเสริมสร้างทักษะเดิม โดยใช้รูปแบบ “แปลงเรียนรู้” และ “แปลงต้นแบบ” เพื่อฝึกปฏิบัติจริงในพื้นที่ โดยเน้นการพัฒนาอาชีพที่ตอบโจทย์ชุมชน เช่น การปลูกพืชปลอดภัย การผลิตปุ๋ยอินทรีย์ การแปรรูปสมุนไพร และอาหารพื้นถิ่น รวมถึงเทคนิคการทำการตลาดชุมชน มีการพัฒนาทักษะให้กับกลุ่มเป้าหมายรวม 370 ครัวเรือน (1,850 คน) โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบาง และมีการติดตามผลการนำทักษะไปใช้จริง ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรายได้ในระดับครัวเรือนอย่างมีนัยสำคัญ

● โมเดลเศรษฐกิจชุมชนรายครัวเรือน (Local Content)

แนวทางพัฒนารายได้ในระดับชุมชนยึดฐานทรัพยากรท้องถิ่นเป็นตัวตั้ง โดยเฉพาะการส่งเสริมอาชีพที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตดั้งเดิม เช่น การผลิตปุ๋ยชีวภาพจากวัสดุเหลือใช้ในครัวเรือน การปลูกพืชผสมผสานแบบอินทรีย์ และการแปรรูปสมุนไพรจากพืชพื้นถิ่นเป็นผลิตภัณฑ์สุขภาพและความงาม นอกจากนี้ ยังมีการตั้ง "ฐาน

เรียนรู้ชุมชน" เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้และเปิดโอกาสให้ครัวเรือนอื่นเข้ามาเรียนรู้ร่วมกัน เป็นการต่อยอดจากทรัพยากรภายในและส่งเสริมความยั่งยืนจากภายในชุมชนเอง

- **โมเดลแก๊จห่วงโซ่มูลค่ากลุ่มคนยากจน (Pro-poor Value Chain)**

รูปแบบการทำงานเน้นการมีส่วนร่วมของคนจนทุกระดับ โดยเฉพาะการใช้ “แปลงกลาง” และ “แปลงต้นแบบ” เป็นศูนย์กลางในการสร้างรายได้แบบหมุนเวียน กลุ่มคนจนระดับ “อยู่ดี” และ “อยู่ได้” ทำหน้าที่เป็นผู้ผลิตหลักในระบบเศรษฐกิจชุมชน ขณะที่กลุ่ม “อยู่ยาก” และ “อยู่ลำบาก” จะมีบทบาทในฐานะแรงงานหรือผู้ช่วยผลิต และได้รับค่าตอบแทนเป็นค่าจ้างแรงงาน ระบบนี้สะท้อนแนวคิดห่วงโซ่มูลค่าแบบ Pro-poor Value Chain ซึ่งเชื่อมโยงบทบาทของคนจนในกระบวนการผลิต-แปรรูป-จัดจำหน่าย และนำกำไรบางส่วนกลับมาจัดกิจกรรมเพื่อกลุ่มเปราะบาง เป็นการออกแบบที่ครอบคลุมทั้งการสร้างอาชีพและกลไกแบ่งปัน

- **โมเดลแก๊จระบบสวัสดิการเกื้อกูลคนจน (Social Safety Net)**

โครงการได้พัฒนากลไกสวัสดิการในระดับพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะการนำแนวคิด ค่าจ้างเพื่อสวัสดิการ มาใช้ผ่านกิจกรรมแปลงกลาง ซึ่งเปิดโอกาสให้กลุ่มเปราะบางเข้ามาทำงานและได้รับค่าตอบแทนรายวัน อีกทั้งยังส่งเสริมการจัดตั้งกองทุนชุมชน กลุ่มออมทรัพย์ และกลไกช่วยเหลือระหว่างกันภายในกลุ่ม เช่น การแบ่งปันผลผลิต และการจ้างงานภายในกลุ่มอาชีพ เป็นการสร้างระบบสวัสดิการจากฐานรากโดยชุมชนมีส่วนร่วมในการออกแบบและบริหารจัดการ

- **เทคโนโลยี/ นวัตกรรม เพื่อการพัฒนาอาชีพและยกระดับรายได้ และการนำไปใช้ประโยชน์**

โครงการมีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เหมาะสมกับบริบทท้องถิ่น เช่น การใช้อุปกรณ์แบบประหยัดพลังงาน, การผลิตปุ๋ยชีวภาพ, การใช้ระบบน้ำหยดจากถังประหยัดพลังงาน รวมถึงการสื่อสารการตลาดออนไลน์เพื่อจำหน่ายผลผลิต

นอกจากนี้ยังจัดทำชุดองค์ความรู้เทคโนโลยีท้องถิ่น ในรูปแบบคู่มือที่ชาวบ้านสามารถเรียนรู้และนำไปใช้ได้ และส่งเสริมให้ผู้นำชุมชนเลกลุ่มอาชีพเป็นพี่เลี้ยง ถ่ายทอดเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่องสร้างความยั่งยืนในการพัฒนาอาชีพฐานราก ดังตัวอย่างภาพผลิตภัณฑ์จากโมเดลสมุนไพร ดังนี้

ภาพที่ 4.16 ผลิตภัณฑ์ขนาด และเครื่องสำอางค์จากสมุนไพร และผลิตภัณฑ์ยาต้มส้มเกลี้ยง และยาต้มตะไคร้หอม

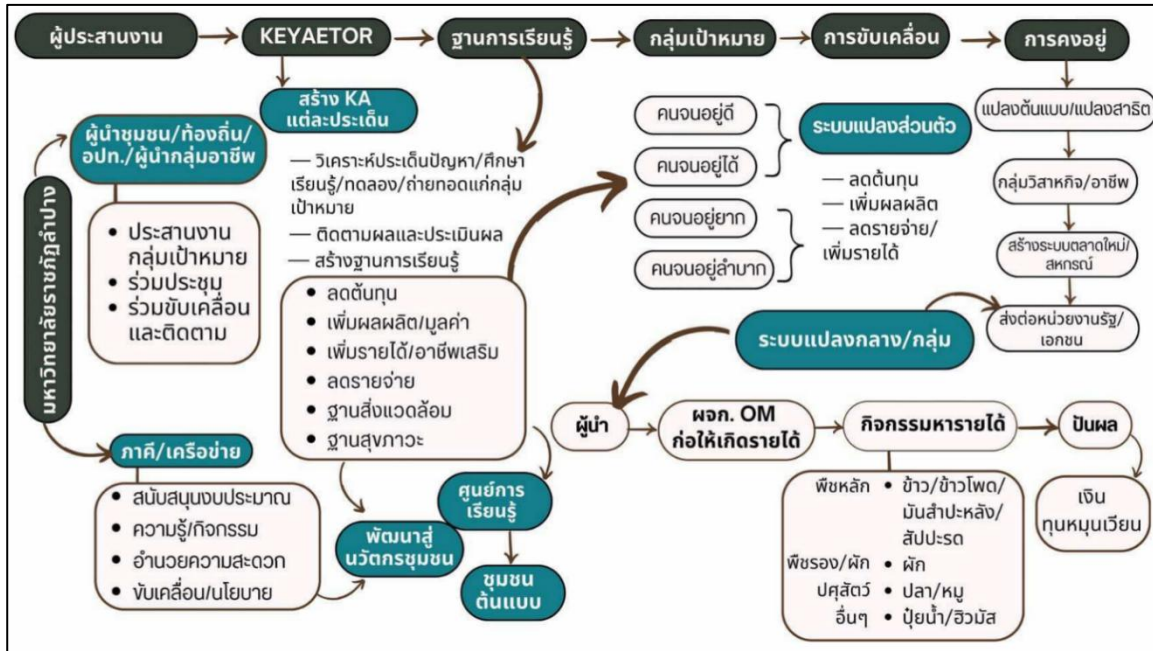
3. โมเดลแก๊จน การลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรกลุ่มครัวเรือนยากจน (ปุยหมักชีวภาพ ไบโกระถิน ฮิวมัส)

เป็นโมเดลที่มีการพัฒนาต่อยอดจากโครงการวิจัย ปี พ.ศ. 2566 ในพื้นที่อำเภอเมืองลำปาง รับผิดชอบกลุ่มครัวเรือนยากจน จำนวน 60 ครัวเรือน โดยมีรายละเอียดการดำเนินงาน ดังนี้

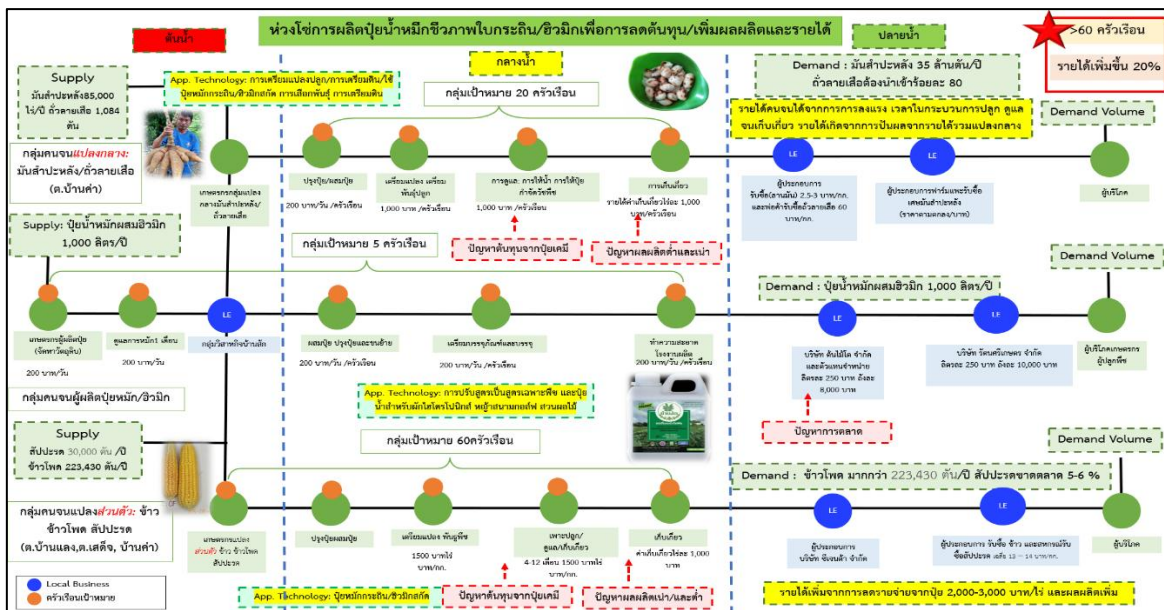
ระบบกลไกการขับเคลื่อน OM เริ่มต้นจากนักวิจัย ARM ออกแบบการดำเนินงาน โดยผ่านผู้ประสานงานในพื้นที่ซึ่งมีตัวแทนจากผู้นำหมู่บ้านกำนันหรือตัวแทน อบต. รวมทั้งผู้นำกลุ่มอาชีพทำหน้าที่เป็น ผู้ประสานงานกลุ่มเป้าหมายมีหน้าที่ร่วมการประชุมและ ร่วมกับเคลื่อนกิจกรรม โดยการจัดหาตัวแทนชุมชน มาเป็น Key Actors ในแต่ละประเด็นซึ่งจะประกอบด้วยประเด็นการลดต้นทุนการเพิ่มผลผลิตเพิ่มมูลค่าการเพิ่มรายได้ รวมทั้งการสร้างอาชีพเสริม ซึ่งในที่นี้อาจรวมถึง ADM ในแต่ละพื้นที่ ในการร่วมออกแบบกิจกรรมใน OM ต่างๆที่ก่อให้เกิดรายได้ เพื่อนำไปสู่การสร้างฐานการเรียนรู้หรือศูนย์การเรียนรู้และต่อยอดเป็นชุมชนต้นแบบซึ่งนักวิจัยจะได้ประสานงานกับภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและภาคเอกชนในการร่วมดำเนินการจัดหางบประมาณและองค์ความรู้กิจกรรมที่นำไปสู่การเพิ่มรายได้และลดรายจ่าย โดยที่ ADM/ Key Actors ทำหน้าที่วิเคราะห์ประเด็นปัญหาต้นทุนทางด้านของพื้นที่ ทำหน้าที่ศึกษา เรียนรู้ รับรู้ และทดลอง ในการดำเนินการแต่ละกิจกรรมเพื่อก่อให้เกิดรายได้ที่เพิ่มขึ้นจนนำไปสู่การสร้างฐานการเรียนรู้แต่ละด้าน อีกทั้งทำหน้าที่ประสานงานและถ่ายทอดองค์ความรู้แก่กลุ่มเป้าหมายคนจน รวมถึงการติดตามผล ประเมินผล แต่ละกิจกรรม จนบรรลุ สำหรับกิจกรรมที่สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นคนจนทั้งสี่ระดับซึ่งกลุ่มคนจนที่เป็นคนจนอยู่ลำบาก และอยู่ยาก จะดำเนินการผ่านระบบการทำแปลงกลางโดยมีคนจนระดับอยู่ได้ และอยู่ดี เป็นแกนนำหลักในการขับเคลื่อนระบบแปลงกลาง ตั้งแต่การลดต้นทุนการเพิ่มผลผลิตและเกิดรายได้ จนเกิดกำไรจากการดำเนินการกิจกรรมหารายได้ และแบ่งปันไปยังคนจน

ระดับอยู่ยาก อยู่ลำบาก ในรูปแบบค่าจ้างค่าแรง เพื่อให้เกิดรายได้ และเป็นเงินทุนหมุนเวียน สำหรับการดำเนินการกิจกรรมในรอบใหม่ เพื่อความยั่งยืนต่อเนื่อง

ภาพที่ 4.17 ระบบกลไกการขับเคลื่อนการดำเนินงาน

ภาพที่ 4.18 ห่วงโซ่การผลิตปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพใบกระถิน

สำหรับคนจนระดับอยู่ได้และอยู่ดี ดำเนินการอยู่ในรูปแปลงส่วนตัว ซึ่งกลุ่มคนจนระดับอยู่ได้และอยู่ดีจะพอมีต้นทุนทั้งกำลังกาย กำลังแรง และที่ดินทำกิน จึงเน้นเป็นกิจกรรมที่ลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตเพิ่มมูลค่าซึ่งส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรม

ในส่วนของการคงอยู่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน จะดำเนินการสร้างแปลงต้นแบบ สร้างกลุ่มวิสาหกิจกลุ่มอาชีพ และดำเนินการสร้างระบบตลาดใหม่รวมทั้งสหกรณ์ชุมชนและดำเนินการหารือร่วมกับภาครัฐและภาคเอกชนในการส่งต่อในเชิงนโยบายร่วมพัฒนาต่อไป

ตารางที่ 4.25 ภาพรวมรายได้และต้นทุนต่อครัวเรือนจากการดำเนินโครงการหนุนเสริมต่อยอด ปี พ.ศ.2566

กิจกรรม	คนจนเป้าหมาย (ครัวเรือน)	มูลค่าการลงทุน (บาท)	รายได้คนจนเป้าหมาย (บาท)	ต้นทุนต่อครัวเรือนต่อปี (บาท)	รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี (บาท)	อัตราผลตอบแทนต่อการลงทุน
หนุนเสริม-ปุ๋ยหมักชีวภาพไบกะถิน อีวมีส:การใช้ปุ๋ยหมักชีวภาพไบกะถินผสมอีวมีกในการลดต้นทุน เพิ่มผลผลิตข้าว ข้าวโพด มันสำปะหลัง ผัก และระบบแปลงรวมมันสำปะหลังถั่วลายเสือ	69	170,000	403,000	2,464	5,841	2.37
หนุนเสริม-ไฟฟ้าคารา:การส่งเสริมการทำไฟฟ้าคาราและไม้ไผ่ทอดดอกหญ้า	22	35,000	112,000	1,591	5,091	3.2
รวม/เฉลี่ย	91	205,000	515,000	2,027	5,466	2.79

ภาพที่ 4.19 ผลผลิตจากการใช้ฐานปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพจากไบกะถินและอีวมีก

ผลลัพธ์โมเดลแก่นจังหวัดลำปาง ปี พ.ศ. 2567

ตารางที่ 4.26 สินค้า กลุ่มผลิตภัณฑ์ และ Value Chain ของโครงการการจัดความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิตด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมตามแนวทางจักรวาลไข่ ปี พ.ศ. 2567

สินค้า	กลุ่มผลิตภัณฑ์	Value Chain
ถ่านอัดแท่ง	ของใช้ ของตกแต่ง ของที่ระลึก	จักรวาลไข่-ถ่าน วัสดุเหลือทิ้ง
น้ำพริกตาแดง	อาหารแปรรูป	จักรวาลไข่-เมนูอาชีพ
วังเมืองมายแอมโมไนต์ห่มไอหมอก	การให้บริการ	จักรวาลไข่-ท่องเที่ยวโดยชุมชน
จังหวัดรอบกรอบพริกลาบ	อาหารแปรรูป	จักรวาลไข่-เมนูอาชีพ
วังปางป่วยครอสคันทรี่ BamBoo Journey 2024	การให้บริการ	จักรวาลไข่-ท่องเที่ยวโดยชุมชน
ถ่านดูดกลิ่นจากกิ่งไข่	ของใช้ ของตกแต่ง ของที่ระลึก	จักรวาลไข่-ถ่าน วัสดุเหลือทิ้ง
น้ำพริกแมงดา	อาหารแปรรูป	จักรวาลไข่-เมนูอาชีพ
น้ำส้มควั่นไม้	อาหารแปรรูป	จักรวาลไข่-เมนูอาชีพ
ก้อนเห็ดจากไข่เปลือกไม้ไข่	การผลิต ปัจจัยการผลิต	จักรวาลไข่-ถ่าน วัสดุเหลือทิ้ง
หน่อไม้อบแห้ง	อาหารแปรรูป	จักรวาลไข่-หน่อไม้

ตารางที่ 4.27 สินค้า กลุ่มผลิตภัณฑ์ และ Value Chain ของโครงการการพัฒนาและยกระดับห่วงโซ่คุณค่าสมุนไพรพื้นถิ่นสู่การบริการแพทย์แผนไทยและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ปี พ.ศ.2567

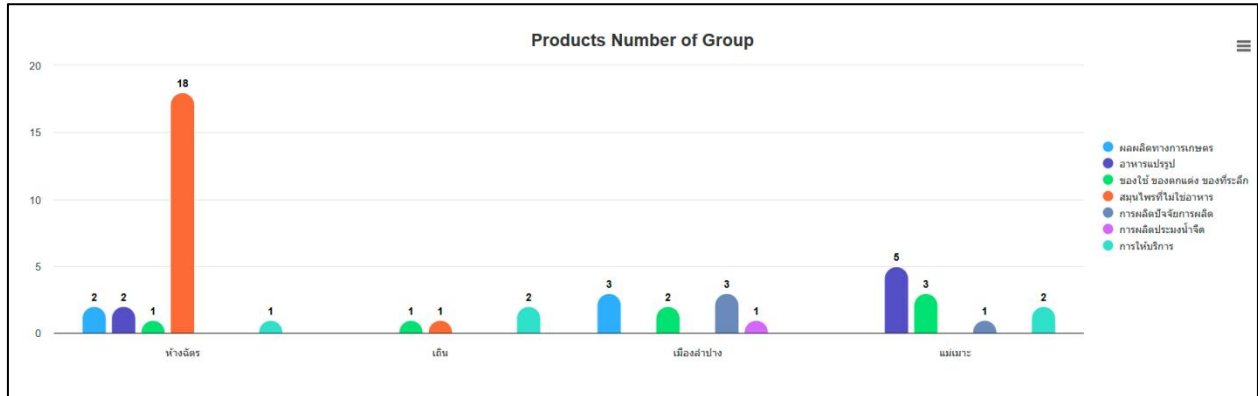
สินค้า	กลุ่มผลิตภัณฑ์	Value Chain
ชามะกล่ำ	ผลผลิตทางการเกษตร	สมุนไพร-เมนูอาชีพ
จักสาน/เดคูพาท์	ของใช้ ของตกแต่ง ของที่ระลึก	สมุนไพร-เมนูอาชีพ
บริการนวดแผนไทยและตอกเส้น	การให้บริการ	สมุนไพร-การบริการแพทย์แผนไทย
สเปรย์นวดผ่อนคลายอะโรมา	สมุนไพรที่ไม่ใช่อาหาร	สมุนไพร-สมุนไพรพื้นถิ่น
ไซรัปส้มเกลี้ยง	อาหารแปรรูป	สมุนไพร-สมุนไพรพื้นถิ่น
การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพงานวิ่งคชบาล รัน 2024	การให้บริการ	สมุนไพร-การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ
มหกรรมแสดงสินค้าชุมชน บูรณาการงานสมุนไพร สุขภาพ และการท่องเที่ยว	สมุนไพรที่ไม่ใช่อาหาร	สมุนไพร-การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ
การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ชุมชนต้นน้ำ เติบวง 2025 เปิดตลาดภาคสุขบ้านหัวน้ำ	การให้บริการ	สมุนไพร-การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ
ของที่ระลึกการท่องเที่ยว ตะกร้าสาน	ของใช้ ของตกแต่ง ของที่ระลึก	สมุนไพร-การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

สินค้า	กลุ่มผลิตภัณฑ์	Value Chain
เส้นพลาสติก		
ครีมนวดผ่อนคลาย	สมุนไพรที่ไม่ใช่อาหาร	สมุนไพร-สมุนไพรพื้นถิ่น
สครับหน้าสูตรสับเกลือ	สมุนไพรที่ไม่ใช่อาหาร	สมุนไพร-สมุนไพรพื้นถิ่น
มาสก์หน้าสูตรสับเกลือ	สมุนไพรที่ไม่ใช่อาหาร	สมุนไพร-สมุนไพรพื้นถิ่น
เซรั่มบำรุงผิวสูตรสับเกลือ	สมุนไพรที่ไม่ใช่อาหาร	สมุนไพร-สมุนไพรพื้นถิ่น
ยาตมกลิ่นตะไคร้หอม	สมุนไพรที่ไม่ใช่อาหาร	สมุนไพร-สมุนไพรพื้นถิ่น
สบู่สับเกลือ สูตร 1	สมุนไพรที่ไม่ใช่อาหาร	สมุนไพร-สมุนไพรพื้นถิ่น
สบู่สับเกลือ สูตร 2 สครับผิวกาย	สมุนไพรที่ไม่ใช่อาหาร	สมุนไพร-สมุนไพรพื้นถิ่น
สมุนไพรพอกเข้า สูตรลำปางโมเดล	สมุนไพรที่ไม่ใช่อาหาร	สมุนไพร-สมุนไพรพื้นถิ่น
ลูกประคบสมุนไพร	สมุนไพรที่ไม่ใช่อาหาร	สมุนไพร-สมุนไพรพื้นถิ่น
ยาตมหอมสมุนไพร	สมุนไพรที่ไม่ใช่อาหาร	สมุนไพร-สมุนไพรพื้นถิ่น
ชุดนวดสมุนไพรผ่อนคลาย Massage set	สมุนไพรที่ไม่ใช่อาหาร	สมุนไพร-สมุนไพรพื้นถิ่น
ยาตมลูกกลิ้งสูตรสับเกลือ	สมุนไพรที่ไม่ใช่อาหาร	สมุนไพร-สมุนไพรพื้นถิ่น
ชุดเครื่องสำอางค์สูตรสับเกลือ	สมุนไพรที่ไม่ใช่อาหาร	สมุนไพร-สมุนไพรพื้นถิ่น

ตารางที่ 4.28 สินค้า กลุ่มผลิตภัณฑ์ และ Value Chain ของกิจการการahunเสริม
เพื่อการขับเคลื่อนโมเดลแก๊จน (โครงการต่อเนื่องปีพ.ศ.2566) ปี พ.ศ. 2567

สินค้า	กลุ่มผลิตภัณฑ์	Value Chain
โพธิ์ญาคา	ของใช้ ของตกแต่ง ของที่ระลึก	หุนเสริม-โพธิ์ญาคา
ไม้กวาด	ของใช้ ของตกแต่ง ของที่ระลึก	หุนเสริม-โพธิ์ญาคา
ฮอร์โมนเร่งโตพืช (น้ำหมักชีวภาพจากใบกระถิน)	ผลผลิตทางการเกษตร	หุนเสริม-ปุ๋ยหมักชีวภาพใบกระถิน ฮิวมัส
ถั่วลายเสืออินทรีย์	ผลผลิตทางการเกษตร	หุนเสริม-ปุ๋ยหมักชีวภาพใบกระถิน ฮิวมัส
พ่พันธ์แม่พันธ์หอยสีทอง	การผลิตปัจจัยการผลิต	หุนเสริม-ปุ๋ยหมักชีวภาพใบกระถิน ฮิวมัส
ปุ๋ยน้ำอินทรีย์สำหรับผักไฮโดรโปนิคส์	การผลิตปัจจัยการผลิต	หุนเสริม-ปุ๋ยหมักชีวภาพใบกระถิน ฮิวมัส
น้ำยาเร่งรากมันสำปะหลัง	การผลิตปัจจัยการผลิต	หุนเสริม-ปุ๋ยหมักชีวภาพใบกระถิน ฮิวมัส
ผักสลัดไฮโดรโปนิคส์อินทรีย์	ผลผลิตทางการเกษตร	หุนเสริม-ปุ๋ยหมักชีวภาพใบกระถิน ฮิวมัส

ภาพที่ 4.20 จำนวนผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม

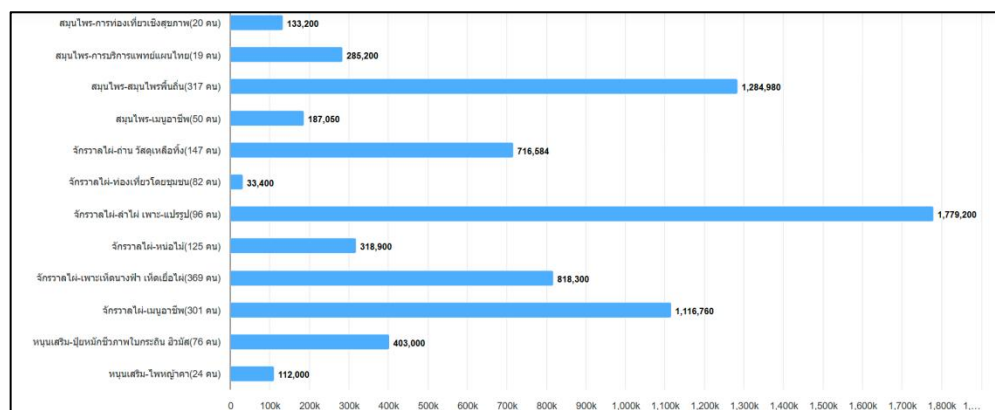
ตารางที่ 4.29 รายได้จากการพัฒนาโมเดลแก้จนจังหวัดลำปาง ปี พ.ศ. 2567

จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวนคนจน (คน)	รายได้ (บาท)
975	1,258	7,188,574

ตารางที่ 4.30 รายได้ของโครงการ/กิจกรรม ปี พ.ศ. 2567

ชื่อโครงการ/กิจกรรม	คนจน ที่พัฒนา (คน)	คนจน ที่มีรายได้ (คน)	รายได้ของคนจน (บาท)
การจัดความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิตด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมตามแนวทางจักรวาลไผ่	885	738	4,783,144
การพัฒนาและยกระดับห่วงโซ่คุณค่าสมุนไพรพื้นถิ่นสู่การบริการแพทย์แผนไทยและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ	399	402	1,891,980
การหนุนเสริมเพื่อการขับเคลื่อนโมเดลแก้จน (โครงการต่อเนื่องปี 2566)	95	100	515,000

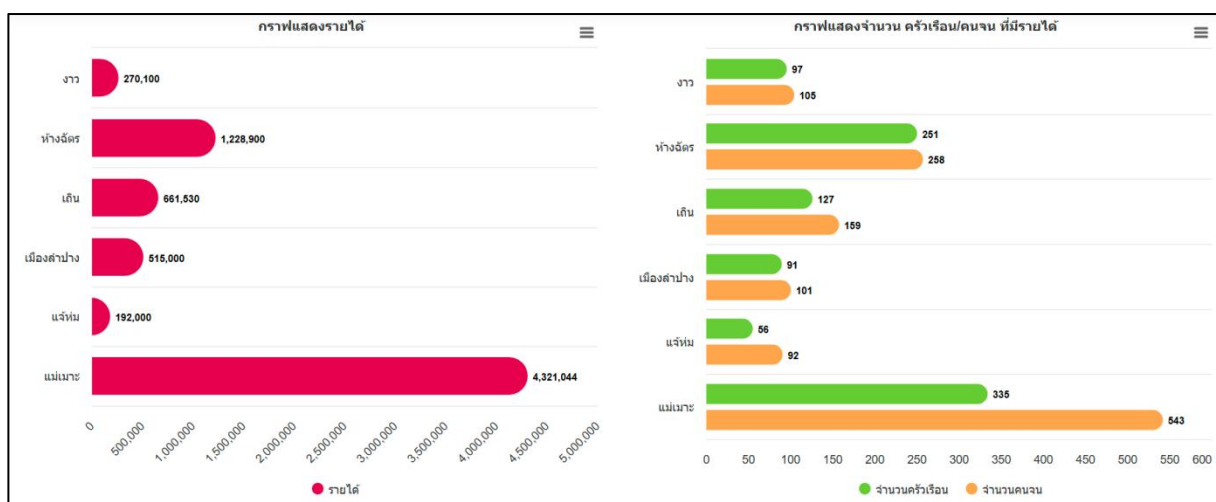
ภาพที่ 4.21 รายได้ของแต่ละกิจกรรม ปี พ.ศ. 2567

ตารางที่ 4.31 รายได้จากการพัฒนาโมเดลแก๊จนในพื้นที่เป้าหมาย ปี พ.ศ. 2567

อำเภอ	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวนคนจน (คน)	รายได้ (บาท)
งาว	97	105	270,100
ห้างฉัตร	251	258	1,288,900
เถิน	127	159	661,530
เมืองลำปาง	91	101	515,000
แจ้ห่ม	56	92	192,000
แม่เมาะ	335	543	4,321,044

ภาพที่ 4.22 กราฟแสดงรายได้ และจำนวนครัวเรือนคนจนที่มีรายได้ ปี พ.ศ. 2567

ตารางที่ 4.32 รายได้ของ Value Chain ของโครงการการจัดความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิตด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมตามแนวทางจักรวาลไข่ ปี พ.ศ.2567

Value Chain	ครัวเรือนที่พัฒนา (ครัวเรือน)	คนจนที่พัฒนา (คน)	คนจนที่มีรายได้ (คน)	จำนวนเงิน (บาท)
สมุนไพร-การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ	21	21	20	133,200
สมุนไพร-การบริการแพทย์แผนไทย	19	19	19	285,200
สมุนไพร-สมุนไพรพื้นถิ่น	323	340	317	1,284,980
สมุนไพร-เมนูอาชีพ	54	54	51	187,050

ตารางที่ 4.33 รายได้ของ Value Chain ของโครงการการพัฒนาและยกระดับห่วงโซ่คุณค่าสมุนไพรพื้นถิ่น
สู่การบริการแพทย์แผนไทยและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ปี พ.ศ.2567

Value Chain	ครัวเรือน ที่พัฒนา (ครัวเรือน)	คนจนที่พัฒนา (คน)	คนจนที่มีรายได้ (คน)	จำนวนเงิน (บาท)
จักรวาลไผ่-วัสดุเหลือทิ้ง	197	237	147	716,584
จักรวาลไผ่-ท่องเที่ยวโดยชุมชน	82	83	82	33,400
จักรวาลไผ่-ไผ่ ลำไผ่ เพาะ แปรรูป	92	128	96	1,779,200
จักรวาลไผ่-หน่อไม้	139	262	125	318,900
จักรวาลไผ่-เพาะเห็ดนางฟ้าเห็ดเหี่ยวไผ่	311	373	369	818,300
จักรวาลไผ่-เมนูอาชีพ	258	324	301	1,116,760

ตารางที่ 4.34 รายได้ของ Value Chain ของกิจกรรมการหนุนเสริมเพื่อการขับเคลื่อนโมเดลแก๊จัน
(โครงการหนุนเสริมต่อยอด ปี พ.ศ.2566) ปี พ.ศ.2567

Value Chain	ครัวเรือน ที่พัฒนา (ครัวเรือน)	คนจนที่พัฒนา (คน)	คนจนที่มีรายได้ (คน)	จำนวนเงิน (บาท)
หนุนเสริม-ปุ๋ยหมักชีวภาพใบกระถิน ฮิวมัส	69	71	76	403,000
หนุนเสริม-ไฟฟ้าคูล่า	22	24	24	112,000

ตารางที่ 4.35 เปรียบเทียบ Baseline ปี พ.ศ. 2566 กับ Endline ปี พ.ศ. 2567
และการเปลี่ยนกลุ่ม ด้านทุนมนุษย์

ที่	อำเภอ	Baseline ปี 2566				รวม	Endline ปี 2567				รวม	การเปลี่ยนกลุ่ม	
		อยู่ ลำบาก	อยู่ยาก	อยู่ พอได้	อยู่ดี		อยู่ ลำบาก	อยู่ยาก	อยู่พอ ได้	อยู่ดี		กลุ่ม ที่ดีขึ้น	กลุ่ม ที่ลดลง
1	งาว	67	157	91	1	316	5	142	219	7	373	115	-
2	แจ้ห่ม	6	70	77	2	155	5	36	42	2	85	5	2
3	เถิน	8	98	169	-	275	1	50	130	3	184	25	2
4	เมืองลำปาง	2	91	127	5	225	2	93	177	4	276	10	3
5	แม่เมาะ	10	181	175	-	366	7	140	209	4	360	34	4
6	ห้างฉัตร	8	195	199	4	406	9	305	389	6	709	18	15
รวม		101	792	838	12	1,743	29	766	1,166	26	1,987	207	26

จากตารางที่ 4.35 เมื่อเปรียบเทียบข้อมูลปี 2566 (Baseline) กับปี 2567 (Endline) พบว่ามีจำนวน
ครัวเรือนที่อยู่ในกลุ่ม “อยู่พอได้” และ “อยู่ดี” เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน โดยเฉพาะอำเภอห้างฉัตรที่มีการเปลี่ยนแปลง

สูงมาก จากเดิม 199 และ 4 ครั้วเรือน กลายเป็น 389 และ 6 ครั้วเรือน รวม 709 ครั้วเรือน การย้ายกลุ่มไปสู่ระดับที่ดีขึ้นรวมทั้งสิ้น 207 ครั้วเรือน ขณะที่กลุ่มที่ลดลงมีเพียง 26 ครั้วเรือน สะท้อนว่าการพัฒนาด้านทุนมนุษย์มีทิศทางเชิงบวกชัดเจน

ตารางที่ 4.36 เปรียบเทียบ Baseline ปี พ.ศ. 2566 กับ Endline ปี พ.ศ. 2567 และการเปลี่ยนกลุ่ม ด้านทุนกายภาพ

ที่	อำเภอ	Baseline ปี 2566				รวม	Endline ปี 2567				รวม	การเปลี่ยนกลุ่ม	
		อยู่ ลำบาก	อยู่ยาก	อยู่ พอได้	อยู่ดี		อยู่ ลำบาก	อยู่ยาก	อยู่พอ ได้	อยู่ดี		กลุ่ม ที่ดีขึ้น	กลุ่ม ที่ลดลง
1	งาว	63	166	87	-	316	13	360	-	-	373	50	84
2	แจ้ห่ม	1	101	53	-	155	-	84	1	-	85	-	21
3	เถิน	2	172	101	-	275	-	184	-	-	184	-	55
4	เมืองลำปาง	-	131	94	-	225	3	271	2	-	276	-	80
5	แม่เมะ	-	250	116	-	366	6	354	-	-	360	-	96
6	ห้างฉัตร	2	269	135	-	406	6	698	5	-	709	-	113
รวม		68	1,089	586	-	1,743	28	1,951	8	-	1,987	50	449

จากตารางที่ 4.36 พบว่าแนวโน้มโดยรวมแสดงการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกเช่นกัน โดยครัวเรือนส่วนมากขยับจาก “อยู่ลำบาก” และ “อยู่ยาก” ไปสู่ “อยู่พอได้” และ “อยู่ดี” ตัวเลขการย้ายกลุ่มที่ดีขึ้นอยู่ที่ 449 ครัวเรือน ซึ่งถือว่าสูงกว่าในด้านอื่น ๆ ขณะที่กลุ่มที่ลดลงมี 50 ครัวเรือน จุดที่น่าสนใจคือบางอำเภอ เช่น อำเภองาวและอำเภอแม่เมะ มีการขยับจาก “อยู่ลำบาก” ไปสู่ “อยู่พอได้” และ “อยู่ดี” จำนวนมาก แสดงถึงความก้าวหน้าในการเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐานและทรัพยากรที่ดีขึ้น

ตารางที่ 4.37 เปรียบเทียบ Baseline ปี พ.ศ. 2566 กับ Endline ปี พ.ศ. 2567 และการเปลี่ยนกลุ่ม ด้านทุนเศรษฐกิจ

ที่	อำเภอ	Baseline ปี 2566				รวม	Endline ปี 2567				รวม	การเปลี่ยนกลุ่ม	
		อยู่ ลำบาก	อยู่ยาก	อยู่ พอได้	อยู่ดี		อยู่ ลำบาก	อยู่ยาก	อยู่พอ ได้	อยู่ดี		กลุ่ม ที่ดีขึ้น	กลุ่ม ที่ลดลง
1	งาว	131	104	79	2	316	24	145	184	20	373	151	18
2	แจ้ห่ม	9	67	71	8	155	1	21	55	8	85	26	9
3	เถิน	45	151	67	12	275	10	91	66	17	184	53	16
4	เมืองลำปาง	36	122	63	4	225	20	155	87	14	276	37	7
5	แม่เมะ	73	147	130	16	366	27	169	147	17	360	65	41
6	ห้างฉัตร	66	201	120	19	406	80	408	185	36	709	48	26
รวม		360	792	530	61	1,743	162	989	721	112	1,987	380	117

จากตารางที่ 4.37 สามารถวิเคราะห์ได้ว่าผลลัพธ์ด้านนี้มีการปรับตัวดีขึ้นเช่นกัน แต่ยังสะท้อนถึงความเปราะบางบางประการ โดยมีครัวเรือนที่ดีขึ้น 380 ครัวเรือน แต่ในขณะเดียวกันก็มีครัวเรือนที่ลดลงถึง 117 ครัวเรือน เมื่อแยกเป็นรายอำเภอจะเห็นว่า บางพื้นที่เช่น อำเภอแม่เมาะและ อำเภอห้างฉัตรมีครัวเรือนขยับสถานะทางเศรษฐกิจจาก “อยู่ลำบาก” ไปสู่ “อยู่ยาก” ข้อมูลดังกล่าวสะท้อนว่าระบบเศรษฐกิจฐานรากยังมีความผันผวนและครัวเรือนยากจนยังต้องการมาตรการเสริมความมั่นคงทางเศรษฐกิจจึงจะสามารถหลุดพ้นความยากจนได้ แต่อาจจะต้องใช้เวลาพอสมควร เพราะมีปัจจัยประกอบหลายประการ เช่น บริบททางด้านเศรษฐกิจในภาพรวมระดับ พื้นที่ จังหวัด และประเทศ ที่ส่งผลและมีความสัมพันธ์กับสถานะความยากจน และปัจจัยด้านศักยภาพของกลุ่มเป้าหมาย เช่น ความขยัน ความอดทน ความตั้งใจ เป็นต้น

**ตารางที่ 4.38 เปรียบเทียบ Baseline ปี พ.ศ. 2566 กับ Endline ปี พ.ศ. 2567
และการเปลี่ยนกลุ่ม ด้านทุนธรรมชาติ**

ที่	อำเภอ	Baseline ปี 2566				รวม	Endline ปี 2567				รวม	การเปลี่ยนกลุ่ม	
		อยู่ ลำบาก	อยู่ยาก	อยู่ พอได้	อยู่ดี		อยู่ ลำบาก	อยู่ยาก	อยู่พอ ได้	อยู่ดี		กลุ่ม ที่ดีขึ้น	กลุ่ม ที่ลดลง
1	งาว	97	218	1	-	316	52	314	7	-	373	62	20
2	แจ้ห่ม	91	64	-	-	155	36	47	2	-	85	8	1
3	เถิน	15	259	1	-	275	9	167	8	-	184	9	1
4	เมืองลำปาง	9	216	-	-	225	13	257	6	-	276	5	4
5	แม่เมาะ	42	321	3	-	366	49	303	8	-	360	11	12
6	ห้างฉัตร	7	398	1	-	406	14	681	14	-	709	8	2
รวม		261	1,476	6	-	1,743	173	1,769	45	-	1,987	103	40

จากตารางที่ 4.38 มีภาพรวมค่อนข้างชัดเจนว่ามีการขยับไปสู่กลุ่มที่ดีกว่า แต่จำนวนการเปลี่ยนแปลงยังไม่มากนัก ครัวเรือนที่ดีขึ้นมี 103 ครัวเรือน ส่วนที่ลดลงมี 40 ครัวเรือน ลักษณะนี้บ่งชี้ว่าด้านทรัพยากรธรรมชาติอาจมีข้อจำกัด เช่น การเข้าถึงแหล่งน้ำ ป่าไม้ หรือที่ดินทำกิน ที่ไม่สามารถแก้ไขได้อย่างรวดเร็ว และอาจสะท้อนผลกระทบจากสภาพแวดล้อมและนโยบายที่ยังคงต้องดำเนินการต่อเนื่อง

**ตารางที่ 4.39 เปรียบเทียบ Baseline ปี พ.ศ. 2566 กับ Endline ปี พ.ศ. 2567
และการเปลี่ยนกลุ่ม ด้านทุนทางสังคม**

ที่	อำเภอ	Baseline ปี 2566				รวม	Endline ปี 2567				รวม	การเปลี่ยนกลุ่ม	
		อยู่ ลำบาก	อยู่ยาก	อยู่ พอได้	อยู่ดี		อยู่ ลำบาก	อยู่ยาก	อยู่พอ ได้	อยู่ดี		กลุ่ม ที่ดีขึ้น	กลุ่ม ที่ลดลง
1	งาว	124	117	73	2	316	218	111	44	-	373	-	19
2	แจ้ห่ม	66	88	1	-	155	44	40	1	-	85	-	4
3	เถิน	29	176	68	2	275	55	106	23	-	184	1	21
4	เมืองลำปาง	71	118	35	1	225	162	90	24	-	276	-	13
5	แม่เมะ	161	133	69	3	366	187	127	46	-	360	2	19
6	ห้างฉัตร	200	163	43	-	406	564	121	24	-	709	-	17
รวม		651	795	289	8	1,743	1,230	595	162	-	1,987	3	93

จากตารางที่ 4.39 ด้านทุนสังคมมีการเปลี่ยนแปลงที่น่าสนใจอย่างยิ่ง เนื่องจากครัวเรือนที่ขยับไปสู่สถานะที่ดีขึ้นมีจำนวนน้อยมากเพียง 3 ครัวเรือน ขณะที่ครัวเรือนที่ลดลงกลับมีมากถึง 93 ครัวเรือน สะท้อนให้เห็นว่าความเข้มแข็งของเครือข่ายชุมชน ความไว้วางใจเชื่อใจ และการมีส่วนร่วมทางสังคมอาจยังคงเผชิญกับข้อจำกัดหรือปัญหาบางประการ อาจเกิดจากความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมที่กระทบต่อความสัมพันธ์ในชุมชน

สรุปภาพรวมของการเปรียบเทียบ Baseline กับ Endline และการเปลี่ยนกลุ่ม เมื่อพิจารณาทั้ง 5 ด้านร่วมกัน พบว่า ครัวเรือนในจังหวัดลำปางมีแนวโน้มที่จะปรับตัวไปในทิศทางที่ดีขึ้นในด้านทุนมนุษย์ กายภาพ และเศรษฐกิจ โดยเฉพาะทุนกายภาพที่มีอัตราการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกสูงที่สุด สะท้อนว่าการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานและบริการขั้นพื้นฐานสามารถสร้างผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตได้ชัดเจน

อย่างไรก็ตามด้านทุนธรรมชาติยังคงมีความท้าทายเนื่องจากข้อจำกัดเชิงโครงสร้างและทรัพยากรที่ต้องการมาตรการฟื้นฟูและจัดการอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่ด้านทุนสังคมกลับสะท้อนภาพการถดถอย ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องให้ความสนใจ เนื่องจากทุนสังคมเป็นรากฐานในการสร้างความร่วมมือ ความเข้มแข็งของชุมชน และความยั่งยืนของการพัฒนา

ข้อสังเกตเพื่อการพัฒนาต่อไป

- 1) ควรเสริมมาตรการพัฒนาทุนสังคม โดยเน้นการสร้างเครือข่าย การมีส่วนร่วม และกลไกความร่วมมือในระดับพื้นที่ เพื่อลดภาวะการเปราะบางทางสังคม
- 2) การพัฒนาด้านทุนเศรษฐกิจควรมุ่งสู่การสร้าง ความมั่นคงมากกว่าการขยายตัวเชิงปริมาณ เพื่อป้องกันการถดถอยของบางครัวเรือน
- 3) ทุนธรรมชาติต้องการการจัดการที่ยั่งยืน ทั้งในมิติการอนุรักษ์และการเข้าถึงอย่างเท่าเทียม เพื่อให้การเปลี่ยนผ่านสู่คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นครอบคลุมและทั่วถึง
- 4) การพัฒนาทุนมนุษย์และทุนกายภาพควรเชื่อมโยงกับทุนสังคมและเศรษฐกิจอย่างบูรณาการ เพื่อให้การพัฒนาเกิดความสมดุลและลดความเหลื่อมล้ำระหว่างพื้นที่

ส่วนที่ 4 พัฒนาและขับเคลื่อนให้เกิดพื้นที่อำเภอกำหนดต้นแบบ (Prototype Area)

การพัฒนาอำเภอแม่เมาะให้เป็นพื้นที่กำหนดต้นแบบมีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาของจังหวัดลำปางและนโยบายระดับประเทศที่มุ่งไปสู่เศรษฐกิจ BCG และเมื่อพิจารณาการดำเนินงานร่วมกับโครงการแม่เมาะเมืองน่าอยู่ (Mae Moh Smart City) ที่การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) กำลังผลักดันอย่างต่อเนื่องความร่วมมือเช่นนี้สะท้อนให้เห็นว่า แนวทางแก้ปัญหาความยากจนไม่ได้ถูกจำกัดเพียงมิติรายได้และอาชีพ แต่ยังเชื่อมโยงเข้ากับการพัฒนาเชิงพื้นที่และโครงสร้างเศรษฐกิจที่มีความยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การผสมผสานความต้องการของคนในพื้นที่เข้ากับความพร้อมของ กฟผ. จึงถือเป็นการวางรากฐานของการพัฒนาในระยะยาวที่มีศักยภาพขยายผลไปสู่พื้นที่อื่นได้จริง

ประเด็นโจทย์วิจัยการพัฒนาและขับเคลื่อนให้เกิดพื้นที่อำเภอกำหนดต้นแบบ (Prototype Area) ที่วิจัยได้เลือกพื้นที่อำเภอแม่เมาะ จากการวิเคราะห์ศักยภาพเชิงพื้นที่ พบว่ามีประเด็นที่น่าสนใจ คือ

1. มีโอกาสที่จะดำเนินการให้สำเร็จเนื่องจากมีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของจังหวัดลำปาง โดยประเด็น Roadmap ที่น่าสนใจและสอดคล้องกับแนวคิดโครงการวิจัยกำหนด คือ

1.1 การพัฒนาต่อยอดการสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้าอัตลักษณ์พื้นถิ่น (ไม้)

1.2 การพัฒนาลำปางศูนย์กลางพลังงานสะอาด Clean energy

1.3 โครงการแม่เมาะเมืองน่าอยู่ [Maemoh Smart City] / โครงการพลังงานสะอาด Net Zero Low Carbon/SCG :Net Zero Cement & Concrete2050 ในการพัฒนานวัตกรรมตามแนวคิดเศรษฐกิจคาร์บอนต่ำและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม/และโครงการลำปางศูนย์กลางอุตสาหกรรมไม้ของภาคเหนือ/นิคมอุตสาหกรรม BCG/ นิคมอุตสาหกรรมสีเขียว โดยยุทธศาสตร์ดังกล่าวถือว่าเป็นโอกาสที่มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางจะผลักดันให้เกิดความร่วมมือในการขับเคลื่อนโมเดลไม้กำหนด และหรือประเด็นอื่น ๆ จากการวิเคราะห์ศักยภาพทุน 5 ด้านของพื้นที่อำเภอแม่เมาะเพื่อนำมาออกแบบในการขับเคลื่อนงานกำหนดในระดับกำหนดร่วมกัน

2. มีต้นทุนของภาคีเครือข่ายความร่วมมือเดิมและภาคีความร่วมมือใหม่ เช่น กฟผ.แม่เมาะ กลุ่มคนรุ่นใหม่

3. มีผู้นำท้องถิ่นให้การช่วยเหลือในการขับเคลื่อนงาน คือนายอำเภอซึ่งเป็นบุคคลสำคัญในการช่วยเหลือสนับสนุน เชื่อมประสานงานทั้งท้องถิ่นท้องที่ และหน่วยงานทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อหารือในการขับเคลื่อนงาน โดยในช่วงระยะเวลาการดำเนินโครงการที่ผ่านมาทีมนักวิจัย ได้มีการลงพื้นที่เพื่อพูดคุยหารือถึงแนวทางในการพัฒนาประเด็นร่วมเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนในอำเภอแม่เมาะกับกลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย นายอำเภอแม่เมาะ กฟผ.แม่เมาะ กลุ่มคนรุ่นใหม่ มีการการประชุมหารือ และขับเคลื่อนพัฒนาเป็นพื้นที่กำหนดต้นแบบ (Prototype Area) ของจังหวัดลำปาง

4. เป็นพื้นที่ปฏิบัติการโมเดลกำหนดด้วยจกवालไม้ที่มีต้นทุนเดิมในการทำงานในพื้นที่ที่ต่อยอดมาจากปี พ.ศ. 2566

ภาพที่ 4.23 แผนภูมิแสดงจำนวนครัวเรือนและสมาชิกที่ได้จากการสำรวจและตรวจสอบซ้ำ
จำแนกตามอำเภอของ ปี พ.ศ.2567

จำนวนครัวเรือนและสมาชิกที่ได้จากการสำรวจและตรวจสอบซ้ำจำแนกตามอำเภอของปี พ.ศ.2567 จึงมีความท้าทายในการทำงานที่นำไปสู่การพัฒนาเป็นพื้นที่ต้นแบบอำเภอแก้จนต้นแบบ (Prototype Area) โดยยกระดับโมเดลแก้จน (Practical Poverty Alleviation Model : PPAM) ในการแก้ไขปัญหาด้านอาชีพและรายได้ คนจนเป้าหมายของจังหวัดลำปาง มีขั้นตอนและผลการดำเนินงานดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การคัดเลือกพื้นที่อำเภอต้นแบบโดยพิจารณาจากความพร้อมและศักยภาพของภาคีความร่วมมือในพื้นที่ ทั้งท้องที่ หน่วยงานตามภารกิจ ภาคธุรกิจเอกชน ภาควิชาการ ภาครัฐ ภาคประชาสังคม และชุมชน และพร้อมที่จะเป็นแหล่งเรียนรู้และขยายผลสู่อำเภอหรือพื้นที่อื่นๆ ในจังหวัดต่อไป

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ผลปฏิบัติการแก้จน (OM) โมเดลแก้จน “จักรวาลไผ่” ที่มีจำนวนคนจนเข้าร่วมโมเดลแก้จน 738 คน มีรายได้รวม 4,783,144 บาท จาก Value Chain จักรวาลไผ่-วัสดุเหลือทิ้ง/ท่องเที่ยวโดยชุมชน/ ไผ่ ลำไผ่ เพาะ แปรรูป/หน่อไม้/เพาะเห็ดนางฟ้า เห็ดเยื่อไผ่/เมนูอาชีพ ขณะที่โมเดลแก้จน “สมุนไพร่” มีคนจนเข้าร่วมโครงการจำนวน 402 คน มีรายได้รวม 1,891,980 บาท อาจกล่าวได้ว่า การปฏิบัติการแก้จน (OM) ก่อเกิดประโยชน์ทางตรงกับคนจนเป้าหมายให้เกิดการยกระดับอาชีพ รายได้ และยกระดับฐานะทางสังคม ขณะที่ สถาบันการศึกษา และภาคีเครือข่ายจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคธุรกิจ/เอกชน และภาคประชาสังคม ได้รับประโยชน์ในงานวิจัย งานวิชาการ งานตามพันธกิจขององค์กร รวมถึงเกิดเครือข่ายการแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างมีส่วนร่วมในระดับจังหวัด

อีกทั้งการปฏิบัติการแก้จน (OM) ยังแสดงให้เห็นถึง การดำเนินงานที่ก่อให้เกิดความคุ้มค่า เช่น กรณีของโครงการ “จักรวาลไผ่” ได้มุ่งส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรไผ่อย่างครบวงจร เพื่อเพิ่มรายได้และลดความยากจนของครัวเรือนในพื้นที่เป้าหมาย โดยครัวเรือนยากจนได้รับประโยชน์ 571 ครัวเรือน ในการดำเนินงานใช้งบประมาณเป็นเงินลงทุนรวม 3,425,000 บาท สามารถสร้างรายได้รวม 4,783,144 บาท ส่งผลให้มีอัตราผลตอบแทนต่อการลงทุนเฉลี่ย 1.40 รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนอยู่ที่ 8,377 บาทต่อปี เมื่อเทียบกับต้นทุนเฉลี่ย 5,998 บาทต่อปี และเมื่อหักผลกระทบกรณีฐานที่พื้นที่ได้รับความช่วยเหลือและการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ได้แก่ สำนักงานเกษตรจังหวัด สำนักงานอำเภอแม่เมาะ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.แม่เมาะ) บริษัทปูนซิเมนต์ไทย (SCG) กองทุนพัฒนาไฟฟ้า โรงไฟฟ้าแม่เมาะ (กฟพ.) บริษัทโคโคกรีน

อุตสาหกรรม สมาคมสื่อไอทีและพลังงานทดแทน มีมูลค่าปัจจุบันของผลกระทบพื้นฐาน (Total Present Base Case Impact) รวมที่ 445,101.40 บาท จึงมีผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน ที่ 1.27 เท่า แสดงให้เห็นว่าโครงการมีความคุ้มค่าในระดับที่เหมาะสม สามารถนำไปขยายผลเชิงพื้นที่และเชิงนโยบายได้ ดังนั้น ผลการดำเนินงานของ “จักรวาลไฟ” แสดงให้เห็นว่า องค์ความรู้ เทคโนโลยีที่เหมาะสม หรือนวัตกรรมพร้อมใช้สามารถส่งเสริมอาชีพที่เป็น Local Content ให้เกิดการยกระดับครัวเรือนยากจนได้มีอาชีพ รายได้ และฐานะทางสังคม (Social Mobility) อีกทั้ง การพัฒนาผู้ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคม การส่งเสริมกิจกรรมทางการท่องเที่ยวในชุมชนล้นโนโมเดลแก๊จน Social Safety Net ที่มีการระดมทุน/สร้างกองทุน สร้างระบบสวัสดิการเกื้อกูลให้คนจนกลุ่มเปราะบาง คนด้อยโอกาสในชุมชนให้อยู่ดีมีสุข

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์ Stakeholders หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หรือการสนับสนุนการดำเนินโครงการวิจัยภาพรวม ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า หน่วยงานภาคีต่างๆ ในอำเภอแม่เมาะมีความเข้มแข็ง และมีบทบาทสนับสนุนกิจกรรมอำเภอแก๊จนต้นแบบ สามารถสรุปเป็นตารางได้ ดังนี้

ตารางที่ 4.40 ภาติเครือข่ายความร่วมมืออำเภอแม่เมาะ

หน่วยงาน	บทบาทในการพัฒนาและขับเคลื่อน ให้เกิดพื้นที่อำเภอแก๊จนต้นแบบ (Prototype Area)
1. หน่วยงานภาครัฐ	
นายอำเภอ	เป็นบุคคลสำคัญในการช่วยเหลือสนับสนุน เชื่อมประสานงาน และผลักดันให้ท้องถิ่นท้องที่ และหน่วยงานทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องให้ความสำคัญกับกิจกรรมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ขจัดความยากจน และสร้างโอกาสทางสังคมของจังหวัดลำปาง ที่ดำเนินการในพื้นที่ของอำเภอแม่เมาะ โดยท่านนายอำเภอมิขอเสนอแนะให้ทางทีมวิจัยได้มีการตรวจสอบ ทวนสอบข้อมูลระดับครัวเรือนในพื้นที่อำเภอแม่เมาะอีกครั้ง เพื่อให้การทำงานบรรลุเป้าหมายที่แท้จริง โดยได้รับการตอบรับอย่างดี ในทุกกิจกรรมที่ได้ดำเนินการ
สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม	สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม (สวส.) มีบทบาทในการสนับสนุนให้ความช่วยเหลือ ให้ความรู้ คำแนะนำ เพื่อพัฒนากลุ่มวิสาหกิจเพื่อสังคม กลุ่มกิจการเพื่อสังคม ให้พึ่งพาตนเองได้ ในระยะเวลา 8 เดือนที่ผ่านมา สวส.ได้ลงพื้นที่มาให้ความรู้แนวทาง และให้คำแนะนำแก่กลุ่มชาวบ้านในพื้นที่ตำบลนาสัก อำเภอแม่เมาะ เพื่อให้สามารถพัฒนากลุ่มอาชีพ ให้เข้าสู่การขึ้นทะเบียนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมได้
ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร	ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) เป็นสถาบันการเงินเพื่อการพัฒนา สร้างโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงแหล่งทุนได้อย่างทั่วถึงควบคู่กับการให้ความรู้ทางการเงินเพื่อสนับสนุนเศรษฐกิจฐานราก และในพื้นที่อำเภอแม่เมาะ ธ.ก.ส.มีบทบาทอย่างมากในการช่วยเหลือชาวบ้านยากจนให้ได้รับโอกาสในการเข้าถึงกลุ่มอาชีพ มีกิจกรรมที่ส่งเสริมการพัฒนาความสามารถของกลุ่มเป้าหมายที่เป็นคนยากจน และส่งเสริมให้เกิดการพึ่งพาตนเองได้ ในส่วนของความร่วมมือกับโครงการแก๊จนฯ ทาง ธ.ก.ส.มีความยินดีที่จะเชื่อมโยงกิจกรรมของธนาคารเข้ากับของโครงการแก๊จนฯ ในการสนับสนุน ประสานงานกลุ่มอาชีพ การฝึกอบรมทักษะอาชีพ

หน่วยงาน	บทบาทในการพัฒนาและขับเคลื่อน ให้เกิดพื้นที่อำเภอแก้งต้นแบบ (Prototype Area)
	เพื่อให้เกิดประโยชน์กับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นครัวเรือนยากจนมากที่สุด
สำนักงานเกษตรอำเภอ	สำนักงานเกษตรอำเภอแม่เมาะ มีพันธกิจหลักในการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรและอาหารที่มีประสิทธิภาพ สามารถสร้างมูลค่าเพิ่ม มีมาตรฐานปลอดภัยต่อผู้บริโภค รวมถึงส่งเสริมให้มีการวิจัย พัฒนา และถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการเกษตรที่เหมาะสม ในส่วนของความร่วมมือกับโครงการแก้งฯ ทาง ทางสำนักงานเกษตรอำเภอมีความยินดีที่จะ สนับสนุน และส่งเสริมในเรื่องของการถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการเกษตรให้กับกลุ่มเป้าหมายครัวเรือนยากจนที่สนใจ ในรูปแบบการรวมกลุ่มอาชีพ
สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ	สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอแม่เมาะ เป็นหน่วยงานหลักที่สำคัญในการขับเคลื่อนงานร่วมกับโครงการแก้งฯ โดยมีเป้าหมายร่วมกันที่สอดคล้องกับแผนปฏิบัติการของสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอแม่เมาะคือ การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนให้สามารถบริหารจัดการและพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน การส่งเสริมและยกระดับเศรษฐกิจฐานรากเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงในชีวิตแก่ประชาชนและชุมชน รวมถึงการสร้างความร่วมมือและส่งเสริมบทบาทเครือข่ายการพัฒนาชุมชนทั้งในและต่างประเทศ มีการทำกิจกรรมที่เชื่อมโยงกันผ่านกลุ่มคนรุ่นใหม่ในพื้นที่อำเภอแม่เมาะ การแนะนำ ส่งเสริม อบรมอาชีพแก่กลุ่มครัวเรือนยากจนเป้าหมาย และจะร่วมมือกัน เชื่อมโยงการจัดกิจกรรมในโอกาสต่อไป
สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ	สำนักงานสาธารณสุขอำเภอแม่เมาะมีบทบาทในการสนับสนุนให้เครือข่ายสุขภาพทุกภาคส่วนบูรณาการความร่วมมือในการพัฒนาระบบสุขภาพที่ยั่งยืน รวมถึงการพัฒนาระบบบริหารจัดการด้านสุขภาพแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ ทั้งนี้ความเชื่อมโยงกับโครงการแก้งฯ แม้จะยังไม่ใช้หน่วยงานภาคีหลักในการขับเคลื่อนงานโดยตรง แต่สำนักงานสาธารณสุขอำเภอแม่เมาะมีความสำคัญในเรื่องของการดูแลมิติด้านสุขภาพ ซึ่งมีความสำคัญมากสำหรับคุณภาพชีวิตของกลุ่มครัวเรือนคนจนเป้าหมาย
วิทยาลัยเทคนิค กฟผ.แม่เมาะ	วิทยาลัยเทคนิค กฟผ.แม่เมาะ (Mae Moh EGAT Technical College) เป็นสถาบันการศึกษาที่มีความเชื่อมโยงกับโครงการแก้งฯ ในส่วนของงานความร่วมมือในเบื้องต้นนักวิจัยได้ทำการหารือแลกเปลี่ยนข้อมูล ซึ่งได้รับผลตอบรับที่ดี และอาจจะเป็นประโยชน์ในการทำงานในพื้นที่ในอนาคตต่อไป เช่นการฝึกวิชาชีพในแขนงต่างๆ (ทักษะวิชาชีพเชิงช่าง) ให้กับกลุ่มครัวเรือนยากจนเป้าหมาย ในการสนับสนุนให้เกิดทักษะวิชาชีพเชิงช่าง ซึ่งทางทีมนักวิจัยจะได้นำมาคิดวางแผนให้เกิดกิจกรรมที่สามารถดำเนินการร่วมกัน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อไป
กองทุนพัฒนาไฟฟ้า โรงไฟฟ้าแม่เมาะ (กฟผ.)	กองทุนพัฒนาไฟฟ้า โรงไฟฟ้าแม่เมาะ (กฟผ.) จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติการประกอบกิจการพลังงาน พ.ศ. 2550 ภายใต้การกำกับดูแลโดยคณะกรรมการกำกับกิจการพลังงาน (กฟผ.) โดยเป็นกองทุนภายในสำนักงานคณะกรรมการกำกับกิจการพลังงาน (สำนักงาน กฟผ.) ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐ ที่มีการเก็บเงินจากค่าไฟฟ้าของ

หน่วยงาน	บทบาทในการพัฒนาและขับเคลื่อน ให้เกิดพื้นที่อำเภอแก้งต้นแบบ (Prototype Area)
	ผู้ใช้ไฟฟ้าทั่วประเทศ โดยให้ผู้รับใบอนุญาตประกอบกิจการไฟฟ้า เช่น ผู้รับใบอนุญาตผลิตไฟฟ้า (โรงไฟฟ้า) ผู้รับใบอนุญาตจำหน่ายไฟฟ้า (การไฟฟ้าทั้ง 3 แห่ง และผู้ที่ได้รับอนุญาต ในการจำหน่ายไฟฟ้า) เป็นต้น เป็นผู้เรียกเก็บเงินจากผู้ไฟฟ้าเพื่อนำส่งเข้ากองทุน สำหรับเป็นเงินทุนช่วยเหลือเรื่องต่างๆ เช่น นำไปใช้สร้างประโยชน์ให้กับประชาชนและชุมชนรอบโรงไฟฟ้า ซึ่งเป็นผู้เสียสละให้มีโรงไฟฟ้ามาตั้งอยู่ในชุมชนเพื่อให้มีการผลิตไฟฟ้าในประเทศ เพื่อให้คนไทยได้ใช้อย่างมั่นคงและเพียงพอ กองทุนพัฒนาไฟฟ้า โรงไฟฟ้าแม่เมาะ (กฟผ.) ถือเป็นส่วนสำคัญมากในการร่วมขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับโครงการแก้งฯ ในส่วนของการผลักดันกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ การส่งเสริม สนับสนุนให้เกิดกิจกรรมต่างๆ ในพื้นที่อำเภอแม่เมาะ
2. หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ	
การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.แม่เมาะ)	การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.แม่เมาะ) เป็นองค์กรหลักในการรักษาความมั่นคงด้านพลังงานไฟฟ้าและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศด้วยนวัตกรรมเพื่อความสุขของคนไทย เป็นหน่วยงานใหญ่ที่มีส่วนสำคัญอย่างมากในการช่วยขับเคลื่อนโครงการแก้งฯ ภายใต้“โครงการแม่เมาะเมืองน่าอยู่” (Mae Moh Smart City) การเสนอความคิดเห็น การให้คำแนะนำ การร่วมกันออกแบบกิจกรรม รวมถึงร่วมลงพื้นที่ไปจัดกิจกรรมด้วย โดยได้มีการเชื่อมงานกับทีมวิจัยผ่าน ADM พื้นที่อำเภอแม่เมาะ ซึ่งในปี 2568 จะดำเนินการกิจกรรมหลัก 2 กิจกรรมคือ (1) เชื่อมคนจนอำเภอแม่เมาะในการเข้าร่วมกลุ่มวิสาหกิจเพื่อสังคมโรงงานฮิวมิก (Social Enterprise : SE) (2) เกษตรแปลงรวมนิคมเกษตรชุมชนแม่เมาะ ซึ่ง กฟผ.เคยให้การสนับสนุนโดยการสร้างโรงเรือนปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ แต่ปัจจุบันพื้นที่ดังกล่าวไม่ได้ใช้งาน จึงได้ร่วมกับโครงการวิจัยแก้งฯ เพื่อจะพัฒนาและหนุนเสริมการขับเคลื่อนใหม่อีกครั้ง โดยปัจจุบันได้เริ่มลงสำรวจพื้นที่และอยู่ระหว่างการร่วมคิด วางแผนการขับเคลื่อนงานโดยจะใช้เป็นพื้นที่เพื่อสร้างอาชีพ รายได้ให้กับกลุ่มคนจนอำเภอแม่เมาะเป็นหลัก
3. ภาคเอกชน	
สมาคมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดลำปาง	สมาคมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดลำปาง เป็นหน่วยงานที่สนับสนุน และส่งเสริมให้เกิดพื้นที่ในการท่องเที่ยวโดยชุมชน ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม รวมถึงพื้นที่ในการจัดแสดง หรือจำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์ ที่เกิดจากคนในชุมชน โครงการวิจัยแก้งฯ มีการวางแผนเชื่อมโยงการทำงานกิจกรรมร่วมกันในภาพรวม ไม่ได้แยกเฉพาะพื้นที่อำเภอแม่เมาะ ซึ่งจะสามารถขยายผลให้เป็นรูปธรรมมากขึ้นในระยะการดำเนินงานถัดไป
4. ท้องถิ่น	

หน่วยงาน	บทบาทในการพัฒนาและขับเคลื่อน ให้เกิดพื้นที่อำเภอแก้งต้นแบบ (Prototype Area)
เทศบาลตำบลแม่เมาะ	ท้องถิ่นอำเภอแม่เมาะ ทั้ง 5 แห่ง ได้แก่ เทศบาลตำบลแม่เมาะ, องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านดง, องค์การบริหารส่วนตำบลนาสัก, องค์การบริหารส่วนตำบลจางเหนือ และ องค์การบริหารส่วนตำบลสบป่าด เป็นองค์กรท้องถิ่นที่มีความสำคัญอย่างมากในการขับเคลื่อนการดำเนินงานโครงการแก้งฯ ผู้นำท้องถิ่นทั้ง 5 แห่ง ให้ความสำคัญกับโครงการฯ และสนับสนุนกิจกรรมที่ดำเนินในพื้นที่ และมีแนวโน้มที่ดีในการให้ความร่วมมือในระยะยาว ทั้งนี้ นักวิจัยจะได้เตรียมการวางแผนการทำการกิจกรรมที่สร้างความยั่งยืน และสามารถให้ครัวเรือนยากจนเป้าหมายมีการพัฒนาคุณภาพชีวิตในทุกมิติได้อย่างต่อเนื่อง
องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านดง	
องค์การบริหารส่วนตำบลนาสัก	
องค์การบริหารส่วนตำบลจางเหนือ	
องค์การบริหารส่วนตำบลสบป่าด	
5. ภาคประชาสังคม	
ADM (กลุ่มคนรุ่นใหม่)	ADM (กลุ่มคนรุ่นใหม่) เป็นกลุ่มคนที่มีส่วนสำคัญอย่างมากในการร่วมขับเคลื่อนโครงการแก้งฯ โดยดำเนินกิจกรรมต่างๆ ควบคู่ไปกับการพัฒนาทักษะของสมาชิกในกลุ่ม ให้เกิดเป็นนักจัดการงานพัฒนาเชิงพื้นที่ (Area Development Manager) โดยทำงานควบคู่กับนักบริหารจัดการเชิงพื้นที่ (Area Research Manager) และขยายเครือข่ายไปในทุกพื้นที่ เพื่อบูรณาการการเชื่อมโยงกิจกรรมที่เป็นประโยชน์สูงสุดต่อครัวเรือนยากจนเป้าหมาย ADM ยังได้เชื่อมร้อยกลุ่มคนทำงานในภาครัฐ ภาครัฐวิสาหกิจ ผู้นำชุมชนท้องถิ่นท้องที่ ผ่านโครงการ “แม่เมาะเมืองน่าอยู่” (Mae Moh Smart City) ที่จะเข้ามาช่วยหนุนเสริมการทำงานช่วยเหลือกลุ่มครัวเรือนยากจนเป้าหมายในพื้นที่อำเภอแม่เมาะ ซึ่งได้มีการหารือกันเบื้องต้นในการขับเคลื่อนอำเภอต้นแบบไว้ร่วมกัน

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพื้นที่และเป้าหมายของโครงการพัฒนาอำเภอแก้งต้นแบบในพื้นที่อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง ร่วมกับแผนพัฒนาอำเภอแม่เมาะ ปี 2566–2570 พบว่า การแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่ดังกล่าวควรตั้งอยู่บนปัจจัยที่สำคัญหลายด้านที่เอื้อต่อการขับเคลื่อนอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบูรณาการแนวคิดการพัฒนาเชิงระบบ เข้ากับศักยภาพเชิงพื้นที่ตามแผนพัฒนาของอำเภอ

ปัจจัยแรก คือ ความสอดคล้องของทิศทางการพัฒนาของอำเภอแม่เมาะกับยุทธศาสตร์จังหวัดลำปางและนโยบายระดับประเทศ อำเภอแม่เมาะมีเป้าหมายสำคัญในการเป็นเมืองน่าอยู่ตามแนวคิด Maemoh Smart City และการเป็นศูนย์กลางพลังงานสะอาด Clean Energy ซึ่งเชื่อมโยงกับแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจ BCG (Bio-Circular-Green Economy) โดยตรง อีกทั้งยังมีโครงการระดับนโยบาย เช่น Net Zero Cement & Concrete 2050 และนิคมอุตสาหกรรมสีเขียว ที่ส่งเสริมแนวคิดการพัฒนาที่ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง (Leave no one behind) เมื่อเชื่อมโยงแนวคิดเหล่านี้เข้ากับโจทย์ของโครงการวิจัย “อำเภอแก้งฯ” ซึ่งมุ่งเน้นการสร้างพื้นที่ต้นแบบในการจัดการความยากจนเชิงบูรณาการ จะเห็นได้ว่ามีจุดร่วมสำคัญในเชิงนโยบายที่สามารถใช้เป็นแรงขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม

ปัจจัยที่สอง คือ ความพร้อมของทุนและต้นทุนทางสังคมในพื้นที่อำเภอแม่เมาะ จากการวิเคราะห์ทุน 5 ด้านพบว่า แม่เมาะมีทุนธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เข้มแข็ง โดยเฉพาะ “ไฟ” ซึ่งสามารถต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์หลากหลายและนำไปสู่การสร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้แก่ครัวเรือนคนจนได้จริง จึงไม่ใช่เพียงแค่การใช้ไฟเป็นฐานการผลิตสินค้า แต่สามารถใช้เป็น “กลไกต้นน้ำ” ในการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจและสวัสดิการในระดับฐานราก อีกทั้งยังมีทุนทางสังคม ได้แก่ ผู้นำท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มคนรุ่นใหม่ และภาคีเครือข่ายเดิมอย่าง กฟผ.แม่เมาะ ซึ่งล้วนเป็นแรงหนุนสำคัญที่สามารถช่วยเชื่อมโยงทรัพยากร ความรู้ และการประสานความร่วมมือข้ามภาคส่วนอย่างมีพลัง

ปัจจัยที่สาม ที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ความร่วมมือในระดับพื้นที่และความไว้วางใจจากภาคีหลัก เช่น นายอำเภอแม่เมาะ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการเชื่อมหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ท้องถิ่น และเอกชน เข้ากับกลไกการพัฒนาในระดับชุมชน ในช่วงการดำเนินงานที่ผ่านมา การที่ทีมนักวิจัยสามารถเข้าถึงและหารือร่วมกับกลุ่มเป้าหมายหลักของพื้นที่อย่างต่อเนื่อง ถือเป็นฐานการสร้าง ความเข้าใจและความเชื่อมั่นซึ่งกันและกัน และเอื้อต่อการออกแบบโครงการแก้จนที่ตอบโจทย์บริบทจริง ไม่ใช่แนวทางสำเร็จรูปจากภายนอก

การพัฒนาอำเภอแม่เมาะในฐานะต้นแบบการแก้จน ไม่ได้มีเพียงความพร้อมของภาคีและโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่เอื้อต่อการพัฒนา แต่กระบวนการพัฒนายังต้องการความพร้อมของครัวเรือนยากจนที่จะเข้ามามีส่วนร่วมของกระบวนการดังกล่าว ที่มีความสำคัญในการพัฒนาโครงการดังกล่าว ซึ่งจะช่วยให้การขับเคลื่อนโมเดลแก้จนไม่เพียงแค่สร้างกิจกรรมและรายได้ แต่ยังสามารถสร้างองค์ความรู้ที่เป็นระบบ มีหลักฐานรองรับ และสามารถขยายผลเชิงนโยบายได้ในระดับจังหวัดและระดับประเทศต่อไป

ข้อสังเกตเชิงนโยบาย

การดำเนินงานอำเภอแม่เมาะในฐานะพื้นที่แก้จนต้นแบบสะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพของการบูรณาการระหว่างนโยบายระดับชาติ ศักยภาพเชิงพื้นที่ และการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างแท้จริง อย่างไรก็ตาม การยกระดับให้เกิดความยั่งยืนและขยายผลได้อย่างเป็นรูปธรรม จำเป็นต้องพิจารณาในมิติของข้อเสนอเชิงนโยบายดังต่อไปนี้

การสร้างกลไกการทำงานเชิงสถาบัน (Institutional Mechanism) ที่มั่นคง ไม่เพียงแต่พึ่งพาเครือข่ายใดรายหนึ่ง แต่ต้องสร้างระบบความร่วมมือที่เป็นทางการ มีคณะทำงานถาวรที่เชื่อมโยงหน่วยงานรัฐ ท้องถิ่น ภาคธุรกิจ เอกชน และภาคประชาสังคม เพื่อเป็น “กลไกกลาง” ในการกำหนดทิศทางและขับเคลื่อนกิจกรรมในระยะยาว

การพัฒนาพื้นที่ควรมุ่งไปที่การสร้างโมเดลเศรษฐกิจฐานรากที่ยั่งยืน โดยใช้ “จักรวาลไฟ” หรือทุนท้องถิ่นอื่น ๆ เป็นฐานการสร้างมูลค่าเพิ่ม แต่ในขณะเดียวกันควรผสมผสานกับนวัตกรรมสีเขียวและการพัฒนาในกรอบ BCG Economy เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ไม่เพียงสร้างรายได้ แต่ยังลดความเปราะบางด้านสิ่งแวดล้อมและรองรับการเปลี่ยนผ่านทางเศรษฐกิจของประเทศในอนาคต

ในเชิงข้อมูลและการวิจัย จำเป็นต้องยกระดับมาตรฐานการเก็บและประมวลผลข้อมูล เพื่อให้สามารถสร้าง “ฐานข้อมูลความยากจนระดับพื้นที่” ที่เป็นระบบและต่อเนื่อง ฐานข้อมูลนี้ไม่เพียงช่วยให้การกำหนดเป้าหมายการช่วยเหลือแม่นยำขึ้น แต่ยังทำให้สามารถประเมินผลลัพธ์และผลกระทบทางสังคมได้อย่างมีหลักฐานรองรับ การมีผู้เชี่ยวชาญทางสถิติและการพัฒนาแบบสอบถามที่เป็นระบบ จึงถือเป็นโอกาสสำคัญที่จะสร้างฐานข้อมูลที่สามารถนำไปต่อยอดเป็นโมเดลการพัฒนาที่มีความน่าเชื่อถือ

ควรส่งเสริมการพัฒนากำลังคนท้องถิ่น โดยเฉพาะกลุ่มคนรุ่นใหม่ (เช่น ADM) ให้มีทักษะการจัดการเชิงพื้นที่ การวิจัยเชิงปฏิบัติการ และการประสานงานข้ามภาคส่วน เพราะบุคลากรเหล่านี้จะเป็น “ตัวจักรสำคัญ” ในการสืบสานและต่อยอดงานในระยะยาว การสร้างคนให้มีสมรรถนะและความผูกพันกับพื้นที่จึงเป็นการลงทุนเชิงนโยบายที่สำคัญยิ่ง

การผลักดันอำเภอแม่เมาะในฐานะต้นแบบ ควรมองไปไกลกว่า “การแก้ปัญหาความยากจนเฉพาะพื้นที่” แต่ควรตั้งเป้าให้เป็นต้นแบบเชิงระบบ (Systemic Prototype) ที่สามารถขยายผลไปสู่อำเภออื่น ๆ ได้ โดยเน้นการถอดบทเรียนเชิงกระบวนการ ความสำเร็จ และข้อจำกัด เพื่อนำไปสู่การออกแบบนโยบายเชิงพื้นที่ในระดับจังหวัดและระดับประเทศ

กล่าวโดยสรุป การพัฒนาแม่เมาะให้เป็นอำเภอแก้จนต้นแบบ ไม่เพียงแต่สร้างความเปลี่ยนแปลงเชิงพื้นที่ แต่ยังเป็นเวทีสำคัญในการสร้างองค์ความรู้และแนวทางนโยบายเพื่อการแก้ไขปัญหาความยากจนเชิงบูรณาการในระดับที่กว้างขึ้น หากสามารถสถาปนากลไกที่มั่นคง ยกระดับการใช้ข้อมูล และพัฒนากำลังคนท้องถิ่นได้สำเร็จ จะทำให้อเภอแม่เมาะไม่เพียงเป็น “ต้นแบบของจังหวัดลำปาง” ในการบูรณาการความร่วมมืออย่างแท้จริง

ส่วนที่ 5 การพัฒนาและยกระดับบทบาทของมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาพื้นที่ (Area Based University) โดยในส่วนที่ 5 จะนำเสนอผลการดำเนินงานตามหัวข้อ ดังนี้

- 5.1 การพัฒนานักบริหารจัดการเชิงพื้นที่ (Area Manager)
- 5.2 การพัฒนาตลาดมหาวิทยาลัยแก้จน และการพัฒนา ส่งเสริมผู้ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคม (SE)
- 5.3 การจัดตั้งกองทุนระดับจังหวัดเพื่อช่วยเหลือคนยากจน
- 5.4 การป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้ง “โครงการธนาคารน้ำใต้ดิน”
- 5.5 ยุทธศาสตร์การจัดความยากจนระดับจังหวัด

ผลการดำเนินงาน

บทบาทของสถาบันการศึกษาในพื้นที่ (Area Based University) มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ได้พัฒนาและยกระดับบทบาทของมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาพื้นที่ (Area Based University) ให้สามารถขับเคลื่อนยุทธศาสตร์และปฏิบัติการแก้ไขปัญหาความยากจน ที่มีความสอดคล้องตามแผนยุทธศาสตร์จังหวัดลำปาง (ฉบับทบทวน : ปี พ.ศ. 2566-2567 และ Road map การพัฒนาจังหวัดลำปาง อีก 20 ปีข้างหน้า (ปี พ.ศ. 2566-2585) ที่มีประเด็น Roadmap ที่สอดคล้องกับแนวคิดโครงการวิจัยแก้จน คือ การพัฒนาต่อยอดการสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้าอัตลักษณ์พื้นถิ่น (ข้าว ไม้ ครั่ง) การพัฒนาลำปาง ศูนย์กลางพลังงานสะอาด Clean energy โครงการแม่เมาะเมืองน่าอยู่ [Maemoh Smart City] / โครงการพลังงานสะอาด Net Zero Low Carbon และนโยบายขององค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) ด้านการสร้างโรงพยาบาลการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก เขต 1 สู่การเป็นโรงพยาบาลการแพทย์แผนไทยชั้นนำภาคเหนือ” รวมถึงได้รับการโอนย้ายบุคลากรและการทำงานของ รพ.สต. จำนวน 67 แห่ง มาดำเนินงานอยู่ภายใต้สังกัด จึงมีการขับเคลื่อนการสร้างโรงพยาบาลแพทย์แผนไทยอย่างเป็นรูปธรรมขึ้น และมีการดำเนินงานร่วมกับกรมแพทย์แผนไทยและแพทย์ทางเลือก เพื่อกำหนด “แนวทางการขับเคลื่อนโครงการโรงพยาบาลการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก เขต 1 สู่การเป็นโรงพยาบาลการแพทย์แผนไทยชั้นนำภาคเหนือ” โดยมีแผนจะเปิดดำเนินการได้ในปีพ.ศ. 2567 แผนยุทธศาสตร์ของจังหวัด ภายใต้แผนงานโครงการการสร้างกลไกความร่วมมือแบบบูรณาการ เพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์จัดความยากจน และสร้าง

โอกาสทางสังคมของจังหวัดลำปาง ได้กำหนดบทบาทของตนเองในฐานะที่เป็น “แหล่งความรู้” เป็น “ตัวกลางในการประสานเชื่อมโยง” หน่วยงาน องค์กร ภาคี ในจังหวัด และ “แสวงหาความร่วมมือ” ในการขับเคลื่อนการทำงาน เพื่อสร้างโอกาสและจัดความยากจน

การส่งเสริมผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน และสร้างระบบนิเวศการทำงานแก่นักเรียนในมหาวิทยาลัยตามพันธกิจหลักของมหาวิทยาลัย คือ การเรียนการสอน เช่นการนำกรณีศึกษา หรือโครงการจริงมาใช้ในการเรียนรู้แบบ Service Learning การวิจัยและนวัตกรรม เช่นการถ่ายทอดงานวิจัยสู่ชุมชน การสร้างนวัตกรรมร่วมกับชุมชน การบริการวิชาการ เช่นการให้คำปรึกษาหรือการจัดอบรมให้ความรู้แก่ชุมชนหรือผู้ประกอบการชุมชน และรวมถึงการพัฒนาเชิงพื้นที่ โดยทำหน้าที่เป็นศูนย์บ่มเพาะวิสาหกิจ (UBI) หรือเป็นกลไกหลักในการยกระดับเศรษฐกิจฐานรากในพื้นที่ภายใต้ยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัย การยกระดับบทบาทมหาวิทยาลัยให้เป็นสถาบันการศึกษาในพื้นที่

กลไกการทำงานเพื่อจัดความยากจนในบทบาทของสถาบันการศึกษาในพื้นที่ คือการเชื่อมประสานความร่วมมือจากหน่วยงานทุกภาคส่วน โดยได้แบ่งระดับความร่วมมือ 3 ระดับ คือ ภาคีหลักซึ่งเป็นกลไกระดับจังหวัด ภาคีรองเป็นกลไกระดับพื้นที่ และภาคีใหม่ ซึ่งเป็นภาคีความร่วมมือใหม่เพื่อหนุนเสริมการขับเคลื่อนงานให้บรรลุเป้าหมาย

ภาพที่ 4.24 กลไกการทำงาน

การทำงานร่วมกับกลไกความร่วมมือใหม่ (New Player)

ทีมวิจัยได้ประสานความร่วมมือการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ในการยกระดับโมเดลแก๊จน เพื่อการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นศูนย์บ่มเพาะผู้ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคม รวมถึงการพัฒนาตลาดมหาวิทยาลัยที่เชื่อมกับโมเดลแก๊จน โดยระหว่างการทำงานได้มีการทบทวนกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) ทั้งที่ตั้งเป้าหมายไว้ตอนต้นและรวมถึงได้ค้นพบใหม่ โดยสามารถวิเคราะห์ได้ดังตารางที่ 4.41

ตารางที่ 4.41 ตารางวิเคราะห์กลุ่ม Stakeholder Engagement

Stakeholder	ประเภท	บทบาท	ความต้องการ/ความคาดหวัง	อิทธิพลต่อการทำงานให้บรรลุ	ระดับความสำคัญ	กลยุทธ์การจัดการ
การขับเคลื่อนงานเชิงยุทธศาสตร์						
องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำปาง (อบจ.)	หลัก	- ผู้สนับสนุน - ผู้ใช้งานระบบข้อมูล - ผู้รับผลประโยชน์	- การนำใช้ระบบข้อมูลชี้เป้าคนจนเพื่อยกระดับการช่วยเหลือและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ - ลดต้นทุนการทำงานโดยการ บูรณาการความร่วมมือกับนักวิจัย อบท. และ รพ.สต. /มีเพื่อนร่วมทำงานเพิ่มขึ้นให้บรรลุเป้าหมาย - เป็นพันธกิจขององค์กรที่ต้องดำเนินการอยู่แล้วตามแผนปฏิบัติราชการ	สูง (อนาคต)	สูง	- มีส่วนร่วมในการใช้ระบบข้อมูล - ประสานความร่วมมือกับ อบท. ในจังหวัดลำปาง การนำร่องใช้งานระบบข้อมูล - ประสานความร่วมมือกับ รพ.สต. ในการนำร่องใช้งานระบบข้อมูล - ร่วมให้ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาฐานข้อมูลกลางในการช่วยเหลือกลุ่มคนจนของจังหวัดลำปาง
หน่วยงานตามภารกิจ (Function) เช่น พช. พมจ.	รอง	- ผู้สนับสนุน - ผู้รับผลประโยชน์	- เป็นพันธกิจขององค์กรที่ต้องดำเนินการอยู่แล้วตามแผนปฏิบัติราชการ	ปานกลาง	สูง	- มีส่วนร่วมในการชี้เป้าคนจนบนฐานข้อมูลของหน่วยงาน - ให้พื้นที่พูดคุยแลกเปลี่ยนกับทุกภาคส่วนขับเคลื่อนในภาพรวมของจังหวัด (Poverty Forum)

Stakeholder	ประเภท	บทบาท	ความต้องการ/ความคาดหวัง	อิทธิพลต่อการทำงานให้บรรลุ	ระดับความสำคัญ	กลยุทธ์การจัดการ
นักวิจัย	หลัก	ออกแบบกระบวนการทำงาน	ยกระดับบทบาทสถาบันการศึกษาในพื้นที่ (Area Based University)	สูง	สูง	- ออกแบบ ขับเคลื่อนงานวิจัยให้บรรลุเป้าหมาย - ประสานความร่วมมือ - สื่อสารเชิงสาธารณะเพื่อสร้างความตระหนักความร่วมมือกับหน่วยงานทุกภาคส่วน
คนจนเป้าหมาย	หลัก	ผู้รับประโยชน์จากโครงการวิจัย	การได้รับความช่วยเหลือ สนับสนุนให้พ้นจากความยากจน	สูง	สูง	- การมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล (จากกระบวนการค้นหา สอบทาน) - การมีส่วนร่วมในกิจกรรมโครงการโมเดลแก๊จน - เป็นกระบอกเสียงการสื่อสารเพื่อให้สาธารณชนรับรู้ รับทราบถึงกระบวนการทำงานของโครงการ
สื่อมวลชนท้องถิ่น	รอง	เผยแพร่ข้อมูล	- ต้องการนำเสนอข่าว - เป็นประโยชน์ต่อโครงการวิจัยและสาธารณะ	ปานกลาง	ปานกลาง	- สื่อสารข้อมูลที่ถูกต้อง - สื่อสารผ่านรายการวิทยุเกษตรสัมพันธ์ ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยจังหวัดลำปาง คลื่น FM.97 MHz และ Facebook live เพจ สวท.ลำปาง กรมประชาสัมพันธ์ โดย ADM ร่วมกับสำนักงานเกษตรจังหวัดลำปาง - จัดกิจกรรมแถลงข่าว (จะทำในช่วงปลายของโครงการปี 67)
เครือข่ายความร่วมมือใหม่กับการสนับสนุนโมเดลแก๊จน (OM)						
1) สถาบันวิชาการ						
มทร.ล้านนาลำปาง	รอง	ช่วยเหลือในการนำใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับโมเดลแก๊จน (OM)	- การถ่ายทอดองค์ความรู้ และนำใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับโมเดลแก๊จน (OM)	ปานกลาง	ปานกลาง	- มีส่วนร่วมในการถ่ายทอดความรู้การนำใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับโมเดลแก๊จน - สร้างภาคีความร่วมมือเชิงวิชาการ

Stakeholder	ประเภท	บทบาท	ความต้องการ/ความคาดหวัง	อิทธิพลต่อการทำงานให้บรรลุ	ระดับความสำคัญ	กลยุทธ์การจัดการ
ศูนย์เทคโนโลยีโลหะและวัสดุแห่งชาติ (MTEC)	รอง	สนับสนุนงบประมาณในการสำรวจข้อมูลพื้นที่ไฟในจังหวัดลำปาง	-ความคาดหวังการนำไปใช้ข้อมูลจากการสำรวจพื้นที่ไฟของจังหวัดลำปางไปวิเคราะห์ เพื่อพัฒนาโครงการยกระดับผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับไฟในเชิงอุตสาหกรรมการก่อสร้าง	ปานกลาง	ปานกลาง	- การสนับสนุนงบประมาณ - ภาควิชาความร่วมมือจัดทำฐานข้อมูลไฟ ในการขับเคลื่อนโมเดลจักรวาลไฟลำปาง
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	รอง	จัดทำข้อมูลสมุนไพรรายได้ภาครัฐร่วม	นำข้อมูลสมุนไพรมาแลกเปลี่ยน	ปานกลาง	ปานกลาง	ภาคีเครือข่ายการดำเนินโครงการ
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ลำปาง	รอง	จัดทำข้อมูลสมุนไพรรายได้ภาครัฐร่วม	นำข้อมูลสมุนไพรมาแลกเปลี่ยน	ปานกลาง	ปานกลาง	ภาคีเครือข่ายการดำเนินโครงการ
2) กลุ่มองค์กรภาครัฐ						
หน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ 33 สำนักงานพัฒนาภาค 3 หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา (นพค.33)	รอง	ผู้ให้ประโยชน์ตามพันธกิจ	ความต้องการในการช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนและร้องขอให้ช่วยเหลือ	ปานกลาง	ปานกลาง	- สนับสนุน ถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการจัดทำธนาคารน้ำใต้ดินให้กับกลุ่มครัวเรือนยากจนในพื้นที่อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง - ร่วมสำรวจ วิเคราะห์พื้นที่เพื่อจัดทำธนาคารน้ำ ใต้ดินให้แก่ชุมชนเพื่อป้องกันและบรรเทาภัยแล้งพื้นที่อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง
มณฑลทหารบกที่ 32 (มทบ.32) ค่ายสุรศักดิ์มนตรี	รอง	ผู้ให้ประโยชน์ตามพันธกิจ	ความต้องการในการช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนและร้องขอให้ช่วยเหลือ	ปานกลาง	ปานกลาง	- ช่วยเป็นแรงงานเก็บเกี่ยวหัวข้าวไร่ให้กลุ่มครัวเรือนยากจนพื้นที่ตำบลบ้านคำ อำเภอเมืองลำปาง เป็นกิจกรรมต่อยอด (OM) ปี 2566

Stakeholder	ประเภท	บทบาท	ความต้องการ/ความคาดหวัง	อิทธิพลต่อการทำงานให้บรรลุ	ระดับความสำคัญ	กลยุทธ์การจัดการ
สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำปาง (สสจ.ลำปาง)	หลัก	- ผู้ใช้งานระบบข้อมูล - ผู้รับผลประโยชน์	- การนำใช้ระบบข้อมูลชี้เป้าคนจนเพื่อยกระดับการช่วยเหลือและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนตามภารกิจ	ปานกลาง	ปานกลาง	- มีส่วนร่วมในการใช้ระบบข้อมูล - ร่วมให้ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาฐานข้อมูลกลางในการช่วยเหลือกลุ่มคนจนของจังหวัดลำปาง
สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด (สนับสนุน OM สมุนไพร)	รอง	- สนับสนุนเชิงนโยบายเป็นที่ปรึกษาทางวิชาการ - เป็นหน่วยงานสนับสนุนการขับเคลื่อนกิจกรรม	- สนับสนุนทางวิชาการ สนับสนุนด้านวิทยาการ - พัฒนาระบบบริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยและการแพทย์พื้นบ้าน	สูง	สูง	- การประสานงาน กับหน่วยงานภาครัฐ และหน่วยงานส่วนท้องถิ่น ได้แก่ เทศบาลตำบล และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล
โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.)	รอง	สนับสนุนทางวิชาการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนกิจกรรม	มีระบบการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยและการแพทย์พื้นบ้าน	ปานกลาง	สูง	ขับเคลื่อนการทำงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเครือข่ายภาคประชาชน มีการบูรณาการแผนยุทธศาสตร์จังหวัดและแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนจังหวัด ในการส่งเสริมการปลูกแหล่งสมุนไพรและการบริการสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยและการแพทย์พื้นบ้าน
การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานลำปาง	ใหม่	- ประชาสัมพันธ์ให้บุคคลภายนอกรู้จักผลิตภัณฑ์ - สนับสนุนผลิตภัณฑ์เพื่อเป็นของที่ระลึก	ผลิตภัณฑ์ที่ยอมรับและรู้จักมากขึ้น	สูง	สูง	ให้หน่วยงานมาเป็นภาคีเครื่องข่ายงานกับโครงการวิจัย

Stakeholder	ประเภท	บทบาท	ความต้องการ/ความคาดหวัง	อิทธิพลต่อการทำงานให้บรรลุ	ระดับความสำคัญ	กลยุทธ์การจัดการ
สถาบันเทศบาลแห่งชาติ ในพระอุปถัมภ์ฯ	ใหม่	- สถานที่ในการจัดงาน/กิจกรรมด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ - ภาควิชาการช่วยการทำงาน อ.ห้วงฉัตร	- เชื่อมการทำงานด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ - สนับสนุนสถานที่และบุคลากรในการทำงาน/การจัดงานที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ	สูง	สูง	กระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมการจัดกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ
ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.)	รอง	ผู้สนับสนุนวัสดุการอบรมและวิทยากรด้านการวางแผนทางการออม	- ต้องการสนับสนุนเกษตรกรให้มีรายได้อาชีพ	ปานกลาง	ปานกลาง	- ดำเนินการส่งเสริมอาชีพแก่เกษตรกรและเกษตรกรจนยากจน โดยการสนับสนุนวัสดุ ในการสร้างอาชีพ
กลุ่มภาคเอกชน/ภาคธุรกิจ/รัฐวิสาหกิจ						
กลุ่มคนรุ่นใหม่ลำปาง	หลัก	นักจัดการงานพัฒนาเชิงพื้นที่ (Area Development Manager: ADM)	- ยกระดับศักยภาพตนเองในการขับเคลื่อนงานเพื่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นเพื่อนำไปสู่การยอมรับของสังคม - เชื่อมกลุ่มคนทำงานในพื้นที่และในจังหวัดเพื่อขับเคลื่อนงานขจัดความยากจน ตามบริบทของพื้นที่ - เป็นผู้ประสานงานกลางระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏ	สูง (ในอนาคต)	สูง	- วางกลยุทธ์การทำงานให้กับกลุ่มคนรุ่นใหม่ด้วยวิธีการบ่มเพาะนักจัดการงานพัฒนาเชิงพื้นที่ (Area Development Manager: ADM) ผ่านกระบวนการทำงานเชิงปฏิบัติการจริงของโครงการวิจัย - เป็นวิธีการวางกลยุทธ์ Exit Strategy ในปี 2570 เพื่อเตรียมความพร้อมให้กับกลุ่มคนรุ่นใหม่ได้สานต่องานพัฒนาเชิงพื้นที่ และเป็นเครือข่ายความร่วมมือในฐานะสถาบันการศึกษาในพื้นที่ (Area Based University) *** ในกรณีพื้นที่ต้นแบบแก่นจันทน์อำเภอแม่เมาะ ADM ยังได้เชื่อมร้อยกลุ่มคนทำงานในภาครัฐ ภาครัฐวิสาหกิจ ผู้นำชุมชนท้องถิ่นท้องถิ่นที่ ผ่าน

Stakeholder	ประเภท	บทบาท	ความต้องการ/ความคาดหวัง	อิทธิพลต่อการทำงานให้บรรลุ	ระดับความสำคัญ	กลยุทธ์การจัดการ
			ลำปาง กับ หน่วยงานทุกภาคส่วนในพื้นที่ และกลุ่มคนจนในพื้นที่ ในการเชื่อมประสานความร่วมมือกันในการขับเคลื่อนงาน			โครงการ “แม่เมาะเมืองน่าอยู่” (Mae Moh Smart City) ที่จะเข้ามาช่วยหนุนเสริมการทำงานช่วยเหลือกลุ่มครัวเรือนยากจนเป้าหมายในพื้นที่อำเภอแม่เมาะ
หอการค้าจังหวัดลำปาง	รอง	- ผู้ใช้ข้อมูลครัวเรือนยากจนจากระบบ	- ให้ความช่วยเหลือคนจนเป้าหมายตามแผนงาน ในปี พ.ศ.2568	สูง (อนาคต)	ปานกลาง	- ร่วมรับฟังข้อมูล และใช้ข้อมูล - วางแผนช่วยเหลือกลุ่มคนจนเป้าหมาย ผ่านโครงการของหน่วยงานตามแผนงานปีพ.ศ. 2568 โดยการประสานงานกับ ADM ดังนี้
สภาอุตสาหกรรมลำปาง	รอง	- ผู้ใช้ข้อมูลครัวเรือนยากจนจากระบบ	- ให้ความช่วยเหลือคนจนเป้าหมายตามแผนงาน ในปี พ.ศ.2568	สูง (อนาคต)	ปานกลาง	1.งานภาษาศิลป์ เชื่อมกับกิจกรรมท่องเที่ยวของราชภัฏลำปาง 2.งาน Fashion Hackathon ครั้งที่ 2 เชื่อมกับกิจกรรมท่องเที่ยวของราชภัฏลำปาง 3.ร่วมหนุนเสริมการทำงานด้านการพัฒนาศักยภาพนักบริหารจัดการเชิงพื้นที่ (ADM) ในการขับเคลื่อนโมเดลแก๊นสู่แผนพัฒนาจังหวัดลำปาง 4.สนับสนุนการทำงานของ ADM ในการถ่ายทอดองค์ความรู้ Digital Marketing และอัตลักษณ์สินค้าชุมชนร่วมกับสหกรณ์ลำปาง
บ.โคโคกรีน จำกัด สมาคมการค้าโลอินาร์ไต์ และพลังงานทดแทน	รอง	ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการรับซื้อวัสดุเหลือทิ้งจากการผลิตไม้เป็นเชื้อเพลิง และวัสดุปรับปรุงดิน	ต้องการวัตถุดิบเหลือทิ้งเข้าสู่กระบวนการผลิตจ้างงานในชุมชน	ปานกลาง	สูง	- ร่วมวางแผน ส่งเสริมการปลูกไม้ - สนับสนุนเทคโนโลยีและนวัตกรรมการผลิตชีวมวล

Stakeholder	ประเภท	บทบาท	ความต้องการ/ความคาดหวัง	อิทธิพลต่อการทำงานให้บรรลุ	ระดับความสำคัญ	กลยุทธ์การจัดการ
สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม	รอง	ผู้สนับสนุนการบ่มเพาะผู้ประกอบการ การหรือกลุ่มกิจการเพื่อสังคม	ต้องการพัฒนาเศรษฐกิจด้านการสร้างวิสาหกิจเพื่อสังคมเพื่อ	ปานกลาง	ปานกลาง	- ส่งเสริมการจดทะเบียนวิสาหกิจเพื่อสังคม
บริษัทปูนซีเมนต์ไทย (SCG)	รอง	ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการรับซื้อวัสดุเหลือทิ้งจากการผลิตไม้เป็นเชื้อเพลิง และช่วยแก้ปัญหาลดการเผาวัสดุเหลือทิ้ง	ต้องการวัตถุดิบสำหรับใช้ในการผลิตที่สร้างอาชีพและความยั่งยืนในพื้นที่	สูง	สูง	- ร่วมวางแผน ส่งเสริมการปลูกไม้ - สนับสนุนเทคโนโลยีและนวัตกรรมการผลิตชีวมวล
สมาคมการท่องเที่ยวโดยชุมชนอำเภอแม่เมาะ	รอง	ผู้สนับสนุนประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในชุมชน	ต้องการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน	ปานกลาง	ปานกลาง	- ร่วมวางแผน ร่วมให้ข้อเสนอแนะ ดำเนินงานและติดตามตรวจสอบ
กฟผ.แม่เมาะ	หลัก	เป็นผู้ให้ข้อมูลเชิงลึกและผลการศึกษา การให้คำแนะนำ เกี่ยวกับฮิวมิสและฮิวมิก และเป็นผู้สนับสนุนวัตถุดิบแก่คนจนกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วม	กลุ่มคนจนในพื้นที่ต้องการลดต้นทุนเพิ่มผลผลิตและปรับปรุงดินทางการเกษตรให้มีผลผลิตที่มากขึ้นต้นทุนที่ลดลงเพื่อให้มีรายได้เพิ่มขึ้น	สูง (อนาคต)	ปานกลาง	ร่วมมือกันในเชิงทางวิชาการและเชิงการใช้ประโยชน์สาธารณะและร่วมกันใช้ฐานทรัพยากรในการยกระดับคุณภาพชีวิตของคนจนในจังหวัดลำปาง
บริษัทปูนซีเมนต์ไทย (ลำปาง จำกัด) SCG	หลัก	เป็นผู้ให้ข้อมูลผลการศึกษาจากวัตถุดิบสารปรับปรุงดินและสารกำจัดแมลงอีกทั้งอุปกรณ์เครื่องมือวิเคราะห์ทางด้านเคมีในสารปรับปรุงดินและดินของเกษตรกรคนจน	กลุ่มคนจนในพื้นที่ต้องการปรับปรุงดินจากดินกรดให้เป็นดินที่มีค่าความเป็นกรดเป็นด่างที่เหมาะสมในการปลูกในระยะยาว ต้องการสารกำจัดแมลงจากธรรมชาติที่	สูง (อนาคต)	ปานกลาง	เจรจาความร่วมมือทั้งในทางวิชาการด้านการวิจัยและการทำรูปแบบCSR ต่อกลุ่มคนจนในจังหวัดลำปางและร่วมกันสนับสนุนวัตถุดิบและยกระดับให้เกิดอุตสาหกรรมเชิงพื้นที่ในอนาคต

Stakeholder	ประเภท	บทบาท	ความต้องการ/ความคาดหวัง	อิทธิพลต่อการทำงานให้บรรลุ	ระดับความสำคัญ	กลยุทธ์การจัดการ
		กลุ่มเป้าหมายอีกทั้งสนับสนุนวัตถุดิบศาลปรับปรุงดินเช่นผงฝุ่นหินปูนและไดอะตอมไมต์	ไม่เป็นพิษและลดต้นทุนจากการใช้ยาสารเคมีแบบ 100% เพื่อต้องการเพิ่มมูลค่าของผลผลิตและเพิ่มรายได้			
บริษัท จันทรรติ สมุนไพร จำกัด	รอง	- ผู้รับจ้างการผลิตสินค้า	การนำผลการวิเคราะห์สารสกัดจากส้มเกลี้ยงไปพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่	สูง	สูง	การพัฒนาผลิตภัณฑ์โดยใช้ส่วนผสมจากส้มเกลี้ยงและการออกแบบบรรจุภัณฑ์
วิสาหกิจชุมชนอุ่นไอรักบ้านทุ่งหก อำเภอห้างฉัตร	รอง	ผลิตผลิตภัณฑ์จากส้มเกลี้ยง	- ผลิตสินค้าเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด - มีรายได้เข้าสู่กองทุนคนมากขึ้น	สูง	สูง	ประสานงานเป็นภาคีเครือข่ายในการช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมาย
สมาคมท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง	รอง	- ประชาสัมพันธ์ให้บุคคลภายนอกรู้จักผลิตภัณฑ์ - สนับสนุนผลิตภัณฑ์เพื่อเป็นของที่ระลึก	ผลิตภัณฑ์ที่ยอมรับและรู้จักมากขึ้น	สูง	สูง	ให้หน่วยงานมาเป็นภาคีเครือข่ายงานกับโครงการวิจัย
บ้านหม้อจันทร์สมุนไพร	รอง	ความรู้ด้านการใช้สมุนไพร	นำความรู้ด้านสมุนไพรมาเผยแพร่ และนำไปใช้ประโยชน์	สูง	สูง	การเก็บข้อมูลด้านสมุนไพร การแพทย์แผนไทยและนำมาสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้
เครือข่ายสมาคมแพทย์แผนไทย	ใหม่	- ถ่ายทอดองค์ความรู้ทางด้านการแพทย์พื้นบ้านและสมุนไพรท้องถิ่น - ส่งเสริมบทบาทและ	- เกิดความร่วมมือในบริการสุขภาพและการดูแลสุขภาพแบบผสมผสานของประชาชน ระหว่างภาครัฐ	ปานกลาง	สูง	- ส่งเสริมบทบาท และพัฒนาศักยภาพของบุคลากรการแพทย์แผนไทยและหมอพื้นบ้านในจังหวัดลำปาง - ร่วมมือกับการแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาล ส่งเสริมสุขภาพตำบล ในการจัดบริการสุขภาพ

Stakeholder	ประเภท	บทบาท	ความต้องการ/ความคาดหวัง	อิทธิพลต่อการทำงานให้บรรลุ	ระดับความสำคัญ	กลยุทธ์การจัดการ
		พัฒนาศักยภาพของแพทย์แผนไทยและหมอพื้นบ้าน - เป็นที่ปรึกษาและให้ข้อเสนอแนะการบริการแพทย์แผนไทยและการแพทย์พื้นบ้าน	และเครือข่ายการแพทย์แผนไทย - มีเครือข่ายการแพทย์แผนไทยและการแพทย์พื้นบ้านที่เป็นระบบ มีความชัดเจน			แบบผสมผสาน - รวบรวม ถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านสมุนไพรพื้นบ้านและองค์ความรู้หมอพื้นบ้านในจังหวัดลำปาง
สื่อมวลชนท้องถิ่น	รอง	เผยแพร่ข้อมูล	- ต้องการนำเสนอข่าว - เป็นประโยชน์ต่อโครงการวิจัยและสาธารณะ	ปานกลาง	ปานกลาง	- สื่อสารข้อมูลที่ต้องการ - สื่อสารผ่านรายการวิทยุเกษตรสัมพันธ์ ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยจังหวัดลำปาง คลื่น FM.97 MHz และ Facebook live เพจ สวท.ลำปาง กรมประชาสัมพันธ์ โดย ADM ร่วมกับสำนักงานเกษตรจังหวัดลำปาง

ในส่วนของกิจกรรมการยกระดับบทบาทของสถาบันการศึกษาในพื้นที่ (Area Based University) มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ภายใต้แผนงานโครงการการสร้างความร่วมมือแบบบูรณาการเพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์จัดความยากจน และสร้างโอกาสทางสังคมของจังหวัดลำปาง ทีมวิจัยได้ออกแบบการดำเนินงานที่บูรณาการเข้ากับการเรียนการสอน เข้ากับรายวิชาต่างๆ การออกแบบประเมินระบบคิด มุมมอง และผลลัพธ์ของการเรียนรู้ (Learning Outcome) ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลหลักฐานเชิงประจักษ์ที่เกิดขึ้นระหว่างกระบวนการวิจัย ทั้งต่อนักศึกษา อาจารย์ ผู้บริหาร และผู้มีส่วนได้เสีย การออกแบบเน้นประเมินความก้าวหน้าจากการลงสังเกตการณ์ในพื้นที่ รวมถึงการรายงานความก้าวหน้าตามรอบระยะเวลาที่กำหนด เพื่อให้ได้ข้อมูลและสารสนเทศ ตลอดจนวิธีการนำไปสู่การสื่อสารเชิงบวกต่อการสร้างการเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างมีวิจารณ์ญาณ โดยมีวิธีการประเมิน ดังนี้

1. การกำหนดจุดมุ่งหมายและกลยุทธ์ในกระบวนการวิจัยของผู้บริหารที่มีความชัดเจน มีการสื่อสารการทบทวน การกำกับ และการสร้างแรงจูงใจในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องเพื่อผลลัพธ์และคุณภาพของโครงการวิจัยหลักและโครงการวิจัยย่อย

2. การให้ข้อมูลย้อนกลับของนักศึกษา อาจารย์ และผู้มีส่วนได้เสีย ระหว่างเข้าร่วมกระบวนการวิจัย ทั้งโครงการวิจัยหลักและโครงการวิจัยย่อย เพื่อให้ได้ข้อมูลนำไปสู่แนวทางการพัฒนา ปรับปรุง หรือแก้ไข ปัญหาที่พบจากการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม

3. การบูรณาการงานวิจัยร่วมกับผู้มีส่วนได้เสีย ได้สร้างการแบ่งปันและการเรียนรู้จากการสะท้อนคิดของผู้มีส่วนได้เสียด้านการคิดรวบยอด การคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ และการคิดอย่างสมเหตุสมผล ก่อนออกแบบกิจกรรม ลงมือปฏิบัติ และประเมินกิจกรรมร่วมกัน

5.1 การพัฒนานักบริหารจัดการเชิงพื้นที่ (Area Manager)

การพัฒนานักบริหารจัดการเชิงพื้นที่ (Area Manager) เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่ ซึ่งโครงการการสร้างความร่วมมือแบบบูรณาการเพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์จัดความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคมของจังหวัดลำปาง ได้วางเป้าหมายเพื่อพัฒนาศักยภาพนักบริหารความยากจนเชิงพื้นที่ เพื่อเป็นกลไกในการทำงานร่วมกัน ระหว่างชุมชน หน่วยงานกลไกภาคีเครือข่าย และมหาวิทยาลัย ในการแก้ไขปัญหาความยากจน และการขับเคลื่อนเชิงนโยบาย ที่มีแนวคิดและทักษะการขับเคลื่อนจัดความยากจนระดับจังหวัด ได้แก่ 1) นักจัดการงานวิจัยเชิงพื้นที่ (Area Research Manager: ARM) ระดับมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาพื้นที่ (Area Based University) (อย่างน้อย 20 คน) และ 2) นักจัดการงานพัฒนาเชิงพื้นที่ (Area Development Manager: ADM) ระดับท้องถิ่น/อำเภอ/จังหวัด (อย่างน้อย 30 คน) ทั้งนี้กวิจัยระดับมหาวิทยาลัยจะมีบทบาทในการคัดเลือกนักจัดการงานพัฒนาเชิงพื้นที่ (Area Development Manager: ADM) โดยพิจารณาเกณฑ์การคัดเลือก ดังนี้

- 1.1 เป็นผู้ที่เคยเข้าร่วมการอบรมในหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการพัฒนานักจัดการงานพัฒนาเชิงพื้นที่ (Area Development Manager: ADM) หรือผ่านการอบรมในหลักสูตร ADM ที่ได้รับการรับรองจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้มั่นใจว่าผู้สมัครมีความเข้าใจในบทบาท หน้าที่ และกระบวนการทำงานเชิงพื้นที่อย่างเป็นระบบ

- 1.2 การขยายผลแนวคิดนักจัดการงานพัฒนาเชิงพื้นที่ (Area Development Manager: ADM) (แม่ไก่) เป็นผู้ที่เกิดจากการถูกคัดเลือกและพัฒนาศักยภาพบุคคลที่มีคุณสมบัติเป็นแม่ไก่ในแต่ละพื้นที่

- 1.3 การคัดเลือกโดยนักวิจัยโมเดลแก๊ง (Operating Model) ของแต่ละพื้นที่ ซึ่งเป็นตัวแทนจากกลุ่มภาครัฐ ภาคประชาสังคม ตัวแทนชุมชนที่เป็นแกนนำชุมชนกลุ่มวิสาหกิจชุมชน หรือกลุ่มคนรุ่นใหม่ของแต่ละพื้นที่ ซึ่งควรมีคุณสมบัติ อาทิ สามารถเป็นตัวกลางในการเชื่อมโยง ทำหน้าที่เชื่อมโยงระหว่างภาคี

ในพื้นที่ เช่น หน่วยงานภาครัฐ ท้องถิ่น ชุมชน เอกชน และสถาบันการศึกษา มีความเข้าใจพื้นที่ลึกซึ้ง เข้าใจบริบท สภาพปัญหา ศักยภาพ และความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง มีบทบาทในการหนุนเสริม ช่วยให้กลุ่ม/องค์กรในพื้นที่สามารถดำเนินงานได้อย่างยั่งยืน เช่น การให้คำปรึกษา จัดเวทีเรียนรู้ หรือหาแหล่งทุนสนับสนุน เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ขับเคลื่อนแนวทางพัฒนาใหม่ ๆ ให้เกิดผลลัพธ์ในเชิงประจักษ์

กระบวนการพัฒนานักจัดการงานพัฒนาเชิงพื้นที่ (Area Development Manager: ADM) มีการออกแบบการดำเนินงานร่วมกันระหว่างภาคีเครือข่ายในพื้นที่ ในวันที่ 22 สิงหาคม 2567 ทีมวิจัยได้จัดเวทีถอดบทเรียนจากการสรุปประสบการณ์การทำงานที่ผ่านมาในแง่มุมต่าง ๆ เพื่อให้เห็นถึงรายละเอียดของเหตุปัจจัยทั้งภายในและภายนอก ซึ่งส่งผลมาสู่ปัจจุบัน ทั้งที่สำเร็จหรือล้มเหลว จากการสืบค้นความรู้จากการปฏิบัติงานของนักบริหารจัดการเชิงพื้นที่ด้วยการระดมความคิดเห็นจากนักจัดการงานพัฒนาเชิงพื้นที่ทั้ง 6 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภองาว อำเภอแจ้ห่ม อำเภอเถิน อำเภอแม่เมาะ และอำเภอห้างฉัตร โดยใช้วิธีการสกัดความรู้และประสบการณ์ที่ฝังลึกจากกลุ่มเป้าหมายที่ได้ร่วมการปฏิบัติงานกับโครงการวิจัยอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งบันทึกรายละเอียด ขั้นตอนการปฏิบัติงาน ผลการปฏิบัติงาน และความรู้ใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างการทำงานทั้งที่เป็นบทเรียนทางบวกหรือบทเรียนจากความสำเร็จที่ได้ พบว่า นักจัดการงานพัฒนาเชิงพื้นที่ มีความต้องการพัฒนาศักยภาพในการทำงานเชิงพื้นที่ โดยการใช้เครื่องมือที่เหมาะสมเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน และทักษะการบริหารจัดการแผนการดำเนินงานในพื้นที่ รวมไปถึงมีความคาดหวังให้เกิดการยกระดับของผู้ประกอบการและสินค้าในชุมชน

เมื่อได้ข้อสรุปดังกล่าว จึงนำไปหารือร่วมกับวิทยากรกระบวนการเพื่อเตรียมออกแบบหลักสูตรที่เหมาะสมในการพัฒนานักจัดการงานพัฒนาเชิงพื้นที่ภายใต้แนวคิดความยากจน และแนวคิดการมีส่วนร่วมจึงได้นำความต้องการของนักจัดการงานพัฒนาเชิงพื้นที่มาออกแบบการฝึกอบรมจำนวน 2 หลักสูตร ได้แก่ 1) หลักสูตรฝึกอบรมทักษะการเป็นนักจัดกระบวนการพัฒนาในพื้นที่ และ 2) หลักสูตรการใช้ความรู้และข้อมูลเป็นฐานการพัฒนาและส่งเสริมความมั่นคงเข้าสู่ระบบสวัสดิการของรัฐ มีรายละเอียดดังนี้

1. หลักสูตรฝึกอบรมทักษะการเป็นนักจัดกระบวนการพัฒนาในพื้นที่ มีวัตถุประสงค์ เพื่อฝึกฝนทักษะในการวิเคราะห์และพัฒนาระบบการพัฒนาในพื้นที่ โดยใช้เครื่องมือที่เหมาะสมสำหรับการแก้ไขปัญหาความยากจน และเพื่อให้ผู้เข้าอบรมสามารถใช้เครื่องมือและกลยุทธ์ที่เป็นรูปธรรมในการลดความยากจนในระดับท้องถิ่นและจังหวัด อีกทั้งเพื่อพัฒนาความเข้าใจในหลายมิติของความยากจน และสร้างความรู้ความเข้าใจในการวางแผนพัฒนาที่ยั่งยืน รวมไปถึงเพื่อส่งเสริมการสร้างเครือข่ายในการทำงานร่วมกันระหว่าง ADM และทีมงานในพื้นที่ เพื่อให้สามารถนำผลการวิเคราะห์มาประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

โดยมีกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 30 คน ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานพัฒนาพื้นที่ ที่มีหน้าที่ในการขับเคลื่อนการพัฒนาในพื้นที่ระดับจังหวัด นักวิชาการและนักวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์และวิจัยเกี่ยวกับความยากจน ผู้นำท้องถิ่นและนักพัฒนา ที่ต้องการเสริมสร้างทักษะการพัฒนาเชิงพื้นที่อย่างเป็นระบบที่มาจากองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) ที่ทำงานในด้านการพัฒนาชุมชนและการลดความยากจน และกลุ่มคนรุ่นใหม่ (young smart farmers) ที่ต้องการเสริมสร้างทักษะการพัฒนาเชิงพื้นที่

ขอบเขตเนื้อหาแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ **ข้อมูลพื้นฐานความยากจนของประเทศ** (ความยากจนจำแนกแยก 8 มิติ เกณฑ์การคัดเลือกคนจนเป้าหมาย เกณฑ์วัดความยากจน และตัวชี้วัดเพื่อลดความยากจนใน 1 ปี (หลังดำเนินกิจกรรม) เก็บข้อมูลรอบที่สอง **กระบวนการฝึกอบรมหลัง ADM สามารถวิเคราะห์ข้อมูล/กลุ่มเป้าหมาย** ด้วยวิธีการบรรยายเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Interactive Workshop) ในประเด็น ต่อการจำแนกประเภทความยากจน เปิดตัว : ความเข้าใจเรื่องความยากจนแบบรวบรัด และการเก็บข้อมูลความยากจน ติดตั้งวิธีคิด : วิเคราะห์ประเด็นความยากจนที่มีความซับซ้อนและเกี่ยวโยงกัน อีกทั้ง

การวิเคราะห์ปัญหาความยากจน เรียนรู้ : เครื่องมืออื่น ๆ (เฉพาะประเด็น) ได้แก่ ต้นไม้ เส้นทางการผลิต (Problem Tree) ก้างปลาวิเคราะห์การแปรรูปและพัฒนาผลิตภัณฑ์ ตีความวิเคราะห์ตลาดและผู้บริโภค Log Frame Outcome Mapping ฯลฯ และการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น แบ่งกลุ่ม 3 กลุ่ม (กลุ่มละ 10 คน) กำหนดบทบาท/หน้าที่ในการใช้เครื่องมือทำ Session plan/นำเสนอแนวคิด รวมไปถึง (ทดลอง) ลงพื้นที่ปฏิบัติการเพื่อฝึกการใช้เครื่องมือ และการใช้เครื่องมือดิจิทัลในการอบรม

ภาพที่ 4.25 การอบรมหลักสูตรทักษะการเป็นนักจัดกระบวนการพัฒนาในพื้นที่ (Area Development Manager: ADM) (ปฏิบัติการเพื่อฝึกการใช้เครื่องมือ) ณ ห้องประชุมโอฬารรัตน์ ชั้น 1 อาคารโอฬารโรจน์ศิริณ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

ภาพที่ 4.26 นักจัดการงานพัฒนาเชิงพื้นที่ (Area Development Manager: ADM) ลงพื้นที่ ณ ศูนย์การเรียนรู้บ้านฮ่องกอก ตำบลบ่อแฮ้ว จังหวัดลำปาง

ผลจากการจัดฝึกอบรมหลักสูตรทักษะการเป็นนักจัดกระบวนการพัฒนาในพื้นที่พบว่า นักจัดการงานพัฒนาเชิงพื้นที่ (Area Development Manager: ADM) จำนวน 30 คน เข้ารับการพัฒนาศักยภาพตามเป้าหมายที่กำหนด โดยกลุ่มคนรุ่นใหม่ (young smart farmers) ซึ่งเป็นตัวแทนของ 6 อำเภอ เข้าร่วมมากที่สุด และรองลงมาคือกลุ่มผู้นำท้องถิ่นและนักพัฒนา ทางด้านองค์ความรู้พบว่า นักจัดกระบวนการพัฒนาในพื้นที่ได้รับการพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับมิติของความยากจน ระบบข้อมูลความยากจน และได้รับการพัฒนา

ทักษะในการวิเคราะห์และพัฒนาระบบการพัฒนาในพื้นที่ โดยใช้เครื่องมือที่เหมาะสมสำหรับการแก้ไข ปัญหาความยากจนในแต่ละพื้นที่ ตลอดจนเข้าใจโมเดลแก็จัน (Operating Model) และการขับเคลื่อนการ แก้ไขปัญหาความยากจนภายใต้ห่วงโซ่การผลิต Pro Poor Value Chain และนวัตกรรม นอกจากนี้ยังเกิด ความเข้าใจในเรื่องการสร้างเครือข่ายในการทำงานร่วมกันระหว่างนักจัดกระบวนการพัฒนาในพื้นที่ (Area Development Manager: ADM) และนักจัดการงานพัฒนาเชิงพื้นที่ (Area Research Manager: ARM) เพื่อเชื่อมโยงยุทธศาสตร์ขับเคลื่อนแก้ไขปัญหาคความยากจนได้อย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย

2. หลักสูตรการใช้ความรู้และข้อมูลเป็นฐานการพัฒนาและส่งเสริมความคณจนเข้าสู่ระบบสวัสดิการ ของรัฐ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเรื่องความยากจน ระบบสวัสดิการของรัฐ และเครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล และเพื่อฝึกฝนทักษะในการเก็บรวบรวม วิเคราะห์ และใช้ข้อมูลเพื่อพัฒนาแนวทางช่วยเหลือคนยากจน อีกทั้งเพื่อส่งเสริมการทำงานแบบบูรณาการ ระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสร้างเครือข่ายการส่งต่อประชาชนเข้าสู่ระบบสวัสดิการของรัฐ

โดยมีกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 30 คน ได้แก่ เจ้าหน้าที่รัฐที่ทำงานด้านสังคมสงเคราะห์และการพัฒนา ชุมชน องค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) และภาคประชาสังคม อาสาสมัครที่ทำงานช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อย ผู้นำ ชุมชน และเจ้าหน้าที่ศูนย์ช่วยเหลือสังคม และกลุ่มคนรุ่นใหม่ (young smart farmers) ที่ต้องการเสริมสร้าง ทักษะการพัฒนาเชิงพื้นที่

ขอบเขตด้านเนื้อหาที่ใช้ในการฝึกอบรม ได้แก่ แนวคิดเรื่องความยากจนและการพัฒนา ระบบ สวัสดิการของรัฐและช่องทางการเข้าถึง การใช้ข้อมูลในการระบุและจัดกลุ่มเป้าหมาย การส่งต่อคนยากจนเข้า สู่ระบบสวัสดิการของรัฐ ทักษะการเป็นผู้เื้ออำนวยการกระบวนการช่วยเหลือ

ภาพที่ 4.27 การอบรมหลักสูตรการใช้ความรู้และข้อมูลเป็นฐานการพัฒนาและส่งเสริมความคณจนเข้าสู่ระบบสวัสดิการของรัฐ ณ ห้องประชุมโอพารรัตน์ ชั้น 1 อาคารโอพารโรจน์ทิริญ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

ผลจากการจัดฝึกอบรมหลักสูตรการใช้ความรู้และข้อมูลเป็นฐานการพัฒนาและส่งเสริมความคณจนเข้าสู่ ระบบสวัสดิการของรัฐพบว่า นักจัดการงานพัฒนาเชิงพื้นที่ (Area Development Manager: ADM) จำนวน 30 คน เข้ารับการพัฒนาศักยภาพตามเป้าหมายที่กำหนด โดยกลุ่มคนรุ่นใหม่ (young smart farmers) ซึ่ง เป็นตัวแทนของ 6 อำเภอ เข้าร่วมมากที่สุด และรองลงมาคือกลุ่มผู้นำท้องถิ่นและนักพัฒนา ทางด้านองค์ ความรู้พบว่า นักจัดกระบวนการพัฒนาในพื้นที่ได้รับการพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับแนวคิดเรื่องความยากจน และการพัฒนา ระบบสวัสดิการของรัฐและช่องทางการเข้าถึง การใช้ข้อมูลในการระบุและจัดกลุ่มเป้าหมาย การส่งต่อคนยากจนเข้าสู่ระบบสวัสดิการของรัฐ ทักษะการเป็นผู้เื้ออำนวยการกระบวนการช่วยเหลือ ซึ่งเป็น บทบาทสำคัญอีกบทบาทหนึ่งของนักจัดการงานพัฒนาเชิงพื้นที่

ดังนั้น บทบาทของนักจัดการงานพัฒนาเชิงพื้นที่ คือ 1) การผลักดันให้เกิดการแก้ไขปัญหาความยากจนของพื้นที่ ด้วยการเชื่อมยุทธศาสตร์ในการเจรจาเชิงกลยุทธ์ในพื้นที่เพื่อเชื่อมโยงปรากฏการณ์เชิงระบบ และ 2) การทบทวน สอบทานคนจนจากการวิเคราะห์ความต้องการของชุมชน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพื้นฐาน เช่น การตรวจสอบและชี้เป้าหมายครัวเรือนยากจนโดยกำหนดเส้นความยากจนที่คนในครัวเรือนมีรายได้น้อย และสามารถระบุครัวเรือนยากจนได้ หลังจากได้ข้อมูลจำนวนครัวเรือนเป้าหมายแล้วได้ส่งต่อข้อมูลให้ผู้นำชุมชนตรวจสอบ จัดเวทีประชาคมหมู่บ้านโดยใช้กลไกคณะกรรมการหมู่บ้านร่วมกันตรวจสอบทบทวนครัวเรือนยากจนเป้าหมาย รวมไปถึง 3) การช่วยเหลือหรือส่งต่อด้วยการประสานความร่วมมือมหาวิทยาลัยเข้ามาช่วยเป็นที่ปรึกษา ระหว่างชุมชน หน่วยงานในพื้นที่ แหล่งทุนภาคต่อไป

นอกจากนี้ ในการพัฒนานักจัดการงานพัฒนาเชิงพื้นที่ (Area Research Manager: ARM) ได้จัดการอบรมเพื่อสร้างทักษะด้านการวิจัยตามแนวทางของ บพท. ซึ่งหลักสูตรการอบรม มีวัตถุประสงค์เพื่อยกระดับสมรรถนะของ Area Research Manager ในการขับเคลื่อนพื้นที่วิจัยเชิงยุทธศาสตร์เพื่อขจัดความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคม และเพื่อพัฒนาทักษะการวิเคราะห์กระบวนการทำงานในการขับเคลื่อนพื้นที่วิจัยเชิงยุทธศาสตร์เพื่อขจัดความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคม โดยมีกลุ่มเป้าหมาย 30 คน

ขอบเขตเนื้อหาประกอบไปด้วย 1) กรอบคิดงานวิจัย และบทเรียนการขับเคลื่อนแก้ไขปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำสู่การประยุกต์และยกระดับการทำงาน 2) การบริหารจัดการงานบุคลากรตามจุดเน้นของมหาวิทยาลัยเชิงพื้นที่ กรณีของนักพัฒนาเชิงพื้นที่ Area Development Manager (ADM) และนักบริหารจัดการการเชิงพื้นที่ Area Manager (ARM) โครงการวิจัยแก้จน และ 3) Tools Installation for Poverty Platform ว่าด้วยวิเคราะห์และสร้างชุดเครื่องมือ เพื่อการขับเคลื่อนพื้นที่วิจัยเชิงยุทธศาสตร์เพื่อขจัดความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคม

ภาพที่ 4.28 การอบรมเพื่อสร้างทักษะด้านการวิจัยตามแนวทางของ บพท.
ณ ห้องประชุมโอฬารรัตน์ ชั้น 1 อาคารโอฬารโรจน์ศิริ มหวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

ผลจากการจัดฝึกอบรมหลักสูตรการสร้างทักษะด้านการวิจัยตามแนวทางของ บพท. พบว่านักจัดการงานวิจัยเชิงพื้นที่ (Area Research Manager: ARM) ระดับมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาพื้นที่ (Area Based University) เข้าร่วมจำนวน 17 คน ทางด้านองค์ความรู้ที่นักวิจัยได้รับ คือ การพัฒนางานวิจัยตามกรอบของ บพท. และการบริหารจัดการงานบุคลากรตามจุดเน้นของมหาวิทยาลัยเชิงพื้นที่ ตลอดจนการวิเคราะห์และสร้างชุดเครื่องมือ เพื่อการขับเคลื่อนพื้นที่วิจัยเชิงยุทธศาสตร์เพื่อขจัดความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคม

สำหรับนักจัดการงานพัฒนาเชิงพื้นที่ (Area Research Manager: ARM) นอกจากการเชื่อมโยงยุทธศาสตร์ขับเคลื่อนแก้ไขปัญหาความยากจนได้อย่างมีประสิทธิภาพแล้ว การเป็นพี่เลี้ยงด้านวิชาการให้แก่

นักจัดการงานพัฒนาเชิงพื้นที่ (Area Development Manager: ADM) ถือเป็นสิ่งสำคัญอย่างมากในการสร้างกลไกความร่วมมือการทำงานร่วมกันด้วยการทำงานเป็นทีม ประกอบด้วย 8 กลไก คือ

1. การตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่าย เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาความยากจน สืบเนื่องจากในหลายพื้นที่มีครัวเรือนยากจนจำนวนมาก และขณะเดียวกันจังหวัดลำปางก็มีฐานทุน 5 ด้านมากน้อยแตกต่างกันออกไป แต่ยังขาดการจัดประสานงาน และผู้มีความรู้ความเข้าใจในระบบต่าง ๆ ทั้งนี้ ADM ซึ่งเป็นสมาชิกในชุมชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมภายใต้โครงการฯ และโดย ARM มหาวิทยาลัยสามารถเชื่อมประสานกับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น เทศบาล สำนักงานพัฒนาชุมชน องค์การต่าง ๆ เข้ามาเป็นเครือข่ายในการสร้างความร่วมมือ พร้อมตระหนักถึงปัญหาในชุมชนและผลักดันให้เกิดการแก้ไขปัญหาความยากจนต่อไป

2. การประสานหน่วยงาน/องค์กรเครือข่าย เมื่อ ARM และ ADM รับทราบถึงปัญหาและความจำเป็นที่จะต้องแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่ร่วมกัน จำเป็นต้องมีหน่วยงานหลักเป็นตัวเชื่อมประสานความร่วมมือกับองค์กรเครือข่ายอื่น ๆ เช่น สำนักงานพัฒนาชุมชนที่จะเข้ามาเกี่ยวข้องในลักษณะของการส่งเสริมอาชีพและพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้กับคนในชุมชน ในขณะเดียวกันสำนักงานการท่องเที่ยวจะต้องเป็นหน่วยงานหลัก ในการเข้ามามีบทบาทส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อสร้างอาชีพสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน ทั้งในรูปแบบของสินค้าและบริการ รวมถึงการช่วยเหลือส่งต่อคนจนในพื้นที่ให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่

3. การสร้างพันธมิตรร่วมกัน โดยทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและช่วยให้เครือข่ายที่เกิดขึ้นมีความมั่นคงและสามารถทำงานร่วมกันได้ภายใต้กิจกรรม เช่น การแนะนำตนเองถึงศักยภาพที่มีของตนเอง และชุมชน รวมถึงเครือข่ายที่ทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ในการดำเนินการของเครือข่ายต้องมีผู้นำในลักษณะของหัวหน้าของเครือข่ายในแต่ละประเภท เช่น รัฐ ชุมชน ท้องถิ่น เอกชนเพื่อเชื่อมความสัมพันธ์

4. การร่วมคิดและวางแผนกิจกรรมร่วมกัน เป็นขั้นของการคิดและวางแผนร่วมกันผ่านกิจกรรมในพื้นที่ที่สนับสนุนเวียนสลับเปลี่ยนกัน เช่น กิจกรรมของ OM มีการทำเป็นปฏิทินของเครือข่ายเพื่อให้ไม่เกิดความซ้ำซ้อนและสามารถจัดกิจกรรมได้อย่างทั่วถึงโดยมี ADM เป็นผู้ประสานงานกับทุกกลุ่มในชุมชน/พื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในเครือข่าย และจัดแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบกันเพื่อยกระดับเศรษฐกิจชุมชนและการพัฒนา เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาความยากจน

5. การดำเนินการกิจกรรมร่วมกัน คือ การจัดกิจกรรมในพื้นที่ซึ่งมีการกำหนดการในแต่ละเดือน เช่น การยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชน หรือการจัดแสดงสินค้าเพื่อให้เกิดความหลากหลาย เกิดเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวสร้างอาชีพและรายได้ให้ชุมชน และคนจนในพื้นที่นั้น ๆ

6. การบริหารจัดการเครือข่าย ในขั้นตอนของการบริหารจัดการและประสานความร่วมมือ กับเครือข่ายตามรูปแบบของความถนัดของแต่ละคนหรือแต่ละเครือข่าย หาก ARM และ ADM มีข้อปัญหาใด ๆ ก็ตามก็จะมีการประชุมเพื่อแก้ปัญหา และวางแผนร่วมกันในการแก้ปัญหาทั้งประสานกับภาครัฐ ชุมชน ท้องถิ่น และเอกชนเพื่อความร่วมมือระหว่างเครือข่าย

7. การพัฒนาความสัมพันธ์ มีการพบปะประชุมเป็นรายเดือนเพื่อพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่าง ARM และ ADM พร้อมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อสอบถามและแลกเปลี่ยนถึงการดำเนินงาน สภาพปัญหา และหาแนวทางแก้ไขร่วมกัน พร้อมทั้งเชื่อมประสานความสัมพันธ์และส่งต่อความรู้ใหม่ ๆ สู่เครือข่ายความร่วมมือ พร้อมขยายจำนวนสมาชิก ADM ในพื้นที่ โดยหลังจากเข้ารับการพัฒนาศักยภาพนักจัดการงานพัฒนาเชิงพื้นที่ นำไปสู่การถ่ายทอดความรู้ที่ได้รับให้กับสมาชิกในชุมชนของตนเอง ทั้งในรูปแบบ ADM ซึ่งเป็นผู้ประกอบการที่ต้องการพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์ หรือแหล่งวัตถุดิบในพื้นที่ส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่ม และ

พัฒนาเป็นรายได้ให้แก่ธุรกิจของตนเอง และส่งเสริมรายได้ให้ชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม จึงเกิดการขยาย ADM เพิ่มขึ้นซึ่งเป็นการสัมพันธ์ที่มีความยั่งยืนและต่อยอดไปสู่รุ่นต่อไปได้อย่างต่อเนื่อง

8. การรักษาความสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องและการสร้างเครือข่าย โดย ARM มหาวิทยาลัย ADM ตัวแทนจากภาครัฐ เอกชน ท้องถิ่น ภาคเอกชน และกลุ่มคนรุ่นใหม่ ในมิติของการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันไม่ว่า การประสานงาน การส่งต่อและพัฒนาองค์ความรู้ อันจะเป็นกลไกความร่วมมือและเครือข่ายการพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อสร้างเศรษฐกิจท้องถิ่น และคุณภาพชีวิตในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

กล่าวได้ว่า นักจัดการงานพัฒนาเชิงพื้นที่ (Area Research Manager: ARM) และนักจัดการงานพัฒนาเชิงพื้นที่ (Area Development Manager: ADM) ต้องทำงานเป็นทีม เพราะจำเป็นอย่างยิ่งในดำเนินโครงการวิจัยเพื่อนำไปสู่การบรรลุตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ร่วมกันทั้งสองฝ่าย โดยสิ่งที่เป็นประโยชน์ที่ ADM ได้รับจากโครงการวิจัยฯ ได้แก่ 1) ความก้าวหน้าทางความรู้ ได้รับการพัฒนาศักยภาพ ทักษะ และความเข้าใจกระบวนการทำงานเชิงพื้นที่จากการฝึกอบรมหลักสูตรที่โครงการจัดทำขึ้น 2) โอกาสในการเข้าถึงแหล่งทุนสนับสนุนเชิงพื้นที่ เนื่องจากมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีมีพันธกิจที่เน้นเรื่องการพัฒนาสู่ชุมชนท้องถิ่นบนพื้นฐานของภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม เพื่อช่วยให้คนในท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง จึงเป็นสถานศึกษาได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากแหล่งทุนทั้งภาครัฐและเอกชน รวมไปถึงมหาวิทยาลัยมีบุคลากรทางการศึกษาที่มีศักยภาพ แต่ขาดการเชื่อมประสานข้อมูลจากชุมชน ฉะนั้น ADM ถือเป็นทรัพยากรบุคคลที่มหาวิทยาลัยได้พัฒนาขึ้นเพื่อเตรียมความพร้อมสู่กับบริหารจัดการเชิงพื้นที่ และ 3) การแบ่งปันทรัพยากรทางปัญญา เช่น เทคโนโลยีและนวัตกรรม ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้

การวางแผนเพื่อเตรียมพร้อมให้กับ ADM ภายใต้กลยุทธ์ Exist Strategy

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ได้เตรียมพร้อมในการวางกำลังทรัพยากรบุคคล เพื่อเตรียมตัวปิดโครงการวิจัยในปี พ.ศ. 2570 จึงได้มีการขยายผลแนวคิดนักจัดการงานพัฒนาเชิงพื้นที่ (Area Development Manager: ADM) โดยกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่ผ่านมาการอบรม ADM (แม่ไก่) ได้นำความรู้ประสบการณ์ทำงานภายใต้โครงการแก้มลิงไปขยายผล ซึ่งเรียกกิจกรรมนี้ว่า การพัฒนา ADM (ลูกไก่) โดยมีเป้าหมายเพื่อ “สร้างพลังสังคมให้ชุมชน” ให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ เป็นกลุ่มแกนนำที่มีศักยภาพในการแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อนในระดับพื้นที่ โดยสามารถวิเคราะห์สถานการณ์ บริบทของพื้นที่ร่วมกับคนในชุมชนท้องถิ่นได้ การประสานความร่วมมือกันของคนในชุมชนเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงที่เชื่อมโยงระหว่างชุมชนกับหน่วยงานภายนอกได้

เป้าหมายในการขยายผลการพัฒนา “นักจัดการงานพัฒนาเชิงพื้นที่” มี 2 ประเด็นหลัก คือ (1) สนับสนุนการดำเนินงานการพัฒนาโมเดลแก้มลิงภายใต้โครงการวิจัย ซึ่งประกอบด้วย โมเดลสมุนไพรรักษาโรค โมเดลแม่แก้มลิง กิจกรรมสารปรับปรุงดิน และร่วมค้นหา สอบทาน กลุ่มครัวเรือนยากจนเป้าหมาย ร่วมกับทีมนักวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี และ (2) เตรียมความพร้อมในการทำงานร่วมกับชุมชนในฐานะ “นักจัดการงานพัฒนาเชิงพื้นที่ (ADM)” ซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีพัฒนาขึ้นตามแนวทางของหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) บทบาทของ ADM จะทำหน้าที่ทั้งเป็นผู้สร้างกระบวนการเรียนรู้ (Facilitator) ผู้เชื่อมโยงเครือข่าย (Connector) และผู้สร้างกลไกการขับเคลื่อน (Mechanism Builder) ทำให้การพัฒนาไม่หยุดเพียงโครงการระยะสั้น แต่ต่อยอดสู่ความยั่งยืนได้หลังจากที่มหาวิทยาลัยราชภัฏได้ปิดโครงการวิจัยลงภายในปี พ.ศ. 2570

1. กรอบแนวคิดการพัฒนา ADM (ลูกไก่)

การพัฒนา ADM อ้างอิงกรอบแนวคิดการพัฒนาคนควบคู่กับการพัฒนาชุมชน โดยใช้หลักการ PDCA (Plan-Do-Check-Act) และแนวคิดการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory

Learning) ผ่านการอบรมและการลงพื้นที่จริงเพื่อแก้ไขปัญหา รวมถึงการพัฒนาแผนงานและโครงการร่วมกับชุมชน ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมีกรอบยุทธศาสตร์หลัก คือ พัฒนาศักยภาพบุคคล ส่งเสริมการบูรณาการแผนพัฒนาระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ และสนับสนุนการถ่ายทอดความรู้และเครื่องมือกระบวนการที่เหมาะสมกับชุมชน โดยกลุ่ม ADM (ลูกไก่) ได้นำองค์ความรู้ เครื่องมือ และแนวทางการทำงานร่วมกับชุมชนไปประยุกต์ใช้เพื่อขับเคลื่อนงาน กิจกรรม โครงการจัดความยากจนในพื้นที่นำร่องของโครงการวิจัยแก้จนจำนวน 5 อำเภอ

2.วัตถุประสงค์การดำเนินงาน

1. พัฒนาศักยภาพนักบริหารจัดการเชิงพื้นที่ (ADM) จำนวนไม่น้อยกว่า 30 คน
2. สนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชนและการพัฒนาแบบบูรณาการ
3. พัฒนากลไกการเชื่อมโยงระหว่างชุมชนกับหน่วยงานภายนอก
4. สร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ที่สามารถส่งเสริมการถ่ายทอดความรู้และการขยายผล

3. เป้าหมายของโครงการ

พัฒนานักบริหารจัดการเชิงพื้นที่ (ADM) จำนวนไม่น้อยกว่า 30 คน ใน 5 อำเภอเป้าหมาย ได้แก่ อำเภอแม่เมาะ อำเภอถาว อำเภอแจ้ห่ม อำเภอเถิน และอำเภอห้างฉัตร โดย ADM จะทำหน้าที่เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่สามารถสร้างความร่วมมือข้ามภาคส่วนและผลักดันการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. เครื่องมือในการทำงาน

บทบาทการดำเนินงานภาคสนาม ภายใต้การพัฒนาศักยภาพของ ADM (ลูกไก่) ได้ใช้รูปแบบการทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนด้วยแนวคิดเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action) โดยใช้ชุดเครื่องมือ (Toolset) ที่กลุ่มสมาชิก ADM ได้ร่วมกันออกแบบมาเพื่อสร้างการเรียนรู้เป็นขั้นตอน ตั้งแต่ระดับบุคคล ครัวเรือน จนถึงระดับชุมชน เครื่องมือแต่ละขั้นมีบทบาทดังนี้

- **เครื่องมือวิเคราะห์ชุมชน (Community Analysis Tools)** เพื่อนำผลที่ได้มาออกแบบกิจกรรมการพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา ความต้องการ บริบทของพื้นที่ โดยกลุ่ม ADM ได้นำไปทดลองใช้ในการทำงานร่วมกับพื้นที่เป้าหมาย ประกอบด้วยเครื่องมือ 10 ชุด ดังนี้

- 1) **เครื่องมือปลาทอง :** หน้าที่ ใช้ในการสร้างการตระหนักรู้ (Awareness) โดยให้ผู้เข้าร่วมเลือกภาพปลาที่สะท้อนสถานะชีวิตของตนเอง เช่น ปลาที่ไม่รู้ปัญหา, ปลาที่เห็นปัญหา, ปลาที่กำลังหาทางออก, ปลาที่ออกจากอ่างได้แล้ว

ผลที่เกิดขึ้นผู้เข้าอบรมได้สะท้อนและตระหนักถึงสภาพชีวิตจริงของตนเอง ทำให้เกิดแรงกระตุ้นภายในที่จะเรียนรู้ต่อ

- 2) **เครื่องมืออายุในฝัน :** หน้าที่ ช่วยให้ผู้เข้าร่วมมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างอายุที่เหลืออยู่ รายได้ และรายจ่ายในชีวิตจริง โดยคำนวณเปรียบเทียบ “ค่าใช้จ่ายจนถึงวันตาย” กับ “รายได้ที่จะหามาได้จนถึงวัยเกษียณ”

ผลที่เกิดขึ้น ผู้เข้าอบรมตระหนักว่า การดำรงชีวิตแบบเดิมอาจไม่เพียงพอ และต้องหาทางเพิ่มรายได้หรือปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต

- 3) **เครื่องมือการ์ด Mix :** หน้าที่ ใช้ฝึกการสร้างสรรค์ไอเดีย (Creativity) โดยสุ่มการ์ดที่มีภาพสิ่งของ แล้วให้ผู้เข้าร่วมสมมุติว่าเป็นทรัพยากรที่ตนเองมี เพื่อนำมาสร้างผลิตภัณฑ์หรืออาชีพใหม่

ผลที่เกิดขึ้น ผู้เข้าร่วมได้ฝึกการคิดนอกกรอบ และมองเห็นศักยภาพของทรัพยากรใกล้ตัวที่สามารถต่อยอดเป็นรายได้

- 4) **เครื่องมือไว-ไหม-ใหญ่-ยั่งยืน :** หน้าที่ ใช้เป็นเกณฑ์คัดเลือกไอเดียที่เกิดขึ้นจากการ์ด Mix

โดยประเมินว่าไอดีใด “ทำได้ไว”, “เป็นสิ่งใหม่” “มีผลกระทบใหญ่” และ “ทำได้อย่างยั่งยืน”

ผลที่เกิดขึ้น ชุมชนสามารถถ่วงถ่วงไอดีให้เหลือเพียงทางเลือกที่เหมาะสมและมีศักยภาพจริง

5) เครื่องมือแผนที่ความคิด (Mind Map) : หน้าที่ ใช้ให้ชุมชนร่วมกันคิด วิเคราะห์ และเชื่อมโยงปัญหาและทุนในพื้นที่ออกมาเป็นภาพรวมเดียวกัน

ผลที่เกิดขึ้น เกิดการเรียนรู้ร่วมกันในระดับชุมชน ทุกคนเห็นภาพเดียวกันของปัญหาและโอกาส

6) เครื่องมือการหาขนาดของปัญหา (4S Criteria) : หน้าที่ ช่วยให้ชุมชนจัดลำดับความสำคัญของปัญหา โดยดูจากความรุนแรง (Severity), ขนาดของผู้ได้รับผลกระทบ (Size) ระยะเวลา (Span) และความซับซ้อน (Structure)

ผลที่เกิดขึ้น ชุมชนสามารถตัดสินใจได้ว่าควรแก้ไขปัญหาใดก่อน ทำให้การพัฒนาเป็นลำดับขั้น

7) เครื่องมือประชาธิปไตยและประชาธิปไตย : หน้าที่ ใช้เป็นเวทีให้ชุมชนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และลงมติเห็นชอบร่วมกันในโครงการที่จะทำ

ผลที่เกิดขึ้น เกิดการตัดสินใจร่วมกัน (Collective Decision) และทำให้ชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของแผนงาน

8) เครื่องมือแผนที่ชีวิต : หน้าที่ ให้ผู้เข้าร่วมวาดหรือเขียนแผนที่ชีวิตของตนเองในแต่ละช่วงวัยตั้งแต่ปัจจุบันจนถึงอนาคต

ผลที่เกิดขึ้น ผู้เข้าร่วมเห็นเป้าหมายชีวิตของตนเองชัดเจนขึ้น และเชื่อมโยงกับการวางแผนพัฒนาอาชีพหรือการเรียนรู้

9) เครื่องมือการจัดการกลุ่ม : หน้าที่ สอนให้ชุมชนออกแบบโครงสร้างการบริหารจัดการกลุ่มโดยแบ่งบทบาทหน้าที่และส่วนได้ส่วนเสียอย่างชัดเจน

ผลที่เกิดขึ้น ชุมชนเรียนรู้การทำงานแบบกลุ่มแทนการทำงานแบบรายเดี่ยว เพิ่มพลังในการแข่งขันและการเข้าถึงตลาด

10) เครื่องมือการบริหารกองทุน : หน้าที่ ใช้สร้างวินัยทางการเงินและระบบสนับสนุนภายในชุมชน ผ่านการตั้งกองทุนร่วมกัน

ผลที่เกิดขึ้น ชุมชนมีเครื่องมือทางการเงินของตนเอง ลดการพึ่งพาแหล่งเงินกู้ภายนอก และเสริมความยั่งยืน

● **กระบวนการสร้างพลังการเรียนรู้ 4D Model** ประกอบด้วย การค้นพบ (Discovery) การฝัน (Dream) การปั้น (Design) และการทำ (Destiny) ซึ่งเป็นวิธีการง่ายๆ สำหรับนำไปใช้ในการระดมความคิดเห็นในเวทีประชุมร่วมกับชุมชน และสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการค้นหาประเด็นปัญหาหรือพัฒนาโจทย์ โครงการสำหรับการพัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนได้ โดยการตั้งคำถามเชิงบวก การสัมภาษณ์เชิงบวก และการสังเกตเชิงบวก ในกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งกระบวนการสร้างพลังการเรียนรู้ในลักษณะนี้ เป็นแนวคิดจิตวิทยาเชิงบวกที่ได้นำมาผสมผสานกับการพัฒนา โดยมีแนวคิดที่ว่ามนุษย์ทุกคนมีจิตใจ มีทักษะ มีความรู้ ความสามารถ และความคิดที่มากมาย หากใช้หลักจิตวิทยาเชิงบวกจะช่วยให้สามารถดึงพลังที่ซ่อนอยู่มาใช้ให้เกิดผลสูงสุดได้ แนวคิดนี้ ADM ได้นำมาออกแบบการดำเนินงานดังนี้

(1) การวางแผนการทำงาน (Diagnosis)

(2) การออกแบบและพัฒนาหลักสูตร (Design and Develop) ประกอบด้วย 5 ระยะหลัก
ระยะที่ 1: การเตรียมคนเข้าสู่กระบวนการ ระยะที่ 2: การสร้างไอดีในการหลุดพ้น ระยะที่ 3: การนำไอดีมาสร้างโครงการ ระยะที่ 4: การลงมือปฏิบัติ “ทำ ขาย เชื่อมภาคี” และระยะที่ 5: การสร้างกลไกในการขับเคลื่อน

ผลการดำเนินงานที่ผ่านมา

- 1) ADM ได้มีการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ 5 อำเภอเป้าหมายได้แก่ อำเภอแม่เมาะ อำเภองาว อำเภอแจ้ห่ม อำเภอเถิน และอำเภอห้างฉัตร
- 2) ขยายเครือข่าย โดยการจัดทำหลักสูตรผ่านเครื่องมือ 10 ชุด เพื่อพัฒนาสมาชิก ADM ใหม่ เพื่อร่วมกันทำงานในพื้นที่ ได้จำนวน 30 คน
- 3) จัดเวทีเพื่อวิเคราะห์ วางแผนพัฒนาชุมชน ร่วมกับเครือข่าย ซึ่งประกอบด้วย หน่วยงาน ต่างๆ ในพื้นที่ เช่น พัฒนาชุมชน สำนักงานธนาการเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด หอการค้า สภาอุตสาหกรรม กฟผ.แม่เมาะ กลุ่มคนรุ่นใหม่ (young smart farmer) ในพื้นที่ 5 อำเภอ จำนวน 25 เวที โดยมีกลุ่มคนเข้าร่วมทั้งหมดจำนวน 750 คน
- 4) จัดเวทีประชาพิจารณ์และประชาคม การจัดทำแผนแม่บทชุมชน และโครงการชุมชนในพื้นที่ 5 อำเภอเป้าหมาย การส่งต่อแผนแม่บทหรือแผนชุมชนสู่ชุมชน และส่งต่อไปกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่

จากกระบวนการบ่มเพาะนักบริหารจัดการเชิงพื้นที่ (ADM) ในปีพ.ศ. 2567 ที่ผ่านมา เริ่มต้นมี ADM จำนวน 30 คน และ กลุ่ม ADM ได้ขยายแนวคิดการพัฒนา ADM (ลูกไก่) เพิ่มขึ้นอีก 30 คน ปัจจุบัน มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง มี ADM ที่ร่วมดำเนินการทำงานในพื้นที่ จำนวน 60 คน ครอบคลุมทุกอำเภอ และยังคงพัฒนาต่อไป โดยการทำงานที่ผ่านมา ADM มีบทบาทที่สำคัญ ประกอบด้วย (1) เป็นนักเชื่อมประสานในพื้นที่ (Coordinator) และประสานความร่วมมือในการขับเคลื่อนกิจกรรม โครงการวิจัย และโครงการพัฒนาชุมชนร่วมกับภาคีต่าง ๆ เช่น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ. แม่เมาะ) หอการค้าจังหวัดลำปาง เป็นต้น (2) เป็นผู้อำนวยการจัดกระบวนการเรียนรู้ (Facilitator) (3) วิเคราะห์ทุนและปัญหาในพื้นที่ (Analyst) (4) ส่งเสริมการรวมกลุ่ม/วิสาหกิจ (Mechanism Builder) โดยดึงคนจนเข้าสู่ห่วงโซ่การผลิตจำนวน 48 ครัวเรือน และ (5) ร่วมติดตามและสะท้อนผลลัพธ์ (Evaluator) ร่วมกับทีมวิจัย ผู้นำชุมชนท้องถิ่นท้องที่ และหน่วยงานภาคีเครือข่าย ผลการดำเนินงานเชิงประจักษ์ ดังนี้

ตาราง 4.42 ผลการดำเนินงานเชิงประจักษ์

พื้นที่ดำเนินการ	แนวคิด แผนการดำเนินงาน
อำเภองาว: การพัฒนา “ท่องเที่ยววิถีไร่”	แนวคิด อำเภองาวมีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและหัตถกรรมโดยใช้ไร่เป็นจุดเด่นหลัก การพัฒนาโครงการจะสร้างความเชื่อมโยงในลักษณะเครือข่ายการท่องเที่ยวที่ครอบคลุมตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ แผนการดำเนินงาน ต้นน้ำ: บ้านหวดเป็นศูนย์เรียนรู้การปลูกไร่ โดยเน้นการปลูกไร่สายพันธุ์ที่เหมาะสมกับภูมิประเทศและ ภูมิอากาศ พร้อมสร้างองค์ความรู้ด้านการเพาะปลูกอย่างยั่งยืน กลางน้ำ: บ้านอ้อนพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้และท่องเที่ยวเชิงหัตถกรรม โดยเน้นผลิตภัณฑ์จักสานจากไม้ การสาธิตกระบวนการผลิตหัตถกรรมพื้นบ้าน และจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติ ปลายน้ำ: บ้านผาแดงส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงแคมป์และการแปรรูปไม้เป็นอาหาร เช่น หมูไม้ดอง ขนหมากไม้ โดยเน้นการพัฒนาที่พักแบบแคมป์เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ เป้าหมาย: สร้างระบบนิเวศการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน และพัฒนาชุมชนให้เป็นจุดหมายปลายทางด้านการท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์ ความร่วมมือ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.), หอการค้าลำปาง, หน่วยงานท้องถิ่น

พื้นที่ดำเนินการ	แนวคิด แผนการดำเนินงาน
อำเภอเถิน: โครงการ “เมนูอาชีพ สำหรับผู้สูงอายุ”	แนวคิด การสร้างอาชีพให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุโดยเน้นงานที่ใช้ทักษะฝีมือ และยกระดับผลผลิตทางการเกษตร โดยเฉพาะ “ส้มเกลี้ยงเถิน” ให้เข้าสู่มาตรฐาน GAP และ GI เพื่อขยายตลาดสู่ Modern Trade แผนการดำเนินงาน - อาชีพเสริมสำหรับผู้สูงอายุ: พัฒนากิจกรรมอาชีพที่เหมาะสม เช่น การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร การทำผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน เช่น ขนม อาหารแปรรูป และงานหัตถกรรม - ยกระดับส้มเกลี้ยง ส่งเสริมให้เกษตรกรเข้าสู่ระบบ GAP - ผลักดันการขึ้นทะเบียน GI เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม - พัฒนาแบรนด์และบรรจุภัณฑ์สำหรับตลาด Modern Trade เป้าหมาย: เพิ่มรายได้ให้กับผู้สูงอายุและชุมชน พร้อมผลักดันให้ “ส้มเกลี้ยงเถิน” เป็นสินค้าส่งออกที่มีมาตรฐานระดับสากล ความร่วมมือ: หอการค้าลำปาง, เกษตรอำเภอเถิน, ศูนย์วิจัยพืชสวนลำปาง (ศวพ.)
อำเภอห้างฉัตร: “ท่องเที่ยววิถี สุขภาพ”	แนวคิด การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพโดยใช้ทรัพยากรธรรมชาติและเกษตรปลอดสารเคมีเป็นจุดขายสำคัญ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ใส่ใจสุขภาพ แผนการดำเนินงาน - การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เช่น สวนผักปลอดสารพิษและแหล่งปลูกสมุนไพร - การพัฒนาบ้านพักแบบโฮมสเตย์ที่มีบรรยากาศเป็นมิตรกับสุขภาพและสิ่งแวดล้อม - การจัดโปรแกรมท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เช่น การฝึกโยคะ อาหารเพื่อสุขภาพ การเรียนรู้การปลูกพืชสมุนไพร เป้าหมาย: ดึงดูดนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เพิ่มรายได้ให้กับชุมชน และสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืนในอำเภอห้างฉัตร ความร่วมมือ: โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ, เกษตรกรในพื้นที่, ททท.
อำเภอแจ้ห่ม: “อาชีพสร้างสุข เที่ยวสนุกที่แจ้ห่ม”	แนวคิด การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอาชีพ โดยเน้นการเรียนรู้และพัฒนาผลิตภัณฑ์จากวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร แผนการดำเนินงาน - การนำวัสดุเหลือทิ้งในพื้นที่ เช่น ชังข้าวโพด และฟางข้าว มาสร้างผลิตภัณฑ์หัตถกรรม เช่น พวงหรีด - การเรียนรู้อาชีพด้านจักสานไม้ไผ่ การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความร่วมสมัย - การส่งเสริมการเพาะเห็ดและแปรรูปเห็ด เช่น เห็ดอบแห้งและเห็ดหมักดอง เป้าหมาย: เพิ่มรายได้และทักษะด้านอาชีพให้กับชุมชน สร้างความยั่งยืนในอาชีพ และเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยว ความร่วมมือ: ธนาคาร ธ.ก.ส., ศูนย์ฝึกอาชีพสตรี, หน่วยงานท้องถิ่น
อำเภอแม่เมะ: “เมืองสีเขียว ภายใต้อาณาเขต BCG” แนวคิด BCG สู่การเป็น Green Energy & Low Carbon”	แนวคิด การพัฒนาอำเภอแม่เมะสู่เมืองนวัตกรรมที่เน้นความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อมและพลังงาน ภายใต้แนวคิด BCG (Bio-Circular-Green Economy) แผนการดำเนินงาน - การจัดอบรมการใช้สีย้อมผ้า เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น - การทอผ้าด้วยสีใ้ และการนำสีใ้มาเป็นจุดเด่นหรือสัญลักษณ์ของอำเภอ - การกำหนดแนวทางพัฒนาและบูรณาการแผนแม่บทชุมชนให้เชื่อมโยงกับนโยบาย Green Energy เป้าหมาย: ลดปริมาณการปล่อยก๊าซคาร์บอน สร้างรายได้จากผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และทำให้แม่เมะเป็นเมืองน่าอยู่ ความร่วมมือ: การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ภายใต้อำเภอแม่เมะเมืองน่าอยู่ , หอการค้าลำปาง,และในพื้นที่อำเภอแม่เมะได้มีการจัดตั้งธนาคารขยะ 1 ชุมชน เริ่มดำเนินการตั้งแต่วันที่ 18 มกราคม 2568 โดยจะมีการดำเนินการในทุกๆ วันเสาร์ที่ 3 ของเดือน และมีการออมเงินจากการขายขยะโดยมีการตั้งคณะทำงานในการดำเนินการและรับฝากเงินออม

นอกจากนี้ยังพบว่า ผลของการใช้กระบวนการผ่านเครื่องมือของ ADM นั้นยังก่อให้เกิดผลลัพธ์ ดังนี้

1. ผลลัพธ์ระดับบุคคล

1) มี ADM เพิ่มขึ้นจำนวน 30 คน ที่มีสมรรถนะด้านกระบวนการและการใช้เครื่องมือเพื่อการวิเคราะห์ชุมชนในด้านการพัฒนา

2) เยาวชน YSF ได้รับการบ่มเพาะเป็นผู้นำรุ่นใหม่

2. ผลลัพธ์ระดับชุมชน

1) เกิดการรวมกลุ่มอาชีพและวิสาหกิจใหม่ของชุมชน เช่น กลุ่มงาช้างอ่อน กลุ่มหน่อไม้ดอง กลุ่มผ้าฝ้ายย้อมสี

2) ชุมชนมีแผนแม่บทชัดเจนและเป็นเจ้าของแผน

3. ผลลัพธ์เชิงระบบ

1) การเชื่อมโยงแผนแม่บทชุมชนกับแผนพัฒนาท้องถิ่น

2) เกิดการทำงานร่วมกับภาคีความร่วมมือ เช่น หอการค้า มหาวิทยาลัย กฟผ.แม่เมาะ

3) สนับสนุนการขับเคลื่อนตาม BCG Model และยุทธศาสตร์การแก้จนโครงการวิจัย และของภาคีความร่วมมือ เช่น หอการค้า และ กฟผ.แม่เมาะ

4. ผลลัพธ์เชิงผลิตภัณฑ์และวิสาหกิจชุมชน

เกิดกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และกลุ่มอาชีพใหม่และเสริมความเข้มแข็งกลุ่มเดิม จำนวน 13 กลุ่ม ซึ่งการดำเนินงานดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ADM ไม่ได้แค่จัดเวที ยังสามารถสร้างผลิตภัณฑ์ เชื่อมทุน และต่อยอดการตลาดได้ ผลิตภัณฑ์และกลุ่มวิสาหกิจชุมชน มีดังนี้

- 1) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกข้าวและพืชผลทางการเกษตรบ้านเปิงใจ By ยายต่าย (แจ้ห่ม)
- 2) วิสาหกิจชุมชนแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรบ้านไผ่งาม
- 3) วิสาหกิจชุมชนชีวิตในสวน (แจ้ห่ม) พวงหรีด วงหรีด ถ่านขี้แพะ
- 4) วิสาหกิจชุมชนบ้านเรารักษ์เกษตร (เมืองลำปาง) ข้าวถุงสุญญากาศ
- 5) วิสาหกิจชุมชนบ้านน้ำไทรง-หนองกระทิง (เมืองลำปาง) ข้าวแพ็ค เมล็ดพันธุ์ข้าว ไข่ไก่
- 6) วิสาหกิจชุมชนขุนนางฟาร์ม (งาว) หน่อไม้ดอง หน่อไม้ปิ้ง จิ้งหรีดทอด มูลจิ้งหรีด
- 7) วิสาหกิจแปรรูปไม้ไผ่ (งาว)
- 8) วิสาหกิจชุมชนวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกส้มเกลี้ยงลุ่มน้ำวัง (เถิน) ผลไม้ GI
- 9) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเพาะเห็ดในเรือนโรงบ้านเวียงหงส์ (แม่เมาะ) ก้อนเชื้อเห็ด-เชื้อเห็ด
- 10) กลุ่มฝ้ายย้อมสีธรรมชาติ (แม่เมาะ) ผ้าฝ้ายย้อมสีธรรมชาติ รोजจัดตั้งเป็นวิสาหกิจ
- 11) กลุ่มอาชีพสวนสานฝัน (แจ้ห่ม) รोजจัดตั้งเป็นวิสาหกิจ
- 12) ผลิตภัณฑ์เกษตร (อิง ข่า งาช้างอ่อน ข้าว น้ำมันงาช้างอ่อนสกัดเย็น ผลิตภัณฑ์แปรรูปงาช้างอ่อน)
- 13) วิสาหกิจชุมชนผักเพื่อสุขภาพและการแปรรูปบ้านใหม่เหล่ายาว (แจ้ห่ม) ข้าวเกรียบผัก

ผงผัก ผักไฮโดร

5. ผลลัพธ์เชิงตลาดและการเชื่อมโยงเครือข่าย

กลุ่ม ADM ได้สร้างการกระจายผลิตภัณฑ์เข้าสู่ตลาดหลากหลายช่องทาง เช่น Central ลำปาง Shopee, Facebook Marketplace, Lanna Expo, จีริงใจมาร์เก็ต, งานท่องเที่ยวแม่เมาะ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ADM เชื่อมโยงชุมชนไปสู่ตลาดสมัยใหม่, ตลาดออนไลน์, ตลาดพรีเมียม นอกเหนือจากตลาดชุมชน

การพัฒนาผลิตภัณฑ์เข้าสู่ตลาด เกิดมูลค่ารายได้รวมที่เกิดขึ้นในตลาดแต่ละแห่ง ดังนี้

- 1) Shopee จำนวน 370,000 บาท
- 2) Facebook Marketplace จำนวน 170,000 บาท

- 3) Central ลำปาง จำนวน 37,234 บาท
- 4) งานฤดูหนาวลำปางปี พ.ศ. 2567 จำนวน 70,000 บาท
- 5) ตลาดเกษตรกร จำนวน 144,000 บาท

6. ผลลัพธ์เชิงเศรษฐกิจครัวเรือนของครัวเรือนยากจน

- 1) ครัวเรือนคนจนที่เข้าร่วม 48 ครัวเรือน
- 2) มูลค่าการลงทุนรวม 315,000 บาท
- 3) ต้นทุนเฉลี่ยต่อครัวเรือน/ปี 56,278 บาท
- 4) รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือน/ปี 12,261 บาท

จากผลการดำเนินงานพัฒนาศักยภาพนักบริหารจัดการเชิงพื้นที่ (ADM) ที่ผ่านมาจะพบว่า โครงการวิจัยได้มีการเตรียมพร้อม ADM ในการทำงานร่วมกับชุมชนจนปรากฏเป็นผลงานเชิงประจักษ์ ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งเป็นกระบวนการเตรียมตัวของโครงการวิจัยที่จะนำไปสู่การปิดตัวลง (Exist Strategy) ในปี พ.ศ. 2570 โดยได้วางบทบาทของ ADM ในอนาคตไว้ดังนี้ (1) ทำหน้าที่เป็นคนกลางเชื่อมประสานงานพัฒนา (Development Broker) กับกลุ่ม องค์กร ผู้นำชุมชนท้องถิ่นท้องที่และภาคีเครือข่าย (2) ADM จะทำหน้าที่ในการสร้างกลไกที่สามารถยกระดับศักยภาพของชุมชนให้สามารถบริหารจัดการเองได้ (3) ทำหน้าที่ในการขยายการสร้างผู้นำรุ่นใหม่ด้านงานพัฒนาเพื่อความยั่งยืนในระยะยาวของจังหวัดลำปาง

สำหรับระยะเวลาในปีพ.ศ. 2568 ได้มีแผนในการนำหลักสูตรและเครื่องมือ ADM ไปใช้กับการบ่มเพาะกลุ่ม Young Smart Farmer (YSF) และกลุ่ม Smart Farmer (SF) ของจังหวัดลำปาง โดยการดำเนินงานนี้ ได้ร่วมมือสำนักงานเกษตรจังหวัดลำปาง ซึ่งในขั้นต้นได้มีการหารือและตกลงเบื้องต้นแล้วสำหรับการทำงานเชิงการบูรณาการร่วมกัน โดยมีเป้าหมายคือ การเข้าไปหนุนเสริมขยายฐานกลุ่มผู้นำรุ่นใหม่ในภาคการเกษตรของจังหวัดลำปาง จะเห็นได้ว่า ADM ไม่ใช่เพียงกลไกการแก้ปัญหาความยากจน แต่เป็นเครื่องมือสร้างความเข้มแข็งของระบบเกษตรกรรมและเศรษฐกิจฐานรากของจังหวัดลำปาง

5.2 การพัฒนาตลาดมหาวิทยาลัยแก่น และ การส่งเสริมผู้ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคม (SE)

ศูนย์บ่มเพาะผู้ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Entrepreneur)

การดำเนินงานที่มหาวิทยาลัยทำหน้าที่ในการหนุนเสริม ยุกระดับประเด็นการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากผ่านโมเดลแก่น บูรณาการความร่วมมือด้านการวิจัย งานบริการวิชาการ เพื่อยกระดับความสามารถของ ครัวเรือนคนจนเป้าหมายและกลุ่มผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ โดยมีมหาวิทยาลัยทำหน้าที่ในการเป็นที่เลี้ยง (mentor) ผู้ถ่ายทอด ให้ความรู้ (knowledge provider) และเป็นผู้ประสานงานเครือข่ายความร่วมมือกับผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญด้านวิสาหกิจเพื่อสังคมมาหนุนเสริมการทำงานช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ของพื้นที่ผ่านการวิเคราะห์บริบทชุมชน หรือทุนทางกายภาพ เพื่อนำมายกระดับศักยภาพให้กับคนในพื้นที่ โดยได้มีวิธีการทำงาน ดังนี้

1. การพัฒนาองค์ความรู้ วิจัยและนวัตกรรม เพื่อถ่ายทอดลงสู่ชุมชน โดยการวิเคราะห์ศักยภาพ ความรู้ ความสามารถ ทักษะของกลุ่มเป้าหมาย ทุนทางสังคม เช่นการส่งเสริมการรวมกลุ่มอาชีพ และทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่นผสมผสานกับการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ร่วมกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรท้องถิ่น การจัดการวัสดุเหลือทิ้งจากไฟ การคิดสูตรสารปรับปรุงดินจากน้ำหมักไบโอเกรดิน เพื่อสนับสนุนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ หรือสินค้าชุมชนที่มีอัตลักษณ์เฉพาะถิ่น เป็นต้น

2. สร้างระบบนิเวศการทำงานแก่ใจ (Ecosystem) ในมหาวิทยาลัย โดยการสร้างกระบวนการเรียนรู้ พัฒนาศักยภาพของนักวิจัย อาจารย์ เจ้าหน้าที่สายสนับสนุนงาน และทีมนักวิจัยกลุ่มคนรุ่นใหม่ ในการจัดฝึกอบรมด้านการเงิน บัญชี และการตลาด โดยการเชิญบุคลากรด้านการเงิน การคลังของมหาวิทยาลัยให้ ความรู้ด้านการเบิกจ่ายในกิจกรรมโครงการวิจัย และเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ (คุณมนตรี จงวิเศษ) กรรมการผู้จัดการ บริษัทประชารัฐรักสามัคคี นครราชสีมา (วิสาหกิจเพื่อสังคม) จำกัด มาฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการ พัฒนาและส่งเสริมผู้ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคม และสนับสนุนให้เกิดศูนย์บ่มเพาะองค์ความรู้สู่การสร้าง กลไกปฏิบัติการแก้ไขปัญหาความยากจน ให้แก่นักวิจัย อาจารย์ เจ้าหน้าที่ และกลุ่มผู้ประกอบการที่ให้ความ สนใจในประเด็นดังกล่าว เมื่อวันที่ 4 มิถุนายน 2568 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อ การบ่มเพาะผู้ประกอบการรุ่นใหม่ของชุมชนในพื้นที่ความรับผิดชอบของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี คือ จังหวัดลำปาง และจังหวัดลำพูน

3. การเชื่อมโยงเครือข่ายและตลาด โดยมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีได้มีแผนการดำเนินงานการ เชื่อมโยงเครือข่ายและตลาดในการมุ่งส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากให้กับชุมชน โดยการประสานความร่วมมือ ระหว่างอาจารย์ นักวิจัย กับหน่วยงานภาครัฐ เช่น อบต. พัฒนาชุมชน ธกส. และกลุ่มผู้ประกอบการวิสาหกิจ ชุมชน ในการยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชน และการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนจากโครงการวิจัย โครงการบริการ วิชาการ รวมถึงการเผยแพร่ผลการดำเนินงาน ที่ผ่านมามีการดำเนินงานใช้วิธีการเผยแพร่หลากหลายช่องทาง เช่น เวทีการประชุมระดับพื้นที่หมู่บ้าน ตำบล และจังหวัด การจัดงานอีเวนต์นำเสนอผลผลิตหรือผลิตภัณฑ์ จากโครงการวิจัยแก่ใจ เช่น การทำตลาดแก่ใจในรูปแบบออนไลน์ ตลาดแก่ใจระดับจังหวัด ซึ่งตลาดแก่ใจ ระดับจังหวัดได้บูรณาการกับพันธกิจของมหาวิทยาลัยในงาน “มหกรรมรวมพลังราชภัฏลำปาง จำหน่าย ผลิตภัณฑ์ชุมชน” ภายใต้โครงการยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 โครงการเพิ่มศักยภาพชุมชน Soft Power บนฐานอัตลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และโครงการ สร้างกลไกความร่วมมือแบบบูรณาการเพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ขจัดความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคม และการเสวนา “การแก้ปัญหาความยากจน” ณ ลานชั้น 1 ศูนย์การค้าเซ็นทรัลลำปาง โดยการจัดงานมี วัตถุประสงค์เพื่อจัดแสดงผลงานจากการดำเนินโครงการที่มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีได้เข้าไปพัฒนาและ ยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ พัฒนาช่องทางการจัดจำหน่าย เพื่อสร้างอาชีพ สร้างรายได้ ลดปัญหาความ ยากจน และสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนจังหวัดลำปาง ครอบคลุมพื้นที่ชุมชนในจังหวัดลำปางและจังหวัด ลำพูน ทั้งนี้มีภาคีเครือข่ายเข้าร่วมงาน ภาคีเครือข่าย 127 แห่ง มีจำนวนผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ได้รับการยกระดับ และพัฒนาจำนวน 58 ผลิตภัณฑ์ และการเผยแพร่การดำเนินงานด้วยวิธีการการจัดทำสื่อ เช่น คลิปวิดีโอ เพจ ลำปางแก่ใจ ยูทูบ

การพัฒนาและส่งเสริมผู้ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคม

การพัฒนาและส่งเสริมผู้ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise) เป็นกลไกหนึ่งในการ ขับเคลื่อนการดำเนินงานเพื่อการแก้ไขปัญหาความยากจน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้มีความรู้เกี่ยวกับวิสาหกิจ เพื่อสังคม สิทธิประโยชน์ในการเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม เช่น ด้านการเงิน ด้านภาษี ด้านการส่งเสริมความรู้ ผลิตภัณฑ์ ด้านนวัตกรรม ด้านเทคโนโลยี และการสนับสนุนด้านต่าง ๆ เป็นต้น

การพัฒนาและส่งเสริมผู้ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคมในครั้งนี้มีกลุ่มเป้าหมายคือผู้ประกอบการ ในชุมชนเป้าหมาย นักวิจัย นักจัดการงานวิจัยเชิงพื้นที่ (Area Research Manager) นักจัดการงานพัฒนา เชิงพื้นที่ (Area Development Manager) ระดับท้องถิ่น ระดับอำเภอและระดับจังหวัด กลุ่มคนรุ่นใหม่ (Young Smart Farmers) เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้เห็นแนวทางในการเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคม การจดแจ้งเป็นกิจการเพื่อสังคม ความแตกต่างของวิสาหกิจเพื่อสังคมกับกลุ่มกิจการเพื่อสังคม ตลอดจน

สร้างแรงบันดาลใจในการเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมหรือการประกอบธุรกิจเพื่อสังคม รวมถึงบทบาทของมหาวิทยาลัยสู่การเป็นมหาวิทยาลัยเพื่อสังคมตามพันธกิจของมหาวิทยาลัยกลุ่ม 3 ว่ามีวิธีการในการขับเคลื่อนอย่างไร และมหาวิทยาลัยจะขับเคลื่อนเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสังคมได้ด้วยวิธีการใด

การพัฒนาและส่งเสริมผู้ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคมในครั้งนี้ได้รับเกียรติจากท่านวิทยากร 2 ท่าน ได้แก่ คุณมนตรี จงวิเศษ กรรมการผู้จัดการบริษัทประชารัฐรักสามัคคี นครราชสีมา (วิสาหกิจเพื่อสังคม) จำกัด และคุณประทุม จิณเสน กรรมการวิสาหกิจชุมชนศูนย์กระจายสินค้านวัตกรรมเกษตรปลอดภัย และผู้บริหารศูนย์กระจายสินค้านาน มาเป็นวิทยากรให้ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานของวิสาหกิจเพื่อสังคม ปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินงาน เทคนิคในการดำเนินงาน การสร้างเครือข่ายทางธุรกิจ ฯลฯ รวมถึงร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการดำเนินงานวิสาหกิจเพื่อสังคม ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการสร้างความสำเร็จของวิสาหกิจเพื่อสังคม การเตรียมความพร้อมและวิธีการในการจดทะเบียนเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคม การจดทะเบียนเป็นกลุ่มกิจการเพื่อสังคม ฯลฯ รวมถึงสร้างแรงบันดาลใจแก่ผู้ประกอบการและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคม ซึ่งวิทยากรยินดีเป็นพี่เลี้ยงในการให้คำแนะนำในการดำเนินงาน นอกจากนี้ยังให้แนวทางการขับเคลื่อนการดำเนินงานแก่มหาวิทยาลัยในการเป็นมหาวิทยาลัยเพื่อสังคมที่พร้อมเป็นศูนย์กลางในการขับเคลื่อนสังคม

หลักจากการพัฒนาและส่งเสริมผู้ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคม พบว่ามีผู้ประกอบการ นักจัดการงานวิจัยเชิงพื้นที่ (Area Research Manager) นักจัดการงานพัฒนาเชิงพื้นที่ (Area Development Manager) และกลุ่มคนรุ่นใหม่ (Young Smart Farmers) มีความสนใจในการเข้าสู่การเป็นกลุ่มกิจการเพื่อสังคม หรือวิสาหกิจเพื่อสังคม เนื่องจากการดำเนินงานในปัจจุบันดำเนินงานร่วมกับชุมชน เครือข่ายชุมชน และมีเป้าหมายเพื่อชุมชนและสังคมอยู่แล้ว รวมถึงเล็งเห็นสิทธิประโยชน์ การส่งเสริมสนับสนุนที่จะได้รับเพื่อพัฒนาชุมชนและเครือข่ายชุมชน ดังนั้นจึงต้องการต่อยอดในการดำเนินงานเพื่อขับเคลื่อนสังคม โดยเริ่มจากการจดทะเบียนเป็นกลุ่มกิจการเพื่อสังคม และจดทะเบียนเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคมในอนาคต

5.3 การจัดตั้งกองทุนระดับจังหวัดเพื่อช่วยเหลือคนยากจน

ผลจากการดำเนินงานจัดกิจกรรมระดมทุนเพื่อจัดตั้งกองทุนช่วยเหลือคนยากจนภายใต้โครงการการสร้างกลไกความร่วมมือแบบบูรณาการเพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์จัดความยากจน และสร้างโอกาสทางสังคมของจังหวัดลำปางปีพ.ศ.2567 เพื่อช่วยเหลือ “กลุ่มครัวเรือนยากจน” “สร้างโอกาสทางสังคม” ให้คนจนมีโอกาสได้หลุดพ้นจากความยากจนตามแนวคิดความเชื่อ “บุญนำทาง” ซึ่งเจ้าคณะจังหวัดลำปาง 2 นิภายหลัง คือ พระจินดารัตนาภรณ์ (เสริม กตกิจใจ ป.ธ.4) เจ้าคณะจังหวัดลำปาง เจ้าอาวาสวัดพระแก้วดอนเต้าสุชาดาราม พระอารามหลวง (ฝ่ายมหานิกาย) และพระวิสุทธีวชิรวิมล (ชายแดน สีลสุโท) เจ้าคณะจังหวัดลำปาง (ธ) เจ้าอาวาสวัดสามัคคีบุญญาราม (วัดศรีสุบรรพต) (ฝ่ายธรรมยุติกนิกาย) ได้ให้เมตตาเข้าร่วมประชุมเพื่อหารือถึงแนวทางการช่วยเหลือคนจนในวันที่ 11 มีนาคม 2568 ณ วัดพระแก้วดอนเต้าสุชาดาราม

ภาพที่ 4.29 เจ้าคณะจังหวัดลำปาง 2 นิายหลัก (มหานิกายและธรรมยุติกนิกาย)

ภาพที่ 4.30 นักวิจัยนำเสนอข้อมูลกลุ่มครัวเรือนยากจนภายใต้โครงการวิจัยแก้จน

หลังจากการประชุมหารือถึงแนวทางการทำงานดังกล่าวนำมาสู่ข้อสรุปร่วมกันถึงรูปแบบในการช่วยเหลือคนจนโดยการระดมทุนด้วยกิจกรรมการ “ทอดผ้าป่าสามัคคี” โดยมีกำหนดให้คณะสงฆ์จังหวัดลำปางทั้งจังหวัดมีบทบาทสำคัญในการเป็นศูนย์รวมจิตใจของญาติโยมในการสนับสนุนให้เกิดการร่วมกันระดมทุนครั้งนี้ ฉะนั้น จึงกำหนดให้มีการประชุมเพื่อหาแนวทางการระดมทุนในการจัดตั้งกองทุนช่วยเหลือคนยากจนในภาพรวมทั้งจังหวัดลำปาง และเพื่อขอความอนุเคราะห์และกระจายข่าวสารประชาสัมพันธ์การระดมทุนในวันที่ 14 พฤษภาคม 2568 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

ภาพที่ 4.31 การประชุมเพื่อหาแนวทางการระดมทุนจัดตั้งกองทุนช่วยเหลือคนยากจนจังหวัดลำปาง

ภาพที่ 4.32 ทีมวิจัยนำเสนอข้อมูลกลุ่มครัวเรือนยากจนภายใต้โครงการวิจัยแก้จนลำปาง

ผลที่ได้รับจากการประชุมดังกล่าวนำไปสู่กระบวนการสำคัญในการระดมทุนเพื่อช่วยเหลือคนยากจน คือ การใช้รูปแบบการระดมทุนการบริจาคจากบุคคลหรือองค์กร โดยมีพระสงฆ์เป็น “ศูนย์รวมจิตใจ” ในการสื่อสารเพื่อขอรับบริจาคผ่านการบริหารจัดการเชิงโครงสร้างการปกครองของคณะสงฆ์ในระดับเจ้าคณะ จังหวัด ไปยังเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล และเจ้าอาวาส ได้ช่วยประชาสัมพันธ์และส่งเสริมของทำบุญผ้าป่า จำนวน 13 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองลำปาง อำเภอแม่เมาะ อำเภอเกาะคา อำเภอเสริมงาม อำเภोगาว อำเภอแจ้ห่ม อำเภอวังเหนือ อำเภอเถิน อำเภอแม่พริก อำเภอแม่ทะ อำเภอสบปราบ อำเภอห้างฉัตร และ อำเภอเมืองปาน นอกจากนี้ยังมีการระดมทุนออนไลน์ (Online Campaigns) ผ่านเว็บไซต์ขององค์กร รวมไปถึงแพลตฟอร์ม เฟซบุ๊กของมหาวิทยาลัย และสื่อมวลชนจังหวัดลำปาง เพื่อจัดกิจกรรมการทอดผ้าป่าสามัคคี เพื่อระดมทุนช่วยเหลือคนจนจังหวัดลำปาง โดยกำหนดจัดกิจกรรมในวันที่ 26 มิถุนายน 2568 เป็นวันทอด ถวาย ณ วัดพระแก้วดอนเต้าสุชาดาราม อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง

ภาพที่ 4.33 กิจกรรมระดมทุน “ผ้าป่าสามัคคี” เพื่อจัดตั้งกองทุนช่วยเหลือคนจนจังหวัดลำปาง ณ วัดพระแก้วดอนเต้าสุชาดาราม

จากการระดมทุนเพื่อช่วยเหลือคนยากจนจังหวัดลำปางผ่านกิจกรรมการทอดผ้าป่าครั้งนี้พบว่ายอดบริจาคเงินเพื่อช่วยเหลือคนยากจนรวมทั้งสิ้น 201,435 บาท (สรุปยอด ณ วันที่ 26 มิถุนายน 2568) สะท้อนให้เห็นว่าการสื่อสารเชิงกลยุทธ์ (Strategic Communication) คือ การวางแผนและดำเนินการสื่อสารโดยการนำแนวคิด “บุญนำทาง” เป็นแนวทางที่สามารถพัฒนาไปสู่การจัดตั้งกองทุนเพื่อช่วยเหลือคนยากจนจังหวัดลำปาง ภายใต้โครงการสร้างกลไกความร่วมมือแบบบูรณาการเพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ขจัดความยากจน และสร้างโอกาสทางสังคมของจังหวัดลำปางปีพ.ศ. 2567 ได้อย่างเป็นรูปธรรม

การเตรียมถอนตัว (Exit Strategy) หลังโครงการวิจัยได้สิ้นสุดลงในปีพ.ศ. 2570 ทั้งนี้ได้มีการวางแผนถึงแนวทางในการบริหารจัดการทุนที่ได้จากการระดมทุนเพื่อจัดตั้งกองทุนช่วยเหลือคนจนจังหวัดลำปางในอนาคต เมื่อมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางสิ้นสุดบทบาทในฐานะผู้ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ โดยหน่วยบริหารจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) ในปีพ.ศ. 2570 นั้น จะต้องมีความหน่วยงานหรือองค์กรเป็นผู้สานต่อกองทุนนี้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อคนจนกลุ่มเป้าหมาย ทีมวิจัยได้ประสานความร่วมมือกับมูลนิธิชุมชนลำปางเป็นผู้ดูแลกองทุนเพื่อสานต่อเจตนารมณ์ในการช่วยเหลือคนจนลำปางต่อไป โดยมูลนิธิชุมชนลำปาง ได้ก่อตั้งโดยการสนับสนุนของ สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา (LDI) เมื่อปี พ.ศ. 2542 นิยามของมูลนิธิชุมชนลำปาง คือ “เป็นองค์กรทุนที่ยั่งยืนซึ่งได้มาจากการระดมทุน ทุนในชุมชนท้องถิ่นและผู้ที่มีจิตศรัทธาต่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น มีบทบาทหน้าที่ให้ทุนสนับสนุนกิจกรรมสาธารณประโยชน์และพลเมืองที่ทำงานช่วยเหลือสังคม เพื่อสร้างเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นเสมือนสะพานเชื่อมโอกาสให้คนรวยน้ำใจได้ช่วยเหลือสังคม” มีหลักคิดในการทำงานที่เป็นเอกลักษณ์คือ 1) การก่อตั้งขึ้นมาโดยมีกลุ่มแกนนำจาก 3 ภาคส่วน คือ ภาครัฐ ภาคประชาชน/ประชาสังคม และภาคธุรกิจ 2) มูลนิธิชุมชนลำปางมีพันธกิจสำคัญประการหนึ่งคือ การระดมทุนจากที่ต่างๆ หรือการขอรับสนับสนุนทุนจากแหล่งทุน เพื่อนำมาช่วยเหลือในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนทุกช่วงวัยในพื้นที่จังหวัดลำปาง และ3) กระจายทุนที่หามาได้ผ่านกิจกรรม โครงการที่มองว่าเป็นประเด็นปัญหาร่วมของพื้นที่ เพื่อนำไปปฏิบัติการแก้ไขปัญหานั้นๆ ร่วมกับภาคีเครือข่ายความร่วมมือ บทบาทที่สำคัญของ

มูลนิธิชุมชนลำปาง คือ 1) การรวบรวมทรัพยากรบุคคล เงิน วัสดุ สิ่งของและทรัพยากรต่างๆ เพื่อนำมาทำประโยชน์ให้กับชุมชน ท้องถิ่น ท้องที่ 2) แบ่งปันพื้นที่เพื่อสร้างโอกาส ให้คนลำปางได้เข้ามาร่วมด้วยช่วยกันในการดูแล ช่วยเหลือสังคมตามประเด็น และศักยภาพที่ตนเองสามารถช่วยได้ในรูปแบบของอาสาสมัครเพื่อสังคม (Volunteer) และ 3) การระดมทุน และการกระจายทุนด้วยวิธีการที่หลากหลาย เพื่อนำไปช่วยเหลือยกระดับพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนทุกช่วงวัย **หลักการทำงานของมูลนิธิชุมชนลำปาง** คือ 1) หนุนเสริมความสามารถและสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนท้องถิ่น 2) ศึกษาเรียนรู้เพื่อทำความเข้าใจชุมชนและสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงทั้งเชิงประเด็นและเชิงพื้นที่เพื่อประสานความร่วมมือในการช่วยเหลือ 3) เป็นพื้นที่สร้างโอกาสสำหรับการพบปะ แลกเปลี่ยนเรียนรู้และการระดมความคิดเห็นในการขับเคลื่อนประเด็นต่างๆ ของพื้นที่ 4) สร้างพันธมิตรให้ท้องถิ่นและหุ้นส่วนทางสังคมในการดูแล เกื้อกูลกัน 5) สร้างสมดุลและยอมรับในความแตกต่าง หลากหลายด้วยแนวคิดอาสาสมัครเพื่อสังคม (Volunteer) 6) สร้างระบบการระดมทุนและการกระจายทุนที่ตอบสนองความต้องการแท้จริงของชุมชนท้องถิ่น 7) สร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มให้กับชุมชนท้องถิ่น และการส่งเสริมการใช้เพื่อสาธารณะประโยชน์ 8) เผยแพร่และแลกเปลี่ยนบทเรียนการทำงานร่วมกัน 9) ดำเนินการด้วยความโปร่งใสและมีประสิทธิภาพด้วยความรับผิดชอบต่อชุมชน และ 10) สร้างสมดุลให้กับแหล่งทุนและทุนทางสังคมในการดูแลช่วยเหลือสังคม จะเห็นได้ว่ากิจกรรมการระดมทุนที่ได้ดำเนินการนี้มีเป้าหมายชัดเจนต่อการวางแผนเชิงยุทธศาสตร์จัดความยากจนของจังหวัดลำปางในอนาคต และวางแผนเพื่อเตรียมการถอนตัว (Exit Strategy) หลังโครงการวิจัยได้สิ้นสุดลงในปีพ.ศ. 2570 หากแต่อุดมการณ์และการดำเนินงานเพื่อช่วยเหลือคนจนยังคงอยู่ต่อไปตามเจตนารมณ์ของ บพท.

5.4 การป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้ง “โครงการธนาคารน้ำใต้ดิน” และอุกทภัยน้ำท่วม

บทบาทมหาวิทยาลัยกับการจัดการความเสี่ยงภัยแล้ง “โครงการจัดทำธนาคารน้ำใต้ดิน” เป็นกิจกรรม บูรณาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยด้านการเกษตรในช่วงฤดูแล้งด้วย “นวัตกรรมน้ำใต้ดิน” พื้นที่บ้านล้อง หมู่ 2 ตำบลหนองหล่ม อำเภอลำดวน จังหวัดลำปาง ที่ประสบปัญหาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศโลกเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบและสร้างความเสียหายต่อระบบนิเวศและการดำรงชีพของกลุ่มเกษตรกร โดยการดำเนินการดังกล่าวได้มีการบูรณาการเข้ากับการเรียนการสอน การวิจัยภายใต้โครงการวิจัยแก่น และบริการวิชาการของนักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืน ซึ่งเป็นกระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่การปฏิบัติการแก้ไขในสถานการณ์จริง ตามพันธกิจของมหาวิทยาลัยในฐานะที่เป็นมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น

ผลการดำเนินงาน

จากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลกลุ่มครัวเรือนยากจนโดย ADM อำเภอลำดวน จังหวัดลำปาง ผู้นำชุมชนได้สะท้อนข้อมูลว่าพื้นที่อำเภอลำดวนจากข้อมูลพื้นที่เสี่ยงภัยแล้งจากศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้งด้านการเกษตรจังหวัดลำปาง พบว่า อำเภอลำดวนอยู่ในพื้นที่สีแดงซึ่งเป็นพื้นที่เสี่ยงภัยแล้งสูงด้านการเกษตร และสอดคล้องกับข้อมูลของแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองหล่ม พบปัญหาเรื่องน้ำในฤดูฝนเกิดปัญหาน้ำป่าไหลหลากส่งผลกระทบต่อโครงสร้างพื้นฐาน ที่อยู่อาศัย และพื้นที่การเกษตรของประชาชนในพื้นที่ ส่วนฤดูแล้งประชาชนประสบปัญหาขาดแคลนน้ำใช้และน้ำเพื่อการเกษตร โดยองค์การบริหารส่วนตำบลได้บรรจุการพัฒนาแหล่งน้ำไว้ในแผนพัฒนาท้องถิ่น 5 ปี (2566-2570) เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว ทีมวิจัยได้นำเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองหล่ม และผู้นำชุมชนไปศึกษาดูงานพื้นที่ประสบผลสำเร็จด้านการจัดการน้ำด้วยนวัตกรรมธนาคารน้ำใต้ดินที่บ้านมั่นคง ตำบลแม่ปะ อำเภอสอด จังหวัดตาก ซึ่งเป็นพื้นที่ต้นแบบของหน่วยทหารพัฒนาที่ 33 และเป็นภาคีใหม่ของการดำเนินงานวิจัยปีพ.

ศ.2567 เดิมบ้านมั่นคงเป็นพื้นที่แห้งแล้งไม่สามารถทำการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ได้ ผลจากการทำธนาคารน้ำใต้ดินทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนสภาพของพื้นที่โดยปัจจุบันเกษตรกรมีน้ำไว้ใช้เพื่อการเพาะปลูกได้ตลอดปี

ผลจากการไปศึกษาดูงานพบว่า ผู้นำชุมชนและเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองหล่มได้นำเสนอข้อมูลจากการศึกษาดูงานมาพูดคุยกันต่อในที่ประชุมประจำเดือนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองหล่ม เพื่อพิจารณาพื้นที่สำหรับทดลองทำธนาคารน้ำใต้ดิน โดยที่ประชุมมีมติให้ใช้พื้นที่สาธารณะของบ้านล่อง หมู่ 2 ซึ่งมีเนื้อที่กว่า 30 ไร่ บริเวณดังกล่าวเป็นเส้นทางน้ำผ่าน และมีสระที่ไม่สามารถกักเก็บน้ำและใช้ประโยชน์อื่นได้ และในวันที่ 19 กันยายน 2567 นายองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหล่ม กำนัน ผู้นำชุมชน และชาวบ้านได้สำรวจพื้นที่ ร่วมกับเจ้าหน้าที่หน่วย นพค. 33 เพื่อหาเส้นทางน้ำ กำหนดจุดที่จะทำธนาคารน้ำใต้ดินที่บ้านล่อง หมู่ 2 และวันที่ 20-21 กันยายน 2567 เจ้าหน้าที่หน่วย นพค. 33 ได้ลงมาช่วยบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับหลักการธนาคารน้ำใต้ดิน สาธิตวิธีการทำ และให้ชาวบ้านได้มีส่วนร่วมในการทำธนาคารน้ำใต้ดิน รวมทั้งสิ้น 6 จุด เนื่องจากชุมชนมีความต้องการให้พื้นที่มีน้ำเพียงพอสำหรับการเกษตรและการประกอบอาชีพอื่น เช่น เลี้ยงปลา ปลูกผัก เพื่อเสริมรายได้ให้แก่ครัวเรือนยากจน และประชาชนในพื้นที่ดังกล่าว และจะใช้เป็นแปลงกลางสำหรับการดำเนินกิจกรรมปลูกพืชสมุนไพร ภายใต้โครงการวิจัยแก้จน โดยปัจจุบันนายองค์การบริหารส่วนตำบล ได้รับแนวคิดนี้ไปดำเนินการต่อ โดยจะช่วยสนับสนุนการขุดลอกสระน้ำในบริเวณพื้นที่ดังกล่าว และจะดำเนินการบรรจุโครงการเพื่อหนุนเสริมช่วยเหลือการทำเกษตรแปลงรวมไว้ในแผนของ อบต.ต่อไป

ภาพที่ 4.34 การศึกษาดูงานการจัดการน้ำด้วยนวัตกรรมธนาคารน้ำใต้ดินและการจัดสรรพื้นที่เพาะปลูกให้แก่เกษตรกรบ้านมั่นคง และ การศึกษาดูงานนวัตกรรมน้ำใต้ดิน นพค. 33

ภาพที่ 4.35 การสำรวจพื้นที่และการจัดทำธนาคารน้ำใต้ดิน
ณ พื้นที่บ้านล้อง หมู่ที่ 2 ตำบลหนองหล่ม อำเภอน้ำหนาว จังหวัดลำปาง

● บทบาทมหาวิทยาลัยกับการช่วยเหลือกรณีอุทกภัยน้ำท่วม

จากสถานการณ์ภัยพิบัติน้ำท่วมในเดือนสิงหาคม - เดือนตุลาคม 2567 เกิดน้ำท่วมในจังหวัดลำปาง หลายพื้นที่ประกอบด้วย ตำบลวังแก้ว อำเภอเหนือ ตำบลแม่มอก อำเภอเถิน และตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง ลำปาง สร้างความเดือดร้อนให้แก่พี่น้องประชาชนเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบาง ได้แก่ ผู้สูงอายุ ผู้พิการ และคนยากจนภายใต้โครงการวิจัยการสร้างกลไกความร่วมมือแบบบูรณาการเพื่อขับเคลื่อน ยุทธศาสตร์จัดการความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคมของจังหวัดลำปาง บทบาทสำคัญในการช่วยเหลือจาก สถานการณ์ ที่เกิดขึ้น มีกระบวนการช่วยเหลือดังนี้

1. การค้นหาและช่วยเหลือผู้ที่ติดค้างอยู่ในพื้นที่ประสบภัย เนื่องด้วยประชาชนในพื้นที่ล้นวน ประสบปัญหาและมีความจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องได้รับความช่วยเหลือทั้งพื้นที่ โครงการพิจารณาว่าควรช่วยเหลือตามศักยภาพให้ได้มากที่สุด
2. การให้ความช่วยเหลือเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนเบื้องต้น ด้วยการส่งมอบสิ่งของที่ จำเป็นในการดำรงชีพ ทั้งสิ่งของอุปโภคและบริโภคแก่ผู้ประสบภัย

3. การประสานส่งต่อเพื่อให้ได้รับความช่วยเหลือ ในบางพื้นที่ที่ไม่สามารถเข้าไปได้เนื่องจากสถานการณ์ไม่ปลอดภัยใช้วิธีการประสานไปยังสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (ปภ.) ในระดับอำเภอที่ได้รับผลกระทบ เพื่อส่งมอบสิ่งของแก่ผู้ประสบภัย

4. การช่วยเหลือในระยะหลังเกิดอุทกภัยเป็นการช่วยเหลือ เพื่อฟื้นฟูสภาพจิตใจ เข้าช่วยฟื้นฟูชุมชนที่ประสบอุทกภัย ร่วมทำความสะอาดบ้านเรือนและถนนสาธารณะ

ภาพที่ 4.36 การช่วยเหลือจากสถานการณ์ภัยพิบัติน้ำท่วมในเดือนสิงหาคม - เดือนตุลาคม 2566

นอกจากพื้นที่จังหวัดลำปาง ยังได้ช่วยเหลือพื้นที่จังหวัดแพร่ ด้วยการส่งมอบสิ่งของที่จำเป็นในการดำรงชีพ ทั้งสิ่งของอุปโภคและบริโภคแก่ผู้ประสบภัย ช่วยฟื้นฟูชุมชนที่ประสบอุทกภัย ร่วมทำความสะอาดบ้านเรือนและถนนสาธารณะ

5.5 ยุทธศาสตร์การจัดความยากจนระดับจังหวัด

การพัฒนาและยกระดับแนวทางการบูรณาการบริหารจัดการในพื้นที่ (Provincial Platform) เชื่อมโยงเชิงระบบและความสัมพันธ์การขับเคลื่อนเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่จังหวัดลำปางสู่ยุทธศาสตร์ของจังหวัด ได้ดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย พัฒนาสังคมความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดลำปาง พัฒนาชุมชนจังหวัดลำปาง สาธารณสุขอำเภอ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดลำปาง รวมถึง ผู้นำท้องที่ ท้องถิ่น และผู้นำชุมชนอื่น ๆ ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อาสาพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และสมาชิกสภาองค์กรชุมชน โดยมีเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย (1) แบบฟอร์มประเด็นการประชุมในระดับต่าง ๆ (2) เอกสารเครื่องมือการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ และแผนปฏิบัติการโครงการแก้ไขปัญหาคความยากจนโดยมีจุดมุ่งหมายร่วมกัน และ (3) การประชุมเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม เป็นเครื่องมือในการแสดงความคิดเห็นให้ข้อมูลร่วมกันของหน่วยงานภาคีเครือข่าย ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อนำไปสู่การทำงานเชิงบูรณาการอย่างเป็นรูปธรรม และการดำเนินการเชิงยุทธศาสตร์ระดับจังหวัดจากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์ทั้งจากข้อมูลการประชุมในระดับต่าง ๆ รวมทั้งข้อมูลจากการประมวลผลของระบบ และระบบสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ (Decision Support System : DSS) โดยนำมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสรุปผลเป็นความเรียงบรรยายเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) นอกจากนี้ข้อมูลที่ได้จากการสร้างกลไกการทำงานร่วมกัน การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ การวางแผนดำเนินงานโครงการ ได้นำมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตาม

แนวทางการดำเนินงานยุทธศาสตร์ ทั้งการวางแผน การนำแผนงานไปปฏิบัติ การติดตามและประเมินผล เพื่อให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมในการดำเนินงาน

การดำเนินงานในภาพรวมของโครงการวิจัยได้มีการเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์จังหวัด โดยจำแนกตาม Operation Model (OM) ดังนี้ (1) โครงการการจัดความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิตด้วยเทคโนโลยี และนวัตกรรมตามแนวทางจักรวาลไผ่ (2) โครงการพัฒนาและยกระดับห่วงโซ่คุณค่าสมุนไพรพื้นถิ่นสู่การบริการ การแพทย์แผนไทยและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และ (3) กิจกรรมการหนุนเสริมเพื่อการขับเคลื่อนโมเดลแก้ ใจ (โครงการต่อเนื่องปี 2566) ทั้งนี้ จังหวัดลำปางได้กำหนดประเด็นการพัฒนาจังหวัดออกเป็น 5 ประเด็น ได้แก่

ประเด็นที่ 1 การพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตเสริมสร้างความมั่นคงปลอดภัยเพื่อสังคมและ คุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน

ประเด็นที่ 2 ส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจของจังหวัด

ประเด็นที่ 3 ยกระดับหัตถอุตสาหกรรม อุตสาหกรรม บนพื้นฐานของเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์

ประเด็นที่ 4 การพัฒนาเกษตรเชิงคุณภาพ เกษตรแปรรูปมูลค่าสูงด้วยนวัตกรรมและเทคโนโลยี

ประเด็นที่ 5 การอนุรักษ์ ป่าไม้ และบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่าง ยั่งยืน

จากการวิเคราะห์ผลการดำเนินงานของแต่ละ OM ที่เชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์จังหวัด พบว่าแต่ละ OM มีการดำเนินงานที่เชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์จังหวัดครอบคลุมทั้ง 5 ประเด็น รายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.43 การเชื่อมโยงยุทธศาสตร์จังหวัดของโครงการการจัดความยากจน และยกระดับคุณภาพชีวิตด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมตามแนวทางจักรวาลไผ่

ชื่อโครงการ/กิจกรรม	การเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์จังหวัด	ร้อยละ
การจัดความยากจนและยกระดับ คุณภาพชีวิตด้วยเทคโนโลยีและ นวัตกรรมตามแนวทางจักรวาลไผ่	การพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตเสริมสร้างความมั่นคงปลอดภัย เพื่อสังคมและคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน	76.55
	การอนุรักษ์ป่าไม้และบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน	74.72
	การพัฒนาเกษตรเชิงคุณภาพเกษตรแปรรูปมูลค่าสูงด้วยนวัตกรรม และเทคโนโลยี	74.47
	ส่งเสริมอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจของจังหวัด	63.55
	ยกระดับหัตถอุตสาหกรรมบนพื้นฐานของเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์	55.46

ตารางที่ 4.44 การเชื่อมโยงยุทธศาสตร์จังหวัดของโครงการการพัฒนาและยกระดับห่วงโซ่คุณค่า สมุนไพรพื้นถิ่นสู่การบริการการแพทย์แผนไทยและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

ชื่อโครงการ/กิจกรรม	การเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์จังหวัด	ร้อยละ
การพัฒนาและยกระดับห่วงโซ่คุณค่า สมุนไพรพื้นถิ่นสู่การบริการการแพทย์ แผนไทยและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ	การพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตเสริมสร้างความมั่นคงปลอดภัย เพื่อสังคมและคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน	77.86
	การอนุรักษ์ป่าไม้และบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน	73.52
	การพัฒนาเกษตรเชิงคุณภาพเกษตรแปรรูปมูลค่าสูงด้วยนวัตกรรม และเทคโนโลยี	70.92
	ส่งเสริมอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจของจังหวัด	64.40
	ยกระดับหัตถอุตสาหกรรมบนพื้นฐานของเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์	59.43

ตารางที่ 4.45 การเชื่อมโยงยุทธศาสตร์จังหวัดของกิจกรรมการหนุนเสริม
เพื่อการขับเคลื่อนโมเดลแก๊จน (โครงการต่อเนื่อง ปี พ.ศ.2566)

ชื่อโครงการ/กิจกรรม	การเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์จังหวัด	ร้อยละ
การหนุนเสริมเพื่อการขับเคลื่อนโมเดล แก๊จน (โครงการต่อเนื่อง ปี พ.ศ.2566)	การพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตเสริมสร้างความมั่นคง ปลอดภัยเพื่อสังคมและคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน	63.95
	ส่งเสริมอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจของจังหวัด	59.30
	การอนุรักษ์ฟื้นฟูและบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน	57.43
	การพัฒนาเกษตรเชิงคุณภาพเกษตรแปรรูปมูลค่าสูงด้วยนวัตกรรม และเทคโนโลยี	55.57
	ยกระดับหัตถอุตสาหกรรมบนพื้นฐานของเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์	44.84

นอกจากนี้ ได้มีการขับเคลื่อนการจัดทำแผนแก๊จนแบบมีส่วนร่วม (Appreciation Influence Control for participatory planning) เพื่อเปิดโอกาสให้คนจนเป้าหมายและนักพัฒนาเชิงพื้นที่ (ADM) ได้มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนแก้ไขปัญหาคความยากจนในพื้นที่เพื่อผลักดันให้บรรจุอยู่ในแผนชุมชน และนำเสนอแผนต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้สามารถแก้ไขปัญหาคความยากจนของคนจนเป้าหมายได้ตรงกับสภาพปัญหาและความต้องการอันจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาคความยากจนให้หมดไปจากพื้นที่

จากการมีส่วนร่วมในการระดมความคิดเห็นของคนจนได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอแม่เมาะ อำเภองาว อำเภอแจ้ห่ม อำเภอเถิน และอำเภอห้างฉัตร โดยมี ADM ทำหน้าที่เป็นวิทยากรกระบวนการประจำกลุ่มในการดึงศักยภาพของคนจนให้ร่วมคิดทบทวน วิเคราะห์สภาพปัญหา หาแนวทางพัฒนาและแนวทางปฏิบัติได้อย่างสร้างสรรค์ มีทิศทาง โดยคนจนรู้สึกมีคุณค่า มีความภูมิใจที่ได้ร่วมกระบวนการอย่างสร้างสรรค์ ส่งผลให้เกิดแผนแก๊จนในระดับชุมชน จำนวน 9 แผน ในลักษณะของการพัฒนาด้านอาชีพเพื่อเสริมรายได้ให้แก่ครัวเรือนภายใต้ศักยภาพทุนที่มีอยู่ภายในชุมชน และองค์ความรู้ที่คนจนมีอยู่ สรุปแผนงาน/โครงการของคนจนในพื้นที่เป้าหมาย ดังตารางที่ 4.46

ตารางที่ 4.46 แผนงาน/ โครงการของคนยากจนในพื้นที่เป้าหมาย

อำเภอ	ชื่อแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม
เถิน	1. กลุ่มอาชีพเพาะเห็ดแก๊จน 2. แปรรูปส้มเกลี้ยง (น้ำส้มเกลี้ยงเกรดหิมะ, แยมส้มเกลี้ยง)
เมือง	การสร้างงานสำหรับผู้สูงอายุที่ยากจน (แปรรูปข้าวเป็นสุราชุมชน)
แม่เมาะ	โรงเรียนเรียนรู้เพื่อสร้างอาชีพให้แก่คนจน
แจ้ห่ม	1. เลี้ยงกิ้งฟอยในบ่อซีเมนต์ 2. ข้าวเกรียบผักเพื่อสุขภาพ
งาว	เฟอร์นิเจอร์ไม้ไผ่
ห้างฉัตร	1. ฟาร์มเห็ดพอเพียง

จากตารางแผนงานโครงการของคนยากจนในพื้นที่เป้าหมาย มีรายละเอียดการดำเนินงาน ดังนี้

ตารางที่ 4.47 รายละเอียดการดำเนินงานของแผนงาน/ โครงการของคนยากจนในพื้นที่ อำเภอลำทะเมนชัย

อำเภอลำทะเมนชัย	
1.ชื่อแผนงาน	กลุ่มอาชีพเพาะเห็ดแก่จัน
หลักการและเหตุผล	คนยากจนซึ่งไม่มีอาชีพ และเป็นเกษตรกรที่ประสบปัญหาการขาดแคลนทุนทรัพย์ ขาดช่องทางการจำหน่าย ผลผลิตให้ได้มูลค่าสูง และไม่มีการบริหารจัดการผลผลิตอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้ครัวเรือนได้รับผลกระทบ ด้านรายได้ที่ขาดความมั่นคงและไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตประจำวัน ดังนั้น การรวมกลุ่มคนจนเพื่อสร้าง กลุ่มอาชีพและพัฒนาศักยภาพสมาชิกในชุมชนจะเป็นแนวทางในการเพิ่มอาชีพและสร้างรายได้ให้แก่คน จัน
วัตถุประสงค์	เพื่อสร้างอาชีพและเพิ่มรายได้ให้แก่คนจนในพื้นที่
กลุ่มเป้าหมาย	สมาชิกกลุ่มจำนวน 50 คน ประกอบด้วย คนจนว่างงาน กลุ่มเปราะบางที่มีรายได้น้อย ผู้สูงอายุที่มี ศักยภาพ
วิธีการ ดำเนินงาน	1. จัดตั้งกลุ่มโดยคนจนในพื้นที่ 2. ประชุมวางแผนการดำเนินงาน 3. จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ 4. ดำเนินงานตามแผนงาน 5. สรุปและประเมินผลการดำเนินงาน
ระยะเวลา	1 ปี
งบประมาณ	งบประมาณในการดำเนินงาน 50,000 บาท เป็นค่าใช้จ่ายสำหรับซื้อก้อนเห็ด วัสดุ และอุปกรณ์การเพาะ
ผู้รับผิดชอบ	สมาชิกกลุ่มอาชีพเพาะเห็ด และนักพัฒนาเชิงพื้นที่ ADM
ชื่อแผนงาน	กลุ่มแปรรูปส้มเกลี้ยง (น้ำส้มเกลี้ยงเกร็ดหิมะ, แยมส้มเกลี้ยง)
หลักการและเหตุผล	คนยากจนไม่มีอาชีพ และได้รับผลกระทบด้านรายได้ที่ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ แต่ในท้องถิ่นมีวัตถุดิบที่ หาได้ทั่วไปคือส้มเกลี้ยง การรวมกลุ่มคนจนในการแปรรูปส้มเกลี้ยงจะเป็นทางออกในการสร้างงานและ รายได้ให้แก่คนยากจน
วัตถุประสงค์	1. เพื่อสร้างอาชีพและเพิ่มรายได้ให้แก่คนยากจน 2. เพื่อเพิ่มมูลค่าให้แก่สินค้าทางการเกษตรในพื้นที่
กลุ่มเป้าหมาย	สมาชิกกลุ่มจำนวน 50 คน ประกอบด้วย คนจนไม่มีอาชีพ คนจนและกลุ่มเปราะบางที่มีรายได้น้อย และ ผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ
วิธีการ ดำเนินงาน	1. จัดตั้งกลุ่มแปรรูปส้มเกลี้ยง 2. จัดเตรียมอุปกรณ์สำหรับทำน้ำส้มเกลี้ยงเกร็ดหิมะ เช่น เครื่องคั้นน้ำบรรจุภัณฑ์ เครื่องซีล จัดเตรียม อุปกรณ์สำหรับทำแยมส้มเกลี้ยง เช่น เครื่องปั่น เครื่องครัว บรรจุภัณฑ์ ฉลากสินค้า
ระยะเวลา	1 ปี
งบประมาณ	100,000 บาท เป็นค่าวัสดุอุปกรณ์
ผู้รับผิดชอบ	สมาชิกกลุ่มที่เป็นคนจนและนักพัฒนาเชิงพื้นที่ ADM

ตารางที่ 4.48 รายละเอียดการดำเนินงานของแผนงาน/ โครงการของคนยากจนในพื้นที่ อำเภอหางว

อำเภอหางว	
ชื่อแผนงาน	เฟอร์นิเจอร์ไม้ไผ่
หลักการและเหตุผล	อำเภอหางวอุดมสมบูรณ์ด้วยไม้ไผ่ แต่ยังมีคนจนจำนวนมากที่ไม่มีงานทำ การส่งเสริมอาชีพทำ เฟอร์นิเจอร์ไม้ไผ่เป็นแนวทางในการสร้างงานและอาชีพให้แก่คนยากจนในพื้นที่
วัตถุประสงค์	เพื่อสร้างอาชีพให้แก่คนยากจนในพื้นที่ และรักษาอัตลักษณ์ของไม้ไผ่ในอำเภอหางว

กลุ่มเป้าหมาย	คนจนไม่มีอาชีพ/ว่างงาน/มีรายได้น้อย
วิธีการดำเนินงาน	1. ประชาสัมพันธ์ให้คนยากจนเข้าร่วมโครงการ 2. จัดอบรมให้ความรู้การทำเฟอร์นิเจอร์ไม้ไผ่ 3. ลงมือปฏิบัติการทำเฟอร์นิเจอร์ไม้ไผ่
ระยะเวลา	1 ปี
งบประมาณ	การประชาสัมพันธ์ จัดอบรม ฝึกปฏิบัติ จำนวน 50,000 บาท
ผู้รับผิดชอบ	คนยากจนและนักพัฒนาเชิงพื้นที่ ADM

ตารางที่ 4.49 รายละเอียดการดำเนินงานของแผนงาน/ โครงการของคนยากจนในพื้นที่ อำเภอเมืองลำปาง

อำเภอเมืองลำปาง	
ชื่อแผนงาน	การสร้างงานสำหรับผู้สูงอายุที่ยากจน (แปรรูปข้าวเป็นสุราชุมชน)
หลักการและเหตุผล	ทรัพยากรในพื้นที่คือข้าว และผู้สูงอายุยากจนเนื่องจากไม่มีอาชีพ รวมถึงประสิทธิภาพในการทำงานรับจ้างลดลง หากนำข้าวมาแปรรูปเป็นสุราชุมชนจะสามารถสร้างงานให้แก่ผู้สูงอายุยากจน
วัตถุประสงค์	สร้างงานให้แก่ผู้สูงอายุที่ยากจน
กลุ่มเป้าหมาย	ผู้สูงอายุที่ยากจน/ว่างงาน
วิธีการดำเนินงาน	1. จัดตั้งกลุ่มสร้างงานผู้สูงอายุ 2. จัดอบรมการแปรรูปข้าวเป็นสุราชุมชนที่ได้มาตรฐาน
ระยะเวลา	1 ปี
งบประมาณ	200,000 เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการกลุ่ม การจัดอบรม และการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์การผลิต
ผู้รับผิดชอบ	สมาชิกกลุ่มสร้างงานผู้สูงอายุยากจนและนักพัฒนาเชิงพื้นที่ ADM

ตารางที่ 4.50 รายละเอียดการดำเนินงานของแผนงาน/ โครงการของคนยากจนในพื้นที่ อำเภอห้างฉัตร

อำเภอห้างฉัตร	
ชื่อแผนงาน	ฟาร์มเห็ดพอเพียง
หลักการและเหตุผล	คนยากจนไม่มีอาชีพและขาดรายได้ การส่งเสริมการทำฟาร์มเห็ดจะสามารถสร้างงานและรายได้ให้แก่คนยากจนในพื้นที่
วัตถุประสงค์	เพื่อให้คนยากจนมีอาชีพที่สร้างรายได้ให้แก่ครัวเรือน
กลุ่มเป้าหมาย	คนยากจนว่างงาน/ไม่มีรายได้
วิธีการดำเนินงาน	1. จัดตั้งกลุ่มฟาร์มเห็ดพอเพียง 2. จัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการทำเห็ดชนิดต่างๆ 3. ปฏิบัติการทำฟาร์มเห็ด 4. ติดตามผลการดำเนินงาน
ระยะเวลา	1 ปี
งบประมาณ	15,000 บาท
ผู้รับผิดชอบ	สมาชิกกลุ่มและนักพัฒนาเชิงพื้นที่ ADM

ตารางที่ 4.51 รายละเอียดการดำเนินงานของแผนงาน/ โครงการของคนยากจนในพื้นที่ อำเภोज้ำห้ม

อำเภोज้ำห้ม	
ชื่อแผนงาน	เลี้ยงกุ้งฝอยในบ่อซีเมนต์
หลักการและเหตุผล	การเลี้ยงกุ้งฝอยที่สามารถทำได้ง่าย ตลาดมีความต้องการสูง ใช้ต้นทุนต่ำ การเลี้ยงดูไม่ยุ่งยาก ได้ผลตอบแทนดี เหมาะแก่การส่งเสริมอาชีพให้แก่คนจนในพื้นที่
วัตถุประสงค์	เพื่อส่งเสริมอาชีพให้แก่คนจน
กลุ่มเป้าหมาย	คนจนไม่มีรายได้/ว่างงาน
วิธีการดำเนินงาน	1. จัดตั้งกลุ่มผู้เลี้ยงกุ้งฝอย 2. อบรมให้ความรู้ในการเพาะเลี้ยงกุ้งฝอย 3. จัดเตรียมสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ และพันธุ์กุ้งฝอย
ระยะเวลา	1 ปี
งบประมาณ	50,000 บาท
ผู้รับผิดชอบ	สมาชิกกลุ่มที่เป็นคนจนและนักพัฒนาเชิงพื้นที่ ADM
ชื่อแผนงาน	ข้าวเกรียบฝักเพื่อสุขภาพ
หลักการและเหตุผล	ในพื้นที่มีทรัพยากรที่จะนำมาใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิต และคนจนทุนที่เป็นองค์ความรู้ในการทำข้าวเกรียบ หากนำวัตถุดิบที่มีอยู่มาเพิ่มมูลค่าที่สามารถสร้างรายได้จะเป็นแนวทางให้คนจนได้มีอาชีพและเพิ่มรายได้ให้แก่ครัวเรือน
วัตถุประสงค์	1. เพื่อจัดตั้งกลุ่มอาชีพให้แก่คนจน 2. เพื่อสร้างอาชีพให้แก่คนจน
กลุ่มเป้าหมาย	คนจนที่เป็นสมาชิกกลุ่ม คนจนว่างงาน และไม่มีรายได้
วิธีการดำเนินงาน	1. จัดตั้งกลุ่มข้าวเกรียบฝักเพื่อสุขภาพ 2. จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ 3. ทดลองทำข้าวเกรียบขาย 4. จัดอบรมเพิ่มทักษะด้านบรรจุภัณฑ์และการตลาด
ระยะเวลา	1 ปี
งบประมาณ	50,000 บาท
ผู้รับผิดชอบ	สมาชิกกลุ่มและนักพัฒนาเชิงพื้นที่ ADM

ตารางที่ 4.52 รายละเอียดการดำเนินงานของแผนงาน/ โครงการของคนยากจนในพื้นที่ อำเภอมแม่เมาะ

อำเภอมแม่เมาะ	
ชื่อแผนงาน	โรงเรียนเรียนรู้เพื่อสร้างอาชีพให้กับชุมชน
หลักการและเหตุผล	แผนงานสอดคล้องกับยุทธศาสตร์จังหวัดลำปางด้านการสร้างรายได้และส่งเสริมเศรษฐกิจฐานราก และการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสร้างโอกาสทางอาชีพ โดยในพื้นที่ยังมีคนจนที่ขาดศักยภาพ ไม่ได้ได้รับการเพิ่มพูนทักษะ แผนงานโรงเรียนเรียนรู้เพื่อสร้างอาชีพให้กับชุมชน จะเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาศักยภาพของคนจนให้เข้าถึงองค์ความรู้ ทักษะ และการสร้างงานสร้างอาชีพ
วัตถุประสงค์	1. เพื่อส่งเสริมและพัฒนาทักษะอาชีพของคนจนในพื้นที่ 2. เพื่อสร้างโอกาสให้คนจนได้พัฒนาศักยภาพด้านความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ
กลุ่มเป้าหมาย	คนจนที่ว่างงาน ไม่มีรายได้
วิธีการดำเนินงาน	1. รวบรวมกลุ่มสมาชิกคนจนในพื้นที่ 2. จัดเตรียมหลักสูตรพัฒนาความรู้ ทักษะ และอาชีพ 3. ฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ

	4. ประเมินผล
ระยะเวลา	1 ปี
งบประมาณ	100,000 บาท
ผู้รับผิดชอบ	คนจนและนักพัฒนาเชิงพื้นที่ ADM
	
ภาพที่ 4.37 การจัดทำแผนแก้จนแบบมีส่วนร่วมโดยกลุ่ม ADM	

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ

โครงการวิจัย การสร้างกลไกความร่วมมือแบบบูรณาการเพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์จัดความยากจน และสร้างโอกาสทางสังคมของจังหวัดลำปาง เป็นรูปแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) โดยมีกระบวนการศึกษาทดลอง และพัฒนาความรู้ เทคโนโลยีใหม่ เพื่อสร้างนวัตกรรมในการเพิ่มขีดความสามารถเพื่อจัดความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคมให้กับกลุ่มคนจนจังหวัดลำปาง มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) พัฒนาและยกระดับแพลตฟอร์มจัดความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำของจังหวัดลำปาง (PPAP) ให้สามารถนำไปใช้และส่งต่อความช่วยเหลือคนจนเป้าหมายได้อย่างเป็นรูปธรรม (2) พัฒนาและขับเคลื่อนให้เกิดพื้นที่อำเภอกำหนดต้นแบบ (Prototype Area) โดยยกระดับโมเดลแก้จน (Practical Poverty Alleviation Model : PPAM) ในการแก้ไขปัญหาด้านอาชีพและรายได้คนจนเป้าหมายของจังหวัดลำปาง และ (3) พัฒนาและยกระดับบทบาทของมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาพื้นที่ (Area Based University) ให้สามารถขับเคลื่อนยุทธศาสตร์และปฏิบัติการแก้ไขปัญหาความยากจน **กลุ่มเป้าหมาย** คือครัวเรือนยากจนที่เข้าร่วมตาม KPI จำนวน 1,000 ครัวเรือน รวม 5,000 คน แต่ระหว่างการดำเนินงานได้มีจำนวนครัวเรือนยากจนเข้าร่วมในโครงการย่อยเพิ่มขึ้นจำนวน 41 ครัวเรือน รวม 150 คน ส่งผลให้ภาพรวมกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมทั้งสิ้น 1,041 ครัวเรือน รวม 5,150 คน **เครื่องมือ** ที่นำมาใช้เพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูล จำแนกเป็นเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถาม และเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกตการณ์ และการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย เวทีประชาคม ประชุมกลุ่มย่อย ฝึกปฏิบัติการ **การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ** ใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ จากข้อมูลที่ได้ในกระบวนการค้นหา สอบทานข้อมูลกลุ่มคนจนเป้าหมายจากการพัฒนาระดับข้อมูล และระบบสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ (Decision Support System: DSS) เป็นการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อเป็นตัวเชื่อมโยงข้อมูล โดยจะนำข้อมูลที่อยู่ในระบบ PPPConnex มาตรวจสอบความสมบูรณ์ว่ามีความถูกต้อง ครบถ้วน เพื่อพัฒนาระบบการทำงานของสารสนเทศ และนำเข้าข้อมูลใหม่เพื่อติดตามและประเมินผลการดำเนินงานโมเดลแก้จน (Operating Model) ด้วยวิธีการเขียนบรรยายเชิงพรรณนา **การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ** ใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสารเนื้อหา (Content Analysis) วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัยโดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาตีความหมาย เชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่างๆ ที่รวบรวมได้ การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) และการสร้างบทสรุปและการพิสูจน์บทสรุป เป็นการนำแนวคิด ทฤษฎีงานวิจัยต่าง ๆ ทางวิชาการ มาสร้างเป็นบทสรุปพร้อมกับข้อมูลที่เชื่อถือได้อีกครั้งหนึ่ง โดยเน้นความเชื่อมโยง เพื่อนำไปสู่การพิสูจน์ที่เป็นรูปธรรมและตรงต่อข้อเท็จจริงที่ปรากฏ **พื้นที่ดำเนินการวิจัย** ประกอบด้วย 3 ประเภท คือ (1) พื้นที่ปฏิบัติการสำรวจ ค้นหา สอบทานข้อมูลครัวเรือนยากจนในจังหวัดลำปางทั้ง 13 อำเภอ (2) พื้นที่ต้นแบบอำเภอกำหนดต้นแบบ (Prototype Area) จำนวน 1 แห่ง คืออำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง และ (3) พื้นที่นำร่องพัฒนาโมเดลแก้จน (Practical Poverty Alleviation Model :PPAM) จำนวน 6 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเถิน อำเภอห้างฉัตร อำเภอแม่เมาะ อำเภองาว อำเภอแจ้ห่ม และอำเภอเมืองลำปาง **ระยะเวลา** ดำเนินงาน 12 เดือน (1 มิถุนายน 2567 – 31 พฤษภาคม 2568)

สรุปผลการศึกษา

ส่วนที่ 5.1. ตารางที่ 5.1 สรุปผลการดำเนินงานภาพรวม

รายละเอียด	ผลผลิตที่คาดว่าจะได้รับ (Output)	ผลลัพธ์ (Outcomes)
วัตถุประสงค์ 1. เพื่อพัฒนาและยกระดับแพลตฟอร์มจัดความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำของจังหวัดลำปาง (PPAP) ให้สามารถนำไปใช้และส่งต่อความช่วยเหลือคนจนเป้าหมายได้อย่างเป็นรูปธรรม 2. เพื่อพัฒนาและขับเคลื่อนให้เกิดพื้นที่อำเภอกำหนดแบบ (Prototype Area) โดยยกระดับโมเดลแก้จน (Practical Poverty Alleviation Model: PPAM) ในการแก้ไขปัญหาด้านอาชีพและรายได้คนจนเป้าหมายของจังหวัดลำปาง 3. เพื่อพัฒนาและยกระดับบทบาทของมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาพื้นที่ (Area Based University) ให้สามารถขับเคลื่อนยุทธศาสตร์และปฏิบัติการแก้ไขปัญหาความยากจน	1. ระบบคลังข้อมูลความยากจนมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางสู่การเป็นศูนย์การช่วยเหลือและส่งต่อคนจนจำนวน 1 ระบบ	1. มีการดำเนินการพัฒนาระบบคลังข้อมูลความยากจนมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางเพื่อเป็นศูนย์การช่วยเหลือและส่งต่อคนจน โดยอยู่ในขั้นตอนการพัฒนาระบบให้สมบูรณ์ และการทดลองใช้ระบบ ทั้งนี้ ข้อมูลการช่วยเหลือส่งต่อ ปี พ.ศ.2567 พบว่า กลุ่มเป้าหมายได้รับการส่งต่อความช่วยเหลือจำนวน 2,236 คน ใช้งบประมาณรวมทั้งสิ้น 630,000 บาท จำแนกการส่งต่อความช่วยเหลือในด้านต่างๆ ดังนี้ 1. ด้านความเป็นอยู่ ส่งต่อความช่วยเหลือให้แก่สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ในการปรับปรุงที่อยู่อาศัย โครงการบ้านพอเพียงจำนวน 21 ราย 2. ด้านสุขภาพ ส่งต่อความช่วยเหลือจำนวน 794 ราย แยกเป็นการส่งรายชื่อผู้ป่วยติดเตียงให้แก่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำปางจำนวน 478 ราย และส่งรายชื่อผู้ป่วยติดเตียงและเป็นผู้สูงอายุให้แก่สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดลำปางจำนวน 316 ราย 3. ด้านการศึกษา ส่งต่อความช่วยเหลือจำนวน 73 ราย โดยส่งรายชื่อให้แก่สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำปาง แยกเป็นช่วงอายุ 15-19 ปี ไม่รู้ภาษาไทยจำนวน 10 ราย ช่วงอายุ 15-19 ปี อ่านเขียนไทยไม่ได้จำนวน 49 ราย และช่วงอายุ 6-15 ปี ไม่ได้รับการศึกษาภาคบังคับ 9 ปีจำนวน 14 ราย 4. ด้านอื่นๆ ส่งต่อความช่วยเหลือจำนวน 1,348 ราย ให้แก่โมเดลแก้จน (OM) ไร่ สมุนไพร และการหนุนเสริมต่อยอดปี 2566

รายละเอียด	ผลผลิตที่คาดว่าจะได้รับ (Output)	ผลลัพธ์ (Outcomes)
	2. เกิดอำเภอต้นแบบด้านการจัดการปัญหาความยากจนจำนวน 1 แห่ง	2. มีการดำเนินการสร้างพื้นที่ต้นแบบ (Prototype Area) ระดับอำเภอ โดยจังหวัดลำปางเลือกพื้นที่ที่เหมาะสมเป็นพื้นที่ดำเนินการ เน้นการยกระดับคุณภาพชีวิต ความยั่งยืน และนวัตกรรมเพื่อเศรษฐกิจฐานราก เชื่อมโยงกับแผนพัฒนาอำเภอแม่เมาะ และยุทธศาสตร์จังหวัดลำปาง โดยความร่วมมือจากหน่วยงานตามภารกิจต่างๆ ขณะนี้อยู่ในระหว่างการพัฒนาโมเดลแห่งความสำเร็จของการเป็นต้นแบบอำเภอแก่นจน เพื่อจะขยายผลไปยังพื้นที่ตำบลพิชัย จังหวัดลำปาง ที่เป็นพื้นที่ขยายผล ดำเนินการในปี พ.ศ. 2568
	3. เกิดแผนยุทธศาสตร์เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนจังหวัดลำปางจำนวน 1 แผน	3. มีการดำเนินการเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์จังหวัด โดยจำแนกตาม Operation Model (OM) จำนวน 2 OM และ 1 กิจกรรมหนุนเสริมต่อยอด ปี พ.ศ.2566 โดยจังหวัดลำปางได้กำหนดประเด็นการพัฒนาจังหวัดเป็น 5 ประเด็น ดังนี้ 1. ประเด็นที่ 1 การพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตเสริมสร้างความมั่นคงปลอดภัยเพื่อสังคมและคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน 2. ประเด็นที่ 2 ส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจของจังหวัด 3. ประเด็นที่ 3 ยกระดับหัตถอุตสาหกรรม อุตสาหกรรม บนพื้นฐานของเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ 4. ประเด็นที่ 4 การพัฒนาเกษตรเชิงคุณภาพ เกษตรแปรรูปมูลค่าสูงด้วยนวัตกรรมและเทคโนโลยี 5. ประเด็นที่ 5 การอนุรักษ์ ฟื้นฟู และบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน
	4. เกิดมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาพื้นที่ (Area Based University) ที่เป็นศูนย์บ่มเพาะผู้ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคม จำนวน 1 แห่ง	4. ดำเนินการส่งเสริมผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน โดยการให้คำปรึกษาหรือการจัดอบรมให้ความรู้แก่ชุมชนหรือผู้ประกอบการชุมชน และรวมถึงการพัฒนาเชิงพื้นที่ โดยทำหน้าที่เป็นศูนย์บ่มเพาะวิสาหกิจ (UBI) หรือเป็น

รายละเอียด	ผลผลิตที่คาดว่าจะได้รับ (Output)	ผลลัพธ์ (Outcomes)
		กลไกหลักในการยกระดับเศรษฐกิจฐานรากในพื้นที่ภายใต้งบประมาณของมหาวิทยาลัย
	5. เกิดนักบริหารจัดการเชิงพื้นที่ทั้งการพัฒนาและวิจัยจำนวน 50 คน ประกอบด้วย นักจัดการงานวิจัยเชิงพื้นที่ (ARM) อย่างน้อย 20 คน และ นักจัดการงานพัฒนาเชิง พื้นที่ (ADM) อย่างน้อย 30 คน	5. เป็นผลจากการพัฒนาและยกระดับบทบาทของมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาพื้นที่ (Area Based University) โดยการพัฒนาผู้บริหารจัดการเชิงพื้นที่ (Area Manager) ได้พัฒนา ADM จำนวน 53 คน และ ARM จำนวน 29 คน
	6. เกิดตลาดแก้จนจังหวัดลำปางจำนวน 1 แห่ง	6. ทีมวิจัยทำหน้าที่ในการหนุนเสริม ยกระดับประเด็นการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากผ่านโมเดลแก้จน บูรณาการความร่วมมือด้านการวิจัย งานบริการวิชาการ เพื่อยกระดับความสามารถของครัวเรือนคนจน เป้าหมายและกลุ่มผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ ในการยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชน และการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนจากโครงการวิจัย โครงการบริการวิชาการ รวมถึงการเผยแพร่ผลการดำเนินงาน ที่ผ่านมา การดำเนินงานใช้วิธีการเผยแพร่หลากหลายช่องทาง เช่น เวทีการประชุม ระดับพื้นที่หมู่บ้าน ตำบล และจังหวัด การจัดงานอีเวนต์นำเสนอผลผลิต หรือผลิตภัณฑ์จากโครงการวิจัยแก้จน เช่น การทำตลาดแก้จนในรูปแบบออนไลน์ ตลาดแก้จนระดับจังหวัด ซึ่งตลาดแก้จนระดับจังหวัดได้บูรณาการกับพันธกิจของมหาวิทยาลัยในงาน “มหกรรมรวมพลังราชภัฏลำปาง จำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน” ภายใต้โครงการยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 โครงการเพิ่มศักยภาพชุมชน Soft Power บนฐานอัตลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และโครงการสร้างกลไกความร่วมมือแบบบูรณาการเพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ขจัดความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคม ทั้งนี้มีภาคีเครือข่ายเข้าร่วมงาน ภาคีเครือข่าย 127 แห่ง มีจำนวนผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ได้รับการยกระดับและพัฒนาจำนวน 58 ผลิตภัณฑ์ และการเผยแพร่การดำเนินงานด้วยวิธีการการจัดทำสื่อ เช่น คลิปวิดีโอ เพจลำปางแก้จน ยูทูบ

รายละเอียด	ผลผลิตที่คาดว่าจะได้รับ (Output)	ผลลัพธ์ (Outcomes)
	7. เกิดกองทุนเพื่อช่วยเหลือคนยากจนจังหวัดลำปาง 1 แห่ง	7. ดำเนินการจัดตั้งกองทุน ใช้วิธีการระดมทุนโดยการจัดทำ “ผ้าป่าสามัคคี” เพื่อช่วยเหลือ “กลุ่มครัวเรือนยากจน” “สร้างโอกาสทางสังคม” ให้คนจนมีโอกาสดำรงชีพพ้นจากความยากจนตามแนวคิดความเชื่อ “บุญนำทาง” จากการระดมทุนด้วยรูปแบบ “การทอดผ้าป่า” ครั้งนี้พบว่ายอดบริจาคเงินเพื่อช่วยเหลือคนยากจนรวมทั้งสิ้น 201,435 บาท (สรุปยอด ณ วันที่ 26 มิถุนายน 2568) โดยทีมวิจัยได้ประสานความร่วมมือกับมูลนิธิชุมชนลำปางเป็นผู้ดูแลกองทุนเพื่อสานต่อเจตนารมณ์ในการช่วยเหลือคนจนลำปางต่อไป
	8. เกิดกิจกรรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยด้านการเกษตรในช่วงฤดูแล้งจำนวน 1 กิจกรรม	8. เป็นผลจากการพัฒนาและยกระดับบทบาทของมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาพื้นที่ (Area Based University) การจัดทำโครงการและกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้ง “โครงการธนาคารน้ำใต้ดิน” และอุกทกภัยน้ำท่วม ในพื้นที่ตำบลหนองหล่ม อำเภอลำดวน จังหวัดลำปาง
	9. เกิดกลไกความร่วมมือเพื่อจัดปัญหาความยากจนระดับจังหวัด ที่มีการสร้างเป้าหมายร่วมในการจัดการความยากจนร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรม 1 กลไก	9. ขณะนี้อยู่ในขั้นตอนการดำเนินการพัฒนาระบบ Application พร้อมใช้ร่วมกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำปาง เพื่อส่งต่อ ความช่วยเหลือคนจนให้เข้าสู่สวัสดิการของรัฐ โดยจะขยายความร่วมมือไปยังโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในสังกัดจำนวน 67 แห่ง
	10. เกิดการยกระดับระบบข้อมูล ให้เป็นระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนกลางของจังหวัด 1 ระบบ	10. มีการพัฒนาระบบข้อมูล และระบบสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ (Decision Support System: DSS) เป็นการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อเป็นตัวเชื่อมโยงข้อมูล โดยจะนำข้อมูลที่อยู่ในระบบ PPPConnext มาตรวจสอบความสมบูรณ์ว่ามีความถูกต้อง ครบถ้วน เพื่อพัฒนาระบบการทำงานของสารสนเทศ และนำเข้าข้อมูลใหม่ เพื่อติดตามและประเมินผลการดำเนินงานโมเดลแก้จน (Operating Model)

รายละเอียด	ผลผลิตที่คาดว่าจะได้รับ (Output)	ผลลัพธ์ (Outcomes)
	11. เกิดการยกระดับระบบสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ (DSS) เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพของการแก้ไขปัญหาความยากจน 1 ระบบ	11. มีการพัฒนาระบบข้อมูล และระบบสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ (Decision Support System: DSS) เป็นการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อเป็นตัวเชื่อมโยงข้อมูล โดยจะนำข้อมูลที่อยู่ในระบบ PPPConnext มาตรวจสอบความสมบูรณ์ว่ามีความถูกต้อง ครบถ้วน เพื่อพัฒนาระบบการทำงานของสารสนเทศ และนำเข้าข้อมูลใหม่ เพื่อติดตามและประเมินผลการดำเนินงานโมเดลแก๊จน (Operating Model)
	12. ได้ข้อมูลครัวเรือนยากจนจากการตรวจสอบด้วยกระบวนการค้นหา สอบทาน และสามารถระบุคนจนที่ตกหล่น (Exclusion Error) คนจนที่รั่วไหล (Inclusion Error) คนจนที่ได้รับการช่วยเหลือแล้วออกจากระบบ (Add on and Exit) ที่เป็นปัจจุบันให้ครอบคลุมทั้งจังหวัด	12. ข้อมูลครัวเรือนคนจนจังหวัดลำปาง ปี 2567 พบว่า จังหวัดลำปางมี คนจนจริงรวมทั้งสิ้น 5,805 คน โดยจำนวนดังกล่าวมาจากการทวนสอบ ปี 2566 จำนวน 3,396 คน ทำการ Addon จำนวน 856 คน และในปี 2567 Addon เพิ่มเติม 1,553 คน อย่างไรก็ตามยังพบว่า คนจนรั่วไหล (Inclusion Error) จำนวน 3,156 คน คิดเป็นร้อยละ 42.60 และคนจนที่ ตกหล่น (Exclusion Error) จำนวน 1,553 คน คิดเป็นร้อยละ 20.96 โดย ลดลงจากปี 2566 จำนวน 1,603 คน คิดเป็นร้อยละ 21.64
	13. เกิดยกระดับโมเดลแก๊จน (PPAM) ที่ระบุนวัตกรรมและ/หรือ เทคโนโลยี ในการพัฒนาอาชีพและยกระดับรายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 20 อย่างน้อย 40 นวัตกรรม/เทคโนโลยีต่อจังหวัด ▪ คนจนสามารถเข้าถึงการสร้างอาชีพในระดับครัวเรือน และระดับ กลุ่ม ด้วย Up-skill/ Re-skill/ New-skill 100% ▪ ได้โมเดลเศรษฐกิจชุมชนรายครัวเรือน ให้มีเมนูอาชีพที่หลากหลาย สำหรับคนจนที่เป็น Local Content อย่างน้อย 1 โมเดล ▪ ได้โมเดลแก๊จน Pro-poor Value Chain ที่มีศักยภาพยกระดับ รายได้ครัวเรือนและ GPP จังหวัด โดยนำกลุ่มผู้ประกอบการเข้ามาช่วยเหลือ รวมไม่เกิน 5 โมเดล ▪ ได้โมเดลแก๊จน Social Safety Net ที่มีการระดมทุน/สร้าง กองทุน สร้างระบบสวัสดิการเกื้อกูลให้คนจน กลุ่มเปราะบาง คน	13. เกิดการยกระดับโมเดลแก๊จน (PPAM) ในการพัฒนาอาชีพและยกระดับรายได้เพิ่มขึ้น ภาพรวมร้อยละ 18.44 มีจำนวนนวัตกรรมที่ใช้ในการพัฒนาอาชีพที่ทำได้จริง 49 นวัตกรรม ▪ คนจนสามารถเข้าถึงการสร้างอาชีพในระดับครัวเรือน และระดับ กลุ่ม ด้วย Up-skill/ Re-skill/ New-skill 100% ▪ ได้โมเดลเศรษฐกิจชุมชนรายครัวเรือน จำนวน 1 โมเดล และ 1 กิจกรรมหนุนเสริมต่อยอด ปี พ.ศ.2566 คือ โมเดลจากโครงการวิจัยย่อยที่ 2 เรื่องการพัฒนาและยกระดับห่วงโซ่คุณค่าสมุนไพรพื้นถิ่น การบริการแพทย์แผนไทย และการ ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เพื่อจัด ความยากจนและลด ความเหลื่อมล้ำพื้นที่ อำเภอเถิน และอำเภอ ห้างฉัตร จังหวัดลำปาง และ 1 กิจกรรมหนุนเสริมต่อยอด ปี พ. ศ.2566 คือ โมเดลหนุนเสริม ปุ๋ยหมักชีวภาพใบกระถิน-ฮิวมัส และ

รายละเอียด	ผลผลิตที่คาดว่าจะได้รับ (Output)	ผลลัพธ์ (Outcomes)
	ด้วยโอกาสในชุมชนให้อยู่ดีมีสุข (Well-being) และ Social Mobility อย่างน้อย 1 โมเดล	กิจกรรมหนุนเสริมไฟฟ้า ■ ได้โมเดลแก๊จน Pro-poor Value Chain ที่มีศักยภาพยกระดับรายได้ครัวเรือนและ GPP จังหวัด จำนวน 1 โมเดล คือ โครงการวิจัยย่อยที่ 1 เรื่อง การขจัดความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิตด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมด้วย แนวทางจักรวาลไผ่พื้นที่จังหวัดลำปาง ■ ได้โมเดลแก๊จน Social Safety Net ที่มีการระดมทุน/สร้างกองทุนสร้างระบบสวัสดิการเกื้อกูลให้คนจน กลุ่มเปราะบาง คนด้อยโอกาสในชุมชนให้อยู่ดีมีสุข (Well-being) และ Social Mobility จำนวน 1 โมเดล คือกิจกรรมการจัดตั้งกองทุน ใช้วิธีการระดมทุนโดยการจัดทำ “ผ้าป่าสามัคคี” เพื่อช่วยเหลือ “กลุ่มครัวเรือนยากจน” “สร้างโอกาสทางสังคม” ให้คนจนมีโอกาสดำรงชีพจากความยากจนตามแนวคิดความเชื่อ “บุญนำทาง” โดยทีมวิจัยได้ประสานความร่วมมือกับมูลนิธิชุมชนลำปางเป็นผู้ดูแลกองทุนเพื่อสานต่อเจตนารมณ์ในการช่วยเหลือคนจนลำปางต่อไป โดย มูลนิธิชุมชนลำปาง เป็นองค์กรที่มีแนวคิดการทำงานสอดคล้องกับโครงการวิจัย กล่าวคือ นิยามของมูลนิธิชุมชนลำปาง คือ “เป็นองค์กรทุนที่ยั่งยืนซึ่งได้มาจากการระดมทุน ทุนในชุมชนท้องถิ่นและผู้ที่มีจิตศรัทธาต่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น มีบทบาทหน้าที่ให้ทุนสนับสนุนกิจกรรมสาธารณประโยชน์และพลเมืองที่ทำงานช่วยเหลือสังคม เพื่อสร้างเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นเสมือนสะพานเชื่อมโอกาสให้คนรวยน้ำใจได้ช่วยเหลือสังคม”
	14. จำนวนคนจนเป้าหมายได้รับความช่วยเหลือผ่านองค์ความรู้เทคโนโลยี/ นวัตกรรมพร้อม (Technology) เพื่อการพัฒนาอาชีพและยกระดับรายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 20 และเข้าถึงโอกาสในการยกระดับฐานะทางสังคม (Social Mobility) อย่างน้อย 1,000 ครัวเรือน หรือ 5,000	14. จำนวนคนจนเป้าหมายได้รับความช่วยเหลือผ่านองค์ความรู้เทคโนโลยี/ นวัตกรรม (Technology) เพื่อการพัฒนาอาชีพและยกระดับรายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 20 และเข้าถึงโอกาสในการยกระดับฐานะทางสังคม (Social Mobility) อย่างน้อย 1,039 ครัวเรือน

รายละเอียด	ผลผลิตที่คาดว่าจะได้รับ (Output)	ผลลัพธ์ (Outcomes)
	คน/ จังหวัด 15. จำนวนองค์ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรม ที่ถูกนำไปใช้ประโยชน์ ในการยกระดับศักยภาพ เข้าสู่สวัสดิการภาครัฐ ภาคเอกชน และภาค ประชาสังคม/ยกระดับรายได้ อย่างน้อย 25 ขึ้น	15. เกิดการยกระดับโมเดลแก๊จน (PPAM) การพัฒนาอาชีพและมีจำนวน นวัตกรรมที่ใช้ในการพัฒนาอาชีพที่ทำได้จริง 49 นวัตกรรม และจำนวน องค์ความรู้ เทคโนโลยี ที่ถูกนำไปใช้ยกระดับศักยภาพ จำนวน 35 เทคโนโลยี
โครงการย่อยที่ 1: การจัดความยากจนและ ยกระดับคุณภาพชีวิตด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม ด้วยแนวทางจักรวาลไผ่พื้นที่จังหวัดลำปาง	1. แผนปฏิบัติการขับเคลื่อนการการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบ เบ็ดเสร็จและแม่นยำบูรณาการกับ โครงการอำเภอบำบัดทุกข์ บำรุงสุข แบบบูรณาการอย่างยั่งยืน	1. มีการวางแผนปฏิบัติงาน โดยออกแบบให้สอดคล้องกับแผนพัฒนา อำเภอ และแผนยุทธศาสตร์จังหวัด
	2. ยกระดับโมเดลแก๊จน (PPAM) ในพื้นที่ ประเด็น ไผ่ และผลผลิตทาง การเกษตรที่ระบุนวัตกรรม และ/หรือ เทคโนโลยีในการพัฒนาอาชีพและ ยกระดับรายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 20 ที่มีความสอดคล้องกับบริบทพื้นที่และ กลุ่มเป้าหมายจากการวิเคราะห์ฐานทุนดำรงชีพ 5 ด้าน อย่างน้อย 25 นวัตกรรม/เทคโนโลยี	2. การยกระดับโมเดลแก๊จน(PPAM) ในพื้นที่ ประเด็น ไผ่ และผลผลิตทาง การเกษตร สามารถยกระดับรายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 17.31 และมีจำนวน นวัตกรรมที่ใช้ในการพัฒนาอาชีพ จำนวน 26 นวัตกรรม
	3. เกิดรูปธรรมความสำเร็จอำเภอแก๊จน จำนวน 1 อำเภอ	3. โมเดลจักรวาลไผ่ เป็นต้นทุนและเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญของเกณฑ์การ เลือกพื้นที่ของการทำกิจกรรมอำเภอต้นแบบ (Prototype) เพราะเป็น โครงการที่ทำต่อเนื่อง และเห็นผลสำเร็จเป็นรูปธรรม
	4. คนจนเป้าหมายได้รับการช่วยเหลือและยกระดับคุณภาพชีวิตด้วยองค์ ความรู้ การวิจัยเทคโนโลยีและนวัตกรรม ยกระดับรายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 20 จำนวน 570ครัวเรือน หรือ 2,850 คน	4. คนจนเป้าหมายได้รับการช่วยเหลือและยกระดับคุณภาพชีวิตด้วยองค์ ความรู้ การวิจัยเทคโนโลยีและนวัตกรรม ยกระดับรายได้ ภาพรวมเพิ่มขึ้น ร้อยละ 17.31 โดยมีคนจนเป้าหมายเข้าร่วมโครงการจำนวน 571 ครัวเรือน

รายละเอียด	ผลผลิตที่คาดว่าจะได้รับ (Output)	ผลลัพธ์ (Outcomes)
	5. เกิดองค์ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรม ที่ถูกนำไปใช้ประโยชน์ในการยกระดับศักยภาพ เข้าสู่สวัสดิการภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม/ยกระดับรายได้ อย่างน้อย 15 ขึ้น	5. เกิดองค์ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรม ที่ถูกนำไปใช้ประโยชน์ในการยกระดับศักยภาพ เข้าสู่สวัสดิการภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม/ยกระดับรายได้ จำนวน 19 ขึ้น
โครงการวิจัยย่อยที่ 2 การพัฒนาและยกระดับห่วงโซ่คุณค่าสมุนไพรพื้นถิ่น การบริการแพทย์แผนไทย และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เพื่อขจัดความยากจน และลดความเหลื่อมล้ำพื้นที่ อ.เถิน และ อ.ห้างฉัตร จังหวัดลำปาง	1. การประชุมคณะทำงานและภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องอย่างน้อย 5 ครั้ง ต่อปี	1. มีการประชุมคณะทำงานและภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องเป็นประจำอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง
	2. จำนวนกิจกรรมที่บูรณาการการทำงานร่วมกันของหน่วยงาน ภายในมหาวิทยาลัยและภาคีเครือข่ายอย่างน้อย 3 หน่วยงาน	2. มีการทำงานร่วมกันของหน่วยงานภายในมหาวิทยาลัยและภาคีเครือข่ายจำนวนมากกว่า 15 หน่วยงาน
	3. ได้คณะทำงานที่สามารถกำหนดทิศทางการทำงานที่มีประสิทธิภาพ 1 ชุด	3. มีการแต่งตั้งคณะทำงานที่สามารถกำหนดทิศทางการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพตามบทบาทหน้าที่ ของแต่ละกิจกรรม
	4. ได้ระบบกลไกการทำงานและความเป็นเครือข่ายของสถาบันการศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 1 ระบบ	4. มีระบบกลไกการทำงาน โดยการเชื่อมประสานเครือข่ายของสถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 1 ระบบ
	5. พัฒนาโมเดลแก๊จน (PPAM) ในการพัฒนาอาชีพและยกระดับรายได้ เพิ่มขึ้นร้อยละ 20 ที่มีความสอดคล้องกับบริบทพื้นที่ และกลุ่มเป้าหมาย จากการวิเคราะห์ฐานทุนดำรงชีพ 5 ด้าน อย่างน้อย 15 นวัตกรรม/เทคโนโลยี	5. การยกระดับโมเดลแก๊จน(PPAM) ในพื้นที่ ประเด็น สมุนไพร, การแพทย์แผนไทย และการท่องเที่ยว สามารถยกระดับรายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 20.95 และมีจำนวนนวัตกรรมที่ใช้ในการพัฒนาอาชีพ จำนวน 18 นวัตกรรม
	6. คนจนเป้าหมายได้รับการช่วยเหลือและยกระดับคุณภาพชีวิตด้วยองค์ความรู้ การวิจัยเทคโนโลยีและนวัตกรรม ยกระดับรายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 20 จำนวน 370 ครัวเรือน หรือ 1,850 คน	6. คนจนเป้าหมายได้รับการช่วยเหลือและยกระดับคุณภาพชีวิตด้วยองค์ความรู้ การวิจัยเทคโนโลยีและนวัตกรรม ยกระดับรายได้ ภาพรวมเพิ่มขึ้นร้อยละ 20.95 โดยมีคนจนเป้าหมายเข้าร่วมโครงการจำนวน 377 ครัวเรือน

รายละเอียด	ผลผลิตที่คาดว่าจะได้รับ (Output)	ผลลัพธ์ (Outcomes)
	7. เกิดองค์ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรม ที่ถูกนำไปใช้ประโยชน์ในการยกระดับศักยภาพ เข้าสู่สวัสดิการภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม อย่างน้อย 10 ชิ้น	7. เกิดองค์ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรม ที่ถูกนำไปใช้ประโยชน์ในการยกระดับศักยภาพ เข้าสู่สวัสดิการภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม/ยกระดับรายได้ จำนวน 12 ชิ้น
	8. การประชุมคณะกรรมการขับเคลื่อน เกิดกิจกรรมที่ร่วมกันดำเนินงาน อย่างน้อย 5 กิจกรรมต่อปี	8. มีการประชุมคณะกรรมการขับเคลื่อน เกิดกิจกรรมที่ร่วมกันดำเนินงาน อย่างน้อยเป็นประจำอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง
	9. อำเภอมีแผนการจัดปัญหาความยากจนหรือมีโครงการกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนโดยมีมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางเป็นส่วน หนึ่งที่มีบทบาท ในการร่วมขับเคลื่อนอย่างน้อย หนึ่ง อำเภอ	9. มีการวางแผนร่วมกันในการจัดปัญหาความยากจน และมีโครงการ และการจัดกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนโดยมหาวิทยาลัยราชภัฏ ลำปางเป็นส่วนหนึ่งที่ มีบทบาท ในการร่วมขับเคลื่อนอย่างโดดเด่น ในพื้นที่ สองอำเภอ คืออำเภอเถิน และอำเภอห้างฉัตร
	10. ผู้ผ่านการพัฒนาระดับทักษะความรู้เทคโนโลยีและนวัตกรรมหรือ ได้รับผลประโยชน์จำนวนไม่น้อยกว่า 370 คนหรือ 11. คนหรือคนยากจนเป้าหมายมีรายได้เพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่า20%	10. และ 11 คนจนเป้าหมายได้รับการช่วยเหลือและยกระดับคุณภาพชีวิต ด้วยองค์ความรู้ การวิจัยเทคโนโลยีและนวัตกรรม ยกระดับรายได้ ภาพรวม เพิ่มขึ้นร้อยละ 20.95 โดยมีคนจนเป้าหมายเข้าร่วมโครงการจำนวน 377 คนหรือ

ส่วนที่ 5.2 สรุปผลตามวัตถุประสงค์

5.2.1 การพัฒนาและยกระดับแพลตฟอร์มจัดความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำของจังหวัดลำปาง (PPAP) ให้สามารถนำไปใช้และส่งต่อความช่วยเหลือคนจนเป้าหมาย

1. ผลการทำงานทำงานร่วมกับกลไกความร่วมมือ

ทีมวิจัยได้แสวงหาความร่วมมือในการขับเคลื่อนงานจัดความยากจน โดยมีความพยายาม ในกาสร้างกลไกจากทุกภาคส่วน และสร้างเป้าหมายร่วมในการจัดความยากจน โดยวิเคราะห์จากภารกิจความรับผิดชอบของแต่ละหน่วยงาน กลุ่ม องค์กร เพื่อหาจุดร่วมในการดำเนินงานร่วมกันผ่าน 4 กลไก คือ (1) **กลไกภายในมหาวิทยาลัย** ทีมวิจัยให้ความสำคัญกับบุคลากรของคณะ ศูนย์ สำนัก ซึ่งถือว่าเป็นหน่วยงานสนับสนุน และเอื้ออำนวยความสะดวกในการทำงาน ซึ่งเป็นทีมหลังบ้านที่จะคอยดูแล ช่วยเหลือให้กระบวนการทำงานบรรลุเป้าหมาย (2) **กลไกขับเคลื่อนเชิงนโยบาย** เป็นเครือข่ายภาครัฐ ตั้งแต่จังหวัด อำเภอ ตำบล ผู้นำชุมชนท้องถิ่น ท้องที่ ซึ่งเป็นกลไกที่ได้เชื่อมประสานความร่วมมือในการขยายแนวคิด ร่วมคิด ร่วมปฏิบัติ ตั้งแต่กระบวนการค้นหา สอบทานข้อมูลครัวเรือนคนจนเป้าหมายในแต่ละพื้นที่ การชี้เป้าข้อมูลครัวเรือนยากจน การประสานขอความร่วมมือช่วยเหลือส่งต่อคนจน ตลอดจนการสนับสนุนกิจกรรม แนวคิดการดำเนินงานตามแผนกิจกรรมของโครงการวิจัย เช่น ศจพ.จ. / (ศจพ.อ.)/ (ศจพ.ท.) / อบจ./ หน่วยงานตามภารกิจ (3) **กลไกหนุนเสริมจากภาครัฐกิจ และภาคประชาสังคม** เป็นกลไกสำคัญในการหนุนเสริมกิจกรรมเพื่อการพัฒนาส่งเสริม ต่อยอดขยายอาชีพ รายได้ การตลาด สนับสนุนช่วยเหลือในบางประเด็นที่สอดคล้องกับภารกิจของหน่วยงาน เช่น บริษัทปูนซีเมนต์ไทย (SCG) บริษัทปูนซีเมนต์ไทย (ลำปาง จำกัด) SCG กฟผ.แม่เมาะ กลุ่มคนรุ่นใหม่ลำปาง หอการค้าจังหวัดลำปาง สภาอุตสาหกรรมลำปาง สถาบันศาสนา และสื่อมวลชนท้องถิ่น และ (4) **กลไกวิชาการ** เป็นการบูรณาการความร่วมมือของสถาบันการศึกษา โดยการนำองค์ความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรม มาใช้เพื่อพัฒนาอาชีพ ยกระดับรายได้ และการเข้าถึงโอกาสในการยกระดับฐานะทางสังคมของ “คนจนเป้าหมาย” เช่น มทร. ล้านนาลำปาง ศูนย์เทคโนโลยีโลหะและวัสดุแห่งชาติ (MTEC) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิตลำปาง ซึ่งการทำงานผ่านกลไกดังกล่าวจะช่วยสร้างพื้นที่ (Poverty Forum/Provincial Poverty) เพื่อเป็น “พื้นที่กลาง” ในการพูดคุย แลกเปลี่ยนทั้งในรูปแบบที่เป็นทางการ เช่น การจัดเวที การประชุม และรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ เช่น การพบปะ พูดคุย วงเล็ก ตามเวลาโอกาสที่จะอำนวยความสะดวกทั้งระดับพื้นที่ ระดับอำเภอ และระดับจังหวัดเพื่อนำไปสู่ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหา หรือพัฒนาในพื้นที่ในการจัดความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำและสร้างโอกาสให้กลุ่มคนจนเป้าหมายของจังหวัดลำปาง

2. ผลการพัฒนาระบบ DSS เป็นระบบข้อมูลกลางของจังหวัด

จังหวัดลำปางกำลังพัฒนา “ระบบ Application พร้อมใช้เพื่อส่งต่อความช่วยเหลือคนจนให้เข้าสู่สวัสดิการของรัฐ” ร่วมกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำปาง (อบจ.) ซึ่งปัจจุบันกำลังอยู่ในช่วงของการพัฒนาระบบ Application พร้อมใช้เพื่อส่งต่อความช่วยเหลือคนจนให้เข้าสู่สวัสดิการของรัฐ มีวัตถุประสงค์ในการดำเนินงาน 2 ประการคือ (1) เพื่อออกแบบคลังข้อมูลแพลตฟอร์มจัดความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำจังหวัดลำปาง และ (2) เพื่อพัฒนาระบบคลังข้อมูลแพลตฟอร์มจัดความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำจังหวัดลำปาง โดยการทำงานได้ทำการวิเคราะห์ออกแบบ พัฒนา บำรุงระบบคลังข้อมูลแพลตฟอร์มจัดความแม่นยำแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำจังหวัดลำปาง ประกอบด้วยระบบย่อย 3 ระบบ คือ ระบบย่อยที่ 1 ข้อมูลครัวเรือนยากจน ระบบย่อยที่ 2 สารสนเทศเพื่อการตัดสินใจการแก้ไขปัญหาความยากจน และระบบย่อยที่ 3 ระบบส่งต่อความช่วยเหลือครัวเรือนยากจน โดยจะนำเข้าสังเคราะห์ ประมวลผล แสดงผล และส่งต่อข้อมูลครัวเรือนยากจนตามศักยภาพทุน 5 ด้าน

3. ผลการพัฒนาระบบส่งต่อความช่วยเหลือ

ข้อมูลการส่งต่อความช่วยเหลือและการติดตามผลการช่วยเหลือและป้อนข้อมูลย้อนกลับ (Feedback Loop) ด้วยเครื่องมือบันทึกข้อมูลการช่วยเหลือขณะทำการค้นหาสอบถามคนจนเป้าหมาย เพื่อแสดงให้เห็นถึงข้อมูลของกลุ่มเป้าหมายที่ได้รับการช่วยเหลือแล้วและกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการรับการช่วยเหลือเร่งด่วน ก่อนนำเข้าสู่ระบบฐานข้อมูลและส่งต่อการช่วยเหลือให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรวมถึงการให้การช่วยเหลือเบื้องต้นจากทีมวิจัย โดยข้อมูลการช่วยเหลือส่งต่อ ปีพ.ศ.2567 พบว่า กลุ่มเป้าหมายได้รับการช่วยเหลือส่งต่อ ด้านทุนมนุษย์ ผ่านสวัสดิการหลักของรัฐ ได้แก่ เงินอุดหนุนเด็กแรกเกิด เงินบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ เงินเบี้ยยังชีพผู้พิการ และเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ โดยภาพรวมมีผู้ได้รับสิทธิรวม 16,020 ราย คิดเป็นมูลค่าความช่วยเหลือกว่า 7,883,700 บาท โดย อำเภอที่มีจำนวนผู้ได้รับสิทธิสูงสุด ได้แก่ อำเภอลำปาง และอำเภอเวียงสา สะท้อนให้เห็นถึงการกระจายตัวของสวัสดิการภาครัฐในพื้นที่ที่มีประชากรมากและมีผู้สูงอายุจำนวนมาก ขณะที่บางอำเภอ เช่น เมืองปานและสบปราบ มีผู้ได้รับสิทธิค่อนข้างน้อย ซึ่งสัมพันธ์กับจำนวนประชากรและโครงสร้างประชากรของพื้นที่

ข้อมูลการช่วยเหลือในมิติ “ความเป็นอยู่” และการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยผ่านโครงการบ้านพอเพียง (ดำเนินการทั้งโดย พอช. และพมจ.ลำปาง) มีการสนับสนุนงบประมาณบ้านพอเพียงรวมทั้งสิ้น 2,160,000 บาท ครอบคลุม 72 ครัวเรือนในพื้นที่เป้าหมาย รวมถึงการช่วยเหลือโดย OM “จักรวาลไผ่” และ “สมุนไพร่แก่น” ภายใต้งบประมาณในการบริหารจัดการกิจกรรมของ OM แสดงถึงการพยายามสร้างฐานเศรษฐกิจทางเลือกและเสริมพลังทางสังคมแก่ครัวเรือนกลุ่มเป้าหมาย โดยเฉพาะในพื้นที่เวียงแม่เมะ และห้างฉัตร ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการขับเคลื่อนโครงการแก่นมาอย่างต่อเนื่อง

ข้อมูลการช่วยเหลือในมิติ “ด้านสุขภาพ” และ “ด้านการศึกษา” พบว่ามีการส่งต่อผู้ป่วยติดเตียงและผู้สูงอายุในภาวะเร่งด่วนรวม 581 ราย และการประสานสาธารณสุข 329 ราย ขณะเดียวกันยังมีการส่งต่อเด็กที่หลุดจากการศึกษาในวัย 6-15 ปี จำนวน 12 ราย และการแก้ไขปัญหาการไม่รู้หนังสือและภาษาไทยในกลุ่มวัยแรงงานอีก 40 ราย สถานการณ์นี้สะท้อนถึงความท้าทายเชิงโครงสร้างทั้งด้านสุขภาพผู้สูงอายุและคุณภาพทุนมนุษย์ในวัยเรียนและวัยแรงงาน ซึ่งยังต้องได้รับการแก้ไขอย่างต่อเนื่อง

สรุปการส่งต่อความช่วยเหลือ และการติดตาม Feedback Loop ข้อมูลสะท้อนให้เห็นว่าการส่งต่อความช่วยเหลือครัวเรือนกลุ่มเป้าหมายปี 2567 ครอบคลุมหลายมิติ ทั้งด้านทุนมนุษย์ ความเป็นอยู่ และคุณภาพชีวิต โดยมีสวัสดิการภาครัฐเป็นกลไกพื้นฐานที่ช่วยรองรับภาระค่าใช้จ่ายและการดำรงชีพของประชาชน ขณะเดียวกัน การพัฒนาเชิงรุกผ่านโครงการบ้านพอเพียงและการสร้างกิจกรรมทางเศรษฐกิจอย่าง “จักรวาลไผ่” และ “สมุนไพร่แก่น” สะท้อนการเสริมพลังเพื่อสร้างความยั่งยืน นอกจากนี้ การติดตาม feedback loop ในด้านสุขภาพและการศึกษา ยังชี้ให้เห็นปัญหาที่ซ่อนอยู่ คือ ภาวะพึ่งพิงของผู้สูงอายุและความเปราะบางด้านการศึกษาในกลุ่มเด็กและแรงงานวัยทำงาน ดังนั้น ภาพรวมการส่งต่อความช่วยเหลือไม่ได้หยุดอยู่ที่การให้สวัสดิการเชิงรับเพียงอย่างเดียว แต่กำลังขยายสู่การสร้างศักยภาพเชิงรุกและการพัฒนาอย่างบูรณาการ เพื่อให้ครัวเรือนเปราะบางสามารถพึ่งพาตนเองได้มากขึ้นในอนาคต

4. ผลการพัฒนาลาดแก่น

ทีมวิจัยทำหน้าที่ในการหนุนเสริม ยกระดับประเด็นการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากผ่านโมเดลแก่นบูรณาการความร่วมมือด้านการวิจัย งานบริการวิชาการ เพื่อยกระดับความสามารถของครัวเรือนคนจนเป้าหมายและกลุ่มผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ โดยมหาวิทยาลัยทำหน้าที่ในการเป็นพี่เลี้ยง (mentor) ผู้ถ่ายทอด ให้ความรู้ (knowledge provider) และเป็นผู้ประสานงานเครือข่ายความร่วมมือกับผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญด้านวิสาหกิจเพื่อสังคมมาหนุนเสริมการทำงานช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ของพื้นที่

ผ่านการวิเคราะห์บริบทชุมชน หรือทุนทางกายภาพ เพื่อนำมายกระดับศักยภาพให้กับคนในพื้นที่ โดยได้มีวิธีการทำงาน คือ (1) การพัฒนาองค์ความรู้ วิจัยและนวัตกรรม เพื่อถ่ายทอดลงสู่ชุมชน (2) สร้างระบบนิเวศการทำงานแก้จน (Ecosystem) ในมหาวิทยาลัย (3) การเชื่อมโยงเครือข่ายและตลาด โดยมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางได้มีแผนการดำเนินงานการเชื่อมโยงเครือข่ายและตลาดในการมุ่งส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากให้กับชุมชน โดยการประสานความร่วมมือระหว่างอาจารย์ นักวิจัย กับหน่วยงานภาครัฐ เช่น อปท. พัฒนาชุมชน ธกส. และกลุ่มผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ในการยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชน และการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนจากโครงการวิจัย โครงการบริการวิชาการ รวมถึงการเผยแพร่ผลการดำเนินงาน ที่ผ่านมามีการดำเนินงานใช้วิธีการเผยแพร่หลากหลายช่องทาง เช่น เวทีการประชุมระดับพื้นที่หมู่บ้าน ตำบล และจังหวัด การจัดงานอีเวนต์นำเสนอผลผลิตหรือผลิตภัณฑ์จากโครงการวิจัยแก้จน เช่น การทำตลาดแก้จนในรูปแบบออนไลน์ ตลาดแก้จนระดับจังหวัด ซึ่งตลาดแก้จนระดับจังหวัดได้บูรณาการกับพันธกิจของมหาวิทยาลัยในงาน “มหกรรมรวมพลังราชภัฏลำปาง จำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน” ภายใต้โครงการยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 โครงการเพิ่มศักยภาพชุมชน Soft Power บนฐานอัตลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และโครงการสร้างกลไกความร่วมมือแบบบูรณาการเพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์จัดความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคม ทั้งนี้มีภาคีเครือข่ายเข้าร่วมงาน ภาคีเครือข่าย 127 แห่ง มีจำนวนผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ได้รับการยกระดับและพัฒนาจำนวน 58 ผลิตภัณฑ์ และการเผยแพร่การดำเนินงานด้วยวิธีการการจัดทำสื่อ เช่น คลิปวิดีโอ เพจลำปางแก้จน ยูทูบ

5. เทคโนโลยี/ นวัตกรรม เพื่อการพัฒนาอาชีพและยกระดับรายได้ และการนำไปใช้ประโยชน์

โครงการมีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เหมาะสมกับบริบทท้องถิ่น เช่น การใช้อุปกรณ์แบบประหยัดพลังงาน, การผลิตปุ๋ยชีวภาพ, การใช้ระบบน้ำหยดจากถังประหยัดแรงงาน รวมถึงการสื่อสารการตลาดออนไลน์เพื่อจำหน่ายผลผลิต

นอกจากนี้ยังจัดทำชุดองค์ความรู้เทคโนโลยีท้องถิ่น ในรูปแบบคู่มือที่ชาวบ้านสามารถเรียนรู้และนำไปใช้ได้ และส่งเสริมให้ผู้นำชุมชนแลกลุ่มอาชีพเป็นพี่เลี้ยง ถ่ายทอดเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่องสร้างความยั่งยืนในการพัฒนาอาชีพฐานราก

6. ผลการเชื่อมโยงยุทธศาสตร์ แผนจังหวัด แผนท้องถิ่น

โครงการวิจัยได้มีการเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์จังหวัด โดยจำแนกตาม Operation Model (OM) ดังนี้ (1) โครงการการจัดความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิตด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมตามแนวทางจักรวาลไฟ (2) โครงการพัฒนาและยกระดับห่วงโซ่คุณค่าสมุนไพรพื้นถิ่นสู่การบริการแพทย์แผนไทยและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และ (3) กิจกรรมการหนุนเสริมเพื่อการขับเคลื่อนโมเดลแก้จน (โครงการต่อเนื่องปี 2566) ทั้งนี้ จังหวัดลำปางได้กำหนดประเด็นการพัฒนาจังหวัดออกเป็น 5 ประเด็น ได้แก่

ประเด็นที่ 1 การพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตเสริมสร้างความมั่นคงปลอดภัยเพื่อสังคมและคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน

ประเด็นที่ 2 ส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจของจังหวัด

ประเด็นที่ 3 ยกระดับหัตถอุตสาหกรรม อุตสาหกรรม บนพื้นฐานของเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์

ประเด็นที่ 4 การพัฒนาเกษตรเชิงคุณภาพ เกษตรแปรรูปมูลค่าสูงด้วยนวัตกรรมและเทคโนโลยี

ประเด็นที่ 5 การอนุรักษ์ ฟื้นฟู และบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

ผลการเชื่อมโยงยุทธศาสตร์จังหวัดของโครงการการจัดความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิตด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมตามแนวทางจักรวาลไผ่

ตารางที่ 5.2 ผลการเชื่อมโยงยุทธศาสตร์จังหวัดของโครงการการจัดความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิตด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมตามแนวทางจักรวาลไผ่

ชื่อโครงการ/กิจกรรม	การเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์จังหวัด	ร้อยละ
การจัดความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิตด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมตามแนวทางจักรวาลไผ่	การพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตเสริมสร้างความมั่นคงปลอดภัยเพื่อสังคมและคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน	76.55
	การอนุรักษ์ฟื้นฟูและบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน	74.72
	การพัฒนาเกษตรเชิงคุณภาพเกษตรแปรรูปมูลค่าสูงด้วยนวัตกรรมและเทคโนโลยี	74.47
	ส่งเสริมอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจของจังหวัด	63.55
	ยกระดับหัตถอุตสาหกรรมบนพื้นฐานของเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์	55.46

ผลการเชื่อมโยงยุทธศาสตร์จังหวัดของโครงการการจัดความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิตด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมตามแนวทางจักรวาลไผ่

ผลการเชื่อมโยงยุทธศาสตร์จังหวัดของโครงการการพัฒนาและยกระดับห่วงโซ่มูลค่าสมุนไพรพื้นถิ่นสู่การบริการแพทย์แผนไทยและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

ตารางที่ 5.3 ผลการเชื่อมโยงยุทธศาสตร์จังหวัดของโครงการการจัดความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิตด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมตามแนวทางสมุนไพรแก้จน

ชื่อโครงการ/กิจกรรม	การเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์จังหวัด	ร้อยละ
การพัฒนาและยกระดับห่วงโซ่มูลค่าสมุนไพรพื้นถิ่นสู่การบริการแพทย์แผนไทยและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ	การพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตเสริมสร้างความมั่นคงปลอดภัยเพื่อสังคมและคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน	77.86
	การอนุรักษ์ฟื้นฟูและบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน	73.52
	การพัฒนาเกษตรเชิงคุณภาพเกษตรแปรรูปมูลค่าสูงด้วยนวัตกรรมและเทคโนโลยี	70.92
	ส่งเสริมอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจของจังหวัด	64.40
	ยกระดับหัตถอุตสาหกรรมบนพื้นฐานของเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์	59.43

ผลการเชื่อมโยงยุทธศาสตร์จังหวัดของกิจกรรมการหนุนเสริมเพื่อการขับเคลื่อนโมเดลแก้จน (โครงการต่อเนื่องปี 2566)

ตารางที่ 5.4 ผลการเชื่อมโยงยุทธศาสตร์จังหวัดของโครงการการจัดความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิตด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมของกิจกรรมการหนุนเสริมฯ (โครงการต่อเนื่องปี พ.ศ.2566)

ชื่อโครงการ/กิจกรรม	การเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์จังหวัด	ร้อยละ
การหนุนเสริมเพื่อการขับเคลื่อนโมเดลแก๊จน (โครงการต่อเนื่องปี 2566)	การพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตเสริมสร้างความมั่นคงปลอดภัยเพื่อสังคมและคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน	63.95
	ส่งเสริมอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจของจังหวัด	59.30
	การอนุรักษ์ฟื้นฟูและบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน	57.43
	การพัฒนาเกษตรเชิงคุณภาพเกษตรแปรรูปมูลค่าสูงด้วยนวัตกรรมและเทคโนโลยี	55.57
	ยกระดับหัตถอุตสาหกรรมบนพื้นฐานของเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์	44.84

นอกจากนี้ ได้มีการขับเคลื่อนการจัดทำแผนแก๊จนแบบมีส่วนร่วม (Appreciation Influence Control for participatory planning) เพื่อเปิดโอกาสให้คนจนเป้าหมายและนักพัฒนาเชิงพื้นที่ (ADM) ได้มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนแก้ไขปัญหาคความยากจนในพื้นที่เพื่อผลักดันให้บรรจุอยู่ในแผนชุมชน และนำเสนอแผนต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้สามารถแก้ไขปัญหาคความยากจนของคนจนเป้าหมายได้ตรงกับสภาพปัญหาและความต้องการอันจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาคความยากจนให้หมดไปจากพื้นที่ ดังนี้

ตารางที่ 5.5 การขับเคลื่อนการจัดทำแผนแก๊จนแบบมีส่วนร่วม

อำเภอ	ชื่อแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม
เถิน	1. กลุ่มอาชีพเพาะเห็ดแก๊จน 2. แปรรูปส้มเกลี้ยง (น้ำส้มเกลี้ยงเกร็ดหิมะ, แยมส้มเกลี้ยง)
เมืองลำปาง	1. การสร้างงานสำหรับผู้สูงอายุที่ยากจน (แปรรูปข้าวเป็นสุราชุมชน)
แม่เมาะ	1. โรงเรียนเรียนรู้เพื่อสร้างอาชีพให้แก่คนจน
แจ้ห่ม	1. เลี้ยงกุ้งฝอยในบ่อซีเมนต์ 2. ข้าวเกรียบผักเพื่อสุขภาพ
งาว	1. เพอร์นิเจอร์ไม้ไผ่
ห้างฉัตร	1. ฟาร์มเห็ดพอเพียง

5.2.2 การพัฒนาและขับเคลื่อนให้เกิดพื้นที่อำเภอแก๊จนต้นแบบ (Prototype Area)

ทีมวิจัยได้เลือกพื้นที่อำเภอแม่เมาะ จากการวิเคราะห์ศักยภาพเชิงพื้นที่ พบว่ามีประเด็นที่น่าสนใจ คือ (1) มีโอกาสที่จะดำเนินการให้สำเร็จเนื่องจากมีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของจังหวัดลำปาง โดยประเด็น Roadmap ที่น่าสนใจและสอดคล้องกับแนวคิดโครงการวิจัยแก๊จน คือ การพัฒนาต่อยอดการสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้าอัตลักษณ์พื้นถิ่น (ไผ่) /การพัฒนาลำปางศูนย์กลางพลังงานสะอาด Clean energy โครงการแม่เมาะเมืองน่าอยู่ [Maemoh Smart City] / โครงการพลังงานสะอาด Net Zero Low Carbon/SCG :Net Zero Cement & Concrete2050 ในการพัฒนานวัตกรรมตามแนวคิดเศรษฐกิจคาร์บอนต่ำและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม /และโครงการลำปางศูนย์กลางอุตสาหกรรมไม้ของภาคเหนือ/นิคมอุตสาหกรรม BCG/ นิคม

อุตสาหกรรมสีเขียว โดยยุทธศาสตร์ดังกล่าวถือว่าเป็นโอกาสที่มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางจะผลักดันให้เกิดความร่วมมือในการขับเคลื่อนโมเดลझेกัน (2) มีต้นทุนของภาคีเครือข่ายความร่วมมือเดิมและภาคีความร่วมมือใหม่ เช่น กฟผ.แม่เมาะ กลุ่มคนรุ่นใหม่ (3) มีผู้นำท้องถิ่นให้การช่วยเหลือในการขับเคลื่อนงาน คือ นายอำเภอซึ่งเป็นบุคคลสำคัญในการช่วยเหลือสนับสนุน เชื่อมประสานงานทั้งท้องถิ่นท้องที่ และ (4) เป็นพื้นที่ปฏิบัติการโมเดลझेกันด้วยจกवालไฟที่มีต้นทุนเดิมในการทำงานในพื้นที่ที่ต่อยอดมาจากปี พ.ศ. 2566 ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพื้นที่และเป้าหมายของโครงการพัฒนาอำเภอझेกันต้นแบบในพื้นที่อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง ร่วมกับแผนพัฒนาอำเภอแม่เมาะ ปี 2566–2570 พบว่า การแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่ดังกล่าวควรตั้งอยู่บนปัจจัยที่สำคัญหลายด้านที่เอื้อต่อการขับเคลื่อนอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบูรณาการแนวความคิดการพัฒนาเชิงระบบ เข้ากับศักยภาพเชิงพื้นที่ตามแผนพัฒนาของอำเภอ คือ (1) ความสอดคล้องของทิศทางการพัฒนาของอำเภอแม่เมาะกับยุทธศาสตร์จังหวัดลำปางและนโยบายระดับประเทศ อำเภอแม่เมาะมีเป้าหมายสำคัญในการเป็นเมืองน่าอยู่ตามแนวคิด Maemoh Smart City และการเป็นศูนย์กลางพลังงานสะอาด Clean Energy เมื่อเชื่อมโยงแนวคิดเหล่านี้เข้ากับโจทย์ของโครงการวิจัย “อำเภอझेกัน” ซึ่งมุ่งเน้นการสร้างพื้นที่ต้นแบบในการจัดการความยากจนเชิงบูรณาการ จะเห็นได้ว่ามีจุดร่วมสำคัญในเชิงนโยบายที่สามารถใช้เป็นแรงขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม (2) ความพร้อมของทุนและต้นทุนทางสังคมในพื้นที่อำเภอแม่เมาะ จากการวิเคราะห์ทุน 5 ด้านพบว่า แม่เมาะมีทุนธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เข้มแข็ง โดยเฉพาะ “ไฟ” ซึ่งสามารถต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์หลากหลายและนำไปสู่การสร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้แก่ครัวเรือนคนจนได้จริง จึงไม่ใช่เพียงแค่การใช้ไฟเป็นฐานการผลิตสินค้า แต่สามารถใช้เป็น “กลไกต้นน้ำ” ในการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจและสวัสดิการในระดับฐานราก อีกทั้งยังมีทุนทางสังคม ได้แก่ ผู้นำท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มคนรุ่นใหม่ และภาคีเครือข่ายเดิมอย่าง กฟผ.แม่เมาะ ซึ่งล้วนเป็นแรงหนุนสำคัญที่สามารถช่วยเชื่อมโยงทรัพยากร ความรู้ และการประสานความร่วมมือข้ามภาคส่วนอย่างมีพลัง และ (3) ความร่วมมือในระดับพื้นที่และความไว้วางใจจากภาคีหลัก เช่น นายอำเภอแม่เมาะ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการเชื่อมหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ท้องถิ่น และเอกชน เข้ากับกลไกการพัฒนาระดับชุมชน ในช่วงการดำเนินงานที่ผ่านมา กล่าวโดยสรุป ปัจจัยสำคัญในการแก้ปัญหาความยากจนในอำเภอแม่เมาะ คือ การเชื่อมโยงแนวนโยบายระดับบนเข้ากับศักยภาพเชิงพื้นที่และทุนที่มีอยู่เดิม โดยอาศัยการบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาอำเภอแม่เมาะ ปี 2566–2570 ที่เน้นการยกระดับคุณภาพชีวิต ความยั่งยืน และนวัตกรรมเพื่อเศรษฐกิจฐานราก

5.2.3 การพัฒนาและยกระดับบทบาทของมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาพื้นที่ (Area Based University)

ภายใต้แผนงานโครงการการสร้างกลไกความร่วมมือแบบบูรณาการ เพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์จัดการความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคมของจังหวัดลำปาง ได้กำหนดบทบาทของตนเองในฐานะที่เป็น “แหล่งความรู้” เป็น “ตัวกลางในการประสานเชื่อมโยง” หน่วยงาน องค์กร ภาคี ในจังหวัด และ “แสวงหาความร่วมมือ” ในการขับเคลื่อนการทำงาน เพื่อสร้างโอกาสและขจัดความยากจน ตลอดจนการส่งเสริมผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน และสร้างระบบนิเวศการทำงานझेกันในมหาวิทยาลัยตามพันธกิจหลักของมหาวิทยาลัย คือ การเรียนการสอน เช่นการนำกรณีศึกษา หรือโครงการจริงมาใช้ในการเรียนรู้แบบ Service Learning การวิจัยและนวัตกรรม เช่นการถ่ายทอดงานวิจัยสู่ชุมชน การสร้างนวัตกรรมร่วมกับชุมชน การบริการวิชาการ เช่นการให้คำปรึกษาหรือการจัดอบรมให้ความรู้แก่ชุมชนหรือผู้ประกอบการชุมชน และรวมถึงการพัฒนาเชิงพื้นที่ โดยทำหน้าที่เป็นศูนย์บ่มเพาะวิสาหกิจ (UBI) หรือเป็นกลไกหลักในการยกระดับเศรษฐกิจฐานรากในพื้นที่ภายใต้ยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัย การยกระดับบทบาทมหาวิทยาลัยให้เป็นสถาบันการศึกษาในพื้นที่ การทำงานผ่านกลไกความร่วมมือ 3 ระดับ คือ ภาคีหลักซึ่งเป็นกลไกระดับจังหวัด

ภาคีรื่องเป็นกลไกระดับพื้นที่ และภาคีใหม่ ซึ่งเป็นภาคีความร่วมมือใหม่เพื่อหนุนเสริมการขับเคลื่อนงานให้บรรลุเป้าหมาย ผลการดำเนินงานที่ผ่านมาได้ทำหน้าที่ยังนี้ (1) การพัฒนานักบริหารจัดการเชิงพื้นที่ (Area Manager) ได้พัฒนา ADM จำนวน 53 คน และ ARM จำนวน 29 คน (2) เป็นศูนย์บ่มเพาะผู้ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคม (3) การพัฒนาและส่งเสริมผู้ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคม (4) การจัดตั้งกองทุนระดับจังหวัดเพื่อช่วยเหลือคนยากจน (5) การจัดทำโครงการและกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้ง “โครงการธนาคารน้ำใต้ดิน” และอุกทภัยน้ำท่วม และ (6) การพัฒนาและยกระดับแนวทางการบูรณาการบริหารจัดการในพื้นที่ (Provincial Platform) เชื่อมโยงเชิงระบบและความสัมพันธ์การขับเคลื่อนเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่จังหวัดลำปางสู่ยุทธศาสตร์ของจังหวัด ได้ดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ส่วนที่ 5.3 ผลการวิเคราะห์โมเดลแก๊จน

● OM จักรवालไฟห่วงโซ่มูลค่ากลุ่มคนยากจน (Pro Poor Value Chain)

เป็นแนวคิดและเครื่องมือที่ใช้ในการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อยกระดับรายได้ของครัวเรือนยากจน โดยนำแนวคิด Value Chain แบบดั้งเดิมมาใช้ในการออกแบบการทำงานพัฒนารุกิจการเกษตรตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ ทำให้เกิดการผสมผสานระหว่างการผลิต การแปรรูป และการตลาด โดยนำกลุ่มคนจน คนชายขอบ และกลุ่มคนเปราะบางเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้เทคนิคการทำงานในแต่ละห่วงโซ่และได้รับประโยชน์ทางสังคม เป็นการออกแบบกระบวนการผลิตที่ขยายห่วงโซ่มูลค่าให้มีความละเอียดมากขึ้น ทั้งระหว่างห่วงโซ่และภายในแต่ละห่วงโซ่ ซึ่งทำให้เกิดกิจกรรมย่อยในแต่ละขั้นตอนหรือกระบวนการผลิตจนสามารถระบุได้ว่าจะมีใครที่เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในแต่ละขั้นตอน อีกทั้งสามารถกำหนดคุณสมบัติของผู้ที่จะเข้ามาอยู่ในแต่ละห่วงโซ่จะต้องมีองค์ความรู้ หรือทักษะอย่างไร นำไปสู่การพัฒนาและเพิ่มโอกาสของคนจนเป้าหมายให้อยู่ในห่วงโซ่การผลิตได้ยิ่งขยายห่วงโซ่อย่างละเอียดก็เห็นช่องว่างที่สามารถนำคนจนเป้าหมายเข้าในระบบการผลิตได้มากยิ่งขึ้น

ตารางที่ 5.6 ภาพรวมรายได้และต้นทุนต่อครัวเรือนจากการดำเนินโครงการวิจัยจักรवालไฟ

กิจกรรม/รายการ	คนจนเป้าหมาย (ครัวเรือน)	มูลค่าการลงทุน (บาท)	รายได้คนจนเป้าหมาย (บาท)	ต้นทุนต่อครัวเรือนต่อปี (บาท)	รายได้เฉลี่ย/ครัวเรือน/ปี (บาท)	อัตราผลตอบแทนต่อการลงทุน
จักรवालไฟ-ลำไฟ เพาะ-แปรรูป	92	485,850	1,779,200	5,281	19,339	3.66
จักรवालไฟ-หน่อไม้	139	146,515	318,900	1,054	2,294	2.18
จักรवालไฟ-ถ่าน วัสดุเหลือทิ้ง	197	531,960	716,584	2,700	3,637	1.35
จักรवालไฟ-เพาะเห็ดนางฟ้า เห็ดเยื่อไผ่	311	604,550	818,300	1,944	2,631	1.35
จักรवालไฟ-เมนูอาชีพ	258	1,405,865	1,116,760	5,449	4,329	0.79
จักรवालไฟ-ท่องเที่ยวโดยชุมชน	82	250,260	33,400	3,052	407	0.13
รวม	571	3,425,000	4,783,144	5,998	8,377	1.40

● OM สมุนไพรเศรษฐกิจชุมชนรายครัวเรือน (Local Content)

มีการส่งเสริม พัฒนาผลิตภัณฑ์ พัฒนาอาชีพ ด้วยไม้และทรัพยากรตามบริบทพื้นที่ สู่ตลาดใหม่เป็น โมเดลเศรษฐกิจชุมชนรายครัวเรือน มีเมนูอาชีพที่หลากหลายสำหรับคนจนที่เป็น Local Content เพื่อ ส่งเสริมการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ด้วยการ Up-skill/ Re-skill/New-skill ได้แก่ เกษตรพอเพียงเลี้ยง ครอบครัวเป็นการให้ความรู้แนวปฏิบัติที่ดีในการทำเกษตรพอเพียง การปรับปรุงดิน การวางแผนการ เพาะปลูก ตลอดจนการแปรรูปอาหาร แปรรูปสมุนไพร ใช้นวัตกรรมการผลิตอาหาร อาทิ อาหารแปรรูปจาก หน่อไม้ เช่น หน่อไม้ต้มพร้อมทาน หน่อไม้เส้นอบแห้งด้วยนวัตกรรมตู้อบลมร้อน นวัตกรรมซอสเครื่องแกง สมุนไพร, อาหารแปรรูปเสริมโปรตีนจากจิ้งหรีด, เครื่องดื่มผงขงสมุนไพร , นวัตกรรมผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง อาทิ สบู่ น้ำมัน โลชั่น ลิปปาล์ม จากวัตถุดิบในท้องถิ่น สารสกัดจากไม้และเห็ดเหี่ยวไม้, สกรับขัดผิวจากผง สมุนไพร ผงถ่านชาโคลสำหรับบำรุงผิวจากสารสกัดใบไม้ สมุนไพรและใบบัวบก

ตารางที่ 5.7 ภาพรวมรายได้และต้นทุนต่อครัวเรือนจากการดำเนินโครงการวิจัยสมุนไพรแก่น

กิจกรรม/รายการ	คนจน เป้าหมาย (ครัวเรือน)	มูลค่าการลงทุน (บาท)	รายได้คนจน เป้าหมาย (บาท)	ต้นทุนต่อ ครัวเรือนต่อ ปี	รายได้เฉลี่ย/ ครัวเรือน/ปี	อัตรา ผลตอบแทน ต่อการลงทุน
สมุนไพร สมุนไพรพื้นถิ่น	323	367,090	1,284,980	1,137	3,978	3.50
การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ	21	1,169,620	133,200	55,696	6,343	0.11
การบริการแพทย์แผนไทย	19	380,120	285,200	20,006	15,011	0.75
เมนูอาชีพ	54	369,820	187,050	6,849	3,464	0.50
รวม	417	2,286,650	1,891,980	6,065	5,019	0.82

● OM สารปรับปรุงดินปุ๋ยหมักกระถิน (Local Content)

เป็นโมเดลที่มีการพัฒนาต่อยอดจากโครงการวิจัย ปีพ.ศ. 2566 ในพื้นที่อำเภอเมืองลำปาง รับผิดชอบ กลุ่มครัวเรือนยากจน จำนวน 60 ครัวเรือน ประเด็นการทำงานมีเป้าหมายเพื่อการลดต้นทุน การเพิ่มผลผลิต เพิ่มมูลค่า การเพิ่มรายได้ รวมทั้งการสร้างอาชีพเสริมของกลุ่มเกษตรกรครัวเรือนยากจน สำหรับคนจนระดับ อยู่ได้และอยู่ดี ดำเนินการอยู่ในรูปแบบส่วนตัว ซึ่งกลุ่มคนจนระดับอยู่ ได้และอยู่ดีจะมีต้นทุนทั้งกำลัง กาย กำลังแรง และที่ดินทำกินจึงเน้นเป็นกิจกรรมที่ลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตเพิ่มมูลค่าซึ่งส่วนใหญ่เป็น เกษตรกรรม ในส่วนของการคงอยู่เพื่อให้เกิดความยั่งยืน จะดำเนินการสร้างแปลงต้นแบบ สร้างกลุ่มวิสาหกิจ กลุ่มอาชีพและดำเนินการสร้างระบบตลาดใหม่รวมทั้งสหกรณ์ชุมชนและดำเนินการหารื้อร่วมกับภาครัฐและ ภาคเอกชนในการส่งต่อในเชิงนโยบายร่วมพัฒนาต่อไป

ตารางที่ 5.8 ภาพรวมรายได้และต้นทุนต่อครัวเรือน จากการดำเนินโครงการหนุนเสริมต่อยอด ปี พ.ศ.2566

กิจกรรม/รายการ	คนจน เป้าหมาย (ครัวเรือน)	มูลค่าการลงทุน (บาท)	รายได้คนจน เป้าหมาย (บาท)	ต้นทุนต่อ ครัวเรือนต่อ ปี	รายได้เฉลี่ย/ ครัวเรือน/ปี	อัตรา ผลตอบแทน ต่อการลงทุน
หนุนเสริม-ปุ๋ยหมัก ชีวภาพใบกระถิน ฮิวมัส: การใช้ปุ๋ยหมักชีวภาพใบ	69	170,000	403,000	2,464	5,841	2.37

กิจกรรม/รายการ	คนจนเป้าหมาย (ครัวเรือน)	มูลค่าการลงทุน (บาท)	รายได้คนจนเป้าหมาย (บาท)	ต้นทุนต่อครัวเรือนต่อปี	รายได้เฉลี่ย/ครัวเรือน/ปี	อัตราผลตอบแทนต่อการลงทุน
กระถินผสมฮิวมิคในการลดต้นทุน เพิ่มผลผลิต ข้าว ข้าวโพด มันสำปะหลัง ผัก และระบบแปลงรวมมัน สำปะหลัง ถั่วลายเสือ						
หนุนเสริมไฟฟ้าเคา:การส่งเสริมการทำไฟฟ้าเคาและไม้ไผ่ดัดดอกหญ้า	22	35,000	112,000	1,591	5,091	3.2
รวม/เฉลี่ย	91	205,000	515,000	2,027	5,466	2.79

● โมเดลแก้จนระบบสวัสดิการเกื้อกูลคนจน (Social Safety Net)

โครงการได้พัฒนากลไกสวัสดิการในระดับพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะการนำแนวคิด ค่าจ้างเพื่อสวัสดิการมาใช้ผ่านกิจกรรมแปลงกลาง ซึ่งเปิดโอกาสให้กลุ่มเปราะบางเข้ามาทำงานและได้รับค่าตอบแทนรายวัน อีกทั้งยังส่งเสริมการจัดตั้งกองทุนชุมชน กลุ่มออมทรัพย์ และกลไกช่วยเหลือระหว่างกันภายในกลุ่ม เช่น การแบ่งปันผลผลิต และการจ้างงานภายในกลุ่มอาชีพ เป็นการสร้างระบบสวัสดิการจากฐานรากโดยชุมชนมีส่วนร่วมในการออกแบบและกาบริหารจัดการ

● รูปแบบและการจัดการกองทุน

รูปแบบการจัดตั้งกองทุน ใช้วิธีการระดมทุนโดยการจัดทำ “ผ้าป่าสามัคคี” เพื่อช่วยเหลือ “กลุ่มครัวเรือนยากจน” “สร้างโอกาสทางสังคม” ให้คนจนมีโอกาสดำรงชีพจากความยากจนตามแนวคิดความเชื่อ “บุญนำทาง” จากการระดมทุนด้วยรูปแบบ “การทอดผ้าป่า” ครั้งนี้พบว่ายอดบริจาคเงินเพื่อช่วยเหลือคนยากจนรวมทั้งสิ้น 201,435 บาท (สรุปยอด ณ วันที่ 26 มิถุนายน 2568) สะท้อนให้เห็นว่าการสื่อสารเชิงกลยุทธ์ (Strategic Communication) คือ การวางแผนและดำเนินการสื่อสารโดยการนำแนวคิด “บุญนำทาง” เป็นแนวทางที่สามารถพัฒนาไปสู่การจัดตั้งกองทุนเพื่อช่วยเหลือคนยากจนจังหวัดลำปางได้ ด้านการจัดการกองทุน ทีมวิจัยได้วางแผนการเตรียมถอนตัว (Exit Strategy) หลังโครงการวิจัยได้สิ้นสุดลงในปีพ.ศ. 2570 ทั้งนี้ได้มีการวางแผนถึงแนวทางในการบริหารจัดการทุนที่ได้จากการระดมทุนเพื่อจัดตั้งกองทุนช่วยเหลือคนจนจังหวัดลำปางในอนาคต โดยทีมวิจัยได้ประสานความร่วมมือกับมูลนิธิชุมชนลำปางเป็นผู้ดูแลกองทุนเพื่อสานต่อเจตนารมณ์ในการช่วยเหลือคนจนลำปางต่อไป โดยมูลนิธิชุมชนลำปาง ซึ่งเป็นองค์กรที่มีแนวคิดการทำงานสอดคล้องกับโครงการวิจัย กล่าวคือ นิยามของมูลนิธิชุมชนลำปาง คือ “เป็นองค์กรทุนที่ยั่งยืนซึ่งได้มาจากการระดมทุน ทุนในชุมชนท้องถิ่นและผู้ที่มีจิตศรัทธาต่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น มีบทบาทหน้าที่ให้ทุนสนับสนุนกิจกรรมสาธารณประโยชน์และพลเมืองที่ทำงานช่วยเหลือสังคม เพื่อสร้างเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นเสมือนสะพานเชื่อมโอกาสให้คนรวยน้ำใจได้ช่วยเหลือสังคม” มีหลักคิดในการทำงานที่เป็นเอกลักษณ์คือ 1) การก่อตั้งขึ้นมาโดยมีกลุ่มแกนนำจาก 3 ภาคส่วน คือ ภาครัฐ ภาคประชาชน/ประชาสังคม และภาคธุรกิจ 2) มูลนิธิชุมชนลำปางมีพันธกิจสำคัญประการหนึ่งคือ การระดมทุนจากที่ต่างๆ หรือการขอรับสนับสนุนทุนจากแหล่งทุน เพื่อนำมาช่วยเหลือในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนทุกช่วงวัยใน

พื้นที่จังหวัดลำปาง และ3) กระจายทุน ที่เข้ามาได้ผ่านกิจกรรม โครงการที่มองว่าเป็นประเด็นปัญหาของพื้นที่ เพื่อนำไปปฏิบัติการแก้ไขปัญหานั้นๆ ร่วมกับภาคีเครือข่ายความร่วมมือ

ข้อค้นพบ ปัญหา ข้อจำกัด และการจัดการปัญหา

ผลจากการดำเนินโครงการวิจัยที่ผ่านมาพบว่า การขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาความยากจน มีข้อค้นพบ ปัญหา ข้อจำกัด และแนวทางจัดการปัญหาหลายประการ ทั้งในมิติทางสังคม เศรษฐกิจ และระบบการทำงาน ร่วมกับภาคีเครือข่าย เนื่องจากการทำงานไม่ได้มุ่งหวังเพื่อให้ หรือครัวเรือนยากจนเป็นเพียงผู้รับฝ่ายเดียว แต่มุ่งหมายที่จะเพิ่มโอกาสทางสังคมเพื่อขจัดความยากจนให้หมดไป ดังนั้นการทำความเข้าใจสภาพ ปัญหาความยากจนต้องทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง มองปัญหาครอบคลุมทุกมิติโดยใช้ฐานข้อมูลทุนการดำรงชีพ 5 ด้านเป็นหลักแนวคิดในการดำเนินโครงการแก้ไข การทำงานที่ผ่านมาสรุปดังนี้

ข้อค้นพบจากการดำเนินงาน

1. จากการวิเคราะห์ฐานทุนการดำรงชีพ 5 ด้าน พบว่า ครัวเรือนคนจนส่วนใหญ่ของจังหวัดลำปาง ไม่ได้จนเพราะไม่มีเงินเท่านั้น แต่ยังขาดโอกาส ขาดการศึกษา ขาดความมั่นคงในชีวิต โดยจำแนกตามฐานทุน 5 ด้าน ดังนี้

- **ทุนมนุษย์** ของกลุ่มคนจนเป้าหมายจังหวัดลำปางพบสัดส่วนที่น่าสนใจสูงสุดในประเด็นของ ครัวเรือนส่วนใหญ่มีทักษะแรงงานภาคการเกษตร แต่ยังขาดความรู้ด้านการลดต้นทุน-เพิ่มผลผลิต และมีทักษะการตลาดและบัญชีครัวเรือนในระดับต่ำ แต่จุดแข็งในการสนับสนุนและช่วยผลักดันในการดำเนิน กิจกรรมประสบความสำเร็จ คือ แกนนำกลุ่มคนจนเป้าหมายในระดับอยู่ได้/อยู่ดี ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงในการ ทำกิจกรรม รวมถึงเป็นผู้เชื่อมประสานความร่วมมือร่วมกับภาคีที่เกี่ยวข้อง

- **ทุนทางกายภาพ** กลุ่มคนจนเป้าหมายจังหวัดลำปางพบสัดส่วนที่น่าสนใจสูงสุดในประเด็นของ การมีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง และมีเครื่องมือทำการเกษตรพื้นฐาน แต่ก็ยังพบว่าการเข้าถึงไฟฟ้าส่วนมาก ต้องต่อฟ่วงไฟฟ้าจากคนอื่น (ไม่มีมิเตอร์ไฟฟ้าของตนเอง)

- **ทุนทางการเงิน** กลุ่มคนจนเป้าหมายจังหวัดลำปางพบสัดส่วนที่น่าสนใจสูงสุดในประเด็นของ คนระดับอยู่ยาก/ อยู่ลำบาก ไม่มีการออมเงิน และมีหนี้สินมากกว่า 1 แหล่งสินเชื่อ และส่วนมากไม่มี ทรัพย์สินที่จะใช้เป็นทุนในการประกอบอาชีพ

- **ทุนทางธรรมชาติ** กลุ่มคนจนเป้าหมายจังหวัดลำปางพบสัดส่วนที่น่าสนใจสูงสุดในประเด็นของ การที่ครัวเรือนส่วนมากไม่มีบ้านพักอาศัยอยู่ในพื้นที่ภัยพิบัติ แต่ก็พบว่ามียู๋อย่างในการประสบกับกับปัญหา อุทกภัย บ้านเรือนอยู่ในเส้นทางน้ำ ซึ่งก็จะประสบภัยตามฤดูกาล และบางพื้นที่ขาดน้ำในฤดูแล้ง

- **ทุนทางสังคม** กลุ่มคนจนเป้าหมายจังหวัดลำปางพบสัดส่วนที่น่าสนใจสูงสุดในประเด็นของการ มีโครงสร้างการบริหาร การทำงานของผู้นำหมู่บ้านที่เข้มแข็ง มีกลุ่มอาชีพที่หลากหลายกระจายอยู่ในเกือบทุก พื้นที่ มีการจัดสรรพื้นที่แปลงกลาง เพื่อช่วยเหลือกลุ่มคนที่ข้อจำกัดเรื่องที่ดินทำกิน

ปัญหา/ข้อจำกัด

1. ข้อมูลครัวเรือนยากจนในระบบของรัฐไม่ตรงตามจริง หรือมีความลำสมัย ทำให้การช่วยเหลือคนจน ที่แท้จริงไม่สามารถช่วยเหลือได้ตรงเป้าอย่างใดก็ตามผลการค้นหาสอบถามข้อมูลครัวเรือนยากจนจังหวัด ลำปาง ปีพ.ศ. 2566-2567 ยังพบว่า ยังมีคนจนรั่วไหล (Inclusion Error) จำนวน 3,156 คน คิดเป็นร้อยละ 42.60 และคนจนที่ตกหล่น (Exclusion Error) จำนวน 1,553 คน คิดเป็นร้อยละ 20.96 โดยลดลงจากปีพ.ศ. 2566 จำนวน 1,603 คน คิดเป็นร้อยละ 21.64

2. ระบบราชการทำงานแยกส่วน ขาดการบูรณาการความร่วมมือ เช่น พัฒนาสังคมและความมั่นคง

ของมนุษย์ พัฒนาชุมชน สาธารณสุข ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร มีบทบาทหน้าที่เหมือนกันคือ การช่วยเหลือกลุ่มคนจน กลุ่มคนเปราะบาง แต่ไม่สามารถบูรณาการความร่วมมือกันได้ ด้วยรูปแบบของหน่วยงานมักทำงานแบบไซโล

การจัดการปัญหา

1. การค้นหา สอบทานครัวเรือนยากจน จำเป็นที่จะต้องร่วมมือกับท้องถิ่น ท้องที่ ผู้นำชุมชน ในการทำงาน โดยได้มีการทบทวนการบริหารจัดการข้อมูลและจัดทำฐานข้อมูลร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด องค์การบริหารส่วนจังหวัด สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เพื่อให้ข้อมูลมีความถูกต้องและน่าเชื่อถือก่อนนำไปใช้ประโยชน์ได้ตรงตามพันธกิจของหน่วยงาน

2. ทีมวิจัยสวมบทบาทในฐานะสถาบันการศึกษาในพื้นที่ (Area Based University¹) ได้กำหนดบทบาทของตนเองในฐานะที่เป็น “แหล่งความรู้” เป็น “ตัวกลางในการประสานเชื่อมโยง” หน่วยงาน องค์การภาคี ในจังหวัด และ “แสวงหาความร่วมมือ” ในการขับเคลื่อนการทำงาน เพื่อสร้างโอกาสและจัดความยากจนร่วมกับภาคีความร่วมมือทุกภาคส่วน

ส่วนที่ 5.4 ผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

แพลตฟอร์มจัดความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำของจังหวัดลำปาง (PPAP) ได้ออกแบบแนวทางการดำเนินงานที่สำคัญอยู่ 3 ประการหลัก เพื่อใช้ในการวางแผนแก้ไขปัญหาจัดความยากจนและการสร้างโอกาสให้กลุ่มครัวเรือนยากจนได้มีโอกาสหลุดพ้นความยากจน คือ (1) **การสำรวจ ค้นหา สอบทานชี้เป้าคนจนเป้าหมาย**ครอบคลุมทั้ง 13 อำเภอของจังหวัดลำปาง โดยมีแบบสำรวจกลางที่ใช้ร่วมกันทั้ง 20 จังหวัด เป็นเครื่องมือในการสำรวจ ค้นหา สอบทานคนจนในพื้นที่ เพื่อหาคำตอบว่า “คนจนคือใคร คนจนอยู่ที่ไหน เขาจนเพราะอะไร และจะช่วยให้เขาได้พ้นจนอย่างไร” ข้อค้นพบในกระบวนการนี้จะเป็นข้อมูล (DATA) สำคัญที่จะนำไปใช้ในการวางแผนเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาให้ตรงจุดกับสภาพปัญหาของคนจนเป้าหมาย (2) **พัฒนาการมีส่วนร่วมปฏิบัติการแก้จนแบบบูรณาการความร่วมมือกับทุกภาคส่วน** และใช้เป็นเครื่องมือ กลไกการทำงานร่วมกันของภาคีภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน ภาคประชาชนและชุมชน เช่น การสร้างพื้นที่กลาง (Provincial Poverty) เพื่อเป็นเครื่องมือการส่งต่อความช่วยเหลือ “คนจนเป้าหมาย” ระดับจังหวัด การจัดทำ Poverty Forum ในระดับอำเภอ ทำให้คนจนหลุดพ้นจากความยากจน รวมถึงการสนับสนุนข้อมูล องค์ความรู้ และทรัพยากรต่างๆ ในการช่วยเหลือแก่ทีมวิจัย และ (3) **พัฒนาโมเดลแก้จน** ที่มีการผสมผสานความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การพัฒนาตัวแบบปฏิบัติการแก้จนให้เหมาะสมกับกลุ่มคนจนเป้าหมายของแต่ละพื้นที่ โดยการวิเคราะห์ฐานทุน 5 ด้านของ SLF หรือ กรอบการดำรงชีพอย่างยั่งยืน (Sustainable Livelihoods Framework) ประกอบด้วย ทุนมนุษย์ ทุนกายภาพ ทุนเศรษฐกิจ (หรือ ทุนการเงิน) ทุนธรรมชาติ และทุนสังคม ซึ่งเป็นปัจจัยที่คนหรือครัวเรือนใช้ในการดำรงชีวิต สร้างความมั่นคง และยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดียิ่งขึ้น

ผลการพัฒนาและยกระดับแพลตฟอร์มจัดความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำของจังหวัดลำปาง (PPAP) ในภาพรวมพบว่า กระบวนการค้นหา สอบทานครัวเรือนยากจนในปี.ศ. 2567 พบว่า จังหวัดลำปางมีครัวเรือนยากจนจำนวน 5,805 ครัวเรือน หรือจำนวน 16,593 คน ในขณะที่ฐานข้อมูลจาก TPMAP พบครัวเรือนยากจน จำนวน 7,230 คน ข้อมูลการส่งต่อความช่วยเหลือและการติดตามผลการช่วยเหลือและป้อนข้อมูลย้อนกลับ (Feedback Loop) ด้วยเครื่องมือบันทึกข้อมูลการช่วยเหลือขณะทำการค้นหา สอบทานคนจนเป้าหมาย เพื่อแสดงให้เห็นถึงข้อมูลของกลุ่มเป้าหมายที่ได้รับการช่วยเหลือแล้วและกลุ่มเป้าหมายที่

ต้องการรับการช่วยเหลือเร่งด่วน ก่อนนำเข้าสู่ระบบฐานข้อมูลและส่งต่อการช่วยเหลือให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรวมถึงการให้การช่วยเหลือเบื้องต้นจากทีมวิจัย โดยข้อมูลการช่วยเหลือส่งต่อ ปีพ.ศ.2567 พบว่ากลุ่มเป้าหมายได้รับการช่วยเหลือส่งต่อด้านทุนมนุษย์ ผ่านสวัสดิการหลักของรัฐ ได้แก่ เงินอุดหนุนเด็กแรกเกิด เงินบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ เงินเบี้ยยังชีพผู้พิการ และเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ โดยภาพรวมมีผู้ได้รับสิทธิรวม 16,020 ราย คิดเป็นมูลค่าความช่วยเหลือกว่า 7,883,700 บาท โดย อำเภอที่มีจำนวนผู้ได้รับสิทธิสูงสุด ได้แก่ อำเภอเถิน อำเภอเมืองลำปาง และอำเภองาว สะท้อนให้เห็นถึงภาระการพึ่งพิงสวัสดิการภาครัฐในพื้นที่ที่มีประชากรมากและมีผู้สูงอายุจำนวนมาก ขณะที่บางอำเภอ เช่น เมืองปานและสบปราบ มีผู้ได้รับสิทธิค่อนข้างน้อย ซึ่งสัมพันธ์กับจำนวนประชากรและโครงสร้างประชากรของพื้นที่

ข้อมูลการช่วยเหลือในมิติ “ความเป็นอยู่” และการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยผ่านโครงการบ้านพอเพียง (ดำเนินการทั้งโดย พอช. และพมจ.ลำปาง) มีการสนับสนุนงบประมาณบ้านพอเพียงรวมทั้งสิ้น 2,160,000 บาท ครอบคลุม 72 ครัวเรือนในพื้นที่เป้าหมาย รวมถึงการช่วยเหลือโดย OM “จักรวาลไผ่” และ “สมุนไพร่แก่นจันทน์” ภายใต้งบประมาณในการบริหารจัดการกิจกรรมของ OM แสดงถึงการพยายามสร้างฐานเศรษฐกิจทางเลือกและเสริมพลังทางสังคมแก่ครัวเรือนกลุ่มเป้าหมาย โดยเฉพาะในพื้นที่งาว แม่เมาะ และห้างฉัตร ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการขับเคลื่อนโครงการแก่นจันทน์อย่างต่อเนื่อง

ข้อมูลการช่วยเหลือในมิติ “ด้านสุขภาพ” และ “ด้านการศึกษา” พบว่ามีการส่งต่อผู้ป่วยติดเตียงและผู้สูงอายุในภาวะเร่งด่วนรวม 581 ราย และการประสานสาธารณสุข 329 ราย ขณะเดียวกันยังมีการส่งต่อเด็กที่หลุดจากการศึกษาในวัย 6-15 ปี จำนวน 12 ราย และการแก้ไขปัญหาการไม่รู้หนังสือและภาษาไทยในกลุ่มวัยแรงงานอีก 40 ราย สถานการณ์นี้สะท้อนถึงความท้าทายเชิงโครงสร้างทั้งด้านสุขภาพผู้สูงอายุและคุณภาพทุนมนุษย์ในวัยเรียนและวัยแรงงาน ซึ่งยังต้องได้รับการแก้ไขอย่างต่อเนื่อง

ด้านการพัฒนาโมเดลแก่นจันทน์ประกอบด้วย (1) การขจัดความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิตด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมด้วยแนวทาง**จักรวาลไผ่** พื้นที่จังหวัดลำปาง ดำเนินการในพื้นที่ อำเภอแม่เมาะ อำเภองาว และอำเภอแจ้ห่ม มีครัวเรือนยากจนเข้าร่วมโครงการจำนวน 571 ครัวเรือน ใช้นวัตกรรมเทคโนโลยี และองค์ความรู้ในการยกระดับพัฒนาอาชีพคนจนเป้าหมายทั้งหมด 26 นวัตกรรม 19 องค์ความรู้ ผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นคนจนมีรายได้เพิ่มขึ้นเฉลี่ยต่อครัวเรือน /ปี จำนวน 8,377 บาท (2) การพัฒนาและยกระดับห่วงโซ่คุณค่า**สมุนไพร่พื้นถิ่น**สู่การบริการแพทย์แผนไทยและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เพื่อขจัดความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำ พื้นที่อำเภอเถิน และอำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง มีครัวเรือนยากจนเข้าร่วมโครงการจำนวน 417 ครัวเรือน ใช้นวัตกรรม เทคโนโลยี และองค์ความรู้ในการยกระดับพัฒนาอาชีพคนจนเป้าหมายทั้งหมด 18 นวัตกรรม 5 หลักสูตร และเทคโนโลยีจำนวน 7 เทคโนโลยี ผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นคนจนมีรายได้เพิ่มขึ้นเฉลี่ยต่อครัวเรือน /ปี จำนวน 5,019 บาท ซึ่งไม่เป็นไปตามเกณฑ์ตัวชี้วัดที่จะต้องยกระดับรายได้ให้ได้ 20 % โดยจากผลการดำเนินงานที่ผ่านมาพบว่า ส่วนใหญ่กลุ่มคนจนเป้าหมายในพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผู้สูงอายุ ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมของโครงการวิจัยได้ครบทุกกิจกรรม โดยทีมวิจัยจึงได้มีการส่งต่อความช่วยเหลือไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นรายกรณี ส่วนกิจกรรมต่อยอด**ด้านสารปรับปรุงดิน และการประกอบอาชีพโพพญาคา** ซึ่งเป็นกิจกรรมต่อยอดของปีพ.ศ. 2566 ดำเนินการในพื้นที่อำเภอเมืองลำปางมีครัวเรือนยากจนเข้าร่วมโครงการจำนวน 91 ครัวเรือน ใช้นวัตกรรม เทคโนโลยี และองค์ความรู้ในการยกระดับพัฒนาอาชีพคนจนเป้าหมายทั้งหมด 5 นวัตกรรม 4 องค์ความรู้ ผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นคนจนมีรายได้เพิ่มขึ้นเฉลี่ยต่อครัวเรือน /ปี จำนวน 5,466 บาท

ผลจากการดำเนินโครงการวิจัยที่ผ่านมา พบว่า การขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาความยากจนตั้งแต่ต้นทางกล่าวคือ การค้นหาสอบถามกลุ่มคนจน การปฏิบัติการโมเดลการแก้ไขปัญหาความยากจน การส่งต่อช่วยเหลือคนจน ไม่ใช่เพียงการสร้างอาชีพ เพิ่มรายได้ แต่คือการคืนศักดิ์ศรี ความมั่นคง และโอกาสให้คนจน

สามารถเลือกอนาคตของตนเองได้ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อคนจนเป้าหมายในเชิงเศรษฐกิจ สังคม และจิตใจ อย่างมีนัยสำคัญ ผลกระทบที่เกิดขึ้นสามารถจำแนกได้ 2 กลุ่มใหญ่คือ ผลกระทบเชิงบวก (Positive Impacts) และ ผลกระทบเชิงเปลี่ยนผ่าน (Transformative or Transitional Impacts) ดังนี้

- **ผลกระทบต่อคนจนกลุ่มเป้าหมาย**

ผลกระทบเชิงบวก (Positive Impacts) (1) **คนจนมีรายได้เพิ่มขึ้น** จากการได้รับการพัฒนาทักษะความรู้ อาชีพจากโมเดลแก๊จน สามารถเลี้ยงดูครอบครัว หรือการจุนเจือครอบครัวได้มากขึ้น ลดการพึ่งพาการกู้ยืมหนี้สิน (2) **ได้รับการบริการและเข้าถึงสวัสดิการและบริการขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิต** ในกรณีที่ได้รับการส่งต่อความช่วยเหลือ เช่น ที่อยู่อาศัย สวัสดิการจากรัฐ และการช่วยเหลือจากหน่วยงานภารกิจต่างๆ ทุกภาคส่วนที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยเหลือ ทั้งนี้ยังช่วยให้ครัวเรือนยากจนสามารถลดค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันได้จากการได้รับการบริการการเข้าถึงสวัสดิการต่างๆ (3) **มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น** เนื่องจากมีความมั่นคงด้านอาชีพ รายได้ สุขภาพ และที่อยู่อาศัยที่ดีขึ้น นอกจากนี้ยังลดภาวะความเครียด บรรเทาอาการเจ็บป่วยจากสภาพจิตใจที่ดีขึ้น รวมถึงการลดโอกาสที่จะไม่ตกอยู่ในภาวะความเสี่ยงซ้ำจากความยากจน (4) **คนจนสามารถยกระดับทักษะและศักยภาพของตนเอง** จากการได้รับการพัฒนาสมรรถนะการทำงาน ที่ผ่านการเข้าร่วมโมเดลแก๊จน และกิจกรรมต่างๆ ของโครงการ เช่น การฝึกอบรมอาชีพ การส่งเสริมความมั่นใจในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ เห็นช่องทางในการทำมาหากินเพื่อสร้างอาชีพใหม่เพิ่มรายได้ให้ครัวเรือนจากการนำฐานทุนการดำรงชีพทั้ง 5 ด้านที่อยู่ในชุมชนท้องถิ่นมาใช้เป็นแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิต และ (5) **พหุอำนาจต่อรองทางสังคม** ครัวเรือนคนจนมีสิทธิและเสียงในกระบวนการคิดตัดสินใจร่วมกับสมาชิกกลุ่มทางสังคมเพิ่มมากขึ้น ลดการถูกเอาเปรียบจากโครงสร้างทางเศรษฐกิจของกลุ่มชุมชน ในฐานะที่เป็นผู้ร่วมผลิต ที่ทำให้มองเห็นภาพรวมของกระบวนการดำเนินงานกิจกรรมของกลุ่มทุกขั้นตอน และเป็นกลุ่มอาชีพที่ได้ริเริ่มทำร่วมกับสมาชิกคนอื่นๆ จึงทำให้พหุสิทธิและอำนาจในการต่อรองได้

ผลกระทบเชิงเปลี่ยนผ่าน (Transformative Impacts) (1) **คนจนมีพฤติกรรมดำรงชีวิตที่เปลี่ยนไป** เช่น รู้จักการวางแผนชีวิตการทำงานสร้างอาชีพ รายได้ และแผนการออมเงิน ลดความฟุ่มเฟือย รวมถึงมีเป้าหมายชีวิตที่ชัดเจนขึ้น เช่น การออมเงิน การปรับปรุงที่อยู่อาศัยจากรายได้ที่มีเพิ่มมากขึ้น (2) **เกิดแรงจูงใจในครอบครัวและชุมชน** เช่น สมาชิกในครอบครัวรู้สึกมีความหวังและแรงจูงใจในการทำงาน เนื่องจากมองเห็นช่องทางและโอกาสประกอบอาชีพเพิ่มมากขึ้น (3) **ลดความรู้สึกด้อยค่า หรือความรู้สึกที่ถูกทอดทิ้งจากชุมชน สังคม** เช่น คนจนรู้สึกได้รับการใส่ใจและไม่ถูกละเลยจากชุมชน สังคม ส่งผลให้มีความมั่นใจและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์กลับคืนมา ซึ่งน่าจะเป็นเป้าหมายหลักของอีกประการหนึ่งของ บพท. ในการดำเนินโครงการวิจัยเพื่อขจัดปัญหาความยากจนเชิงยุทธศาสตร์ และสอดคล้องกับหลักการพัฒนาชุมชนและเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ในเป้าหมายที่1 การยุติความยากจน ทุกรูปแบบในทุกที่ และ (4) **เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างในชุมชน** กล่าวคือ เกิดระบบ กลไกการทำงานแบบมีส่วนร่วมในการดูแลช่วยเหลือคนจน ผ่านกิจกรรม หรือโครงการต่างๆ ซึ่งกระบวนการดำเนินงานจะนำไปสู่การรวมกลุ่มอาชีพที่เกิดขึ้นในชุมชน เกิดกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ก่อให้เกิดโครงสร้างการบริหารจัดการใหม่ที่มีความยั่งยืนมากขึ้น

- **ผลกระทบต่อภาครัฐ ท้องที่ ท้องถิ่น หน่วยงานภารกิจ**

ปัญหาความยากจน เป็นปัญหาเชิงโครงสร้าง กล่าวคือการแก้ไขปัญหาคความยากจนไม่ได้เป็นเรื่องของ "คนจน" เท่านั้น แต่ยังเป็นบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานทุกภาคส่วนที่จะต้องร่วมดำเนินการในการแก้ไขปัญหาดังนั้นการแก้ไขปัญหาก็จำเป็นต้องเริ่มต้นที่การเพิ่มบทบาทหน้าที่หรือปรับเปลี่ยนองค์กรจากผู้รับนโยบายจาก "การควบคุม" ปัญหาไปสู่การเป็น "ผู้ร่วมสร้างโอกาส" ให้กลุ่มคนจนเป้าหมายได้มีช่องทางและโอกาสในการเข้าถึงการรับบริการทางด้านต่างๆ ตามภารกิจของหน่วยงาน และควรทำงานในรูปแบบการบูรณาการ

โดยเฉพาะด้านข้อมูล และความร่วมมือในการดำเนินงานในพื้นที่ด้วยกันให้มากขึ้น ผลกระทบที่ส่งผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น มีดังนี้

1. องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำปาง ได้ร่วมพัฒนาระบบ Application พร้อมใช้เพื่อส่งต่อความช่วยเหลือคนจนให้เข้าสู่สวัสดิการของรัฐ โดยจะขยายความร่วมมือไปยัง โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในสังกัดจำนวน 67 แห่ง

2. เกิดการเชื่อมแผนปฏิบัติการแก้จนกับท้องถิ่น โดยการประสานความร่วมมือของ ADM ในการขับเคลื่อนการจัดทำแผนแก้จนแบบมีส่วนร่วม (Appreciation Influence Control for participatory planning) เพื่อเปิดโอกาสให้คนจนเป้าหมายในอำเภอ ประกอบด้วย อำเภอเถิน เมือง แม่เมาะแจ่ม งาม และห้างฉัตร /หน่วยงานภาครัฐให้การช่วยเหลือคนจนจากกระบวนการประสานส่งต่อความช่วยเหลือ

3. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) มีบทบาทสำคัญในฐานะ “ผู้ประสานงานหลัก” ระดับพื้นที่ในการดำเนินงานต้นน้ำ คือร่วมชี้เป้าครัวเรือนยากจนเป้าหมาย กลางน้ำร่วมดำเนินการโมเดลแก้จน เพื่อพัฒนาศักยภาพคนจนในการสร้างอาชีพ รายได้ รวมถึงการพัฒนาศักยภาพ “บุคลากร” ขององค์กรให้สามารถทำงานแบบบูรณาการข้ามหน่วยงานร่วมกับทีมวิจัย ปลายทาง อปท. สามารถวิเคราะห์และใช้ฐานทุนดำรงชีพ 5 ด้าน ใช้ในการวิเคราะห์ปัญหาเชิงพื้นที่ (Community Mapping) และเสนอแนวทางแก้ไขปัญหายากจน ซึ่งทำให้เกิดแนวคิดการทำงานใหม่โดยใช้ข้อมูลเป็นฐานในการทำงาน

4. เกิดกระบวนการทำงานแบบบูรณาการ ร่วมกับภาคประชาชนเพิ่มขึ้น และรับฟังเสียงชุมชนมากขึ้น (Participatory Governance)

● สถาบันวิชาการ/มหาวิทยาลัยเชิงพื้นที่

1. เกิดการปรับตัวจากบทบาท “ผู้สอน” มาเป็น “พี่เลี้ยง” หรือ “นักพัฒนาร่วม” กับชุมชนมากขึ้นรวมถึงรูปแบบการเรียนการสอนจากห้องเรียน เป็นภาคสนามเพิ่มมากขึ้น โดยการบูรณาการเข้ากับการเรียนการสอน การวิจัย และบริการวิชาการ

2. บุคลากรทางการศึกษาเข้ามาทำงานวิจัยแบบ R&D เพื่อสร้าง นวัตกรรมทางสังคม (Social Innovation) ที่เหมาะกับท้องถิ่น และเข้าใจบทบาทในฐานะเป็นบุคลากรการศึกษาของมหาวิทยาลัยเชิงพื้นที่เพิ่มมากขึ้น

3. มีบทบาทใหม่โดยการรับบทเป็น “หน่วยสนับสนุนด้านข้อมูลครัวเรือนยากจนในพื้นที่ ทำหน้าที่เป็น “แหล่งความรู้” เป็น “ตัวกลางในการประสานเชื่อมโยง” หน่วยงาน องค์กร ภาคี ในจังหวัด และ “แสวงหาความร่วมมือ” ในการขับเคลื่อนการทำงาน เพื่อสร้างโอกาสและขจัดความยากจน

4. เป็นหน่วยสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของชุมชนและท้องถิ่น เช่น ผ่านโครงการอบรม, บ่มเพาะผู้ประกอบการ, หรือการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

● ผลต่อภาคธุรกิจ ภาคประชาสังคม ชุมชน สถาบันศาสนา

ผลต่อภาคธุรกิจ

1. เกิดธุรกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise): หลายธุรกิจเริ่มหันมาลงทุนในกิจกรรมที่สร้างผลกระทบทางสังคมจากการยกระดับเศรษฐกิจฐานราก เช่น สภาอุตสาหกรรมลำปาง บริษัทปูนซิเมนต์ไทย (ลำปาง จำกัด) SCG กฟผ.แม่เมาะ

2. มีแรงงานจากกลุ่มครัวเรือนยากจนที่มีคุณภาพมากขึ้น จากการได้รับการพัฒนาทักษะผ่านโมเดลแก้จน และสามารถเข้าสู่ตลาดแรงงานได้มากขึ้น

3. มีแนวโน้มที่จะสามารถขยายฐานผู้บริโภคได้ เมื่อครัวเรือนยากจนมีอาชีพทำให้เกิดมีรายได้เพิ่มขึ้น ก็จะมีอำนาจในการใช้จ่ายมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจโดยเฉพาะเศรษฐกิจฐานราก

4. ในทางภาคธุรกิจก็มีโอกาสเป็นพันธมิตรการร่วมปฏิบัติการแก้จน หรือเป็นภาพลักษณ์ในรูปแบบ

ของโครงการ CSR ที่มีเป้าหมายอย่างชัดเจน

ผลต่อภาคประชาสังคม

1. มีบทบาทการทำงานเพื่อส่วนรวมในเชิงนโยบายมากขึ้น เช่น มูลนิธิชุมชนลำปางที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการระดมทุนและกำหนดทิศทางในการช่วยเหลือกลุ่มครัวเรือนยากจน กลุ่มคนเปราะบาง ซึ่งส่งผลให้ภาพลักษณ์ต่อสังคมมีความชัดเจนขึ้น
2. ได้รับการยอมรับในบทบาทขององค์กรกลาง ที่ทำหน้าที่ในการเชื่อมประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคธุรกิจ และชุมชนมากขึ้น
3. การขยายเครือข่ายการทำงานร่วม การบูรณาการความร่วมมือเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร และร่วมกันพัฒนาพื้นที่ตามบทบาทขององค์กร

ผลต่อชุมชน

1. ชุมชนมีศักยภาพในการพึ่งตนเองมากขึ้น เนื่องจากได้รับการพัฒนาทักษะ ความรู้ และการใช้ทุนทางสังคมมากขึ้น
2. เกิดผู้นำชุมชนรุ่นใหม่ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้และมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนงานแก่ใจ เช่น นักพัฒนาเชิงพื้นที่ (ADM) จำนวน 53 คน
3. โมเดลแก้จนสามารถลดความเหลื่อมล้ำภายในชุมชนได้ ครัวเรือนยากจนมีสิทธิในการเข้าถึงโอกาสทางเศรษฐกิจสร้างอาชีพ เพิ่มรายได้จากทรัพยากรในชุมชนและสามารถเข้าถึงบริการพื้นฐานได้มากขึ้น
4. เกิดกลุ่มอาชีพ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน หรือกองทุนเพื่อช่วยเหลือในการพัฒนาเศรษฐกิจของครัวเรือนยากจนจากการมีส่วนร่วมของผู้นำและภาคีความร่วมมือ

ผลต่อสถาบันศาสนา

1. ร่วมขับเคลื่อนกิจกรรมทางสังคมตามกิจการคณะสงฆ์ 6 ด้าน ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2560 ประกอบด้วย การปกครอง การศึกษา การเผยแผ่ การศึกษาสงเคราะห์ การสาธารณสงเคราะห์ และการสาธารณูปการ โดยการบูรณาการความร่วมมือกับโครงการวิจัยแก้จนลำปาง
2. บทบาทของสถาบันทางศาสนา ยังมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิต ความเชื่อ ประเพณี และพฤติกรรมของคนมาทุกยุคสมัย ผ่าน “ความศรัทธา” และ “บุญนำทาง” เป็นที่พึ่งพา พักพิงในยามยากได้เสมอกับคนทุกเพศ ทุกวัยและทุกระดับชั้นทางสังคม

ส่วนที่ 5.5 ผลการวิเคราะห์งานตามกรอบแนวคิดการ Matching: DSM-SSM จังหวัดลำปาง

การดำเนินโครงการวิจัยในการขจัดปัญหาความยากจนเป็นกระบวนการทำงานเชิงระบบที่ซับซ้อนเนื่องจากมีปัจจัย หรือเงื่อนไขหลายด้าน ตามแนวคิด Matching: DSM-SSM หรือการประสานเชื่อมโยงความร่วมมือกัน ระหว่างการจัดการปัญหาหรือความต้องการของกลุ่มครัวเรือนยากจนเป้าหมาย (Demand Side Management: DSM) กับการเชื่อมประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนที่ยินดีจะเข้าร่วมช่วยเหลือ สนับสนุนการทำงาน (Supply Side Management: SSM) ให้บรรลุเป้าหมายนั้นทีมวิจัยจึงทำหน้าที่ในการ เชื่อมประสานความร่วมมือของทั้งสองฝ่าย คือกลุ่มครัวเรือนคนจนเป้าหมาย ในฐานะ “ผู้รับความช่วยเหลือ” กับหน่วยงานในพื้นที่ ในฐานะ “ผู้ให้บริการหรือให้ความช่วยเหลือ” จึงจำเป็นต้องอาศัยข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพในการดำเนินงาน ดังนั้นกระบวนการ Matching DSM และ SSM ในกระบวนการแก้ไขปัญหาคความยากจน (Poverty Platform) จึงเป็นการจับคู่เพื่อส่งต่อระหว่าง “สิ่งที่คนจนต้องการ” กับ “สิ่งที่หน่วยงานภาครัฐ หรือภาคส่วนต่างๆ สามารถให้ได้หรือช่วยเหลือได้” โดยอาศัยข้อมูล

เพื่อใช้ในการออกแบบระบบหรือแพลตฟอร์มลดความยากจนให้ตอบโจทย์ของทั้งสองฝ่ายได้มากที่สุด ผลการดำเนินงานตามกรอบแนวคิด Matching: DSM-SSM จังหวัดลำปาง สรุปได้ดังนี้

โครงการสร้างกลไกความร่วมมือแบบบูรณาการเพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์จัดความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคมจังหวัดลำปาง ภายใต้กรอบพื้นที่วิจัยเชิงยุทธศาสตร์เพื่อจัดความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคม ตามแผนงานจัดความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำโดยการเพิ่มโอกาสและลดช่องว่างของการเข้าถึงการพัฒนาอาชีพ การศึกษาเรียนรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรม การดำเนินงานได้ทำการพัฒนาและยกระดับแพลตฟอร์มจัดความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำของจังหวัดลำปาง (PPAP) เพื่อให้สามารถนำไปใช้และส่งเสริมความช่วยเหลือคนจนเป้าหมายได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยใช้กลไกบูรณาการขับเคลื่อนแพลตฟอร์มจัดความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำระดับจังหวัด (Provincial Poverty Alleviation Platform: PPAP) ระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ร่วมกับ ศพจ. ประชาสังคม/องค์กรชุมชน ให้สามารถขับเคลื่อนพื้นที่ด้วยยุทธศาสตร์แก้จนและส่งเสริมช่วยเหลือทั้งด้านการสร้างอาชีพ และการเข้าสู่สวัสดิการของรัฐได้ทันเวลาและตรงกับสภาพปัญหา นอกจากนี้ การดำเนินงานได้พัฒนาและขับเคลื่อนให้เกิดพื้นที่อำเภอแก้จนต้นแบบ (Prototype Area) โดยยกระดับโมเดลแก้จน (Practical Poverty Alleviation Model : PPAM) เพื่อแก้ไขปัญหาด้านอาชีพและรายได้ให้แก่คนจนเป้าหมายและขับเคลื่อนให้เกิดแผนพัฒนาในระดับพื้นที่ภายใต้โครงการวิจัยย่อย 2 โครงการ และกิจกรรมหนุนเสริมต่อเนื่องจากปีพ.ศ. 2566 จำนวน 1 กิจกรรม ด้วยกลไกเครือข่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) กลไกผู้นำชุมชน/ท้องถิ่น กลไกผู้ประกอบการ/เอกชน และกลไกวิชาการ/มหาวิทยาลัย/สถาบันการศึกษา ในการผลักดันให้กลุ่มคนจนเป้าหมายได้มีโอกาสได้เข้าสู่ห่วงโซ่คุณค่าเกิดการสร้างอาชีพ สร้างรายได้ และยกระดับคุณภาพชีวิตเพื่อมุ่งไปสู่การหลุดพ้นจากความยากจนข้ามรุ่น รวมถึงได้พัฒนาและยกระดับบทบาทของมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาพื้นที่ (Area Based University) ให้สามารถขับเคลื่อนยุทธศาสตร์และปฏิบัติการแก้ไขปัญหาความยากจนด้วยกลไกของนักจัดการงานวิจัยพื้นที่ (ARM) การพัฒนานักจัดการงานพัฒนาเชิงพื้นที่ (ADM) ศูนย์บ่มเพาะ SE การสร้างพื้นที่จำหน่ายสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ ที่เอื้อให้คนจนสามารถเข้ามาจำหน่ายได้เพื่อสร้างโอกาสยกระดับฐานะทางสังคม Social Mobility และ Economic Mobility ตลอดจนสร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายจัดตั้งกองทุนเพื่อช่วยเหลือคนยากจนจังหวัดลำปางเพื่อช่วยเหลือคนยากจนให้เกิดผลได้อย่างเป็นรูปธรรม

การค้นหาสอบถามคนจนกลุ่มเป้าหมายเพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการปฏิบัติการแก้จน (OM) และส่งต่อไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้อย่างมีประสิทธิภาพ กระบวนการดำเนินงานก่อให้เกิดการบริหารจัดการความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษา หน่วยงานภาครัฐ ภาคธุรกิจ/เอกชน ภาคประชาสังคม อย่างหลากหลายทั้งทางด้านวิชาการ นวัตกรรมและเทคโนโลยีที่เหมาะสม โดยการใช้ข้อมูลกลุ่มเป้าหมายคนจนในพื้นที่เป็นกลไกในการพัฒนาสู่การแก้ไขปัญหาความยากจนให้บรรลุเป้าประสงค์

การดำเนินการจัดเก็บข้อมูลได้อย่างแม่นยำจะสามารถนำไปใช้และส่งเสริมความช่วยเหลือคนจนเป้าหมายได้อย่างเป็นรูปธรรม ในกระบวนการคัดกรอง ค้นหา และสอบถาม ร่วมกับปกครองท้องที่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคประชาสังคม ส่งผลให้การคัดกรองรายชื่อจากการตรวจพบเพื่อสอบถามมีความแม่นยำเพิ่มขึ้น ขณะที่การสอบถามจากการปฏิบัติงานของทีมวิจัยโมเดลแก้จน (Operating Model) ในพื้นที่ได้ส่งผลให้เกิดกระบวนการจัดการอย่างมีส่วนร่วม ซึ่งทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้ให้ความร่วมมือในการดำเนินงานเป็นอย่างดี ทำให้เกิดความสะดวกต่อการทำงาน และข้อมูลมีความถูกต้องจากการชี้เป้าได้อย่างแม่นยำของพื้นที่ เมื่องานวิจัยสิ้นสุดการถอนตัวออกจากพื้นที่จะเป็นการส่งต่อไปยังพื้นที่เป็นหน่วยจัดเก็บข้อมูลและดูแลระบบข้อมูลในระยะยาว

ผลการสอบทานข้อมูลคนจนในระบบ TPMap ปีพ.ศ.2567 จังหวัดลำปางมีจำนวนคนจนในระบบ 7,230 คน ส่วนครัวเรือนในระบบ PPPConnext มีจำนวน 5,805 โดยมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนรวม 16,593 คน ข้อสังเกตคือ ข้อมูลสมาชิกครัวเรือนในระบบ PPPConnext มีจำนวนคนจนมากกว่าข้อมูลในระบบ TPMap มากถึง 9,363 คน ด้านข้อมูลครัวเรือนคนจนจังหวัดลำปาง ปีพ.ศ. 2567 พบว่า จังหวัดลำปางมีคนจนจริงรวมทั้งสิ้น 5,805 คน โดยจำนวนดังกล่าวมาจากการทวนสอบ ปีพ.ศ. 2566 จำนวน 3,396 คน ทำการ Addon จำนวน 856 คน และในปีพ.ศ. 2567 Addon เพิ่มเติม 1,553 คน อย่างไรก็ตามยังพบว่า คนจนรั่วไหล (Inclusion Error) จำนวน 3,156 คน คิดเป็นร้อยละ 42.60 และคนจนที่ตกหล่น (Exclusion Error) จำนวน 1,553 คน คิดเป็นร้อยละ 20.96 โดยลดลงจากปีพ.ศ. 2566 จำนวน 1,603 คน คิดเป็นร้อยละ 21.64 ดังนั้น ควรมีการทบทวนการบริหารจัดการข้อมูลและจัดทำฐานข้อมูลร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด องค์การบริหารส่วนจังหวัด สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เพื่อให้ข้อมูลมีความถูกต้องและน่าเชื่อถือก่อนนำไปใช้ประโยชน์ได้ตรงตามพันธกิจของหน่วยงาน

อีกทั้ง ข้อมูลครัวเรือนยากจน ปีพ.ศ. 2567 ในพื้นที่ปฏิบัติการแก้น (OM) จำนวน 6 พื้นที่ ได้แก่ อำเภอแจ้ห่ม อำเภองาว อำเภอห้างฉัตร อำเภอแม่เมาะ อำเภอเถิน อำเภอแม่เมาะ และอำเภอเมืองลำปาง รวมทั้งสิ้น 20 ตำบล ได้ทำการทวนสอบคนจนจริงรวม 1,034 คน ทำการ Addon ปีพ.ศ. 2566 คงเหลือคนจนจริงจำนวน 251 คน และทำการ Addon ปีพ.ศ. 2567 เพิ่มเติมจำนวน 702 คน รวมคนจนจริงทั้งสิ้น 1,987 คน คิดเป็นร้อยละ 100 โดยกลุ่มเป้าหมายดังกล่าวได้นำเข้าสู่ระบบปฏิบัติการแก้น (OM) ภายใต้โครงการย่อย 2 โครงการ และ 1 กิจกรรมต่อเนื่องจากปีพ.ศ. 2566

จากข้อมูลคนจนกลุ่มเป้าหมายข้างต้น ได้นำเข้าสู่ปฏิบัติการแก้น (OM) เพื่อให้คนจนเป้าหมายได้รับการยกระดับครัวเรือนยากจนให้มีอาชีพและรายได้ โดยนำคนจนเป้าหมายเข้าสู่ห่วงโซ่คุณค่า (Pro-Poor Value Chain) และยกระดับฐานะทางสังคม (Social Mobility) ด้วยการส่งเสริมอาชีพจากทรัพยากรและภูมิปัญญาของท้องถิ่น โดยนำองค์ความรู้ นวัตกรรมและเทคโนโลยีจากสถาบันการศึกษา ความร่วมมือ/งบประมาณ/เทคโนโลยี/ทรัพยากรอื่น ๆ จากภาครัฐ ภาคธุรกิจ/เอกชน และภาคประชาสังคม มาใช้ในกระบวนการดำเนินงาน ดังจะพบว่าการปฏิบัติการแก้น (OM) ปีพ.ศ. 2567 ได้นำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้จำนวน 47 ชิ้น ซึ่งเป็นนวัตกรรมและเทคโนโลยีจากมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง จำนวน 45 ชิ้น และเครือข่ายเทคโนโลยีราชชมกลล้านนาจำนวน 2 ชิ้น แสดงให้เห็นถึงความร่วมมือในเชิงวิชาการเพื่อการพัฒนาพื้นที่ซึ่งเป็นพันธกิจหลักของทั้ง 2 สถาบัน

ผลปฏิบัติการแก้น (OM) ในปีพ.ศ. 2567 ทำให้คนจนมีรายได้จากการเข้าร่วมโมเดลแก้นใน 2 โครงการวิจัยย่อย และ 1 กิจกรรมที่ดำเนินการต่อเนื่องมาจากปีพ.ศ. 2566 โดยมีคนจนเข้าร่วมโมเดลแก้นรวม 1,379 คน เป็นคนจนที่มีรายได้จำนวน 1,240 คน รวมรายได้ที่คนจนได้รับทั้งสิ้น 7,190,124 บาท จำแนกเป็นโมเดลแก้น “จักรวาลไร่” ที่มีจำนวนคนจนเข้าร่วมโมเดลแก้น 738 คน มีรายได้รวม 4,783,144 บาท จาก Value Chain จักรวาลไร่-วัสดุเหลือทิ้ง/ท่องเที่ยวโดยชุมชน/ ไร่ ลำไ้ เพาะ แปรรูป/ หน่อไม้/เพาะเห็ดนางฟ้า เห็ดเยื่อไผ่/เมนูอาชีพ ขณะที่โมเดลแก้น “สมุนไพร” มีคนจนเข้าร่วมโครงการจำนวน 402 คน มีรายได้รวม 1,891,980 บาท จาก Value Chain สมุนไพร-การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ/การบริการแพทย์แผนไทย/สมุนไพรพื้นถิ่น/เมนูอาชีพ และคนจนเข้าร่วมกิจกรรมการหนุนเสริมเพื่อการขับเคลื่อนโมเดลแก้น (โครงการต่อเนื่องปีพ.ศ. 2566) จำนวน 100 คน มีรายได้รวม 515,000 บาท จาก Value Chain หนุนเสริม-ปุ๋ยหมักชีวภาพใบกระถิน ฮิวมัส/ไพทัญคา อาจกล่าวได้ว่า การปฏิบัติการแก้น (OM) ก่อเกิดประโยชน์ทางตรงกับคนจนเป้าหมายให้เกิดการยกระดับอาชีพ รายได้ และยกระดับฐานะทางสังคม ขณะที่ สถาบันการศึกษา และภาคีเครือข่ายจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคธุรกิจ/เอกชน และภาคประชา

สังคม ได้รับประโยชน์ในงานวิจัย งานวิชาการ งานตามพันธกิจขององค์กร รวมถึงเกิดเครือข่ายการแก้ไข ปัญหาความยากจนอย่างมีส่วนร่วมในระดับจังหวัด

อีกทั้งการปฏิบัติการแก้จน (OM) ยังแสดงให้เห็นถึง การดำเนินงานที่ก่อให้เกิดความคุ้มค่า เช่น กรณีของ โครงการ “จักรวาลไฟ” ได้มุ่งส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรไฟอย่างครบวงจร เพื่อเพิ่มรายได้และลด ความยากจนของครัวเรือนในพื้นที่เป้าหมาย โดยครัวเรือนยากจนได้รับประโยชน์ 571 ครัวเรือน ในการ ดำเนินงานใช้งบประมาณเป็นเงินลงทุนรวม 3,425,000 บาท สามารถสร้างรายได้รวม 4,783,144 บาท ส่งผล ให้มีอัตราผลตอบแทนต่อการลงทุนเฉลี่ย 1.40 รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนอยู่ที่ 8,377 บาทต่อปี เมื่อเทียบกับ ต้นทุนเฉลี่ย 5,998 บาทต่อปี และเมื่อหักผลกระทบกรณีฐานในพื้นที่ได้รับความช่วยเหลือและการสนับสนุน จากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ได้แก่ สำนักงานเกษตรจังหวัด สำนักงานอำเภอแม่เมาะ การไฟฟ้าฝ่าย ผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.แม่เมาะ) บริษัทปูนซิเมนต์ไทย (SCG) กองทุนพัฒนาไฟฟ้า โรงไฟฟ้าแม่เมาะ (กกพ.) บริษัทโคโลกรีนอุตสาหกรรม สมาคมลีโอนาไดท์และพลังงานทดแทน มีมูลค่าปัจจุบันของผลกระทบ กรณีฐาน (Total Present Base Case Impact) รวมที่ 445,101.40 บาท จึงมีผลตอบแทนทางสังคมจากการ ลงทุน ที่ 1.27 เท่า แสดงให้เห็นว่าโครงการมีความคุ้มค่าในระดับที่เหมาะสม สามารถนำไปขยายผลเชิงพื้นที่ และเชิงนโยบายได้ ดังนั้น ผลการดำเนินงานของ “จักรวาลไฟ” แสดงให้เห็นว่า องค์ความรู้ เทคโนโลยีที่ เหมาะสม หรือนวัตกรรมพร้อมใช้สามารถส่งเสริมอาชีพที่เป็น Local Content ให้เกิดการยกระดับครัวเรือน ยากจนได้มีอาชีพ รายได้ และฐานะทางสังคม (Social Mobility) อีกทั้ง การพัฒนาผู้ประกอบการวิสาหกิจ เพื่อสังคม การส่งเสริมกิจกรรมทางการท่องเที่ยวในชุมชนล้นโมเดลแก้จน Social Safety Net ที่มีการระดม ทุน/สร้างกองทุน สร้างระบบสวัสดิการเกื้อกูลให้คนจน กลุ่มเปราะบาง คนด้อยโอกาสในชุมชนให้อยู่ดีมีสุข

โครงการ “สมุนไพร” ได้วิเคราะห์ผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (SROI) ที่เป็นผลประโยชน์ที่ เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน หลังสิ้นสุดโครงการ (Ex-post Evaluation) พบว่า ดัชนีชี้วัด NPV หรือ มูลค่าสุทธิ ที่เกิดจากการลงทุนในโครงการนี้ มีมูลค่าเท่ากับ -774,306.00 บาท ซึ่งเป็นมูลค่าเชิงลบ ดัชนีชี้วัดผลตอบแทน ทางสังคมจากการลงทุน (Social Return of Investment หรือ SROI) มีค่าเท่ากับ 0.66 เท่า หมายความว่า ทุกการลงทุน 1 บาทในโครงการนี้ จะเกิดผลตอบแทนทางเศรษฐกิจคืนกลับมาแก่สังคม โดยรวม 0.66 บาท ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า การลงทุนในกิจกรรมภายใต้โครงการก่อให้เกิดความคุ้มค่า อย่างไรก็ ตามพบว่าครัวเรือนยากจนได้รับประโยชน์ 471 ครัวเรือน ในการดำเนินงานใช้งบประมาณเป็นเงินลงทุนรวม 2,286,650 บาท สามารถสร้างรายได้รวม 1,891,980 บาท ส่งผลให้มีอัตราผลตอบแทนต่อการลงทุนเฉลี่ย 0.82 รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนอยู่ที่ 5,019 บาทต่อปี เมื่อเทียบกับต้นทุนเฉลี่ย 6,065 บาทต่อปี ด้านความ คุ้มค่าของกิจกรรมการหนุนเสริมเพื่อการขับเคลื่อนโมเดลแก้จน (โครงการต่อเนื่องปีพ.ศ. 2566) พบว่า ครัวเรือนยากจนได้รับประโยชน์ 91 ครัวเรือน ในการดำเนินงานใช้งบประมาณเป็นเงินลงทุนรวม 205,000 บาท สามารถสร้างรายได้รวม 515,000 บาท ส่งผลให้มีอัตราผลตอบแทนต่อการลงทุนเฉลี่ย 2.79 รายได้ เฉลี่ยต่อครัวเรือนอยู่ที่ 5,466 บาทต่อปี เมื่อเทียบกับต้นทุนเฉลี่ย 2,027 บาทต่อปี

นอกจากนี้ การพัฒนาระบบการส่งต่อความช่วยเหลือและการติดตามผลการช่วยเหลือและป้อนข้อมูล ย้อนกลับ (Feedback Loop) ด้วยเครื่องมือบันทึกข้อมูลการช่วยเหลือขณะทำการค้นหาสอบถามคนจน เป้าหมาย เพื่อแสดงให้เห็นถึงข้อมูลของกลุ่มเป้าหมายที่ได้รับการช่วยเหลือแล้วและกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการ รับการช่วยเหลือเร่งด่วน ก่อนนำเข้าสู่ระบบฐานข้อมูลและส่งต่อการช่วยเหลือให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการให้การช่วยเหลือเบื้องต้นจากทีมวิจัย โดยข้อมูลการช่วยเหลือส่งต่อ ปีพ.ศ.2567 พบว่า กลุ่มเป้าหมายได้รับการช่วยเหลือส่งต่อจำนวน 2,236 คน ใช้งบประมาณรวมทั้งสิ้น 630,000 บาท จำแนก การส่งต่อความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ดังนี้ **ด้านความเป็นอยู่** ได้ส่งต่อความช่วยเหลือให้แก่สถาบันพัฒนา องค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ในการปรับปรุงที่อยู่อาศัย โครงการบ้านพอเพียงจำนวน 21 ราย **ด้านสุขภาพ**

ได้ส่งต่อความช่วยเหลือจำนวน 794 ราย แยกเป็นการส่งรายชื่อผู้ป่วยติดเตียงให้แก่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลำปางจำนวน 478 ราย และส่งรายชื่อผู้ป่วยติดเตียงและเป็นผู้สูงอายุให้แก่สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดลำปางจำนวน 316 ราย **ด้านการศึกษา** ได้ส่งต่อความช่วยเหลือจำนวน 73 ราย โดยส่งรายชื่อให้แก่สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำปาง แยกเป็นช่วงอายุ 15-19 ปี ไม่รู้ภาษาไทยจำนวน 10 ราย ช่วงอายุ 15-19 ปี อ่านเขียนไทยไม่ได้จำนวน 49 ราย และช่วงอายุ 6-15 ปี ไม่ได้รับการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี จำนวน 14 ราย และ **ด้านอื่น ๆ** ได้ส่งต่อความช่วยเหลือจำนวน 1,348 ราย ให้แก่โมเดลแก๊จน (OM) ไฟสมุนไพรร และ การหนุนเสริมต่อยอดปีพ.ศ 2566

ส่วนที่ 5.4 อภิปรายผล และวิเคราะห์ฐานทุน 5 ด้าน

1. **ข้อค้นพบจากผลการพัฒนาการพัฒนาและยกระดับแพลตฟอร์มจัดความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำของจังหวัดลำปาง (PPAP)** ให้สามารถนำไปใช้และส่งต่อความช่วยเหลือคนจนเป้าหมายในกระบวนการค้นหา สอบทานข้อมูลคนจน โดยวิเคราะห์จากฐานทุน 5 ด้าน พบว่า **ทุนมนุษย์** ของกลุ่มคนจนเป้าหมายจังหวัดลำปางส่วนใหญ่มีทักษะแรงงานภาคการเกษตร แต่ยังขาดความรู้ด้านการลดต้นทุน-เพิ่มผลผลิตและมีทักษะการตลาดและบัญชีครัวเรือนในระดับต่ำ แต่จุดแข็งในการสนับสนุนและช่วยผลักดันในการดำเนินกิจกรรมประสบความสำเร็จ คือ เกษนนำกลุ่มคนจนเป้าหมายในระดับอยู่ได้/อยู่ดี ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงในการทำกิจกรรม รวมถึงเป็นผู้เชื่อมประสานความร่วมมือร่วมกับภาคีที่เกี่ยวข้อง **ทุนทางกายภาพ** กลุ่มคนจนเป้าหมายจังหวัดลำปางพบสัดส่วนที่น่าสนใจสูงสุดในประเด็นของการมีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง และมีเครื่องมือทำการเกษตรพื้นฐาน แต่ก็ยังพบว่าการเข้าถึงไฟฟ้าส่วนมากต้องต่อพ่วงไฟฟ้าจากคนอื่น (ไม่มีมิเตอร์ไฟฟ้าของตนเอง) **ทุนทางการเงิน** กลุ่มคนจนเป้าหมายจังหวัดลำปางพบสัดส่วนที่น่าสนใจสูงสุดในประเด็นของคนจนระดับอยู่ยาก/ อยู่ลำบาก ไม่มีการออมเงิน และมีหนี้สินมากกว่า 1 แหล่งสินเชื่อ และส่วนมากไม่มีทรัพย์สินที่จะใช้เป็นทุนในการประกอบอาชีพ **ทุนทางธรรมชาติ** กลุ่มคนจนเป้าหมายจังหวัดลำปางพบสัดส่วนที่น่าสนใจสูงสุดในประเด็นของการที่ครัวเรือนส่วนมากไม่มีบ้านพักอาศัยอยู่ในพื้นที่ภัยพิบัติ แต่ก็พบว่ามียูบ่างในการประสบกับกับปัญหาอุทกภัย บ้านเรือนอยู่ในเส้นทางน้ำ ซึ่งก็จะประสบภัยตามฤดูกาล และบางพื้นที่ขาดน้ำในฤดูแล้ง **ทุนทางสังคม** กลุ่มคนจนเป้าหมายจังหวัดลำปางพบสัดส่วนที่น่าสนใจสูงสุดในประเด็นของการมีโครงสร้างการบริหาร การทำงานของผู้นำหมู่บ้านที่เข้มแข็ง มีกลุ่มอาชีพที่หลากหลายกระจายอยู่ในเกือบทุกพื้นที่ มีการจัดสรรพื้นที่แปลงกลาง เพื่อช่วยเหลือกลุ่มคนที่มีข้อจำกัดเรื่องที่ดินทำกิน ผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่าแม้รัฐบาลจะมีนโยบายการช่วยเหลือคนจนใน **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13** ที่มุ่งเน้นการ “ลดความเหลื่อมล้ำ และสร้างโอกาสที่เสมอภาค” โดยเฉพาะกลุ่มคนเปราะบาง คนจน ผ่านแนวทาง ที่สำคัญคือ (1) การพัฒนาระบบสวัสดิการสังคมถ้วนหน้าและมีประสิทธิภาพ (2) การพัฒนาศักยภาพคนจนให้พึ่งพาตนเองได้ และ (3) การใช้ฐานข้อมูลรายบุคคลแบบบูรณาการ (TPMAP, Big Data) เพื่อกำหนดนโยบายตรงเป้าหมาย แต่ผลการดำเนินงานยังไม่ได้บรรลุเป้าหมายอย่างแท้จริง อันเนื่องมาจากการดำเนินงานที่มีข้อจำกัด หรือปัญหาที่พบได้ในการดำเนินโครงการวิจัย คือ (1) ความซ้ำซ้อนของหน่วยงานและโครงการทั้งในระดับเชิงนโยบาย ยังพบการดำเนินงานที่ทับซ้อน ขาดการเชื่อมโยงข้อมูลและทรัพยากรในการทำงานแบบบูรณาการร่วมกันตั้งแต่ต้นทาง (2) ความไม่ต่อเนื่องของการช่วยเหลือ โดยเฉพาะการติดตามและส่งเสริมหลังพ้นเกณฑ์ความจน ซึ่งความยากจนเป็นพลวัตรคนจนสามารถกลับมายากจนได้อีกหากอยู่ในเส้นความเสี่ยงที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ที่ไม่คาดคิด เช่น น้ำท่วม แผ่นดินไหว พื้นที่ทำกินอยู่ในเขตภัยพิบัติ ไม่มีคนจ้างงาน เป็นต้น และ (3) การมีส่วนร่วมของคนจนยังมีข้อจำกัด หมายความว่า “นโยบายยังขับเคลื่อนจาก บนลงล่าง” มากกว่า “พลิกบทบาทให้คนจนมีเสียง” สะท้อนผลลัพธ์จากการได้รับความช่วยเหลือ

นโยบายของรัฐบาลดังกล่าวจึงไม่สามารถจัดปัญหาความยากจนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งนโยบายยังขับเคลื่อนจาก “บนลงล่าง” มีความสัมพันธ์ในการปฏิบัติงานที่เห็นได้จากแผนพัฒนาจังหวัดลำปาง พ.ศ.2566-2570 โดยให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วมกับทุกภาคส่วน เน้นการบูรณาการการทำแผนในรูปแบบ One plan โดยแผนดังกล่าวมีประเด็นพัฒนาที่สอดคล้องกับโครงการวิจัยคือประเด็นที่ 4) ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้ และมีนโยบายที่สำคัญประการหนึ่งคือการมอบหมายให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง แปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติ โดยกำหนดให้ทุกส่วนราชการที่เกี่ยวข้องดำเนินการจัดทำแนวทางแก้ไขปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำ ซึ่งได้กำหนดให้ใช้ข้อมูลจากระบบการพัฒนาคนแบบชี้เป้า (Thai People Map and Analysis Platform : TPMAP) เป็นข้อมูลหลักในการดำเนินการขจัดความยากจนและความเหลื่อมล้ำและการพัฒนาคนทุกช่วงวัย พร้อมทั้งพัฒนาข้อมูลให้มีความถูกต้อง แต่ในทางปฏิบัติ หน่วยงานตามภารกิจต่างๆ ยังใช้ฐานข้อมูลคนละชุด เช่น สำนักงานพัฒนาชุมชนใช้ระบบข้อมูล TPMAP สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ใช้ระบบสมุดปกครอบครัวอิเล็กทรอนิกส์ (MSO-LOGBOOK) ซึ่งนำไปสู่การชี้เป้าที่คนจน กลุ่มคนเปราะบางที่ต่างกัน และรวมถึงเกณฑ์ที่ใช้วัดความยากจนแตกต่างกัน ข้อมูลเชิงประจักษ์จากการดำเนินการโครงการวิจัยจากผลการสอบทานข้อมูลคนจนในระบบ TPMAP ปีพ.ศ.2567 จังหวัดลำปางมีจำนวนคนจนในระบบ 7,230 คน ส่วนครัวเรือนในระบบ PPPConnext มีจำนวน 5,805 โดยมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนรวม 16,593 คน **ข้อสังเกตคือ** ข้อมูลสมาชิกครัวเรือนในระบบ PPPConnext มีจำนวนคนจนมากกว่าข้อมูลในระบบ TPMAP มากถึง 9,363 คน ด้านข้อมูลครัวเรือนคนจนจังหวัดลำปาง ปีพ.ศ. 2567 พบว่า จังหวัดลำปางมีคนจนจริงรวมทั้งสิ้น 5,805 คน โดยจำนวนดังกล่าวมาจากการทวนสอบ ปีพ.ศ. 2566 จำนวน 3,396 คน ทำการ Addon จำนวน 856 คน และในปีพ.ศ. 2567 Addon เพิ่มเติม 1,553 คน อย่างไรก็ตามยังพบว่า คนจนรั่วไหล (Inclusion Error) จำนวน 3,156 คน คิดเป็นร้อยละ 42.60 และคนจนที่ตกหล่น (Exclusion Error) จำนวน 1,553 คน คิดเป็นร้อยละ 20.96 โดยลดลงจากปีพ.ศ. 2566 จำนวน 1,603 คน คิดเป็นร้อยละ 21.64 **ดังนั้นการขับเคลื่อนเชิงนโยบายดังกล่าว** ควรมีการทบทวนการบริหารจัดการข้อมูลและจัดทำฐานข้อมูลร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด องค์การบริหารส่วนจังหวัด สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เพื่อให้ข้อมูลมีความถูกต้องและน่าเชื่อถือก่อนนำไปใช้ประโยชน์ได้ตรงตามพันธกิจของหน่วยงาน

2. การพัฒนาและขับเคลื่อนให้เกิดพื้นที่อำเภอแก่งคันแบบ (Prototype Area) ทีมวิจัยได้เลือกพื้นที่อำเภอแม่เมาะ จากการวิเคราะห์ศักยภาพเชิงพื้นที่ พบว่ามีประเด็นที่น่าสนใจ คือ (1) มีโอกาสที่จะดำเนินการให้สำเร็จเนื่องจากมีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของจังหวัดลำปาง โดยประเด็น Roadmap ที่น่าสนใจและสอดคล้องกับแนวคิดโครงการวิจัยแก่งคัน คือ การพัฒนาต่อยอดการสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้าอัตลักษณ์พื้นที่ (ไม้) /การพัฒนาลำปางศูนย์กลางพลังงานสะอาด Clean energy โครงการแม่เมาะเมืองน่าอยู่ [Maemoh Smart City] / โครงการพลังงานสะอาด Net Zero Low Carbon/SCG :Net Zero Cement & Concrete2050 ในการพัฒนานวัตกรรมตามแนวคิดเศรษฐกิจคาร์บอนต่ำและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม /และโครงการลำปางศูนย์กลางอุตสาหกรรมไม้ของภาคเหนือ/นิคมอุตสาหกรรม BCG/ นิคมอุตสาหกรรมสีเขียว โดยยุทธศาสตร์ดังกล่าวถือว่าเป็นโอกาสที่มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางจะผลักดันให้เกิดความร่วมมือในการขับเคลื่อนโมเดลไม้แก่งคัน (2) มีต้นทุนของภาคีเครือข่ายความร่วมมือเดิมและภาคีความร่วมมือใหม่ เช่น กฟผ. แม่เมาะ กลุ่มคนรุ่นใหม่ (3) มีผู้นำท้องถิ่นให้การช่วยเหลือในการขับเคลื่อนงาน คือนายอำเภอซึ่งเป็นบุคคลสำคัญในการช่วยเหลือสนับสนุน เชื่อมประสานงานทั้งท้องถิ่นท้องถิ่น และ (4) เป็นพื้นที่ปฏิบัติการโมเดลแก่งคันด้วยจักรวาลไม้ที่มีต้นทุนเดิมในการทำงานในพื้นที่ที่ต่อยอดมาจากปี พ.ศ. 2566

จากข้อค้นพบดังกล่าวพบว่า แนวคิดในการพัฒนา “อำเภอต้นแบบขจัดความยากจน” เป็นแนวทางสำคัญที่หลายพื้นที่ในประเทศไทยนำไปใช้ในการพัฒนาแบบมีเป้าหมายชัดเจน โดยเฉพาะการลดความยากจนแบบพุ่งเป้า (*area-based poverty alleviation*) แนวทางนี้ **ทำได้จริง** หากมีการออกแบบและบริหารจัดการอย่างมียุทธศาสตร์ชัดเจน และมีภาคร่วมขับเคลื่อนอย่างแท้จริง ซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้เป็น 2 มุม คือ **แนวคิดหลัก** และ **เงื่อนไขความสำเร็จ** ในการออกแบบโดยเริ่มต้นจาก (1) การใช้ข้อมูลรายครัวเรือนแบบจำเพาะ (TPMAP/จปฐ.) เพื่อลงลึกถึงกลุ่มคนจนเป้าหมายที่แท้จริงในพื้นที่ (2) ต้องมีทีมบูรณาการระดับอำเภอ เช่น นายอำเภอ มหาวิทยาลัย อปท. พม. เกษตร สาธารณสุข พช. พัฒนาสังคมรวมเป็น “ทีมขจัดความยากจนแบบบูรณาการระดับพื้นที่” (One District One Team) (3) กำหนดเป้าหมายเชิงประจักษ์ เช่น “ยกระดับคนจน 3,000 ครัวเรือน ภายใน 1 ปี” พร้อมตัวชี้วัดความสำเร็จที่วัดได้ (4) แผนปฏิบัติการรายเดือน / รายไตรมาส เช่น เดือนที่ 1: เยี่ยมบ้าน เดือนที่ 2: พัฒนาทักษะ เดือนที่ 3: ส่งเสริมอาชีพ ฯลฯ และ (5) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคธุรกิจท้องถิ่นโดยเฉพาะการใช้ “ทุนทางสังคมในพื้นที่” เช่น กลุ่มออมทรัพย์ วัด โรงเรียน วิสาหกิจชุมชน ในขณะที่เดียวกันก็มี**เงื่อนไขที่ส่งผลต่อการความสำเร็จ**ของการดำเนินงานที่สำคัญคือ (1) การเมืองเชิงนโยบายต้องชัดเจน คือ ต้องมีนโยบายรองรับ เช่น กพร. แผนพัฒนาเศรษฐกิจฯ ฉบับที่ 13 (2) ผู้นำอำเภอมีวิสัยทัศน์และขับเคลื่อนจริง เนื่องจากนายอำเภอต้องทำหน้าที่เป็น “หัวขบวน” ไม่ใช่แค่ผู้ประสานงาน (3) มหาวิทยาลัยหรือหน่วยวิชาการลงพื้นที่จริงในการช่วยวิเคราะห์ข้อมูล ออกแบบกิจกรรม สร้างนวัตกรรมแก้จน (4) ภาคในพื้นที่มีบทบาท ไม่ใช่รอรับ เช่น อบต. รพ.สต. ครู กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นกลไกช่วยแก้จน (5) มีระบบติดตามและประเมินผลต่อเนื่อง เช่น ใช้ Dashboard / TPMAP / เวทีสะท้อนผล เป็นต้น และ (6) มีทุนและอาชีพเชื่อมกับตลาดจริง ซึ่งไม่ใช่วิธีการแจกของ ไม่แจกอาชีพหรือส่งเสริมอาชีพแบบตามกระแส แต่ต้องพัฒนาให้ขายได้จริงและครัวเรือนยากจนมีรายได้จริง จากแนวคิดดังกล่าว และผลการวิเคราะห์ศักยภาพเชิงพื้นที่ของอำเภอแม่เมาะ ทีมวิจัยคิดว่าสามารถดำเนินการขับเคลื่อนพื้นที่อำเภอแม่เมาะเป็นพื้นที่นำร่อง “อำเภอต้นแบบขจัดความยากจน” ได้ โดยทีมวิจัยจะนำแนวคิดดังกล่าวไปขับเคลื่อนต่อไปโดยมีปลายทางแห่งความสำเร็จ และสามารถเป็นพื้นที่ต้นแบบภายในปี พ.ศ. 2570

3. การพัฒนาและยกระดับบทบาทของมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาพื้นที่ (Area Based University) ภายใต้แผนงานโครงการการสร้างกลไกความร่วมมือแบบบูรณาการ เพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ขจัดความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคมของจังหวัดลำปาง ได้กำหนดบทบาทของตนเองในฐานะที่เป็น “แหล่งความรู้” เป็น “ตัวกลางในการประสานเชื่อมโยง” หน่วยงาน องค์กร ภาคี ในจังหวัด และ “แสวงหาความร่วมมือ” ในการขับเคลื่อนการทำงาน เพื่อสร้างโอกาสและขจัดความยากจน ตลอดจนการส่งเสริมผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน และสร้างระบบนิเวศการทำงานแก้จนในมหาวิทยาลัยตามพันธกิจหลักของมหาวิทยาลัย คือ การเรียนการสอน เช่นการนำกรณีศึกษา หรือโครงการจริงมาใช้ในการเรียนรู้แบบ Service Learning การวิจัยและนวัตกรรม เช่นการถ่ายทอดงานวิจัยสู่ชุมชน การสร้างนวัตกรรมร่วมกับชุมชน การบริการวิชาการ เช่นการให้คำปรึกษาหรือการจัดอบรมให้ความรู้แก่ชุมชนหรือผู้ประกอบการชุมชน และรวมถึงการพัฒนาเชิงพื้นที่ โดยทำหน้าที่เป็นศูนย์บ่มเพาะวิสาหกิจ (UBI) หรือเป็นกลไกหลักในการยกระดับเศรษฐกิจฐานรากในพื้นที่ภายใต้ยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัย การยกระดับบทบาทมหาวิทยาลัยให้เป็นสถาบันการศึกษาในพื้นที่ การทำงานผ่านกลไกความร่วมมือ 3 ระดับ คือ ภาคีหลักซึ่งเป็นกลไกระดับจังหวัด ภาคีรองเป็นกลไกระดับพื้นที่ และภาคีใหม่ ซึ่งเป็นภาคีความร่วมมือใหม่เพื่อหนุนเสริมการขับเคลื่อนงานให้บรรลุเป้าหมาย ผลการดำเนินงานที่ผ่านมาได้ทำหน้าที่ดังนี้ (1) การพัฒนานักบริหารจัดการเชิงพื้นที่ (Area Manager) ได้พัฒนา ADM จำนวน 53 คน และ ARM จำนวน 29 คน (2) เป็นศูนย์บ่มเพาะผู้ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคม (3) การพัฒนาและส่งเสริมผู้ประกอบการวิสาหกิจเพื่อสังคม (4) การจัดตั้งกองทุนระดับ

จังหวัดเพื่อช่วยเหลือคนยากจน (5) การจัดทำโครงการและกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้ง “โครงการธนาคารน้ำใต้ดิน” และอุทกภัยน้ำท่วม และ (6) การพัฒนาและยกระดับแนวทางการบูรณาการบริหารจัดการในพื้นที่ (Provincial Platform) เชื่อมโยงเชิงระบบและความสัมพันธ์การขับเคลื่อนเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่จังหวัดลำปางสู่ยุทธศาสตร์ของจังหวัด ได้ดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

อย่างไรก็ตามการที่จะยกระดับบทบาทให้เป็นมหาวิทยาลัยเชิงพื้นที่ให้มีประสิทธิภาพ และสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืนในชุมชนท้องถิ่นได้นั้น ต้องอาศัยความเข้าใจบริบทพื้นที่อย่างลึกซึ้ง การทำงานร่วมกับภาคีในท้องถิ่นอย่างจริงจัง และการปรับบทบาทของมหาวิทยาลัยให้พ้นจากการเป็น “ผู้สอน” สู่ “ผู้เรียนรู้และร่วมสร้าง” กับพื้นที่อย่างแท้จริง โดยสามารถวิเคราะห์แนวทางการทำงานร่วมกับชุมชนที่มหาวิทยาลัยควรดำเนินการดังนี้ (1) การวิเคราะห์บริบทและทุนของพื้นที่ และการวิเคราะห์กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder Analysis) เพื่อให้เข้าใจ ทุนทางสังคม วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ และกลุ่มเปราะบาง ในพื้นที่ ตลอดจนการศึกษารูปแบบความสัมพันธ์และโครงสร้างอำนาจในชุมชน เช่น ผู้นำท้องถิ่น องค์กรชุมชน สภาองค์กรชุมชน เพื่อจะได้ประสานความร่วมมือได้อย่างเหมาะสมและตรงตามเป้าหมาย (2) มหาวิทยาลัยควรเปลี่ยนบทบาทจาก “ผู้ให้ความรู้” เป็น “หุ้นส่วนพัฒนา” และทำงานในฐานะ Co-Creator หรือ “ผู้ร่วมออกแบบการพัฒนา” กับชุมชน ไม่ใช่ผู้มากำหนดแนวทางโดยใช้แนวคิด Participatory Action Research (PAR) หรือการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นเครื่องมือหลัก (3) บูรณาการภารกิจ 3 ด้านของมหาวิทยาลัย ประกอบด้วย ด้านการเรียนการสอน โดยการปรับหลักสูตรให้เชื่อมโยงกับบริบทพื้นที่ เช่น Service Learning, วิชาเรียนในชุมชน / ส่งเสริมให้นักศึกษาเรียนรู้จากปัญหาจริง (Problem-based Learning) ด้านการวิจัย โดยวิธีการผลักดันงานวิจัยเพื่อแก้ปัญหาในพื้นที่จริง (Area-based Research) / สร้าง “โจทย์วิจัยร่วมกับชุมชน” แทนการคิดจากบนลงล่าง และด้านการบริการวิชาการ โดยเปลี่ยนจากการ “บริการ” เปลี่ยนเป็น “การพัฒนาแบบมีส่วนร่วม” / สร้าง ศูนย์การเรียนรู้ประจำพื้นที่, แปลงเรียนรู้, หรือ ศูนย์บ่มเพาะนวัตกรรมชุมชน (4) ออกแบบกลไกร่วม (Collaborative Mechanisms) เช่น การตั้งคณะกรรมการร่วมมหาวิทยาลัย-ชุมชน เพื่อขับเคลื่อนงาน / ส่งเสริมการตั้ง “ศูนย์ข้อมูลท้องถิ่น” หรือ “คลินิกมหาวิทยาลัย” ในพื้นที่ / ประสานงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ภาคธุรกิจ หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ เช่น สำนักงานพัฒนาชุมชน สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) เป็นต้น และ (5) ยกระดับบทบาทจาก “การพัฒนา” สู่ “การเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ” โดยรูปแบบการทำงานไม่เพียงเน้นพัฒนาเฉพาะชุมชนใดชุมชนหนึ่ง แต่ต้องสร้างโมเดลที่ขยายผลได้ / ขับเคลื่อนงานพัฒนาผ่านการสร้าง พื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน (Learning Space / Innovation Platform)/ เชื่อมโยงกับนโยบายระดับจังหวัดและชาติ เช่น นโยบายการจัดความยากจนแบบพุ่งเป้า, แผนพัฒนาจังหวัด/กลุ่มจังหวัด, แผนมหาวิทยาลัยเพื่อพื้นที่ ในขณะเดียวกัน หากจะขับเคลื่อนมหาวิทยาลัยเชิงพื้นที่ในเชิงยุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยควรมี “หน่วยงานกลาง” ที่ทำหน้าที่ พัฒนาพื้นที่ เช่น สถาบันวิจัยเพื่อการทำงานเชิงพื้นที่ หรือ ศูนย์ข้อมูลการทำงานเชิงพื้นที่/ปรับระบบการประเมินผลและผลงานของอาจารย์ (TOR) โดยให้นับรวม “ผลงานเพื่อพื้นที่” /สร้างระบบ สนับสนุนจากภายใน และพันธมิตรภายนอกเพื่อหนุนเสริมการทำงานที่ต่อเนื่อง

ส่วนที่ 5.5 ข้อเสนอเสนอแนะเชิงนโยบาย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายระดับประเทศ

- ปัญหาจากกระบวนการค้นหา สอบทานข้อมูลครัวเรือนยากจนมีความน่าสนใจ 2 ประเด็น คือ ประเด็นที่1) จำนวนข้อมูลครัวเรือนยากจนในระบบของรัฐ และฐานข้อมูลในระบบของโครงการวิจัย มีจำนวนคนจนที่คลาดเคลื่อนกันมาก ทำให้การช่วยเหลือคนจนที่แท้จริงไม่สามารถช่วยเหลือได้ตรงเป้า อย่างไรก็ตาม

ตามผลการค้นหาสอบทานข้อมูลครัวเรือนยากจนจังหวัดลำปาง ปีพ.ศ. 2566-2567 ยังพบว่า ยังมีคนจน รั่วไหล (Inclusion Error) จำนวน 3,156 คน คิดเป็นร้อยละ 42.60 และคนจนที่ตกหล่น (Exclusion Error) จำนวน 1,553 คน คิดเป็นร้อยละ 20.96 โดยลดลงจากปีพ.ศ. 2566 จำนวน 1,603 คน คิดเป็นร้อยละ 21.64 ประเด็นที่2) ระบบราชการทำงานเพื่อช่วยเหลือคนยากจนทำงานแบบแยกส่วน ขาดการบูรณาการความร่วมมือ เช่น พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พัฒนาชุมชน สาธารณสุข ธนาคารเพื่อการเกษตร และสหกรณ์การเกษตร มีภารกิจที่เหมือนกันในประเด็นหนึ่งคือ การดูแลช่วยเหลือกลุ่มคนยากจน ตามบทบาทหน้าที่ของแต่ละหน่วย ในทางปฏิบัติไม่สามารถบูรณาการความร่วมมือกันได้ ด้วยรูปแบบของหน่วยงานมักทำงานแบบไซโล เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนได้อย่างแท้จริงและบรรลุเป้าหมาย โดยใช้แนวคิด “การทำงานแบบบูรณาการ ทุกกระทรวงมีเป้าหมายชัดเจนร่วมกัน ใช้ฐานข้อมูลจริงชุดเดียวกัน และร่วมมือกันในการสร้างโอกาสทางสังคมและลดความเหลื่อมล้ำ”

ข้อเสนอแนะ

1. ทุกกระทรวงควรมีการประชุมหารือ เพื่อทบทวนการจัดทำฐานข้อมูลครัวเรือนยากจนและการบริหารจัดการข้อมูลและร่วมกันเพื่อให้ได้ชุดข้อมูลที่ถูกต้อง และเป็นชุดเดียวกัน ซึ่งจะมีความน่าเชื่อถือ และนำไปใช้ประโยชน์ร่วมกันได้ตามพันธกิจของหน่วยงาน
2. ควรมีการพัฒนาระบบข้อมูลคนจนแบบชี้เป้าที่มีแพลตฟอร์มเดียวกันให้เป็นระบบฐานข้อมูลกลางของประเทศ และใช้ร่วมกันทุกกระทรวง จนถึงหน่วยงานระดับปฏิบัติการในพื้นที่

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายระดับพื้นที่

- ปัญหา (1) ความซ้ำซ้อนของหน่วยงานและโครงการทั้งในระดับเชิงนโยบาย ยังพบการดำเนินงานที่ทับซ้อน ขาดการเชื่อมโยงข้อมูลและทรัพยากรในการทำงานแบบบูรณาการร่วมกันตั้งแต่ต้นทาง (2) ความไม่ต่อเนื่องของการช่วยเหลือ โดยเฉพาะการติดตามและส่งเสริมหลังพ้นเกณฑ์ความจน ซึ่งความยากจนเป็นพลวัตรคนจนสามารถกลับมายากจนได้อีกหากอยู่ในเส้นความเสี่ยงที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ที่ไม่คาดคิด เช่น น้ำท่วม แผ่นดินไหว พื้นที่ทำกินอยู่ในเขตภัยพิบัติ ไม่มีคน จ้างงาน เป็นต้น และ (3) การมีส่วนร่วมของคนจนยังมีขีดจำกัด

ข้อเสนอแนะ

1. จังหวัดโดยผู้ว่าราชการจังหวัด ควรมีการจัดทำแผน/ยุทธศาสตร์จัดความยากจนแบบ One plan โดยมีการบูรณาการผ่านกลไกการทำงานของ ศูนย์อำนวยการจัดความยากจนและพัฒนาคน ทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัด เรียกโดยย่อว่า “ศจพ.จ. ซึ่งเป็นกลไกอำนวยการจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่จังหวัด โดยมีคณะกรรมการบริหารศูนย์อำนวยการจัดความยากจนและพัฒนา โดยใช้ข้อมูลชี้เป้าคนจนจากแพลตฟอร์มเดียวกันให้เป็นระบบฐานข้อมูลกลางของประเทศที่ทุกกระทรวงได้ทำร่วมกัน
2. มีการกำกับติดตาม ประเมินผลการดำเนินงาน โดยให้ทุกหน่วยงานรายงานผลตามแผน/ยุทธศาสตร์จัดความยากจนแบบ One plan

นโยบายด้านธรรมาภิบาลและการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน

- ผลการค้นหาสอบทานข้อมูลครัวเรือนยากจนจังหวัดลำปาง ปีพ.ศ. 2566-2567 ยังพบว่า ยังมีคนจนรั่วไหล (Inclusion Error) จำนวน 3,156 คน คิดเป็นร้อยละ 42.60 และคนจนที่ตกหล่น (Exclusion Error) จำนวน 1,553 คน คิดเป็นร้อยละ 20.96 โดยลดลงจากปีพ.ศ. 2566 จำนวน 1,603 คน คิดเป็นร้อยละ 21.64 ประเด็นที่2) ระบบราชการทำงานเพื่อช่วยเหลือคนยากจนทำงานแบบแยกส่วน ขาดการบูรณาการความร่วมมือ และขาดการรายงานผลในการช่วยเหลือในภาพรวมของจังหวัด

ข้อเสนอแนะ

1. ควรใช้กลไกภาคีแบบพหุภาคี (multi-stakeholders) ในการกำกับติดตามผลการดำเนินงานของภาครัฐทุกภาคส่วนที่มีภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนแก้ไขปัญหาความยากจน โดยอาจจะมีการแถลงผลการดำเนินงานประจำปี การจัดเวทีเสวนาวิชาการการขับเคลื่อนแก้ไขปัญหาความยากจน เป็นต้น

2. ส่งเสริมให้มีการประชาสัมพันธ์ระดับพื้นที่ เพื่อรับฟังปัญหาสถานการณ์ความยากจน และแสวงหาความร่วมมือระหว่างรัฐ ท้องถิ่น เอกชน มหาวิทยาลัยหรือสถาบันวิชาการในพื้นที่ และภาคประชาชนในการขับเคลื่อนงานไปด้วยกัน ตลอดจนการพัฒนาช่องทาง (แบบลับ) ให้ชุมชนสามารถสะท้อนผลลัพธ์การแก้ไขปัญหาความยากจนจากโครงการของหน่วยงานรัฐได้

นโยบายด้านการกระตุ้นเศรษฐกิจและการสร้างรายได้สำหรับครัวเรือนยากจน

● ผลการจัดทำโมเดลแก๊จน การพัฒนาตลาดแก๊จน และการพัฒนา ADM ในประเด็นด้านการตลาด เพื่อช่วยหนุนเสริมศักยภาพของกลุ่มคนจนเป้าหมายในการพัฒนาทักษะ อาชีพ และสร้างรายได้ พบว่า**ทุนมนุษย์** กลุ่มคนจนเป้าหมายจังหวัดลำปางส่วนใหญ่มิมีทักษะแรงงานภาคการเกษตร มีทักษะในการผลิต ทักษะด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์ แต่ยังขาดความรู้ด้านการลดต้นทุน-เพิ่มผลผลิต และมีทักษะการตลาดและบัญชี ครัวเรือนในระดับต่ำ **ทุนทางการเงิน** พบสัดส่วนที่น่าสนใจสูงสุดในประเด็นของคนจนระดับอยู่ยาก/ อยู่ลำบาก ไม่มีการออมเงิน และมีหนี้สินมากกว่า 1 แหล่งสินเชื่อ และส่วนมากไม่มีทรัพย์สินที่จะใช้เป็นทุนในการประกอบอาชีพ แต่จุดแข็งในการสนับสนุนและช่วยผลักดันในการดำเนินกิจกรรมประสบความสำเร็จ คือ แกนนำกลุ่มคนจนเป้าหมายในระดับอยู่ได้/อยู่ดี ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงในการทำกิจกรรม รวมถึงเป็นผู้เชื่อมประสานความร่วมมือร่วมกับภาคีที่เกี่ยวข้อง

ข้อเสนอแนะ

1. ควรให้ความสำคัญในการส่งเสริมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ซึ่งเป็นการส่งเสริมแนวคิดเศรษฐกิจฐานราก เฉพาะกลุ่มครัวเรือนยากจนให้เข้าถึงโอกาสได้มากขึ้น โดยการดูแลตั้งแต่ต้นทาง กลางทาง และปลายทาง โดยการดึงคนจนเข้าสู่ห่วงโซ่การดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยใช้จุดแข็งที่มีอยู่ เช่น ทักษะแรงงานภาคการเกษตร มีทักษะในการผลิต ทักษะด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์ ซึ่งเป็นศักยภาพและต้นทุนที่คนจนมีอยู่

2. ควรจัดทำโครงการ “จ้างงานเชิงสังคม (Social Employment) โดยมีเป้าหมายหลักไปที่ครัวเรือนยากจน ที่ผ่านการยกระดับฝีมือ แรงงานจากหน่วยงานตามภารกิจ ซึ่งจะเป็นการหนุนเสริมให้คนจนได้เข้าถึงโอกาสในการมีงานทำ โดยเฉพาะการเน้นอาชีพที่ตอบโจทย์อนาคต เช่น เกษตรมูลค่าสูง งานบริการในท้องถิ่น หรือประเภทการใช้เทคโนโลยี นวัตกรรมใหม่ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการพัฒนาโจทย์วิจัยต่อไป

จากข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ 2 ประเด็นคือ จังหวัดลำปางเป็นจังหวัดแรกที่เข้าสู่ภาวะสูงวัย ซึ่งความยากจนกับการก้าวเป็นสังคมสูงวัยมีความเชื่อมโยงกัน (relate) ค่อนข้างมาก ทีมนักวิจัยควรหาแนวทางแก้ไขปัญหาความยากจนไปพร้อมๆ กัน เช่น โมเดลการแก้ไขปัญหาเรื่องการเข้าสู่สังคมสูงวัยควรจะทำอย่างไร เพื่อให้มีชีวิตที่มั่นคง มีอาชีพ มีรายได้ตามศักยภาพ หรือต้องเตรียมการอย่างไร และข้อเสนอแนะในประเด็นธุรกิจเชรามิก ซึ่งเป็นภาพรวมของปัญหาเศรษฐกิจของลำปาง เป็นตัวแทนธุรกิจที่ล้มหายไปจากการเข้ามาของกลุ่มธุรกิจข้ามชาติ ส่งผลให้ตำแหน่งงานของคนจนหายไป ดังนั้นควรมีการพัฒนาโมเดลแก๊จนเพื่อรองรับความยากจนที่จะเพิ่มมากขึ้นหรือการสนับสนุนกลุ่มคนที่กำลังจะว่างงานลงในพื้นที่อย่างไร

จากข้อเสนอแนะดังกล่าว ทีมวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง จะพัฒนาโมเดลแก๊จนในปีพ.ศ. 2569 ในประเด็นของ โมเดลแก๊จนสำหรับผู้สูงอายุ และโมเดลแก๊จนด้านการพัฒนาศักยภาพของโรงงานเชรามิกระดับครัวเรือน

บรรณานุกรม/ เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2564). (ร่าง) ยุทธศาสตร์ การขับเคลื่อนการพัฒนา ประเทศไทยด้วยเศรษฐกิจ BCG พ.ศ. 2564 – 2569. กรุงเทพฯ: กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.
- คณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการจังหวัดลำปาง. (2566). แผนพัฒนาจังหวัดลำปาง พ.ศ.2566-2570. กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด สำนักงานจังหวัดลำปาง.
- ค่านาย อภิปรัญญาสกุล. (2558). เศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ: บริษัทโฟกัสมีเดีย แอนด์พับลิชชิง จำกัด.
- จันทมร สีหาบุญลี. (2566). การแก้ไขปัญหาความยากจนในบริบทของไทย. วิจัยปริทัศน์ ฉบับเดือน ธันวาคม 2566. สืบค้น 9 เมษายน 2567 จาก <https://dl.parliament.go.th>
- ชวลิต วิจารณ์น. (2558). วิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise) คืออะไร. โครงการ ศ: ศึกษาโดยไม่หยุดนิ่ง. กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายพัฒนาระบบการเจริญภาคประชาชน.
- พรพจน์ ศรีตัน. (2564). รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการนวัตกรรมทางสังคมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนา ผลิตภัณฑ์สู่การแข่งขันเชิงพาณิชย์ ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy). กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สรเสรีญ วงศ์ชะอุ่ม. (2554). การวางแผนพัฒนาประเทศ. นนทบุรี: บริษัทศูนย์การพิมพ์เพชรรุ่ง จำกัด.
- สุชาติ เอกโพธิ์. (2554). การศึกษาการประเมินผลด้วยเครื่องมือวัดผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (Social Return on Investment: SROI) ต่อการประกอบการทางสังคม: กรณีศึกษาธนาคารปู จังหวัดชุมพร. สืบค้น 9 เมษายน 2567 จาก <https://www.jba.tbs.tu.ac.th>.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ.2566-2570. กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย.
- สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ (สอวช.). (2562). เร่งเครื่องขึ้นรูป BCG แพคเกจ ระดมเครือข่ายถอดบทเรียนรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก พร้อมขยายผลสู่การออกแบบมาตรการเพื่อส่งเสริมการลงทุน และการพัฒนาเขตเศรษฐกิจบนฐานนวัตกรรม เน้นชุมชนและท้องถิ่นต้องได้รับประโยชน์โดยตรง. แหล่งที่มา: <https://www.nxpo.or.th/th/1625/>.
- อัญญา ชันธิวิทย์. (2551). ผลตอบแทนจากการลงทุนในหุ้นสามัญเมื่อพิจารณาประเด็นสังคมและสิ่งแวดล้อม: กรณีศึกษาจากการลงทุนของกองทุนรวม ภายใต้หลักศาสนาอิสลาม. รายงานวิจัย. คณะพาณิชย์ศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ.
- แมน บุโรทกานัน. (ม.ป.ป.). แนวคิดระบบการดำรงชีพอย่างยั่งยืน (Sustainable Livelihood Framework: SLF). สืบค้น 20 มีนาคม 2567 <https://pmua.or.th/wpcontent/uploads/2023/10/3.-แนวคิดการดำรงชีพอย่างยั่งยืนSLF.pdf>.